EMMANUELIS MARTINI,

ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,

EPISTOLARUM LIBRI DUODECIM.

ACCEDUNT

AUCTORIS NONDUM DEFUNCTI VITA,

A GREGORIO MAJANSIO

CONSCRIPTA:

NEC NON PRAEFATIO

PETRI WESSELINGII.

TOMUS SECUNDUS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AMSTELAEDAMI,
Apud J. WETSTENIUM & G. SMITH.
MDCCXXXVIII.

Digitized by Google

EMMANUELIS
MARTINI
ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,
EPISTOLARUM
LIBER VII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

I. EMMANUEL MARTINUS
PHILIPPO BONAROTAE,

Viro integerrimo, totiusque antiquitatis conſultiſſimo,

S. D.

Florentiam.

Quamquam tui ſimulacrum ſemper mihi ante oculos obverſatum eſt, ex quo a te digreſſus, Urbeque rerum domina, in Hiſpaniam, Laresque noſtros remigravi; tibi tamen importune inanibus literis obſtrepere, ac praeclara illa ſtudia interpellare, in quae tam gnaviter incumbis, & inurbanum profecto mihi viſum eſt, & putidum. Cum hac ego in ſententia perſtarem, Carolus Rinuccinus veſtras, vir generis ſplendore juxta atque animi virtutibus illuſtris, dono mihi dedit *Obſervationes* tuas *Hiſtoricas* in ſelectiora Numiſmata maximi moduli Muſci Carpinei. Quo equidem ſtudii genere apprime delector. In-

Inflammavit legendi deſiderium, ſuapte natura ſatis incitatum, commendatio nominis tui; cujus apud me ſumma fuit ſemper auctoritas dignitaſque. Cum igitur id opus avidiſſime perlegiſſem, tantum abſuit ut de te opinio me feſellerit, ut in maximam me traduxerit admirationem emendatiſſimi atque abſolutiſſimi operis virtus atque praeſtantia. Quam illud concinne dedolatum! Quam in eo diligenter accurateque perpenſa vel minima chronologiae momenta! Quam πολυμαθῶς, quantaque ingenii dexteritate, explanatae enucleataeque res caeteroqui, non obſcuriſſimae modo, ſed & caecis extremae antiquitatis involucris ac nexibus implicatiſſimae! Id ſancte dejerare poſſum, nullius unquam libri lectione majore me affectum voluptate, nec aliunde, jucundiores decerpſiſſe eruditionis fructus, vel ſplendidiores eruiſſe divitias. Igitur Rinuccino bene ſit, qui me tali munere beavit. Pro quo, non poteſt ſatis pro merito a me illi referri gratia. Ut vero Illos Di eradicent, homines inertes (ſi quidem homines appellare fas eſt) qui hoc literarum genus, tanquam vanum ac futile, deſpectui habent atque ludibrio. Nimirum illis nihil pulchrum honeſtumve, niſi quod aptum ad corradendas pecunias, ac ſtolidorum bona emungenda. Sed miſſa faciamus haec monſtra, Minervae propudia, ac literarum ſordidiſſima proſtibula. Meros ſtipites, qui neque natare, neque literas. Quod ad noſtra attinet, egregium illum Homeri Scholiaſten Euſtathium jam ſexennium Latine vertimus. Quem laborem uti ſubirem, in primis me perpulerunt duo clariſſima Italiae lumina, Raphael Fabrettus, & Laurentius Zaccagna: quorum alterum fatis ereptum, alterum locorum intervallo, memoria colo. Scis quam ſit improbae molis id opus; quamque haec tempora lucubrando parum idonea. Nobis praeſertim, ſuſpenſis ſemper ac trepidantibus, & ad urbanas graſſaturas, & ad πολέμου κλοπάς. Tamen etiam quadrigis noſtris, quantumvis ſtrigoſis, curriculi jam fere medium tenuimus. Siquidem aetas vireſque ſuppetent, perveniemus ad metam. Nec tamen huic operi ita adhaereſcimus, ut non aliquando ad hilariora divertamus, tanquam laxamenta animi fatiſcentis. Itaque deſcriptionem quandam ſum elucubratus Saguntini Theatri. Pupugitne te nomen? Atqui, vero tibi ac ſerio loquor. Exſtat hodie Sagunti magnificentiſſimi cujuſdam Theatri pars praeſtantior. Tota videlicet cavea, cum porticibus, ſcenaeque veſtigiis non contemnendis. In quae ego forte incidi, cum vetuſtorum monumentorum indagandi eo me deportaſſem. Obſtupui rei novitate perculſus, nec ſatis miratus ſum noſtrorum hominum vecordiam, qui res patrias literis conſignaverunt; qui rerum antiquarum minus callidi, in Amphitheatrum (ſi Dis placet) monumentum hocce transformarunt, indignantibus Plauti manibus, totiuſque aedificii ſtructura. Quam opinionem ut adſtruant, neſcio quas ferarum caveas comminiſcuntur, aliasque popelli offucias, quibus ignarae plebeculae tenebras offundunt. Quorum ego ineptiis poſthabitis, deſpicatu potius atque deriſu, quam

quam ſeria confutatione dignis, ne poſteri in eumdem errorem impingerent, univerſam Theatri ſtructuram, ejuſque partium modulationem, quarum veſtigia in lacero hoc monumento, vel ſuperſunt adhuc, vel deprehenduntur, accurata quadam ſingulorum deſcriptione luculenter aperui. Cum in eruendam veritatem aliquot dies inſumpſiſſem, operae autem plurimum. Scripſi ſtatim hac de re ad Fabrettum noſtrum, ab ſe quaerens, num hujuſce Theatri mentionem vel ſando accepiſſet unquam, uſquamve legiſſet. Sed (proh dolor!) jam ille eo migraverat, unde negant redire quemquam. Quando autem, te per literas convento, tam bellam nactus ſum occaſionem; uti re de hac ſcitiorem me facias, te iterum atque iterum oro atque obteſtor. Praeterea, num εἰκόνια illa, ſive vitrea ſigilla, in lucem edideris, ex quibus Numiſmatum appendicem adornabas. quod nos monet Fabrettus VIII. ſuarum *Inſcriptionum.* Vel aliud quidpiam procudas, quo eruditorum votis ſatisfacias. Nam te ceſſare, vel vitam degere inertem, vix eſt ut mihi perſuadeam. Quod equidem ſcire eo vehementius aveo, quod abunde ſit apud me antiquae ſupellectilis, qua labores tuos juvare poſſim. Cujuſmodi ſunt, Numiſmata, ad ſex millia, ſigna aenea, lucernae, vaſa ſepulcralia, urceoli δακρυδέκται, phyalae unguentariae, vaſa ſacrificalia, annuli ſignatorii, claves, fibulae, armillae, ſtrigiles, pondera, acerrae, amuleta, abraxae, donaria, gemmae annulares, & id genus alia. Ex annulis ſignatoriis qui apud me ſunt, nonnullos affert Fabrettus noſter in eruditiſſima ſua *Inſcriptionum* collectione: ſed minus fideliter transſcriptos, quod id negotii alienae curae mandaſſet. Exemplo ſit (praeter alia) quem affert cap. VI. pag. 427. ita deſcriptum: ERENN. CERIN. Quem Fabrettus, exſcriptoris errore deceptus, eum fuiſſe exiſtimat Herennium Cerrinium, qui primus a Paculla Minia Campana matre ad nocturna illa Bacchi ſacra initiatus dicitur Livii XXXIX. Cum tamen in annulo, non CERIN. ſed CERIAN. legatur. Luſit nimirum tanti viri diligentiam, exſcribentis, vel mala fides (quod vix crediderim) vel allucinatio. Si ex me tibi aliquis uſus, dabo profecto operam ne quid mihi ſimile contingat. Sed omnia mea ſtudia, conſilia, laborem, induſtriam, diligenitam, in te conferam. Vale. Mantuae novae in Carpetanis, VII. Kal. Junias, vel (ſi minus tritum arridet) Fabarias, An. MDCCIX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

II. EMMANUEL MARTINUS JANO GOMEZIO,

Salmanticenſi Theologo, & Canonico Mexicano,

S. D.

Mantuam Carpetanorum.

TAndem pervenimus Hiſpalim A. v. Eid. Septemb. coelo jam adveſperaſcente; incolumes quidem; ſed nocturni itineris taedio pene confecti. Aliter enim haec regio per hoc anni tempus impervia eſt, prae immodico aeſtu, quo afflatur atque torretur. Cujus rei teſtimonio ſunt indigenarum facies, colore ut plurimum fuſco, ac ſaepius liveſcente. Praeſtitutum ergo iter confecimus, praeferente facem Dictynna. Fratrem gemellum quieti ac ſomno praefecimus. praepoſtero naturae ordine. Etſi bonam diei partem in oppidis perluſtrandis, nummiſque veteribus conquirendis, inſumpſimus. Quorum nummorum per totam Baeticam incredibilis copia. Ea re, vehementer ſpero Gazophylacio noſtro ex hoc itinere haud parum acceſſurum dignitatis atque incrementi. Nimirum in hac urbe, tanquam in aliqua ſpecula conſtitutus, omnia circumſpiciam, nullum non movebo lapidem, nulli parcam, nec labori nec ſumptui, ut has divitias illotis rupicum ſtolonumque manibus extorqueam. Quod jam obiter exſequuti ſumus Cordubae, Illiturgi, Carmonae, alibi. Brevitati literarum ignoſce, & vale, IV. Eid. Septemb. An. MDCCXI. Hiſpali.

III. EMMANUEL MARTINUS FRANCISCO LAELIO LEVANTO,

Archidiacono Iliplenſi, ſuo

S. D.

Hiſpalim.

POſtridie Nonas Januarias ad Meneſthei Portum pervenimus: altera nempe die, quam ab amplexu tuo avulſi ſumus. Incolumes quidem, ac athleta quolibet vegetiores. Etſi dimidium itineris aſperrima pruina obri-

obriguimus; ego praeſertim, qui natura alſioſus, vi frigoris altiſſime tangor; caetera Jove pluvio obambulavimus. Quin adhuc ὑετοὶ continentes ac perpetes. nec coelo modus. Nam ex quo hanc urbem attigimus, Jupiter (ut cum Ariſtophane loquar) ὕδωρ ποιεῖ. Nec propterea tamen conquirendorum numiſmatum curam remiſi; ſed in eam rem totus incumbo. Quamquam, ſi quicquam video, vel puſilla alicujus compendii ſpe, vel nulla: niſi Gadibus mihi fortuna hilarior arriſerit. quo trajicere paro. Vale meum mel. & opera noſtra (ſi tanti ſumus) utere, abutere. Archidiacono Carmonenſi, Siancae, Mont-ocano, a me ſalutem. Iterum vale. E Meneſthei Portu, IV. Eid. Januar. MDCCXII.

IV. EMMANUEL MARTINUS
FRANCISCO LAELIO LEVANTO,

Archidiacono Iliplenſi, ſuo

S. D.

Hiſpalim.

LEgi, imo pellegi, Jani Gamiſii τοῦ αἰδεσιμωτάτου, lepidiſſima poematia. Nec pellegi tantum, ſed exſcripſi. Rem incredibilem! inter aerumnoſiſſimi morbi tam acres ac diuturnos cruciatus ea felicitate indulgere genio, tam feſtive, tam venuſte, tam eleganter! Diſpeream, ſi vidi quicquam, quod aurei ſaeculi nitorem magis exprimat, veteremque Romani ſermonis (ut Accii verbo utar) caſtitudinem. Si has delicias incommodae, imo attritae valetudini, acceptas referimus; vereor profecto ne alicui fortaſſe optandum videatur. Sed Superi avertant. Jam equidem pro tanti viri incolumitate verbis conceptis vota ſuſcipio. Faxit Deus uti ſolvam. Tu interim, mi ſuaviſſime, his me bonis beare pergito. Et valetudini tuae conſule diligenter. Ex hoſpitio noſtro A. v. Kal. April. An. MDCCXIV.

V. EMMANUEL MARTINUS
FRANCISCO LAELIO LEVANTO,

Archidiacono Iliplenſi, ſuo,

S. D.

Hiſpalim.

EUgepae! Laudo diligentiam tuam, & plaudo, mi Laeli. Magna me iterum perfudiſti voluptate (abſit verbo invidia) Gamiſiano Encomio

mio domus Loiolaeae , & altero Epigrammate paraenetico ad P. Carreram. Utroque me-dius-fidius perlepido, perque eleganti. Quo quidem munere nullum mihi eſſe potuit neque gratius neque jucundius. Si hiſce me copiis locupletare pergis, ſuperabo Craſſum divitiis. Tametſi (quae eſt iſta inertia ac ſupinitas) monumenta iſthaec , quae barbariei notam ab exteris fere noſtratibus inuſtam , abolere poſſent atque detergere , per ſummum nefas premi ac patriae gloriae ſubtrahi ? Stimulis igitur fodito, mi Laeli, ſummi viri ſive cunctationem, ſive ignaviam , teliſque adverſus Carreram a ſe jactis , confodito. Et vale. E Muſaeo noſtro, pridie Kalend. Aprileis, An. MDCCXIV.

VI. EMMANUEL MARTINUS

M. JOACHIMO PARDO & ALCARAZIO,

Ocello & amoenitati ſuae, S. optat.

Complutum.

Recte atque ordine abs te factum, quod me per literas tibi placandum ſtatuiſti. Nam tacito illo tuo diſceſſu ita eram ſubiratus , ut parum abfuerit quin tibi nuncium remiſerim. O fidem , fidem ! Tune hinc, adeo nulla mei habita ratione, ut ne illud me rogaveris (quod vel leviter noti ſolent.) Numquid Complutum vellem ? Praeſertim cum eo tempore me lectus teneret , quod ex capite laborarem , eoque te convenire non poſſem. Quo gravior tui culpa , & amori adverſus te noſtro acerbior. Quam tamen abunde eluiſti epiſtola tua, plena officii , ſtudii , benivolentiae , & amoris teſtificatione inſigni. Sed adeo lurida ac ſqualida moeroris tui notis, ut me quoque illa in maximam aegritudinem conjecerit. Nam etſi illa tua capitis ἀλγήματα non eſt cur valde pertimeſcam , cum ſine febri minime ſaluti ſint infenſa ; terret me tamen quod ſcribis , te eſſe vehementer θυμαλγεῖ. Quae quidem tabes ubi acrius incubuit , ita artus noſtros depaſcitur , animique vigorem ac robur enervat atque debilitat ut lente plerumque impellat ad exitium. Sed quoniam valde me angit cura ſalutis tuae, nec eſt mihi quicquam incolumitate tua nec potius nec antiquius; per mihi facies gratum, ſi animi tui vulnera retexeris. Quamquam, ut naturam, ut ingenium tuum habeo perſpectum , ſatis mihi videor callere aegritudinis tuae cauſſas. Nempe moleſte fers eripi tibi hoc tempus importuniſſimis iſtis ſcholarum tricis, cujus hercule temporis eſt πολυτελέστατον ἀνάλωμα. Quod tu mavelles, & operam & ſtudium amoenioribus

ribus iis literis impendere, quae genium tuum ſcalpunt. Sed, heus tu, parumne tibi videtur habere venuſtatis Juriſprudentia, quam vocat merito Tullius, *ſenectutis ornamentum?* Nulla me-dius-fidius ſcientiarum tam excolit animos, & antiquitatis cognitione nos inſtruit, nulla locupletior, ornatior, ſplendidior, liberalior. Ad haec, ita viſum eſt patri tuo, viro optimo, jureque conſultiſſimo: cui ut alacriter morem geras, jus & aequum poſtulant. At te conficiunt amantiſſimae parentis, natuque maximo, lacrymae, quas tui deſiderium exprimere, ferre non potes. Atqui feres, ſi quidem cogites, quam proxime abſis ab ejus complexu, quamque frequenter eam per literas ſolari poſſis. Quod ut & ſaepe faceres, & ſtudioſe, monerem te, niſi ſponte tua ſatis eſſes concitatus, tum ad hoc pietatis officium, tum ad reliqua honeſtatis virtutiſque ornamenta. Ergo erige, amabo te, animum iſtum dejectum, & vir eſto. Quod ego per hanc te dexteram oro, & genium tuum, perque ea quae tibi dulciſſima ſunt in vita. Quod ad me attinet, & matri tuae & ſorori in nulla re deero. Summae enim mihi curae ſunt, & tui, & tua. Sororis tuae ὑστερικὰ πάθη aliquantulum remiſere. Felix Palatinus, amicus ille noſter Salmanticenſis, ſalutem tibi plurimam adſcribit. Nam dies fere nullus eſt, quin domum meam ventitet. Multum te amamus. Vale, VIII. Kal. Februarias, An. MDCCVIII. In Urbe Hiſpaniarum domina.

Sub Lupercalia te exſpectamus. Tu promiſſa fac ut patres. Scito Mignanae noſtro magnam intercedere neceſſitudinem cum Sala, ornatiſſimo illo juvene, & praeceptore tuo ἐν τῷ περιπάτῳ. Iterum vale.

VII. EMMANUEL MARTINUS JOACHIMO ALCARAZIO,

Ornatiſſimo Juveni

S. D.

Mantuam Carpetanorum.

I Nunc, & veterum morum licentiam accuſa, noſtrorum verecundiam lauda. Noſti ſaltationem illam Gaditanam, obſcoenitate ſua per omne aevum famoſam. Atqui hodie ipſammet per omnia hujus Urbis compita, per omnia cubicula, cum incredibili adſtantium plauſu, ſaltari videas. Nec inter Aethiopas tantum & obſcuros homines, ſed inter honeſtisſimas feminas, ac nobili loco natas. Saltationis modus hoc ritu peragitur. Saltant vir & femina, vel bini, vel plures. Corpora ad muſicos modos per omnia libidinum irritamenta verſantur. Mem-

Membrorum in ea molliſſimi flexus, clunium motationes, micationes femorum, ſalacium inſultuum imagines. Omnia denique turgentis laſciviae ſolertiſſimo ſtudio expreſſa ſimulacra. Videas cevere virum, & cum quodam gannitu criſſare feminam, eo lepore ac venuſtate; ut ineptae profecto ac ruſticae tibi viderentur tremulae nates Photidos Appulejanae. Denique, talem peragunt ſaltationem, qualem veriſimile eſt ſuum Herculem cum Omphale ſaltaſſe. Interea omnia conſtrepunt cachinnis & ronchis. Quin ſpectatores ipſi, ſatyricae Attellanaeque ὀρχήσεως furore correpti, in ipſo ſimulatae libidinis campo, leni quodam geſtu nutuque, velitantur, ac fluctuant. En Gaditanas delicias, prae quibus, Phrygiam illam κόρδακα quid aliud exiſtimabis praeter meras nugas? Quod ad urbem ſpectat, habes me-hercules emporium utriuſque orbis commercio & opibus florentiſſimum, ingenioque loci, ſituque, peropportunum. Nihilne (dices) de Letheo flumine? de Elyſiis? Illud quidem trajeci, nec tui oblitus ſum. In his verſor, nec ideo me beatum judico, niſi te denuo amplectar, cujus deſiderio contabeſco. Vale iterum atque iterum. Ex Herculis ſtelis, & extremo mundo, Gadibus, XVI. Kal. Februarias, MDCCXII.

De reditu noſtro ad vos, nihildum certi. Cras ad Meneſthei Portum trajicere paro, inde Hiſpalim me conſeram. Vale.

VIII. EMMANUEL MARTINUS POLYCARPO GAZINO *ſuo*, *S. D.*

Mantuam Carpetanorum.

LEgi per libenter Syntagma Petri Muſſardi *de Diis fatidicis*, *Vatibus*, *Sibyllis*, *Phoebadibus*, *&c. apud priſcos illuſtribus*, Hiſpanice abs te converſum, quem manu exaratum, & quidem ἰδιοχειρί, proximis hiſce diebus ad me miſiſti, ut tu quidem modeſte indicabas, uti ego illud pro arbitratu meo, vel, ſi ita videretur, etiam libidine; aut emendarem, aut abolerem. Quo ego inſigni adverſus nos obſervantiae teſtimonio, etſi majorem in modum delectatus ſum; habet me tamen ſubiratulum, tam abjecta opinio induſtriae tuae, tamque acris ſaevitiae noſtrae. Percurri equidem totum opus, mi Polycarpe, noſtratia verba, ſenſus, dictionem, cum Latinis componens: nec quicquam reperi, quod non vehementer probarem, praeter paucula iſthaec, quae una cum Syntagmate ad te mitto; non tam ſplendidae illius perſonae cauſſa, quam mihi impoſuiſti, quam mutui officii noſtri. Quid quaeris? Perbelle omnia. Perge ut coepiſti.

piſti. Nam, ut ſcite Iſocrates, ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής. Quid igitur reſtat? gnaviter currenti applaudere. Quod facio animo libenti hoc Epigrammatio.

Fandi Roma potens, & amoenae Graecia linguae
Cedite jam, Hiſpanus vicit utramque lepos.
Augur, & extiſpex, divinus, Phoebas, Haruſpex,
Quaeque artem infandam nomina multa ſonant,
Sermonem in patrium Polycarpi induſtria vertit,
Et dedit Heſperios reddere verba ſonos.
Tamque aptas promit voces, ut credere poſſis,
Hinc Latium & Grajos ſurripuiſſe ſuas.
Ergo novos profer Polycarpe ſubinde labores,
Et fructus varios. Sic Polycarpus eris.

Idem Graece.

Ἡδυεπὴς Ῥώμη, καὶ εὐςόμου Ἑλλάδος αὐγὴ,
Σιγᾶθ'. ἡμεῖς μὲν νίκαμεν ἀμφοτέρην.
Μάντις οἰωνοπόλος, χρησμῳδὸς, θέσπις, ἔνολμος,
Ὅσσατε πανφοβερῶς οὐόματ' ἄλλα ψοφεῖ,
Τόσσ' εἰς ἔγχωρον κοινὴν τε μετέφρασε γλῶτταν,
Ἥρμοσεν ἡμετέρῃ καὶ Πολύκαρπος ὁμῶς.
Τοὺς δ' ἱκανοῖς χρᾶται τοῖς ῥήμασιν, ὥς κε δοκοῖεν
Ἐντεῦθεν Ῥώμην χ' Ἑλλάδα ταῦτα λαβεῖν.
Σύ δ' ἄρα ὦ Πολύκαρπε δίδου συγγράμματα πολλὰ,
Καὶ πολλοὺς καρποὺς, καὶ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ἔσῃ.

Vale, noſtra mihi vita dulcior Polycarpe, & nos redama. Ex Muſeo noſtro, Poſtridie Nonas Decembris, An. MDCCXV.

IX. EMMANUEL MARTINUS PETRO VERDUGO ALBORNOZIO,

Comiti de Torrepalma.
S. D.

Senticam.

QUo fueris in me animo, Vir illuſtriſſime, jam dudum nos monuerunt jocundiſſimae illae tuae in literis ad Ayalam noſtrum, amoris erga nos ac benivolentiae ſignificationes. quae mihi haerent in medullis.

dullis. Qualis autem eruditio tua atque doctrina; ex prima Diſſertatione Syntagmatis *de Poetica*, nuperrime abs te ſcripta, plane perſpectum habemus. Legi enim illam perjocunde, perque libenter. Quidni? cum ſingularis in eo opere induſtria, exquiſita diligentia, ſubactumque judicium, ſtatim in oculos incurrerent, atque in animum cum incredibili voluptate illaberentur? Introſpexiſti, me hercules, Poetices naturam, ejuſque abſtruſa adyta, penitiſſimosque pervagatus receſſus; ea ſapienter enunciaſti; quae non niſi mentibus obverſari poſſunt vere καθαραῖς καὶ ἐνθέοις. nedum ſordidis ingeniis & βεβήλοις, qui ἄβατα illa penetralia calcare audent ἀνίπτοις ποσί. Nihil verius quam Poetices animam eſſe vim quandam facultatemque, veritatis, ſive (quod perinde eſt) naturae ipſius imitatricem, quam Graeci vocant δύναμιν μιμητικήν. Dicerem ego: naturam perſonatam. Idque eſt, quod ſcitiſſime illi appellant τὸ πρέπον. Quo ſine, tota res perit; tam in dramatica Poeſi, quam in epica, nec non in Lyrica. Illi ſubſerviunt, tanquam ſatellites & adminiſtri, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἡδὺ, gratiſſimumque illud μεταβολῆς lenocinium, quae in omnibus rebus jucundiſſima eſt. Unde illud: ἡ μεταβολὴ παντὸς ἔργου χρῆμα ἡδὺ, ut eſt apud Dionyſium Halicarnaſſeum. Di te fortunent, Vir clariſſime, qui acri tuo judicio illam Graecis artibus tribuis gloriam atque praeſtantiam, quam novaturiens hoc ſaeculum vel non agnoſcit, vel fateri detrectat. Multorum praeſertim inſania. Quos ego non pluris facio, *quam ancillam meam, quae latrinam lavat*. Aemulatione vigere artes, laudibuſque excitari ingenia; contemptione vero ſqualere ac peſſumdari; utinam non haberemus compertum, literarum apud nos interitu. Cujus mali unica radix. ſtudiorum ludibrium. Sed quid manus admovemus Chironio vulneri? Idcirco, ut ne ego contemptiſſimo cuique in hac Urbe deſpectui ſim, Alonam migraturus mihi videor jam jamque. Diu enim eſt cum abiturio. Ad quos tamen dies profecturus ſim, ſcribam ad te enucleatim, adjecta illa formula: NUM QUID VIS? Decollavit enim ſpes mea. Et amicorum erga me officia nil niſi ἄψυχα κάρυα. Id unum me torquebit in ſeceſſu noſtro & latebris; amor & deſiderium tui & Ajalae. Quae duo lumina (ſolem hunc teſtor) in oculis gero. Sed pene praeterieram, quod meminiſſe maxime oportebat. Numiſmata nempe illa Hiſpanica, de quibus Janus noſter ad te alias. Si quid habes quo ſtudia noſtra juvare poſſis, mittito obſecro. Vel aurem tibi vellam. Neque enim te praeterit quam in ea ſtudia ſim devexus. Ero igitur in hac re pervicacior. Nam, ut ſcite Ariſtophanes.

Τὸ γὰρ ἀποῤῥῆναι χαλεπὸν,
Φύσεως ἣν ἔχει τις ἀεί.

Janum noſtrum unice colo, nec ullo prorſus plus homine delector. Cum ob inſignem ejus eruditionem ac doctrinam, qua caeteris praeſtat; tum ob ſingularem animi candorem ac fidem. Quod in hoc ſaeculo, vere luteo, por-

portenti inſtar. Multus de te ſermo in congreſſibus noſtris, & acrius in dies tui deſiderium. Vale noſtri memor, & in iſto ſeceſſu, valetudinis tuae curam gere. Mantuae novae in Carpetanis, VIII. Eid. Martias, An. MDCCXVI.

X. JOANNES CONDUITH V. R. EMMANUELI MARTINO

S. P. D.

Mantuam Carpetanorum.

CUm jam diu perſcrutandarum Hiſpaniae antiquitatum ingenti ſtudio accenderer, & ducis cujuſdam, in itinere noſtratibus tam ignoto, ſatis ſuperque indigerem; Holzendorffius meus, amicorum nunquam immemor, te, Vir Reverende, in nullo literarum genere hoſpitem, & tam humanitate quam ſcientia mundanum, ob oculos poſuit. Ego illico tale commercium totus ardebam; pro tenuitate mea autem ambire non auderem, niſi candorem tuum juxta noſcerem.

Multa Romanorum numiſmata loca haec circiter collegi, quaedam inter ruinas non ignobiles quatuor ab hac Urbe diſtantes millia; ubi, ni multum fallor, ſtetit Carteja illa, de cujus ſitu, auctorum graviſſimorum, tam veſtratum, quam exterorum, varia eſt ſententia, error communis. Quicquid mihi rudera illa etiam atque etiam inveſtiganti illuxerit, ubi librorum, quos diu aveo, Holzendorffius copiam fecerit, tibi commendabo. Menſe proximo, ſi Deo viſum fuerit, provinciam hanc peragrare decrevi, Ximenam primum iturus, ubi Mariana ponit ſpeluncam, in qua Craſſus ſe occuluit, deinde Mundam praelii illud celeberrimi Theatrum, illinc Cordubam, Hiſpalim, & Gades. Tu, V. R. quem nulla antiquitas, nullus hujuſce regionis angulus latet, quae Romanorum reliquiae ibi paſſim extiterint, qui Scriptores in rebus tam obſcuris indagandis conſulendi ſint, candide imperti. Tali equidem fretus auſpice, quantuluſcumque ſim, alacer procedam. Tu interim, V. R. vivas valeasque, & noſtri, tuae amicitiae ſtudioſiſſimi, ne ſis immemor. Dat. Calpe, Kal. Mart. Ann. Salutis, MDCCXVI.

XI. EMMANUEL MARTINUS JANO CONDUITH,

Viro ornatiſſimo ϗ φιλαρχαιοτάτῳ,

S. D.

Calpen.

EGo vero Holzendorfio noſtro maximam gratiam habeo, qui me tua amicitia dignum judicavit. Quo ille beneficio voluntatem meam egregie devinxit. Nihil enim accidere mihi poteſt neque optatius neque jocundius, quam ſi aditus mihi patefiat ad viros doctrina atque eruditione illuſtres, ac tui ſimiles. Quo accedit affine inter nos ſtudium, atque inſtitutum colendae antiquitatis. Quod igitur fauſtum fortunatumque ſit, porrigo hanc dexteram, fidei pignus, Vir illuſtriſſime: cedo tuam. Atque utinam coram id facere liceret, ut in Baetica peragranda, obeunda, luſtranda (quod parare te dicis) lateri tuo adhaererem. Tanto Theſeo quaſi alter Pirithous. Neque enim leves ſunt exhauriendi labores, in regione, fatali quadam incolarum inertia pene ἀδιεξόδῳ atque inhoſpitali. Adhaererem tamen. Quod profecto per me accidiſſet, ſi toto proximo triennio, quod Hiſpali exegi, vel aliqua nominis tui aura animum meum titillantem ſcalpſiſſet. Quod a me tunc omiſſum ob ſodalis defectum. Sunt enim eae peregrinationes abſque itineris laborumque conſorte quam moleſtiſſimae atque aerumnoſiſſimae. Quem inter noſtrates quaerere, id vero eſt, (quod proverbio dicitur) ab aſino lanam. Et ego quondam ad illuſtrandas res patrias & ſpem & animos erexi. Sed fregit acrem illum impetum malus quidam Hiſpaniae Genius. Facultates enim noſtrae nullae, amicorum copiae exiguae, procerum opes inertes: eaeque temporum acerbitate attritae. Eſt autem res ſumptuoſa quam parabamus. Quo igitur viatico Hiſpaniam omnem peragrabo? antiqua luſtrabo rudera? neglectos verſabo cineres? Nempe regio. Id unum ſupereſt. Fortaſſe id impetraremus ab optimo Principe, ſi eſſent qui ejus auſpicia ſollicitarent. Sed vides nodum, in quo ſolvendo plus ſit negotii quam in Gordiano. Ergo dormiamus in utramque, & altum ſtertamus. Quando ad id unum aliena ope non indigemus. Nec naſcuntur apud nos Sunderlandi. Poſtquam autem in fatis eſt, ut nobiliſſima antiquitatis monumenta, quibus tota haec regio conſperſa eſt, noſtratium vel ſtupore vel ignorantia, neglecta jaceant & ingloria; quibus vos ego laudibus ornabo, homines exteros, ad quos cum minime pertineant ornamenta antiquitatis noſtrae, ac veteris majeſtatis honos; ducti tamen vel ſtudio retro ſaeculorum, vel noſtri miſericordia tacti; ea ſaevitiae noſtrae itis ereptum, ad eorum tantum exitium ingenioſae atque ſolerti. Nota loquor. Cum enim Hiſpalenſes caemento ſa-

xisque

xiſque opus haberent ad murum ſtruendum adverſus vim fluminis, a quo Urbi exitium imminebat; publice decretum eſt, ut Amphitheatrum (quod in veteris Italicae veſtigio adhuc exſtabat, pulcherrimum mehercules atque integerrimum) funditus ſubrueretur, allatis eo tormentis, ac ſuffoſſis ſcrobibus pyrio pulveri admittendo, quo tota illa compages disjiceretur. Quod egregie factum. Nec tamen eventus eorum diritati ad amuſſim reſpondit, obſiſtente veteri ſtructura, quodam perdurandi amore. Cujus ego faciem ſuperſtitem, una cum ichnographia, ad clariſſimum virum Bernardum de Mont-faucon Lutetiam transmittere decrevi. Ut in ſuo *Theatro Antiquitatis*, cujus editionem parat, ſaltem queat perennare. Par facinus a Saguntinis admiſſum. Theatrum enim quod apud ipſos eſt, tanquam ex conſtituto demolientes, maximam ejus partem avulſerunt. coenobio cuidam privatiſque domibus exſtruendis. Ac niſi operis durities & pervicacia ferri inſolentiae reſtitiſſent; actum profecto jam eſſet de monumento illo. Cui etiam, quantum in me fuit, vitae lumen aſperſi. Expreſſum enim per omnia lineamenta, etſi tetro aſpectu ac miſere foedatum. Pariſios quoque iturit, una cum deſcriptione noſtra. Nec id tantum, ſed publicum decretum a Saguntinis extorſi, quo graviſſima poena iis infligitur, qui illud cumque igni ferrove violaverint. Quo tu me animo eſſe exiſtimas, Vir doctiſſime, inter haec literarum ludibria, & ſtudiorum noſtratium nugamenta? Proficiſcere igitur bonis avibus luſtratum verenda antiquitatis veſtigia. Quando quidem autem non licet me tibi comitem adjungere; te ſaltem per eas delicias luxuriantem animo perſequar. Ex auctoribus noſtratibus rerum antiquarum notitiam perdiſcere velle; perinde eſt ac ſi aquam cribro haurire velis. Simulac enim pedem figunt in vetuſto ſolo, toti abeunt in nugas & fabulas aniles, ac febriculoſa deliramenta, ob ignorationem ſtudii antiquitatis.

Non miror eam te iſthic nactum antiquorum numiſmatum copiam, qui ſciam omnem Hiſpaniam eorum eſſe foecundiſſimam, nihilque in ea tam obvium quam veteres nummos, ſive vomeri, ſive ligoni, ſive raſtro. Quod tamen fortunae beneficium indigenarum inſcitia corrumpit. Quam inſaniam nec Hercules ipſe expugnare valeat, qui tot monſtra perdomuit. Equidem rei nummariae ſtudium eximium ſemper habui. Nihil eſſe ratus quod magis nos erudiat, inſtruatque ad ſacratiſſima illa antiquitatis penetralia rite adeunda. Quare nos etiam hanc molem verſavimus. Nec fruſtra. Collegimus enim aliquot nummorum Chiliadas, inter quos rariſſimi nonnulli ac praeſtantiſſimi. Plures etiam qui topographiam noſtram mirifice illuſtrant, augent quin etiam. Et quando tu Carteiae mentionem injeciſti, ſcito in Muſeo noſtro exſtare quatuordecim veteres nummos diverſi typi ad eam Urbem pertinentes. Quod portenti inſtar. Eruuntur etiam frequentiſſime in tota Hiſpania, praeſertim in Citeriore, ingentes nummorum quorundam acervi, characteribus ignotis. Quos ego *Hiſpanienſes*

nienſes appello. Compertum enim mihi eſt ad Hiſpaniam pertinere nondum Romanum jugum expertam. Quibus explanandis haud perfunctoriam operam impendimus. Quam non luſiſſe aliquando, ſi edendi facultas, liquido demonſtrabimus. Nam ego etiam in hac literarum vaſtitate, ἀνακρέατος Citharoedus, cum aliis non poſſim, mihi cano. Punica numiſmata obvia in iſtis oris. Quae omnino referenda ad Gades, Cartejam, Fanumque Luciferi. Habeo enim ad tria haec oppida pertinentia, Punicis literis. Obulconis praeterea nummi exſtant charactere exotico. Aliter alii. Ea fuit veteribus Hiſpanis linguarum varietas & πολυγραφία. Quod antiquorum ſcripta teſtantur. Interea, Vir eruditiſſime, antiqua rudera, melioris aevi monumenta, quaecumque oculis luſtrare contigerit, deoſculare meo nomine. & ſi ex me tibi aliquod adjumentum, ope, opera noſtra utere. Et vale. Mantuae novae in Carpetanis, An. MDCCXVI. Pridie Kal. Aprileis.

XII. JOANNES CONDUITH

V. R. EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi S.

Literae tuae, V. R. me maximo affecerunt gaudio. Quantum doctrinae? Quantum humanitatis? Encomia illa, utpote tenuitatis meae ſatis conſcius, parum patienter ferrem, niſi ex candore tuo profecta exiſtimarem: me certe, ſi is ſum qui excitari poſſim, vehementer excitabunt, Tali accenſus praecone & tanto adjutus duce remis veliſque intendam ut ille ſim quem tu ex tua indulgentia me praedicas. Dolet mehercule adeo inſignes populi illius terrarum domini reliquias, quibus tempus omnium rerum edax & ipſa barbaries pepercerat, ab Hiſpanis publico edicto ſubverſas eſſe. Tu, Vir clariſſime, perge, uti facis, veneranda illa tueri monumenta, non minus patriae tuae quam antiquitati conſulens, & laudes tali operae debitas, ſi non his temporibus olim a poſteris certe conſecuturus. Libros, quos Holzendorphius noſter huc transmitti curavit, avidiſſime exſpecto, vereor autem ne calores aeſtivi noſtratibus tam inviſi prius ingruant quam ex illis ad perluſtrandam Baeticam ſatis inſtructus fuerim.

Nuperrime Septam in Africa trajeci, multas vidi Mauruſiorum reliquias; Romanorum nullas, ideo forſan quod major pars Urbis antiquae hodie in caſtris Mauruſiorum eſt: aliter enim evenire non potuit, ut nulla veſtigia celebris Coloniae & Mauritaniae Tingitanae capitis exiſterent. Septem colliculi unde ſeptem fratres & Septa vocabatur, adhuc clariſſime apparent, ab hac Urbe fortaſſis ſemibarbarus ille Anonymus Ravennas fretum

fretum hoc Septe Gaditanum toties appellat. Ubi nummos antiquos quot hic inveni in ordinem redegerim, catalogum tibi mitti curabo: unum Othonis Imperatoris prae omnibus theſauri inſtar aeſtimo. Tu invicem, Vir ornatiſſime, quae numismata Muſaeum tuum adornent, ubi nummi illi Cartejenſes inventi ſint communices velim, quamvis enim Carolus Sigonius ſatis audacter Althaeam in Tito Livio pro Carteja legendam aſſerat, & viros graviſſimos in eundem errorem induxerit, nullus dubito quin duae Cartejae exſtiterint, una in Celtiberia, altera prope fretum, utraeque a Tito Livio & aliis diligentiſſime deſcriptae. Vale. Calpe, An. MDCCXVI. Quart. Kal. Majas.

XIII. EMMANUEL MARTINUS JANO CONDUCTIO,

Viro eruditiſſimo atque humaniſſimo,
S. D.

Calpen.

VIxdum itineris pulverem excuſſeram, Vir ornatiſſime, quum redditae mihi ſunt literae tuae, IV. Kal. Majas Calpe ad me datae, & ab Holzendorphio Mantua Carpetanorum accurate ad me miſſae. At cum tot migrationem noſtram conſequutae fuerint cum domeſticae, tum officii noſtri moleſtiſſimae occupationes tricaeque; praetereundum ſane mihi fuit quod omnium erat jocundiſſimum. Nimirum, tecum colloqui. ac mutua illa literarum ſtudiorumque noſtrorum ἀμοιβή. Acceſſerat etiam animi angor ob podagrae dolores, & quaedam ignaviae dulcedo. Cum ergo & negotiis quibus maxime eram diſtrictus, tantiſper me relaxarim, & ex pedibus meliuſcule habeam; non committam, ut officium praetermiſiſſe erga te noſtrum & tu ſentias, & caeteri calumnientur. Quare redeamus in viam. In primiſque vehementer ſcire abs te cupio, num egregium illud de Baetica perluſtranda conſilium vel re ipſa praeſtiteris, vel potius abjeceris. Erat enim plenum laboris ac moleſtiarum. Quod ſi certe expediviſti, quoſnam ex ea fructus reportaris, quaenamque tam eximiae induſtriae emolumenta. Quod ut mihi enucleatius perſcribas, per ego te amorem in te noſtrum, perque fortunas, mi Conducti, te oro atque obſecro. Video te antiquitatis ſtudio ad Septam trajeciſſe. Spe autem falſà deluſum. Cum nullum prorſus in ea deprehenderis priſcae Urbis veſtigium. Recte autem cenſes, ſi quod forte ſupereſt; inter Maurorum illud attegias & mapalia deliteſcere. Quod de Othonis nummo ſcribis, valde vereor ne te deceperit manus veteratoria. Eſt enim mihi ſuſpectus occidens.

Incidi

Incidi ego quoque Hiſpali in binos aereos; ſed ὑποβολιμαίους καὶ κιβδήλους. Impudentiſſime enim graſſati ſunt in hoc Imperatore impoſtores & παραχαράκται. Cura igitur ut ectypon ad me transmittatur. Immo & caeterorum, quos tu vel raros duxeris vel eximios. Rependam tibi operam, ubi primum confuſam noſtrorum congeriem in ordinem redegerim. De duplici Carteja, quod tu aſſeris, nusquam me legiſſe memini. Uti nec de Carteja Celtiberiae. Semper enim Livius de ea loquitur que ad fretum Herculeum, quaeque olim Olcadum caput. Sed video erroris cauſſam. Deceptus nempe es Olcadum mentione. Quo nomine multiplices reperio in Hiſpania populos, a Graecis inductos, rerum noſtrarum ignoratione. Nimirum in Tarraconenſi, intra Iberum fluvium, quorum oppidum Althaea erat, teſte Polybio. Deinde circa Carthaginem novam, auctore Suida. Ac tandem in Baetica, apud Calpen, quorum caput Carteja, ut Livius & Mela memoriae prodidere. Ad quam Urbem pertinere non dubito omnes nummos eo nomine inſcriptos; in quorum averſa parte expreſſa ubique cernuntur, vel litoralis Urbis ſitus, vel maritimum commercium. Sunt enim apud nos, in quorum altera parte exſtat caput Urbis turritum, in altera Neptunus dextra delphinum geſtans, ſiniſtra tridentem. Porro, qui idem caput exhibent, in averſo autem nummo Cupidinem delphino inequitantem. Item vel unum delphinum vel plures, proram ratis hinc delphinum inde gubernaculum navis, & ſimilia. In omnibus autem diſerte legitur CARTEIA. Vale, Vir praeſtantiſſime. Alonae, XIV. Kal. Octobreis, An. MDCCXVI.

XIV. JOANNES EMMANUELI *ſuo*, *S. P. D.*

Alonam.

EXprimere, Vir clariſſime, verbis non poſſum, quantam laetitiam ex literis tuis XIV. Kal. Oct. perceperim, ſilentium enim tam diuturnum maxima ſollicitudine me torquebat. Holzendorphium ſaepe multa ſuper Emmanuele noſtro fruſtra rogitaveram, interdum animo obverſabatur, Q. P. O. M. avertat tam cari capitis infirmitas; interdum (fatebor enim) te noſtri oblivionem aut taedium coepiſſe ſubverebar, nec minus paſſus ſum animi angore, quam tu corporis dolore; nobis itaque in vicem gratulemur.

Baeticam expeditionem nec penitus abjeci, nec perſolvi. Ximenam uſque iter feci, ubi quasdam inſcriptiones Romanas inveni, quarum major pars ſatis negligenter inſerta eſt libro de *Gadibus*, vulgo dicto *Emporio del*

del Orbe, *Gadiz*, ubi pro SEX. QUINTILIO. SEXO. VINTILIO ponitur. Nullus dubito quin ibi oppidum Romano nomine Oba, exſtiterit, marmor enim templo inhaerens prae ſe ſert RESPUBLICA OBENSIS.

Tariſſam etiam viſitavi, ubi nullae Romanorum reliquiae mihi occurrerunt praeter numiſma in cujus una parte clare legitur BAILO, in altera cernuntur Sol, Bos, & Spica. Ni multum fallor ad Urbem illam quam Ptolemaeus *βαῖλον*, Strabo, Mela, & caeteri *Baelo*, & *Bilone* appellant, pertinuit. Viri fide digni mihi dixerant ruinas non ignobiles adhuc exſtare circiter tres leucas a Tariſſa diſtantes, e regione Tingis hodie corrupte dictae *Bolonia*. Situs mire congruit cum deſcriptione Baelonis apud Strabonem. Nomen parum diſcrepat.

Quid ad Cartejas attinet (pace tua dixerim) credo duas exſtitiſſe. Livius accuratiſſime ſitum ambarum ſemper diſtinguit. *Carteja celeberrima Celtiberiae Urbs*, *Olecadum caput*, *&c.* *Carteja ad Oceanum*, *Carteja in ora Oceani ſita*. Quae diſtinctio foret ſupervacanea, ſi una ſola Urbs illius nominis exſtiterit. Nec veriſimile eſt Hannibalem poſt Cartejae apud fretum expugnationem in Carthagine nova hibernari. Dexter multo clarius duas memorat. *Sanctus Iſchius Cartejae prope fretum praedicat*, *totamque oram maris interni percurrit & Aloni & Cartejae alteri in mediterraneo mari non procul Carthagine Spartaria praedicat.* De nummis Cartejenſibus tibi totus aſſentio. Otho noſter nec, uti tu ſuſpicatus es, ſpurius, nec uti credidi, legitimus: pertinet enim avo Imperatoris ejuſdem nominis triumviro monetali ſub Auguſto Caeſare, quem memorat Suetonius in vita Othonis. In una parte legitur AUGUSTUS CAESAR. In altera M. SALVIUS OTHO III. VIR A. A. A. F. F.

Ectypa numiſmatum tuorum quae polliceris ardentiſſime aveo. Cito itaque mihi cures, etiam atque etiam ſupplico. Hiſpaniae tabulae Geographicae in Flandria & Gallia expreſſae errorum pleniſſimae ſunt. Ubi meliores inveniam, indica.

Una cum his tibi reddentur duo Muſarum noſtratium volumina, tenuia ingentis amoris pignora. Vale, Vir ornatiſſime. Dat. Calpe, Id. Jan. An. MDCCXVII.

XV. EMMANUEL MARTINUS JANO CONDUCTIO *ſuo*, *S. D.*

Calpen.

Literas tuas, una cum *Analectis Muſarum Anglicanarum*, reddidit mihi Salomon Meritius valde diligenter. Quarum nempe literarum deſi-

derio tam diu me torſiſti. Tu autem, homo aſtute, cum ob eam cauſſam probe noviſſes me tibi fore ſubiratulum; labefactare aggreſſus es objecto munere. Quo ego munere maxime (ita me Di) delectatus ſum, cum ob animum mittentis, tum ob poematum venuſtatem & elegantiam, quae me incredibili affecerunt (utar vocabulo turpiuſculo) voluptate. Ergo in aere tuo me eſſe, quidni fatear? Sed leve id eſt. dicam amplius: tuum me eſſe mancipio & nexu. Quod ita eſſe, vehementer velim tibi perſuadeas, ut ne unquam in eam incidas ſuſpicionem, me quicquam de amore ſummo in te noſtri remittere poſſe, vel ſatietate vel faſtidio tui. Mirum profecto eſt quod narras de inſcriptione illa: RESPUBLICA OBENSIS. Silent enim oppido de oppido iſthoc libri, ſaxa, metalla. Vereor tamen ne inſculptum ſit: RESPUBLICA...OBENSIS, pro ONOBENSIS, duabus literis exciſis. Quod diligentiae tuae erit accuratius inveſtigare. Fuit enim ONOBA oppidum haud ignobile in eo tractu. Quod ad nummum attinet, in quo diſerte legitur BAILO, ſcias velim eximiae illum raritatis eſſe atque praeſtantiae, ac penes te unum exſtare toto orbe terrarum. Cujusmodi ego nonnullos corraſi in Baeticae peragratione: nimirum cum inſcriptionibus: ITUCI, SUCCUBO, VENIPO, OSTUPO, CORDUBA, ac ſimilibus. Eruuntur enim quotidie apud noſtrates. Sed exitiabili gentis ignavia, ubi exploraverint nihil ad eorum loculos pertinere, nefariis manibus illo denuo protrudunt, unde emerſerant. Quo fit, ut quod propitius aliquis Hiſpaniae genius effodit, infeſti illi iterum defodiant, maxima cum nominis famaeque noſtrae jactura. Video te in Flavii Dextri Chronico evolvendo & oleum perdere & operam male locare. Quod ſane miror. Eſt enim totum illud opus ſplendidiſſimis mendaciis anilibuſque fabellis refertum. Ab impoſtore quodam confictum (cujus ne nomen quidem neſcitur) qui eo conjecit male ſani capitis deliramenta. Monſtrum, non librum. Quem, ſi ſapis, procul a te amovebis; vel, quod aequius, abolebis igni. Numiſmatum Cartejenſium exempla dudum ad te miſiſſem, ſi eſſet qui ea delinearet: ſed inopia artificis factum eſt, quo minus tibi promiſſa patraverim. Ubi copiam nactus fuero ſcitae alicujus manus, praeſtabo fidem, nec deſiderium tuum fallam. Geographicam aliquam Hiſpaniae tabulam accurate emendatam quaerere, id vero eſt nodum (quod dicitur) in ſcirpo. Quod acceptum etiam referendum eſt doctrinae (ſi Dis placet) ac diligentiae noſtrae. Tu utere mea, & valetudini tuae quam diligentiſſime conſule. Alonae, Nonis Aprilibus, An. MDCCXVII.

XVI. E M.

XVI. EMMANUEL MARTINUS ANTONIO CARRILLO,

Egregiae indolis adoleſcenti, *S. & amorem.*

Romam.

UT primum in Meneſthei Portu officii cauſſa me conveniſti, Antoni jocundiſſime, ita ingenii tui acumine, ſermonis venuſtate, modeſtia, caeteriſque animi tui ornamentis delectatus ſum; ut non tantum ſummae mihi eſſent voluptati colloquia tua; ſed & ſuaviſſimo quodam motu atque illecebra ſenſus deliniti; propemodum jam laborare viderentur impotentia ſui. Quam animi affectionem quidni amorem appellem? Cum interim de adventus tui cauſſa, quove inde proficiſci tibi eſſet conſtitutum, curioſius ſciſcitarer; eo te demum veniſſe comperi, quo te in novum orbem trajiceres, navemque praeſtolari qua illo gentium avolares. Pupugit me altius conſilium (ut mihi videbatur) minus commode minuſque ſalutariter ſusceptum. Perſpexeram enim auream quandam animi tui indolem, naturamque ad ſtudia literarum potius devexam ac Minervae artes, quam ad mercaturae fraudes & quaeſtuoſa mendacia. Itaque ad ineptiſſimum conſilium frangendum acrius me converti, eo confidentius quod mihi videbare parum alacriter parumque ex ſententia in id negocii te conjicere, animique adhuc pendere. Ad haec, a ducenda uxore te longiſſime abhorrere, ac liberorum educandorum tricis. Sacerdotium te unice cogitare. Te coelibe omnia vitae commoda abunde tibi affore. Libertatem praeſertim ac tranquillitatem, in quis humanae felicitatis copias eſſe ſitas vere ac ſapienter ducebas. Cum te igitur tam miti ingenio compoſitiſque moribus animadverterem. Quo, inquam, pertinet teterrima haec navigatio? tot exantlandi labores? tot pericula ſubeunda? Quid enim aerumnoſius diuturna navigatione? mari praeſertim tam vaſto ac procelloſo. An ignoras illud Poſidippi:

Ο' μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑώρακεν κακόν;

Num ea omnia, praeut opum gloria eſt ac ſplendor, levia ducis ac contemnenda ut laute vivas, ut luxurieris, ut inter pocula & dapes inertiſſimo otio marceſcas? Id tu curas ſcilicet. Adoleſcens, ut mihi certe viſus es, gravis, frugi, continens, induſtrius, literarumque amore flagrans. At fortaſſe eo te confers ut ſtudiis vaces, ſub Indorum nempe inſtitutione ac diſciplina. Optimos hercle magiſtros! Si rationum potius libros, quam ſcien-

ſcientiarum, tractare tibi eſſet conſtitutum. Sed tu quidem alia omnia. Quorſum igitur fluunt rationes tuae? Miſeret me profecto tui, qui optimam indolem, & praeclara naturae ornamenta, pravo iſthoc ac praepoſtero conſilio veluti jugulaſti ac corrupiſti. Quamnam igitur viam inſiſtam? ſubjeciſti. Nam te mihi oportune Deum aliquem objeciſſe, pro comperto habeo. Quando, inquam, te video ancipiti ſententia nutantem; agedum, ineamus rationem. Ac primum quidem exclamare libet cum Alexide:

Ὡ'ς ἡδὺ πᾶν τὸ μέτριον ὄνθ' ὑπέργυιον!

Semper enim mediocritas & optima mihi viſa eſt & maxime expetenda. In facultatibus praeſertim & copiis, quibus mortalium vita ſuſtinetur ac fluit. Cum enim ex fortunae bonis uſus tantum in nos recidat, quorum neceſſitas certis finibus circumſcribitur; hinc fit, ut re quidem familiari fruamur, ſi modica: careamus autem, ſi nimia. Nam ea quae in loculis jacent, cùm extra vitae uſus neceſſarios vagentur; quanti refert, utrum tua illa dixeris, an aliena? Certe non magis tibi uſui ſunt quam caeteris. Niſi iis abuti velis ad bonae mentis perniciem exitiumque. Quo ubi ſemel a recta rationis via aberraveris; fruſtra opes quaeſieris inſaniae furorique minime ſuffecturas. Quae igitur eſt amentia divitias ſectari, ſi vir probus fueris, non profuturas, ſin autem improbus, etiam obfuturas? Si ſobrie vixeris, inertes; ſi contra, lethales? Quaeque ad bene beateque vivendum non magis conferunt quam gladius, aut parata domi venena. Sacerdotibus praeſertim, quibus indicta eſt in victu cultuque corporis gravitas, caſtimonia, continentia. Sed omni niſu contendere, animoque conniti oportet, ut veterum ſcriptis quam arctiſſime inhaereamus, diſciplinarum apiſcendarum cauſſa. Quo te vitae inſtituto unice delectari, & faſſus es, &, vel te tacente, facile noſſem. Produntur enim ſponte ſua atque effluunt naturae impetus. Sedeamus igitur ad calculos. Quo te vertes apud Indos in tam vaſta literarum ſolitudine? Quem adibis, non dicam magiſtrum, cujus praeceptis inſtituaris, ſed auditorem? non dicam aliquid ſcientem, ſed ſcire cupientem. Dicam enucleatius: a literis non abhorrentem? Ecquoſnam evolves codices? Ecquas luſtrabis Bibliothecas? Haec enim omnia tam fruſtra quaeres, quam qui tondet aſinum, vel mulget hircum. Eugepae! Abjice has nugas, atque eo iter converte, ubi & animum excolere queas, & honeſtum vitae ſubſidium tibi parare, & novos honores capeſſere. Ad haec tu: Ubinam gentium contingere nobis haec poſſunt? Romae, ſubjunxi. Ea genio, ingenio, inſtitutoque tuo paratiſſima ſedes. Tunc ad me: Videris mihi profecto parentum meorum monita & lacrymas habere perſpectas, quibus nihil accidit unquam acerbius hac trajectione. Oderunt illi ſemper atque exſecrati ſunt divitias apud Indos partas. Longo enim uſu compertum eſt nihil eſſe illis funeſtius.

Nae

Nae illi tibi immortaleis gratias agerent, ſi hoc tuum in me a ſententia removendo ſtudium agnoſcerent. Quod alii fruſtra tentarunt. Eja igitur, abjiciuntor male ſana conſilia. In tuam ſententiam pedibus tranſeo. Flectamus iter, & te ſequamur ſalutis noſtrae auctorem. Et cum dicto vaſa colligere, parare ſarcinulas, & quem prius oderas, vocare favonium. Ea tu cum pro mitiſſimo tuo ingenio atque egregia indole, ſingularique in nos ſtudio ac benivolentia, patraveris; ita tamen cum animo tuo reputa, non te idcirco Urbem petiiſſe, ut vias & compita tereres, ut aedificiorum magnificentiam admirarere, ut inertem vitam ageres, ut in ſalutationibus, caeteriſque candidatorum officiis contabeſceres. His enim artibus quid refert Romaene ſis an Mexici? Sed ut in eam curam & cogitationem incumbas, quae dignitatem tibi & gloriam afferre poſſunt. Id aetatis es, quae maxime cenſetur idonea ſtudiorum virtutiſque incrementis. Annum enim agis ſextum & viceſimum. Cavendum in primis tibi eſt quam accuratiſſime a noſtratibus, vitandique eorum congreſſus. Eſt enim genus hominum impurum atque iners, ac ſolutiſſimae ignaviae, a ſtudiis abhorrens honeſtoque labore, aleae & comeſſationibus indulgens, inſolens, garrulum, ventoſa crepitacula potius quam homines, ac moleſtiſſima obverſacula. Etſi enim te ſponte tua ſatis ad virtutem incitatum videam, mea tamen cohortatione quaſi calcar adhibere volui. Ut amori potius noſtro ſatisfacerem, quam ut te ab aliquo vitio revocarem. Allabora igitur, & connitere ad gloriam & famam, per amicitiae noſtrae arctiſſima pignora, per genium tuum, per ſalutem parentum & curas. Ac vale. Ex Muſeo noſtro, IV. Kal. Majas, MDCCXVIII.

XVII. EMMANUEL MARTINUS CHRISTOPHORO CORETIO,

bene rem gerere.

Valentiam.

POſtridie quam a te literas acceperam, traditi mihi ſunt Ludovici Vivis noſtratis Dialogi, Hiſpanice abs te converſi. Evolvi, legi immo perlegi. Cumque omnes nitidiſſimi ſcriptoris veneres leporeſque cum metaphraſi tua, adhibita critica lance expendiſſem; viſa mihi illa eſt in neutram vergere. Summo acumine, ſummaque induſtria, difficiles illas facetiarum ſalebras ſuperaſti. Quin venuſtiſſimos Latini ſermonis ſales tam apte, tamque concinne, in lucem protuliſti; ut videaris profecto, non tam illos expreſſiſſe coactum, quam ſponte fudiſſe. Denique, omnia belle.

Majanſium noſtrum infeſtari querquera, permoleſte fero. Inſanit literarum amore generoſae indolis juvenis eoque correptus, intra unius ſtudii carceres contineri, ignavum ducit. Non ego, cui alte infixum illud:

Τὰ πολλὰ πράττειν ἐςὶ πανταχοῦ σαπρόν.

Feſtinandum eſt lente, ut mature pervenias. Exercendae vires, non exhauriendae. Quid enim valetudini exitioſius, quam ſtudia nunquam intermiſſa, acriores cogitationum morſus, ac perpetes vigiliae? Quae animi corporiſque noſtri vires miſere depeculantur ac depaſcuntur. Quibus vel dejectis, vel fractis, non tantum labori ſuſtinendo impares ſumus; ſed animum deſpondemus, amore ducendi ſpiritum. Quandoquidem

Οὐκ ἔσθ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ.

APASTEROSIN noſtram, ſi per bibliopegum licuerit, mittam una. Sin autem, ibit alias. Non quidem ut munus munere rependam, aut referam gratiam, vel exigam. Sed ut oſtendam officio hoç mutuo, munus tuum mihi fuiſſe multo jocundiſſimum. Majanſium ſalvere jubeo. Vale. Alonae, XI. Kal. Decembr. An. MDCCXXIII.

XVIII. JOSEPHUS JOACHIMUS LORGA
EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi, viro eruditiſſimo, ac Muſarum Antiſtiti

S. P. *D.*

CUm ſuperioribus diebus ego & clariſſimus Gregorius Majanſius, vir profecto & in Latinis literis, & in Juris ſcientia peritiſſimus, de politiori literatura, ut ſaepe cum una ſumus, loqueremur, ipſe multa mihi de ingenio tuo, multiplici eruditione tua, ac ſingulari etiam doctrina retulit. Tumque e veſtigio mihi in manum dedit Ἀπαςέρωσιν tuam, cujus nulla mihi adhuc erat notitia. Legi aliqua quantum per breve tempus licuit, miratus orationem in utramque partem tam puram, perſpicuam, tanta eruditione ac lepore adſperſam, ut ipſa Latii venuſtas mihi viſa fuerit. Quod ſane ita meum animum egregia quadam voluptate delinivit, ut nullum tempus praetermitterem, cum ab inſtituendae juventutis officio vacabam, quin hujuſmodi libellum emiſſitiis, ut ita dicam, oculis quaeritarem. Quem cum offendiſſem, ſtatim coepi ſumma alacritate legere. Nec prius ceſſavi, quam totum uſque perlegerem. Quibus & quantis me donaſti gaudiis, Deus immortalis! Ut mihi cordi fuit! Hoc unum

Digitized by Google

annum dolui, quod multo plus ante non fuiſſem nactus. Egregie enim ſum oblectatus vernaculo priſci ſermonis ſapore, & mirum in modum captus ingenioſiſſima elegia, ſumma eruditione ac venuſtate condita; quae ſane ipſis Ovidianis ſeſe inſerere merito contendit, tam propter eruditiſſimi carminis fluidos numeros, quam priſtinam elegantiam proprietatemque ſermonis. Quae omnia id efficiunt, ut cum a Mignana & Majanſio ſaepe audierim, te eſſe unum, in quo ſumma eſſent omnia, aequiſſimam horum virorum de te opinionem eſſe perſpiciam. Maximas itaque tibi ago, atque habeo gratias. Maximae etiam a literarum ſtudioſis debentur tibi, qui exulantem illam Romani ſermonis proprietatem, nitoremque orationis in Hiſpaniam noſtram quodam quaſi poſtliminio reduxiſti, ut fere videatur non eſſe, cur priſcis, ac puriſſimis ſaeculis invideamus; ſed ut hoc noſtro nos quodammodo conſolemur, in quo tu nobis auctor adeſſe potes; cujus ego aemulari exopto negligentiam potius, ſi vix ulla eſſe poſſit, quam priſcorum obſcuram quorundam diligentiam. Haec omnia meum permoverunt animum, eruditiſſime Vir, ut ad te tandem ſcriberem, quo te certiorem faciam me quamquam adhuc os tuum non viderim, tui tamen eſſe ſtudioſiſſimum. Ignoſce igitur mearum literarum inconcinnitati, qui tanquam anſer auſim obſtrepere olori. Noli vero tuas ad me non mittere. Quin potius tuae, ſi lubet, adſcribe me clientelae. Nihil enim mihi poterit accidere jucundius, quam te habere patronum. Vale multum rei literariae bono. Valentiae in Edetanis, XIV. Kal. Aprileis, An. MDCCXXVII.

XIX. EMMANUEL MARTINUS JOSEPHO LORGAE

S. D.

Valentiam.

SI tu & Majanſius valetis, bene eſt: ego quidem valeo. Quo minus ad te reſcripſerim per proximum tabellarium, in cauſſa fuere moleſtiſſimae occupationes, quibus id temporis tanquam vinculis quibuſdam Tyrrhenis conſtricto, ne ad aures quidem ſcalpendas otium ſuppetebat. Nunc autem, quando nacti ſumus puſillum laxamenti; reſpondebimus ad literas tuas plenas priſtini candoris, officii, humanitatis: quibus me, hominem nullis literarum ornamentis, tot laudibus cumulaſti. Nam quod de Ἀπαστεώσει noſtra argumentum profers, per illud eſt exiguum, perque imbecillum. Ruſticationis otiolum eo luxu contrivimus, ut ne inerti illa remiſſione vel obtorpeſceret animus vel langueſceret. Litavi Muſis eo poematio:

matio: exploraturus potius, num afflatus ille juvenilis & furor conſediſſent, quam ut oſtenderem

In utramque partem ingenium quid poſſit meum,

ut eſt in Terentiana *Heautontimorumeno*. Arriſere eae nugae utrique Buliſoni. Itaque ab iis ad me literae (ruri enim agebam) quibus ſignificabant, ſe illas omnino editurire. Obnitor ego. illi contra. Ut exiſtimationi meae conſulerent oro atque obteſtor. Surdis fabulam narro. Itaque pervicere. Quid facerem? Amicis gerendus eſt mos. Igitur Apaſteroſis nobis invito in lucem protruſa eſt. Quae res rationes noſtras non interturbavit modo, verum evertit. Pruriginem enim illam & cacoethes, quo multi laborant, edendi quicquid in buccam venerit, odi atque deteſtor. Publica judicia ſemper exhorrui. Verſatur enim ante oculos multorum livor, nonnullorum impudentia, complurium inſcitia. Quibus mos eſt impune de noſtro corio ludere. Eodem fato in lucem prodiit Diatriba noſtra de Theatro Saguntino, edita Lutetiae Latine & Gallice a doctiſſimo viro Bernardo Monfalconio in ſtupendo vaſtiſſimoque opere *Antiquitatis explanatae*. Mignanam & Majanſium, duo illa clariſſima lumina, patriaeque ornamenta, in oculis fero. Tibique cum tantis viris neceſſitudinem intercedere vehementer gaudeo. Si tibi copia illos ſalutandi, uterque a me ſalveat. utrique meo nomine oſculum impinges. Et vale. Alona, III. Kal. Majas, An. MDCCXXVII.

XX. JOSEPHUS JOACHIMUS LORGA EMMANUELI MARTINO,

alteri Latinitatis Varroni

S. P. D.

QUid tu, inquies, tam ſero ad nos literas? Num oblitus es benevolentiae, & officii erga me tui, quod primis tuis literis oſtendiſti? Minime vero id quidem. Sed ſtomachi languor, quo plus octo menſibus laboravi, fuit quidem in cauſſa, quo minus ad te reſcripſerim. Huic acceſſerant crebrae capitis vertigines, quae meam mentem ita circumagebant, ut aegre traducere poſſem ſtatas horas praelegendi in Academia. praeterea nihil. Omnino cogebar in diem vivere. Nunc autem cum valetudinem, etſi non priſtinam, magna ex parte tamen recuperarim, ſtatui has ad te mittere. cum ut meam benevolentiam, & obſervantiam erga te ſummam confirmarem. tum etiam ut videas quid mihi ſit negotii

negotii cum quibuſdam naſutis Ariſtarchis, inſcitiam ſuam ac putiſſimam barbariem prodentibus. Rogarant me cives honeſti, & locupletes, ut filios ſuos, quos publice in Gymnaſio docebam, intra domeſticos parietes erudiendos etiam privatim admitterem. Etſi ego id oneris domi ſuſcipere renuebam, facere tamen non potui, quin eorum obſequerer ſtudiis, & voluntati. Ergo Terentianas Comoedias ipſis praelegi, eaſque effeci ut memoriae mandarent, ut hoc pacto, & tutius Latine diſcerent, & emendatius loquerentur. Mihi enim ſemper viſae ſunt ad linguam aptiſſimae, & ad quotidianum ſermonem multum conferre. Hinc cum viderem pueros in dies expeditiores, & provectiores fieri, ſtatim mihi eundem Scriptorem publice praelegendi cupido inceſſit. cum ut juventus exuta barbarie, qua per hoſce annos poſt factionum tumultus, ac furentes belli aeſtus miſere fuerat circumfuſa, Romanae linguae candorem indueret, nitoremque orationis. tum etiam quod id praeſcriptum videbam in ſtatutis noſtrae Academiae. Vix hoc meum conſilium aperui, cum vitio datur ab iis, qui elegantiorum literarum expertes, eas, noſque pari odio proſequuntur. Alius blaterabat: vide quem hominem! qui vigeſimo quinto aetatis anno plus ſe in inſtituenda juventute praeſtare poſſe confidit, quam viri, & ſenes cordati, qui ante eum fuere. Deſiitne Valentina juventus per hoſce annos Latinum ſermonem callere ante hujus ingreſſum? Ad eum autem ſermonem comparandum nonne ſufficiunt faciliores aliquot Ciceronis epiſtolae, ex iis quas vocant familiares, Tridentinum Concilium, & Romanum Breviarium? Quid ſibi hic novus inſtaurator vult cum Ethnicorum libris, quippe qui Chriſtianis adverſantur moribus ac pietati? Alius, pueros inter ediſcendum Terentium nimium in Grammaticis remorari, & fruſtra operam impendere, dicebat. Ille garrulos & dicaces fieri. Hic adoleſcentulorum animos Terentianae addictos lectioni inquinari ajebat. Haec ad me omnia. ſed ego illorum in me convicia ſuſque deque habebam. Illi interim criminari omnes me, mordere clanculum. Ego autem non flocci pendere. Neque vero defuit qui meum hujuſmodi conſilium ad Patres Oratorii, ut vocant, deferret. Indignum, inquiens, facinus! Eſſe mihi in animo Terentianas Comoedias juventuti praelegere, quarum lectione turpiſſimas animi ſordes contracturam clamabat. Illi audito Comoediae nomine, cum eis exoſum omnino ſit; apage, inquiunt, rem impudicam, atque obſcoenam. Deterrendus procul dubio Inſtitutor eſt ab hujuſmodi lectione. Commonendus ne tale faxit facinus. neque privatim, nedum publice oportet, ut is talem Scriptorem juventuti praelegat. Quod cum reſciſſem. Ego me continuo ad eos, eo conſilio, ut ſi mihi aliqua de Terentio objeciſſent, falſam obſcoenitatis opinionem, qua illum vellicabant, ab eorum mentibus evellerem. Verum cum nullum de re verbum feciſſent, conticui & ego. Nec tamen praetermiſi, quin poſtea meo in Auditorio oſtenderem, quam eſſet illorum, qui ſine ullis

ullis ſuffragiis Cenſores publicos agunt, hac de re ſiniſtrum judicium. Dixi, eos quam non intelligunt linguam odiſſe cane pejus & angue; &, cum ſe rudes, ac Latinarum literarum expertes ſentiant, intemperanter ferre, iis quibus ipſi carent, alios pollere. Deinde non alio me adductum conſilio ad praelegendum Terentium ſignificavi, niſi ut Latinam puritatem elegantiamque ſermonis diſcerent adoleſcentuli: idque me peropportune factum arbitrari, tanta id temporis graſſante barbarie. Nam ſi hac tempeſtate nihil legendum putamus, niſi quod cum Chriſtianis moribus, ac pietate conſentiat; exulet a Chriſtianorum Scholis Virgilius. exulet ipſe etiam Cicero. amandentur in alias gentes Ariſtoteles, Galenus, & uno verbo, omnes antiqui Scriptores. verſetur in ſcriptis barbaries, ſpurce qui magis poſſit loquatur. regnet inſcitia. ſic nobile nomen captabitur. Faſſus praeterea ſum, me non illam in Terentio offendiſſe obſcoenitatem, quam hi rigidi morum praefecti dictitabant, cum hic Scriptor, etſi Comicus, gravior Plauto ſit, & modeſtior. Quid ſi Plautus praelegeretur, qui ſatis aperte res indicat, & loquitur? Eum tamen Divus Hieronymus pueris, ſibi in diſciplinam traditis, praelegere non dubitavit. Denique utiliſſimam me exiſtimare harum Comoediarum lectionem, nempe vitae communis cognoſcendae cauſſa. Id enim habere per ſeſe Comoediam, ut imaginem contineat vitae communis expreſſam. Quo quid utilius eſſe poterat? Haec ego & multa alia non ſine aliquo ſtomacho dixi, quibus ſuperſedeo jam, ne tuas delicatiſſimas ac ſapientiſſimas aures hujuſmodi narratiunculis onerem; ſpero tamen meas te literas patienter lecturum. imo ridebis, opinor, ineptiſſimam hominum foediſſimae barbariei aſſuetorum cenſuram. Ego enim ſcio quo ſit apud te loco venuſtiſſimus hic libertus. Tu etiam optime noſti, quanti ſiat apud omnes Europae Academias. Itaque ad te per literas venio, tanquam ad elegantioris literaturae, & omnis antiquitatis aerarium, opem & auxilium expetens: ut niſi grave ſit, velis mihi aliqua reſcribere, quibus & meum animum ſuaviſſimis ac doctiſſimis tuis literis recreare, & me a tot obtrectatoribus poſſim defendere; ut ſi oportuerit eos ex altiori loco oratiuncula quadam ab inertiſſima ſententia dimoveam. Id a te vehementer rogo. quod ſi impetrem magno tuo officio me ornatum putabo. Vale Valentinum ornamentum. Valentiae Edetanorum, VI. Kal. Junias, An. MDCCXXVIII.

XXI. EM-

Digitized by Google

XXI. EMMANUEL MARTINUS. JOSEPHO LORGAE, *Rhetorices Profeſſori*,

Valentiam.

Literas tuas VI. Kal. Junias ad me datas eo tempore accepi, quo agrum Alonenſem vehementer cogitabam, quo ruſticatum me conferre per aeſtivum tempus, ſolenne mihi eſt atque anniverſarium; cum urbani aeſtus vitandi cauſſa, tum animi exhilarandi, viriumque reficiendarum ruris otio & libertate. Quam ob rem, totus eram in apparanda noſtra: pene dixi, migratione. Nam cum ibi manere ſoleam uſque ad ἰσημερίαν ὀπωρινήν; univerſam familiam eo transfero, cum multa ſupellectile. In villam nimirum amoeniſſimo loco ſitam, perquamque opportuno. Jacet enim inter duo oppida, tantum ſpatii inter ſe diſſita, quantum ſatis eſt modicae deambulationi, exercendo corpori. Iis tricis impeditus, epiſtolae tuae reſpondere diſtuli; donec id rure facere poſſem, nemine vel interpellante, vel obſtrepente. Ergo meliuſcule te habere a ſtomachi languore, impenſe gaudeo. Nam capitis vertigines (quas vocas) nihil aliud erant, quam ſtomachi languentis συμπτώματα. Video quid tibi accidat cum graviſſimis iſtis cenſoribus, pedore & illuvie obſitis. Nec miror profecto: Quod ſciam, nihil illis jocundius olere, quam quod maxime coenoſum ac foetidum. Nec pati ſe ab antiquo volutabro divelli. e cujus graviſſimo tetroque odore, ſumma afficiuntur voluptate. Neque enim ego tam noſtratium barbariem deploro; quam quod eorum animos ab ea exuenda averſos conſpiciam. Pervaſere animos ſcholaſticae ſordes, quibus ſemel imbuti inquinatique, in altiſſimam demerguntur barbariem. Quodque ipſi non didicere, aliis invident. Di male perdant blaterones iſtos, qui non valent lotium ſuum. caudices, non homines! Qui ut barbariem inſcitiamque ſuam tegant, caeteris aſciam in crus impingunt, cum potius in ſinum ſuum conſpuant. Terentium convitiis ac maledictis proſcindunt. Illi praeſertim qui obſtipo capite cervice in latus devexa, pando petaſo & fluitante, calceiſque impolitis, ſoleaque repanda, incedunt. Genus hominum ad perniciem natum bonarum artium. Quare autem Terentium Vatiniano odio proſequuntur? Quia nimirum (ride ſi ſapis Comoediarum Scriptor eſt. Hactenus bene. Addunt: atque obſcoenus & juventutis animis inquinandis peridoneus. Cur ergo tantum nefas perpetrarunt omnes Europae Academiae, quae nitidiſſimum hunc libertum,

 ani-

animorum conjuratione in Scholas adſciverunt, tanquam Latinae puritatis proprietatiſque normam atque prototypon? Quo conſilio? Qua morum jactura, auctorem impurum inceſtumque erudiendae juventuti propoſuere? Qui nugas haſce deblaterant, compertum mihi eſt, neſcire illos penitus albus an ater ſit Terentius. Sin autem, proferant mihi vel unum verſiculum, in quo quicquam lateat obſcoenitatis vel proterviae. Neque enim ut aliquod hujus Poetae verbum eo trahatur, vel tria helciariorum paria conficient. Quod ſi obtinuerint, vel in faciem meam conſpuant. excepto joco illo, qui eſt (niſi me fallit) in *Eunucho*. Etſi ille quam caſte, quam verecunde, rei turpiculae velum obtendit! Utinam Chriſtianorum Comoediae Terentianarum caſtitatem & verecundiam imitarentur. Quae cum ita ſint (uti vere ſunt) quae illos corripuit inſania, quae furiae exagitant, ut puriſſimum ſcriptorem, Latinaeque proprietatis veluti Genium, e Schola Valentina exſibilare velint atque explodere? Quod mehercule nihil aliud eſt, quam Latinae linguae caput amputare. Quiſquis enim Terentium e Schola ejicit, is profecto Latino ſermoni vitam aufert. Quo ego nomine tantum ſcelus appellabo? Terentius e Schola Valentina extruditur indicta cauſſa, qui a maximo illo oratore Tullio regula puritatis & elegantiarum Latini ſermonis eſt habitus. Cujus ipſe auctoritatis patrocinio uſus eſt, ut ſoloecae loquutionis ſuſpicionem elueret apud Atticum, qui in ceris ſuis miniatulis eam ſibi notam inuſſerat. A quo etiam appellatur *Speculum Vitae*. Quis enim accuratior ἐν ἤθεσιν exprimendis? quis oratione emendatior, aut caſtigatior in verborum proprietate? quae prima eſt atque eximia orationis virtus. Quaenam eſt illa divinae dictionis praeſtantia, quam nemo mortalium imitari queat? ut Apellis Alexandrum illum ἀμίμητον? ut Bucephalum, qui unum Alexandrum admittebat ſeſſorem? Quare, cum Latini ſermonis artificem cum Terentio comparandum nullum habeamus; ii profecto mihi videntur egregie deſipere, ne dicam, rus & ſtivam olere, qui hunc auctorem, delicias Romanae locutionis, a Schola Valentina convicio explodere conantur, tanquam ἀποσυνάγωγον. Quem majores noſtri tanti fecerunt, ut primum locum illi aſſignarint in iſta ipſa Academia, cujus hodie arcetur ingreſſu. Et quaerimus cauſſas, cur tam profunda barbaries univerſam Hiſpaniam pervaſerit? Terentius excluditur. Placet Barclajus. Quos ego cachinnos. Niſi res eſſet ploratu digna. Tulit ſuperior aetas Nebriſſenſes, Sanctios, Palmirenos, Pincianos, Vives, Villegates, Auguſtinos, Sepulvedas, alios. Quum ſuus Terentio conſtabat honos. Simul ab illo diſceſſimus, ruere omnia in pejus. Nec tantum flos eloquentiae emarcuit; ſed ipſe orationis nitor funditus periit. Nihilque audimus praeter moleſtiſſima crepitacula; Gothicos ſonos, putidiſſimas ineptias, & informia verborum monſtra. Lipſii cineres bene quieſcant, qui pueris e Schola recens egreſſis legem tulit, ut per totum triennium uni Terentio evolvendo, perdiſcendo; imitando,

ſtre-

ſtrenuam operam navarent, a caeterorum autem lectione penitus abſtinerent. ut diuturna illa exercitatione eam ſibi facultem pararent, quae eſſet veluti Romanus ſanguis.

Duos ego in primis vetuſtos Scriptores oppido miror atque obſtupeſco, caſtiſſimae dictionis gloria nobiliſſimos. Ariſtophanem & Terentium, utrumque fabularum Scriptorem. Alterum Atticae venuſtatis facile principem, Romanae alterum. Tam ancipiti palma certantes, ut illum Graecum Terentium appellare ſoleam, hunc autem Ariſtophanem Latinum. Sed quorſum haec? Me ſtultum, qui aquam cribro haurio, qui aſinum tondeo. Aetas noſtra in declivi eſt. Jam quadrigae meae decurrerunt. Tantum vero abeſt ut a graviſſimo hoc ſopore expergeſiant: ut quin immo, altiore in dies veterno arctiſſime teneantur. Ergo quando lutulentam haram, & immundum volutabrum in deliciis habent; miſſos illos faciamus. Relinquamus traducendos exterorum contumeliis. Quibus nihil tam obvium, quam in barbariem noſtram convitiorum plauſtra conjicere. Sed obduruimus ad ictus, animoſque orationis ſordibus aſſuetos, callus obduxit. Nimis remiſſe. Latine loqui, inſanire eſt. Si admirationi eſſe cupis, famaque vigere; tertio quoque verbo ſoloeciſmi & ſtribiligenes effutiendae ſunt. Hac via itur ad immortalitatem. Caetera omnia quiſquiliae, ac merae nugae. Quo fit, ut ſi aliquando in eas anguſtias devenerint, ut vel tria verba Latine proferre debeant, huc illuc incaſſum ſe verſent, tanquam mus in matella. Nihil tamen eorum inſcitiam aeque prodit, quam frequentiſſimae illae voces e trivio. Quid Chriſtianis moribus cum Ethnicorum libris! Papae! In qua Urbe ſumus? Potuitne unquam proferri quicquam ſtolidius? Unde igitur Latini ſermonis uſum comparabimus? Iis loquendi magiſtris uſi ſunt Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius, caeteri Patres. Romanae linguae puritas atque elegantia Divini Verbi praeceſſit ἐνσάρκωσιν. Quicumque poſt illam ſcripſere, lutulenti fluunt. E Patribus Latinis morum doctrinam pietatemque haurire debemus, non autem linguam. Quae cum jam tum a nativa illa puritate deſciviſſet: popularem loquendi modum ſervavere: ſententiarum diligentiores quam verborum. Ab Ethnicis vero ſcriptoribus orationis ſtructuram & verba: quae cum illi una cum lacte a nutrice ſuxiſſent, impolluta poſteris tranſmiſere, nativaque illa proprietate adeo mirabilem, ut quantovis ſtudio, labore, diligentia, ad ejus faſtigium connitaris, fruſtra, aut vix quidem, ad illud irrepſeris. Porro ſi Ethnicos a Schola Valentina extrudere placet, ne quid Juventus detrimenti capiat; amandetur Cicero in malam crucem. Ut eo quoque lumine extincto, in immenſae barbariei voraginem praecipites, ſi qua reliqua erat ſpecula, ſecuri Tenedia praecidatur. Et deſinant tandem ringere, quibus nihil aliud a natura conceſſum, niſi oblatrare. Cura ut valeas. E Villa agri Alonenſis, Eidibus Juniis, An. MDCCXXVIII.

Digitized by Google

XXII. EMMANUEL MARTINUS ***** S. D.

Valentiam.

THerapeuſin tuam vidi per libenter, Vir doctiſſime, nec ſine doloris morſu, propterea quod mihi non licuerit diligentius illam percurrere prae oculorum vitio: quo jam dudum crudeliſſime divexor. Quare feci quod canes Aegyptii ſolent Nili aquam bibituri. Feſtinanter arripiunt Crocodilorum metu: quos ego imitatus ſum, ne oculis noſtris perniciem crearem. Tamen etiam immortaliter ſum exhilaratus, quod te videam ex noſtratibus e Scholaſtico coeno quodam modo pedem extrahere. Quod ad nos attinet, equidem ſateor valde mihi ſemper arriſiſſe illam Scepticorum ἐποχὴν, ſive ἀῤῥεψίαν, qua ſuſpenſo judicio rerum cauſſas ac momenta contemplabantur, nihil certi ſtatuentes. In qua ſecta fuiſſe divinum Hippocratem nullus ambigo.

Theatrum noſtrum Saguntinum edidit Lutetiae eximius ille vir Bernardus Monfalconius Latine & Gallice in ſtupendo illo opere *Antiquitatis explicatae*, una cum diagrammate elegantiſſimo aere inciſo. Nam quod Majanſius noſter edidit nobis inconſulto in ſuo Epiſtolarum volumine, operis proſpectum non exhibet. Quod prora & puppis. Vale a non valente. Nam per hos dies podagra ſaeviſſime infeſtor. Alona, Prid. Eid. Januarii, Ann. MDCCXXXIII.

E M-

EMMANUELIS

MARTINI,

ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,

EPISTOLARUM

LIBER VIII.

I. EMMANUEL MARTINUS

Eccleſiae Alonenſis Decanus,

P. BERNARDO DE MONT-FAUCON,

Congregationis Sancti Mauri Presbytero,

S. D.

Lutetiam.

JAm diu eſt, Vir clariſſime, cum nomen tuum, non laudibus tantum ac plauſu, ſed amore etiam, ſummaque admiratione, quam officioſiſſime proſequor. Ex quo nempe mirabilem illam Παλαιογραφίαν tuam legere mihi contigit. Immane profecto opus, teque uno dignum. In quo mehercule ſummae induſtriae, eximiaeque doctrinae, tanquam ſimulacrum quoddam poſteris reliquiſti, numquam intermoriturum. Equidem ex eo tempore ita in admirationem tui rapiebar; ingeniique tui ornamenta tacitus exoſculabar; ut crebro cum fortuna acerbe expoſtularem, quod eo me intervallo a te disjunxiſſet, ut caren-

carendum mihi eſſet tanti viri aſpectu, uſuraque eruditiſſimi alloquii tui. Cum igitur te per literas compellandi maximo deſiderio aeſtuarem; eum angorem mihi deterſit Saturninus Langladius, egregius noſtri temporis Podalirius. Quem ego hominem cum doctrinae & amoeniorum literarum; tum modeſtiae, morum ſuavitatis, animi candoris, probitatis, fideique erga nos ſingularis cauſſa, & plurimi facio, & unice diligo, ab eoque mutuo amplector. Is enim mihi narravit, ſibi tecum veterem intercedere neceſſitudinem. Subjunxitque, ſummo te nunc ſtudio viriumque contentione in vetuſta incumbere monumenta: quorum editionem paras. Cui rei collectum tibi coacervatumque quicquid priſtinae majeſtatis reliquiarum ubique terrarum ſupereſt. Perque tibi me gratum eſſe facturum, ſi quibus forte Hiſpanienſibus parietinis inſtitutum juvarem tuum. Pollicem preſſi ad haec verba. Ultroque ei omnia pollicitus ſum, operam, ſtudium, diligentiam noſtram. Te igitur per antiqua rudera vadentem, & obſcura antiquitatis veſtigia ſagaci quadam ſolertia captantem, qua potero animi alacritate ſubſequar. Nulla enim prorſus re magis ducor delectorque, quam ſtudio antiquitatis. Quo fit, ut neminem facile reperias me calamitoſiorem. Nam cum unus fere ſim, qui haec ſtudia inter noſtrates conſecter, quae apud illos deſpicatui habentur atque ludibrio; ignaviſſimi cujuſque inertiſſimique irriſioni quam latiſſime pateo. Quo nihil in vita contingere poteſt acerbius. Vos Gallos beatos! apud quos bonis artibus ſuus honos, & conſtituta literis praemia. Quorum ſi apud nos quantulacumque haberetur ratio; minus forſitan obſcurae eſſent res patriae. Cum minime dubium ſit, quin multi ſpe laudis illecti, parandaeque ſibi famae incitamento, ad eas indagandas, e tenebris eruendas, illuſtrandas, & animum & ſtilum converterent. Nunc autem cui frugi? Niſi eum te eſſe velis, quem homines diobolares, nugatores, ac merae ſimiae; quos fungo putido non emas, tanquam nummum plumbeum, aut aſinum Aegyptium rejiciant, vel honeſtorum cuneis ſibilo extrudant. Haec me cauſſa a veſtiganda Hiſpania antiqua, invitum licet, animoque reluctantem, avulſit retraxitque. ne cum labore ſimul & impenſa inſanire viderer: meoque ipſius jumento (quod dicitur) infortunium accerſerem. Quoniam vero a natura penitus deſciſcere ſanequam eſt difficile, quando

Οὐκ ἔστ' ἀνάγκη ἣ φύσιν βιάζεται,

non poſſum facere quin interdum exhilarandi animi cauſſa ad meas delicias convertar. Cum ea tamen cautione: ne id foris reſciant. eoque me inquinatiſſimi quique conſputent. Itaque ſuperioribus annis cum Valentiam Edetanorum migraſſem, Saguntum excurri, ut σκελετώδη illa priſci aevi monumenta luſtrarem oculis. Neque hercle operam luſi. Extraxi enim e denſiſſimis tenebris Theatrum quoddam, ad eam diem ignotum, nec

nec ulli mortalium (quae noſtra eſt ignavia, rerumque vetuſtarum inſcientia) obſervatum adnotatumve. Etenim Scriptores noſtrates, qui res patrias literis conſignaverunt, meras nugas deblaterant. Cum non Theatrum id appellent, ſed Amphitheatrum. pro amphora urceum. Qui quidem cur a me confutandi ſint, non video; cum ipſius operis ſtructura eorum inſcitiam oſtendat. Hujus igitur monumenti, quam accuratiſſime a nobis delineati, exemplar, ad te mittimus, Vir maxime; una cum deſcriptione, quam illi affiximus hortatu clariſſimi viri Antonii Felicis Zondadarii, tunc quidem Legati Apoſtolici munere fungentis in hac Urbe, nunc autem in ampliſſimum Purpuratorum Collegium cooptati. Nec tamen eo mittimus, quod vel luce publica, vel acerrimo tuo judicio dignum judicemus. Praeſertim cum multa ei deſint per neceſſaria: ut Geometricae dimenſiones, & ichnographia. Quae ad amuſſim appingere non potuimus inopia temporis, propterea quod ab ipſis pene Theatri ruinis avulſi, in hanc Urbem accerſeremur; quo feſtinanter fuit demigrandum. Spe penitus praeciſa incoati operis abſolvendi. Quare eam deſcriptionem ex ſchedulis quibuſdam noſtris concinnavimus, adjecta vulgari dimenſione, ſpithamarum noſtratium, quarum ſingulae quaternae tres efficiunt pedes. Sunt enim dodrantes pedis geometrici. Ut jam inde pronum ſit, univerſam aedificii ſtructuram ad veteris modulationis praeſcriptum redigere. De ichnographia non eadem ratio, nam in ea eruenda & oculorum judicio opus eſt, & operoſiore induſtria. Niſi eam tu quoque, qua es doctrina ingeniique ſolertia, per orationis noſtrae veſtigia quaeſitam, odoratus fueris ſagacius, deprehenderis, eduxeris. Id unum interea ſcias velim, noſtram hanc lucubrationem non me idcirco ad te mittere, quod in aliquo fore pretio apud homines eruditos perſuaſum mihi habeam; ſed ob id tantum, ut mea in te officia planiſſime conſtent. Accipies una Amphitheatri Italicenſis cum faciem ſuperſtitem, a me accurate delineatam, tum ichnographiam. Cujus Amphitheatri integriore ſane frueremur aſpectu, ſi quidem Hiſpalenſes, praeclariſſimi monumenti reverentia tacti, ab infligenda injuria ſibi temperaſſent. Sed cum caemento ſaxiſque opus haberent ad murum ſtruendum adverſus vim fluminis, a quo Urbi exitium imminebat; publice decretum eſt, ut amphitheatrum hocce (quod in veteris Italicae veſtigio adhuc exſtabat, pulcherrimum mehercules, atque integerrimum) funditus ſubrueretur, allatis co tormentis, ac ſuffoſſis ſcrobibus pyrio pulveri admittendo, quo tota illa compages disjiceretur. Quod egregie factum. Nec tamen eventus eorum diritati plene reſpondit, obſiſtente veteri ſtructura, quodam perdurandi amore. Par facinus a Saguntinis admiſſum. Theatrum nempe ſuum tanquam ex conſtituto demolientes, maximam ejus partem avulſerunt, coenobio cuidam privatiſque domibus exſtruendis. Ut niſi operis duritiesʼ & pervicacia ferri inſolentiae reſtitiſſent; actum profecto jam eſſet de monu-

mento illo. Cui etiam quantum in me fuit, vitae lumen aſperſi. Extorſi enim a Saguntinis publicum decretum, quo graviſſima poena iis indicitur, qui illud cumque igni ferrove violaverint. Qua de re exſtat Epiſtola noſtra ad Decuriones Saguntinos. Quam ſi ad inſtitutum abs te opus, vel hiſtoricam narrationem, pertinere quoquo modo judicaveris; mittam equidem per libenter, una cum Decurionum reſponſo, ſatis medius fidius liberali. Advolabunt confeſtim, modo annuas, & quidem Latine. De quibuſdam aliis, haud illepidis, quae penes me ſunt, erit locus alias. Nolo enim ſtudia tua diutius interpellare, & homini gravi ignotoque verboſius obſtrepere. Si prius tamen dixero, me nummorum veterum Hiſpanienſium characteres illos ἀδήλους rimandos ſuſcepiſſe. Quae res Antonium Auguſtinum vehementer exercuit. Etſi ab eo nec vola nec veſtigium deprehenſum. Tu qui tantus es in omni literaturae genere, ſi quid forte habebis (habebis autem) quo conatus noſtros adjuves atque promoveas; candide imperti. Ero tuus jure nexi jureque mancipii. In Euſtathii παρεκβολαῖς Latinitate donandis multum laboris impenderamus. Nunciant ab alio praereptam hanc palmam. Ergo oleum & operam. Ignoſce garrulitati noſtrae, & vale. Mantuae novae in Carpetanis, Nonis Majis, An. MDCCXVI.

II. *Inſigniſſimo Eruditiſſimoque viro,*

EMMANUELI MARTINO,

Eccleſiae Alonenſis Decano,

FR. BERNARDUS DE MONT-FAUCON,

Monachus Benedictinus

S. P. D.

Mantuam Carpetanorum.

EX ungue leonem, ut vulgo dicitur, agnovi, Vir clariſſime & doctiſſime, cum literas tuas elegantia, eruditione, & humanitate pleniſſimas accepi, atque perlegi. Quodque mihi ſingulare ſimul & perjucundum accidit; nuperrime cum Hiſpano, genere claro, colloquia miſcens, dicebam. Nullam eſſe gentem, diſciplinis literiſque omnibus aptiorem Hiſpana, indeque prodituros in dies eſſe praeclaros ingeniorum foetus, niſi μαθημάτων pene omnium cura e medio ſublata eſſet; optandumque eſſe ut vel primores regni, vel etiam Rex ipſe lapſas diſciplinas excitaret, Hiſpanis ſtimulos adderet, ipſoſque praemiis alliceret ad ſtudiorum ſuſcipiendos labores. Epiſtola vero tua, ceu lupus in fabula acceſſit, quae dicta confirmaret mea. Attamen ut vere fatear, non putabam

in Hiſpania eſſe virum tantae eruditionis, tam terſae Latinitatis, in antiquitate uſque adeo peritum, quam te video eſſe; ita ut etiam inter literatiſſimos Europae totius accenſeri merearis, quod κολακείας procul a me dictum exiſtimes velim. Id vero mihi peropportunum contigit, ut dum monumenta vetera ubique terrarum perſequor, in Hiſpania, quod minime ſperabam, mihi ſeſe ultro offerret Vir omni exceptione major, qui monumenta nobiliſſima a tenebris ab ſe eruta, doctiſque notis illuſtrata mecum communicare vellet. Certe ſumma cum voluptate accepi Theatri Saguntini tum abs te accurate delineatam ichnographiam, tum eruditiſſimam deſcriptionem, quam ad cl. v. nunc Latio oſtro decoratum Zondadarium miſiſti. Cujus ſane diatribae magnus mihi futurus eſt uſus in Theatrorum deſcriptione. Etſi vero non totam lucubrationibus meis inſerere liceat, ne jam memorata repetantur, ejus utique partes maximas adſeram cum honorabili & nominis & eruditionis tuae mentione. Accepi item, quae tua eſt humanitas prolixumque erga nos ſtudium, Amphitheatri Italicae ichnographiam ſimul & orthographiam: utramque vero inter amphitheatra, quae bene multa adſunt locare animus eſt. Per gratum porro facies, Vir eruditiſſime, ſi tuam ad Saguntinos epiſtolam, ipſorumque reſponſum ad me tranſmittere digneris, quae, ſi non integra poſſim, compendio ſaltem in laudato opere referam. Magnam certe rem praeſtabis, ſi characteres illos Hiſpanicos, qui infinitis pene in nummis exſtant, legere & explanare poſſis. Nihil hac in re unquam tentare auſus ſum, quod perficiendae rei nullam ſpem eſſe putarem. Euſtathii παρεκβολὰς aliquot jam noſtrates Gallico idiomate interpretati ſunt: eorumque interpretationes latent in Bibliothecis Manuſcriptorum. Eſt Lutetiae vir quidam Graece doctiſſimus, qui id ſe praeſtiturum pollicitus fuerat; ſed vereor ut illud operis abſolvat. Noſtri de Antiquitatibus proſpectus exemplaria quaedam miſi ad communem amicum noſtrum D. Langladium, virum & morum probitate & eruditione ſuſpiciendum, ex quibus unum ad te deferri curet rogabo. Adſunt viginti duo Sculptores, qui jam operi manum admoverunt, brevi aderunt plus, quam triginta. Multa quae ad veteres Hiſpanos pertinent hactenus fruſtra quaeſivi, nempe quae fuerit forma Dei Endovellici, quis veterum Hiſpanorum veſtitus, quis equitum Hiſpanorum apparatus. Caeterarum nationum & veſtes, & equitatum habeo, Hiſpanae minime. Militarem ſolum peditum Hiſpanorum cultum habemus in ſcuto Scipionis Lugduni reperto, & a Jacobo Sponio publicato. Si qua hujuſmodi ad manum habeas, perquam gratisſimum, Vir clariſſime, facies, ſi mecum communicaveris. Veteris Gallorum dei Heſi formam olim ignorabamus; ſed anno mdccxi. is inter rudera cum inſcriptione deprehenſus eſt: ſic in dies eruuntur multa veterum monumenta. Vale, Vir eruditiſſime, & de re literaria bene mereri perge. Dabam Lutetiae, Sexto Kalendas Octobr. An. MDCCXVI.

III. EMMANUEL MARTINUS

Eccleſiae Alonenſis Decanus,

BERNARDO DE MONT-FAUCON,

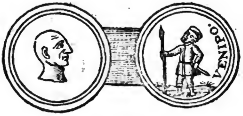
Congregationis Sancti Mauri Presbytero, viro πολυμαθεστάτῳ,

S. D.

Lutetiam.

PErjocundae mihi fuerunt, Vir doctiſſime, literae tuae VI. Kal. Octobreis ad me datae, cum ob inſigne humanitatis tuae comitatiſque erga nos teſtimonium, tum ob illuſtre atque eximium laudum tuarum monumentum. Non tam hercle, quod id honoris ſuſtinere me poſſe arbitrer; quam quod tanti praeconii calcare admoto, ad ulteriora ſtudia quodammodo exciter atque inflammer. Quod perinde eſt ac ſi naviter currenti applaudas. Illud porro mihi accidit gratiſſimum optatiſſimumque, alicui tibi uſui fore (quod ais) ineptias noſtras de Theatro Saguntino. Ad quam rem quoniam tu pertinere quoque exiſtimas Epiſtolam noſtram ad eos magiſtratus, eorumque reſponſum; utriuſque exemplar bona fide ad te mitto. Adjeci praeterea monumenta quaedam ἀνέκδοτα hinc inde a me collecta, quorum acceſſione, ad immortale opus quod paras, non nihil te iri adjutum exiſtimo. Officii enim in te noſtri ratio poſtulat, ut quicquid eſt in me opum copiarumve, id omne in te profundam. Mitto igitur baſim ſtatuae Iſidis Puerperae, quam Hiſpali accurate diligenterque delineandam curavi. Habes in ea Anubidis hinc ſimulacrum novo geſtamine, nempe clava, atque ibidem illam πολυθρύλητον. Inde vero, ſive Oſiridem, ſive numen aliud Niloticum, cum ſubjecto Apide. Inſcriptionem praeterea lepidiſſimam, a me exaratam αὐτοχειρί. Ad te praeterea advolant ſex lapides praegrandes, Roma olim advecti a Ferdinando Henricida Duce Alcalaeo, quos fori Trajani eſſe λείψανα, & ego autumo, & viri ſculpturae periti. Nimirum ex Columnae ſuperſtitis lineamentorum ſimilitudine, atque ὁμοιοτεχνία. Certe magnifici vaſtique alicujus operis fuiſſe partes, cum ex rerum in iis expreſſarum varietate ac diſſimilitudine ſatis conſtat, tum ex eorum extremitatibus minime invicem cohaerentibus. Habes in iis novae formae, ſive tenſam, ſive currum triumphalem, cum reliqua pompa: naviumque turritarum ſtructuram ornatumque. Mitto etiam lucernas aliquot aereas exquiſitioris artificii, quae diligentiam fugerunt accuratiſſimi viri Petri Bellorii. Eas deprompſi ex Muſeo Eccleſiae Prin-

Principis, cui olim praefui. Quod Muſeum translatum deinde fuit ad regiam Bibliothecam, ubi nunc jacet (quae noſtra eſt antiquitatis incuria) neglectum penitus atque ἀφύλακτον. De Deo *Endovellico* obſcura omnia, praeter nomen. De *Netone* res aperta, nomen obſcurum. De *Togote* incertum utrumque. Quod ad veterum Hiſpanorum veſtitum attinet, nihil in ſaxis metallisve ſubſidii: quorum hodie maxime opus eſt fide atque αὐθεντία. Nam de noſtratium tunica Lati clavi, ſive praetexta, apud Polybium, Livium, Strabonem, num ego te moneam? γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας. Ne tamen ad tam lautas dapes ἀσύμβολος accedam; nummum tibi mitto ex Muſeo noſtro, in cujus altera parte caput cernitur nudum, in altera vero miles (uti videtur) Hiſpanico cultu, lanceae innixus, cum inſcriptione: VENIPO. Eccillum.

Langladius noſter operis tui proſpectum ad me deferri curavit diligenter. Nec tamen primus. Praeverterat illum nobiliſſimus juxta, literarumque amantiſſimus, Marchio Villadarias, juvenis elegantis ingenii, acriſque judicii. Quod facile perſpexi ex politiſſimis ejus literis ad me ſcriptis, plenis humanitate, amore, ſapientiae ſucco. Quaeris quid ſentiam de immenſo tuo opere? Nihil adhuc vidiſſe mortalium oculos illuſtrius. Di te ſervent literarum columen, & corporis animique robur inſtillent. Carthagine nova, dum portus juſſu regio purgatur, navis antiquae carina inventa eſt, cum coſtis, ſive lignis tranſverſariis, ἢ ἐγκοιλίοις. Prora itidem & puppi, aſſeribuſque nonnullis clavis aereis compactis, ac bitumine ſive aſphalto quodam obductis; cui Severi Alexandri nummus aſſixus, tenaciſſime haerebat. Ubi primum praeſtantiſſimum hoc fragmentum delineatum accepero (quod a me urgetur velis remiſque) ad te protinus. Tu interim vale, & opera noſtra utere, abutere. Alonae, V. Eidus Novemb. An. MDCCXVI.

Studiorum affinitate effectum eſt, ut ego & Buliſo arctiſſima jocundiſſimaque conſuetudine conjuncti inter nos eſſemus. Nihil in noſtris congreſſibus tui memoria ſanctius. Ambo negotium cuidam dedimus, ut vel apud te, vel apud Bibliopolas repraeſentata pecunia, utriuſque nomine ſub-

ſubſcriberetur. Habes utrumque nominis, virtutis, doctrinae tuae cultorem & encomiaſten. Ab utroque igitur ſalve. Iterum ſalve.

IV. *Viro cumprimis Erudito*

EMMANUELI MARTINO,

Alonenſi Decano,

BERNARDUS DE MONT-FAUCON,

Monachus Benedictinus

S. P. D.

Alonam.

INgenti cum voluptate literas tuas, Vir humaniſſime, accepi elegantes illas, pretioſisque cum muneribus conjunctas, quid enim jucundius, quid ad rem meam accommodatius turritis illis navibus, quas ut ſaepe in veterum ſcriptis adhibitas a Graecis Romaniſque legeram, ita nondum videram in monumentis inſculptas inciſaſve? Quid gratius Tabula illa Ægyptiorum numinum, quarum nempe tabularum licet feſtivam copiam penes me habeam, nullam ſane hactenus ſimilem nec tam ſingulari inſcriptione ornatam conſpexeram? Quid caetera recenſeam, quibus Gazophylacium noſtrum locupletaſti? Pro quibus certe omnibus immortales tibi gratias habeo. In hoc etiam mihi pergrata perque jucunda tam nobilis acceſſio eſt, quod mihi anſam praebeat nominis tui in decurſu operis frequenter celebrandi. Probe feciſti cum literas tuas ad Senatum Saguntinum ejuſdemque digniſſimi Senatus ἀμοιβαίας miſiſti, uſui profecto mihi futuras.

Quod vero ſpectat Diatribam illam tuam in Saguntinum Theatrum, in animo mihi eſſe ſcias, integram illam in ea operis parte, quae ad Theatra pertinet edere. Aliquid tamen haeret dubii, non circa Diatribam, quae ut admodum erudite & accurate concinnata, ita luce meridiana clarior eſt; ſed circa Tabellam delineatam, ubi caetera omnia apprime quadrare comperi, in proſcenio autem & ſcena aliquid ſpatii deſiderari putavi. Verum quia jam aliis incumbo antiquitatum monumentis, ne interturbetur ordo mihi in tanta operum mole perneceſſarius, rem mitto in aliud tempus, quo tuam, propoſita difficultate induſtriam implorabo.

Circa Deum Endovellicum quaedam mihi nuper notitiae acceſſerunt. Imaginem ejus vix dubitarim alicubi in Hiſpania latere, quae fortaſſis aliquando in lucem prodibit, ut Deus Gallorum Eſus non ita pridem effoſſus lucem vidit. Hiſpanorum veterum veſtitum habemus in ſcuto Scipionis cum gladio Hiſpanico, unde Romani ſuum mutuati ſunt. Hiſpanorum veſtimento non abſimilis erat Maurorum tunica. Quod miſiſti Hiſpanici nummi

Digitized by Google

nummi ſchema cum aliis Hiſpanici cultus ſchematibus repraeſentare non negligam. Quod ad antiquitatum opus ſpectat; quadraginta Sculptores in aere Tabulis incidendis perpetuo incumbunt, qui jam CXXXVII. tabulas in folio, ut vocant, apprime eleganterque concinnatas mihi attulerunt: totam incidendi operam quindecim menſium ſpatio me abſoluturum ſpero, atque opus totum quinque ingentis molis voluminibus proditurum in lucem ineunte anno MDCCXIX. Pecunia non defuit, nec defuturam eſſe confido: etſi abunde ſingulis hebdomadibus tantae operarum catervae numerandum ſit. Viennae in Auſtria jam prodiit quadraginta ſubſcribentium numerus: quod agmen ducunt Auguſtus ipſe & Auguſta; longe plures exſpectamus ex Anglia. Galli certe noſtrates nihil obſtante pecuniae penuria, hactenus certatim venerunt: ſed ampla meſſis large ſpargitur in dies. Sodalium quorumdam eruditorum ſubſidio operum S. Chryſoſtomi editionem Graece & Latine curamus. Duo priora volumina ante finem anni hujuſce proſtabunt. Cum primum autem abſoluta erunt, tibi, Vir doctiſſime & amiciſſime, tranſmittenda curabo: & hoc primum a me profectum amicitiae pignus grato ut animo excipias pervelim.

Supereſt ut quae cum inclyto Marchione de Villa-darias, quem tute nativis coloribus depinxiſti, de te verba fecimus, tecum communicem. Dolemus ambo illam tuam Graecae Latinaeque linguae peritiam, venerandae antiquitatis notitiam ſingularem, Latine eleganterque ſcribendi facultatem, occultam manere. Quam ob rem ne literarius orbis tot tantarumque dotum fructu diutius privetur, officii eſſe tui putamus, ut in Reipublicae literariae patriaeque tuae commodum, Antiquitatibus Hiſpanicis, quae bene multae in iſtis regionibus habentur, eruendis explanandiſque animum manumque admoveas. Non eſt quod de opere typis edendo ſollicitus ſis: nam utrique cura incumbet, ut vel jam ſemel a me ſuſcepto ſubſcriptionum more, vel alio quovis modo in Gallia, ſi minus in Hiſpania poſſit, id operis praelo ſubjiciatur. Haec carptim a me dicta animo tecum revolvas velim: nam ingruente operum epiſtolarumque mole, compendio ſtudere cogor. Nec quid ſpatii ſupereſt ut Philippum Buliſonium amicum veterique neceſſitudine junctum literis compellem. Sed tute, Vir amiciſſime, hoc me officio exonerabis. Nauticae, quas ſperare jubes, reliquiae perquam mihi gratae futurae ſunt. Vale, Vir amiciſſime, & rem literariam ornare ſatage. Lutetiae, Kalend. Februar. MDCCXVII.

V. EMMANUEL MARTINUS BERNARDO DE MONT-FAUCON,

Monacho Benedictino, viro ornatiſſimo atque amiciſſimo,

S. D.

Lutetiam.

PEream, ſi quicquam mihi accidit unquam proximis tuis literis jocundius. Quidni enim? cum videam grata tibi fuiſſe munuſcula noſtra, meque ob eam rem magnam abs te iniiſſe gratiam ¿ Quod ego pol ſuperbis regum opibus, atque omnibus triumphis antefero. Quam ob rem, ut ne ego tibi, in tanto opere pangendo occupatiſſimo, inanibus literis obſtrepam; vetuſtae navis, anno ſuperiore in portu Carthaginienſi repertae, ad te mitto partes e fragmento ſuperſtite divulſas. Pervicax enim noſtratium antiqua monumenta vaſtandi libido, compagem illam quae tot annorum pelagique inſultus eluſerat, ac in lucem tandem emerſerat, facto adverſus eam impetu diſſolvit diſcerpſitque. Qua fini? Nempe ut clavos aereos regi mitteret. Stupefacti enim homines nihili materiae novitate, viſi ſibi ſunt egregium munus Regi concinnaturi, ſi caeteris disjectis divulſiſque, gomphos tantum ſervarent; reliqua pro meris nugis habentes & quiſquiliis. Nimirum ea eſt ſolertia noſtra. Haec igitur λείμματα ſive membra divulſa, peraccurate perque concinne delineata, cum ſingularum partium nomenclatura ac dimenſionibus, ad te confugiunt; ut illa operis tui immortalis luce donata, poſteritati tranſmittas. Quin etiam inveniet in iis fortaſſe hodierna ναυτηγία quod imitetur; ſin minus, certe quod miretur. Mitto praeterea Triclinium quoddam, quod Hiſpali exſtat in aedibus Ducis Alcalaei, praeſtantiſſimum medius-fidius monumentum, & auro contra mihi non carum. Nec me latet jam olim a Petro Ciacconio perſimile quiddam in lucem editum, quod Romae in hortis Montaltis aſſervabatur, quod poſtea recuſum fuit *in Admirandis Romanarum Antiquitatum.* Sed ſi attente utrumque perpendas ac conferas, invenies profecto nonnihil eſſe inter ea diſcriminis. Quod ad γνησιότητα pertinet, ego tibi memet teſtem juratum ſiſto. Quando nobis praeſente & inſpectante delineatum eſt. Operas chalcographicas e ſententia fluere lubenteque Minerva, vehementer gaudeo. Neque enim vereor ut pecunia deficiat ſtruendo ornandoque operi, in quod quicquid ubique eſt eruditorum hominum, oculos conjecit. Di bene faciant Auguſto Auguſtaeque, quibus majeſtas minime obſtitit, quo minus inflammandis cunctorum animis luculen-

culentiſſimo virtutis exemplo caeteris praelucerent. Operum Divi Chryſoſtomi novam editionem te accurare, jam ante didiceram ex literis tuis ad Langladium noſtrum, uti & Origenis *Hexapla*. Nunc autem, quando initam inter nos amicitiam tam ſancto pignore non obfirmare tantum, ſed conſecrare voluiſti, porrigo dexteram, teque amplector, chariſſimum mihi caput, munuſque deoſculor. Sed quid de me homines? Nugas enim noſtras tam iniquo foenore permutare, id vero eſt, quod dicitur, χρύσεα χαλκείων.

Quod mones, ut antiquitatibus Hiſpanicis eruendis explanandiſque animum manumque admoveam, id ipſum eſt ſcilicet quod ego vel ab ipſa adoleſcentia in votis habui. Neque fateri detractabo me quondam, ad eam rem exſequendam & ſpem & animos erexiſſe. Sed fregit acrem illum impetum malus quidam Hiſpaniae genius. Facultates enim noſtrae exiguae, amicorum copiae infidae, procerum opes inertes. Eaeque temporum acerbitate attritae. Eſt autem res ſumptuoſa quam parabamus. Quo igitur viatico Hiſpaniam peragrabo? antiqua luſtrabo rudera? neglectos ſcrutabor cineres? Nempe regio. Id unum ſupereſt. Ac fortaſſe id impetraremus ab optimo Principe, ſi eſſent qui ejus auſpicia ſollicitarent. Sed vides nodum, in quo ſolvendo plus ſit negotii quam in Gordiano. Ergo dormiamus in utramque, mi Mont-falconi, & altum ſtertamus, quando ad id unum aliena ope non indigemus. Poſtquam autem in fatis eſt, ut nobiliſſima antiquitatis monumenta, quibus tota haec regio conſperſa eſt, noſtratium vel ſtupore vel ignorantia neglecta jaceant & ingloria; quibus vos ego laudibus ornabo, homines exteros, ad quos cum minime pertineant ornamenta antiquitatis noſtrae, ac veteris majeſtatis honos; tamen, vel ſtudio retro ſaeculorum ducti, vel noſtri miſericordia tacti; ea ſaevitiae noſtrae itis ereptum, ad eorum tantum exitium ingenioſae atque ſolerti. Quo tu me igitur animo eſſe exiſtimes, Vir doctiſſime; inter haec literarum ludibria, & ſtudiorum noſtratium nugamenta? Quo fit, ut neque ad Bibliothecam Scorialenſem, quod unum eſt in hac regione ſubſidium, pateat acceſſus; Gryphibus quibuſdam eam cuſtodientibus, importunis infeſtiſque, qui quod ſibi uſui non eſt, caeteris invident. Ea re deterritus ſum ab inquirendo Euſebii Caeſarienſis opere *de Vitis primorum Martyrum*, quod in ea extitiſſe Bibliotheca, Arias Montanus teſtatum reliquit. Summoque nos opere in lucem edere optabamus. Cum tot igitur incommodis conflictati, ſpe rerum meliorum abjecta, decrevimus tandem migrare Romam, Eccleſiae Alonenſis προεδρία vicarii noſtri curae commiſſa. Eo loci animus eſt quoad vixero, ſedem figere. Adhibita tamen antiqua formula: *Niſi vis major.* Proximo menſe ineunte, Dis bene juvantibus, Alona ſolvam, Hiſpanorum nugis valere juſſis. Praeſtat enim carere patria, quam in ea ſilendo vitam traducere. ut cicada Rhegina. Tu ſi me amas, ut certe amas, ad Romuli Urbem

literas dabis, valebiſque. Alonae, Poſtridie Nonas Martias, An. MDCCXVII.

VI. MARTINUS MONFALCONIO *ſuo* S. D.

Pariſios.

FRanciſco Marabuſio utor familiariter. Is ad vos profecturus, domum venit jam petaſatus, rogatum num quid vellem? Cui ego: Unum, inquam. Ut ſuaviſſimum Monfalconium arctiſſime amplexere meo nomine. Facturum id naviter ſpopondit. Unaque literas ad te petiit, quibus ſe tibi de meliore nota commendarem. Frater is eſt M. Marabuſii, quem audio probe tibi notum. Cardo igitur commendationis meae, in eo vertitur, ut juvenem hunc in tuam fidem & clientelam benigne liberaliterque recipias, & ſi qua in re opera & auctoritate tua illi opus, etiam adjuves. Eſt enim vir probus, fidelis, induſtrius, ſuavis, mihi carus, & (ſi quid ad rem pertinet) Buliſoni etiam tuo omnibus neceſſitudinis ac benevolentiae officiis conjunctiſſimus. Quare quicquid comitatis, ſtudii, favoris in illum contuleris, in me contuliſſe puta. Vale. Alonae, III. Nonas Aprileis, An. MDCCXVII.

VII. MARTINO SUO MONTEFALCONIUS. S. D.

Alonam.

HEſterna die Marabuſius & literas tuas, Vir cariſſime, & ſymbolam depoſuit pro Antiquitatis opere, cujus Tabulis incidendis operam aſſiduam navamus, & pecuniam ingentem quotidie effundimus; pecuniam, inquam, ex hujuſmodi ſymbolis partam. Inſtat Marabuſius noſter, & ne plura commemorem praepedit, craſtina quippe die iter capeſſit in Hiſpaniam & Alonam. Schedulam Bibliopolarum de accepta ſymbola datam affert. Brevi aliam a me epiſtolam accepturus es, Vir amiciſſime, circa Saguntinum Theatrum, qua de re jam te monui, inſtante autem Marabuſio hic finem ſcribendi facio, & ſalutem tibi plurimam exopto. Dabam Lutetiae, ſeptimo Kal. Jul. MDCCXVII.

VIII. E M.

VIII. EMMANUEL MARTINUS. BERNARDO DE MONT-FAUCON,

Congregationis Sancti Mauri Presbytero,

S. D.

Lutetiam.

ALona ſoluturus, rerum Hiſpanienſium faſtidium tibi aperui, & conſilium migrationis noſtrae. Praeſtat enim abeſſe patria, quam in ea furtim literas colere, non tantum abſque ulla praemii vel honoris illecebra (quod eſſet tolerabilius) ſed cum ſummo dedecore, ac nominis famaeque jactura. Quod profecto Scythicum eſt. Regnat enim in ea peſtiferum quoddam blateronum morionumque genus; garrulitate ac petulantia inſigne, quos ignaviſſimae nationis inſcitia ſupra caeteros mortales ita evexit, ut ille tantum ſapere videatur, qui cum illis inſigniter deſipit. Vere autem ac ſobrie ſapere inſanire vocant. Sed de his alias. Nunc ad ea quae ad nos pertinere puto. Nimirum perveniſſe me ad Urbem proximis Nonis incolumem hilaremque. Ubi literas tuas avidiſſime exſpecto: quibus ſcitiorem me facias, num fragmenta illa navis Carthaginienſis ad tuum inſtitutum palatumve. Num etiam ex Triclinio Hiſpalenſi aliquid exſculpſeris! Num operae tuae chalcographicae ſatis ex ſententia. Num Villa-darias noſter adhuc iſthic degat, an ad Hiſpanos avolarit. Num (quod mihi perſuadeo) me amare pergas. Quod ut facias, amor in te noſtri jure poſtulat. Vale. III. Kal. Quinctileis, An. MDCCXVII. Romae.

IX. *Eruditiſſimo Viro* EMMANUELI MARTINO FR. BERNARDUS DE MONT-FAUCON

S. P. D.

Alonam.

EX animo gaudeo, Vir amiciſſime, non quod ingratae patriae vale dixeris, ſed quod eam in Urbem te contuleris, quae faciliores offerat epiſtolis noſtris aditus. Literariorum mole negotiorum pene obrutus

vix tantillum ſpatii ad hanc ſcribendam epiſtolam nanciſci potui: inſtant operae typographicae; nec minorem diligentiam exigunt XL. Sculptores in aere, qui jam tabellas plus quam ſexcentas eleganter ſculptas abſolverunt. Doleo ſane nondum ad me perveniſſe fragmenta illa navis Carthaginienſis, quae rem nauticam noſtram, ut ſpero, non minus exornabit, quam navalis illa pugna, quam ex anaglyphis Hiſpalenſibus jamdiu miſiſti. Triclinium item Hiſpalenſe Antiquitatum operi multum conſeret ornamenti, niſi tamen in via intercipiatur, quod ne accidat ſummopere vereor. Pro talibus autem, Vir amiciſſime, officiis ingentes tibi gratias habeo: tibique perennem profiteor amicitiam. Nobiliſſimus Villa-darias veſtras menſe Aprili incunte hinc profectus eſt in Hiſpaniam tui viſendi cupidiſſimus. Nunquam profecto patria exceſſiſſes, ſi in multos hujusmodi viros incidiſſes, tui amantes, eruditionis dotumque tuarum praecones. E vivis exceſſiſſe dicunt Langladium noſtratem, qui ab aliquot annis medicus regius Madriti degebat: vir probus, candidus, doctus, mihique multis jam annis amicus. Si vere mortem oppetierit: rem quippe nondum exploratam eſſe exiſtimo; adipiſcendae pontis Alcantarenſis delineationis ſpes omnis avolavit. Vale, Vir eruditiſſime, meque tui amantiſſimum amare perge. Lutetiae, IV. Nonas Septembr. MDCCXVII.

X. MARTINUS MONFALCONIO *ſuo* S. D.

Lutetiam.

QUid ais? Fragmenta navis Carthaginienſis ad te non pervenere? hui fati iniquitatem! Eo immaniorem, quod eam jacturam reſarcire non licet. Miſeram enim ad te unicum, quod penes me erat, archetypum. At, Di boni, quam eleganter, quam accurate exaratum! Excute igitur omnes tabellarii pluteos Eoſque conveni, quorum opera reliqui noſtri faſciculi tibi redditi ſunt. Non enim dubito quin Langladius ὁ μακαρίτης eadem via uſus fuerit, quam tutiſſimam fuerat expertus. Interim vero illius epiſtolae exemplum tibi mitto, quo fidei noſtrae conſtet auctoritas. Bibliopolarum Pariſienſium Syngrapham accepi, una cum epiſtola quam Marabuſio tradidiſti. In ea ſcribis, te circa Theatrum Saguntinum non nihil habere, quod a me explicatum velis. Connitar, ubi dubium pateſeceris. Gaufrido veſtro, immo etiam meo, non vidi hominem comiorem humanioremque. Omnia officia mihi praeſtitit plena ſuaviſſimi ſtudii ac benivolentiae; quibus ego maxime delector, cum ob viri gravitatem, doctrinam, ac ſanctimoniam; tum etiam quod ea mihi viam aperuerunt ad hoc noſtrarum literarum commercium. Qua re nulla mihi gratior

gratior opportuniorque accidere potuit. Quare eximiis ejus beneficiis devinctus, totum me illi tradidi; ac opes operamque noſtram, qualeſcumque eae ſunt, obſequio viri optimi addixi. Invaſit me per hos dies amor quidam gloriolae. (Quidni tibi fatear?) Velleīnque, Bibliopolis Pariſienſibus bene juvantibus, Euſtathii Metaphraſim edere, vel Epiſtolarum volumen. Sed de his alias, ubi te hac ſtudiorum mole liberatum conſpexero. Quam vellem in ea ſuſtinenda alicui tibi eſſe uſui! Caeſar Buſiſo perſancte te colit. Vale. In Urbe domina, A. D. IV. Kal. Octob. MDCCXVII.

XI. EMMANUELI MARTINO BERNARDUS MONTEFALCONIUS S.

Romam.

NOn mea culpa accidit, Vir doctiſſime, ut tardius longe, quam par erat, ἀμοιβαίας tibi mitterem: inſtant quippe epiſtolarum undique & ex quibuſvis Europae partibus adventantium frequentia, ſubſcriptorum copia, quibus nulla adhibita mora faciendum ſatis, operis, quod jamjam ſub praelo utraque lingua ſudaturum eſt, moles: quavis ex parte obruor. Nullum tamen non movi lapidem, ut & navis fragmentorum, & triclinii quam mittebas delineationem nanciſcerer; rei potiundae vix aliqua ſpes ſupereſt. Ex animoque doleo amiſſa nobilium monumentorum ſchemata fuiſſe, nihil, fateor, mihi unquam injucundius accidit. Quod de Euſtathio edendo cogitas, id certe mihi pergratum perque jucundum eſt; ea vero in re, uti & in qualibet alia opera mea uti ne graveris; ſed ante omnia peropto, mihi recenſeas, cujus generis ſit Metaphraſis, cujus item Epiſtolae, num ad hiſtoriam illius temporis ſint opportunae, quod ſane peroptandum eſſet: hac enim ratione feliciore curſu in publicum prodirent: ſcire quoque pervelim qua mole futurum ſit opus, omnia minutatim deſcribas oportet: ne vereare hac in re plura quam par ſit recenſere. Opus enim, quod primum editurus in lucem es, ingenio eruditioneque tua dignum ſit oportet: de Bibliopola ego cogitabo, nihilque non agam non modo ut votis tuis faciam ſatis, ſed etiam ut laudi & famae tuae conſulam quam inter amicitiae conditiones maximam eſſe puto. Vale, Vir amiciſſime, meique memineris. Lutetiae, decimo tertio Kal. Januar. MDCCXVII.

Digitized by Google

XII. EMMANUEL MARTINUS

Amiciſſimo viro

BERNARDO DE MONT-FAUCON,

Congregationis S. Mauri Presbytero

S. D.

Lutetiam.

SI minus ego te amarem ac colerem, abſtinerem certe ab ſcribendo, quando ita es in me durus pene dixi faſtidioſum) ut tot jam menſes me conficias exſpectatione tuarum literarum. Saltem monuiſſes in iis quas ad Gaufridum de phiala noſtra ac patera. dicam levius: appinxiſſes ſalutem. Quo teſtatum faceres me animo tuo non excidiſſe. Sed haec joco dicta ſunto. Qui enim dubitare queam, poſtquam me beaſti tam luculento munere. Aureis ſcilicet libris Scriptoris aurei: aureo item ornatu ac baſilico. A qua impenſa, heus tu, in poſterum abſtinebis, ſi ſapis. Nam id eſt & vires tuas exhaurire & crumenam. Quid tibi cum Bibliopegis? Satis tibi creant moleſtiae typothetae & chalcographi, quibuſcum aeternum tibi batuendum. Audio divinum tuum opus proximo Martio fore extra praelum. Quem ego diem ſi videro! Nam ubi videro parum liquet. Cum ex decreto regio Hiſpanis omnibus Roma ſit interdictum. Equidem paravi mihi ſeceſſum Tuſculanum donec res ſubſidant, quae maxime tument. Nec dubito quin hic mihi ſit manendum uſque ad autumnum, etiam rebus compoſitis; cum Romam per aeſtatem repedare, infeſtiſſima coeli intemperies prohibeat. Rebus autem turbidis repetendae nobis erunt patriae quiſquiliae. Quo infortunio ecquodnam accidere nobis potuit aerumnoſius? cum fortunae iniquitate eo detrudar, unde abducor conſultiſſimo judicio animique ſententia. Sed ſi res male vertent, conſeram me forte Lutetiam, atque in tuam clientelam me conjiciam. Certum eſt enim omnia pervadere, quam nugatoribus Scholaſticis plaudere. Libros abs te miſſos cras exſpecto. Locabo iis ſtudium omne atque operam in Tuſculana hac ſolitudine. Vale. Ante diem XVII. Kal. Auguſti, An. MDCCXVIII. Tuſculo.

XIII. EM-

Digitized by Google

XIII. EMMANUEL MARTINUS BERNARDO DE MONT-FAUCON,

Amico jocundiſſimo

S. D.

Lutetiam.

Literas tuas diu exſpectatas reddidit mihi tandem Gaufridus noſter, ex quibus facile intelligo quanta curarum mole premaris in adornanda editione immortalis tui operis. Quare, ne tibi graviſſimis in rebus occupato inanibus literis intempeſtive obſtrepam; paterae cujuſdam fictilis, quae apud nos eſt, exemplum tibi mittimus quam accuratiſſime delineatum. Valde enim bella mihi viſa eſt, nec minus digna quae abs te inter inſtrumenta ſacrificalia recenſeatur. Mitto praeterea fictilem quandam phialam δακρυοδόχον, quae aſſervatur apud Hieronymum Odamum, Equitem Conſtantinianum Divi Georgii, juvenem antiquitatis omniumque elegantiarum ſtudioſum, naturaeque pariter induſtriaeque artibus (quae quidem dignae ſint viro nobili) ornatiſſimum. Mihique arcta admodum ac jocunda conſuetudine conjunctiſſimum. Et quod caput eſt, qui in te colendo nemini cedit. Ipſe tam pateram quam phialam manu ſua delineavit. Metaphraſis noſtra Euſtathiana univerſum illud opus Latine exhibet. Tam ſcilicet quae ad rem grammaticam pertinent, quam mythologica, philologica, & hiſtorica. Nullo denique vocabulo praetermiſſo. Habemus in promptu duo volumina juſtae molis elegantiſſime emendatiſſimeque tranſcripta. Si Bibliopolae Pariſienſes operi edendo animum adjiciant; interea dum his excudendis opera navatur, curae mihi erit reliquam Iliadem expedire. Nam de Odyſſea poſtea videbimus. Epiſtolas habemus ad ducentas, ut ad varios, ita varie ſcriptas; emendate tamen, ni fallimur. Video autem hoc genus ſcriptionis minus habere lenocinii apud Bibliopolas, propterea quod ejuſmodi exemplaria difficilius extrahantur. Itaque propria forſitan impenſa rem conficiemus. Syſtema Philoſophiae Stoicae περὶ παθῶν ſuperioribus annis ſcripſimus: ſed opus eſt affectum, ita tamen ut paucorum menſium labore ad faſtigium perduci poſſit. Quae omnia lucubrata a me ſunt languidius, quod apud eam gentem verſarer, quae hoc ſtudiorum genus non ſolum inutile ducit atque iners, ſed cum dedecore quodam ac contumelia conjunctum: blaterones nempe, ſcholaſtica crepitacula, meroſque ἀσκοὺς πεφυσημένους. Sed mittamus ea monſtra ac propudia. Nitidiſſimi illius καὶ θεοπνεύστου Chryſoſtomi unum:

num & alterum volumen avidiſſime exſpecto ; cum ob tanti viri doctrinam, cui ſemper fui addictiſſimus; tum quod illuſtriora ea fore non dubito te facem praeferente. Quorum quam primum adipiſcendorum ſpem mihi attulit epiſtola tua ad Gaufridum ſcripta. Vale, Vir optime atque amiciſſime. Romae, Agonalibus, MDCCXVIII.

XIV. *Viro Doctiſſimo Amiciſſimoque*

EMMANUELI MARTINO BERNARDUS MONTEFALCONIUS *S. P. D.*

Romam.

UTinam tumentibus rebus Italicis Siculiſve Lutetiam receptum habeas, quo te praeſente frui liceat: praeſens certe conſpiceres, quanta mole operis, quam importunis typographorum, Sculptorumque lapſibus emendandis obruar; quanta epiſtolarum copia ex Germania, Batavia, Anglia, quotidie accedat: ἀμειβαίας quam primum expetunt alii; alii vero, amici videlicet, qui me tantis implicitum negotiis literariis non ignorant, ne mittam prohibent. Urceolo & Satyro Silenove quem miſiſti, neſcio an uſpiam locus futurus ſit. Tanta enim in hoc opere viſitur Satyrorum & Faunorum copia, ut timeam ne faſtidium ſit paritura. Tam praeclara mihi ex Hiſpania miſiſti, quae jam ex chalcographorum manibus ſunt egreſſa, ut parum de Satyro Silenove ſit curandum: quantum putas librum exornabunt, claſſica pugna, turritae naves, inſcriptio Iſidis elegantiſſima cum Anubidis, Ibidis, Oſiridiſque anaglyphis conjuncta, pompae Romanae anaglyphum; ſed heu! quam doleo amiſſum triclinium, deperditam navis veteris ἀνατομίαν; quam doleo Saturnini Langladii interim ſublatam mihi ſpem Alcantarenſis Pontis, Segovienſiſque Aquaeductus potiundi. Paucis abhinc diebus, ſub praelo ſudabit tua de Saguntino Theatro Diatriba. Theatrum ipſum jamdiu ex chalcographi manu exiit. De Euſtathio edendo, quod cogitabas, cum plus otii nactus ero ſimul agemus. Menſe Martio proximo me liberum expeditumque fore ſemper ſpero. Vale cariſſimum caput, meque amare perge. Dabam Lutetiae, pridie Eid. Septemb. MDCCXVIII.

XV. EM-

XV. EMMANUEL MARTINUS BERNARDO MON-FALCONIO,

Congregationis Sancti Mauri Presbytero, amico integerrimo atque optimo

S. D.

Lutetiam.

CUm Roma eſſem jamjam profecturus, redditae mihi ſunt literae tuae pridie Eid. Septembreis ad me datae; quibus nunciabas exſpectatiſſimum tuum opus fore extra praelum proximo Martio. Tam laeto nuncio exhilaratus, in viam me conjeci; tametſi avibus minime addicentibus. Saeviſſimis enim tempeſtatibus vexatus, vix tandem litus tenui ad Fanum S. Remuli. Unde piſcatorio lembo denuo conſcenſo, ob terreſtris itineris in eo tractu difficultates, Antibum appuli Inde vero per Provinciam & Occitaniam veſtram domum remigravi, poſt ſeptem & ſexaginta dies quam Roma egreſſus ſum. Impeditiſſimo quidem itinere, ob res jam tum ad bellum vergentes, & occupatos ſuſpicione animos. Tamen etiam per ſenticeta & amfractus incolumis Alonam perveni. Cujus rei te certiorem facere volui, cum ut mutuis inter nos officiis, tum ut deſiderio tuo quam primum ſatisfacerem; teque ea moleſtia liberarem, qua te non leviter affectum arbitrabar cura ſalutis noſtrae. Ut primum libri prodierint, dabo operam ut reliqua pecunia repraeſentetur. Chryſoſtomi priores duo tomi ſocios exſpectant. Quod ad librorum tranſvectionem attinet, poſtea videbimus. Id certe te perſuaſum velim, diſcruciari me eorum deſiderio. Buliſo noſter plurimam tibi ſalutem impertit. Alonae, XVIII. Kal. Febr. An. MDCCXIX.

XVI. *Viro Doctiſſimo & Inſigniſſimo* EMMANUELI MARTINO,

Alonenſi Decano,

BERNARDUS MONTEFALCONIUS

S. P. D.

SEro tandem accepi literas tuas Alonae datas XVII. Kal. Febr. queis de incolumitate tua me certiorem facis; ſed quam fauſtis avibus iter ſuſcepiſſes,

piſſes, ſi cum per Gallo-Provinciam & Septimaniam iter agebas Lutetiam uſque perrexiſſes, ut nobis mutuo amplexu frui liceret. Verum id non querentis more dico: ſcio enim in tanto rerum tumultu non licuiſſe tibi huc proficiſci. Tumultus certe ille bellicus quantus quantus eſt, non accedit ad bellicam illam contentionem, quae calamo peragitur circa conſtitutionem *Unigenitus*. Ego vero hanc circa rem jam pridem receptui cecini, & jure quidem; nam tanta moles librorum ex utraque parte prodit, ut omnia legere nemo poſſit, etiamſi omnibus aliis omnino ſtudiis valedixerit. Exiit nuper regium edictum, quo induciae ad annum tantum praeſcribuntur; ſed nec juſſa, puto, regia ardentiores animos cohibere poterunt. Sperabam exiturum opus de Antiquitatibus menſe Martio; ſed inſperatis obicibus extracta res fuit, quindecim vero circiter ab hinc diebus haud dubie proſtabit. Quamobrem neceſſe eſt, ut quam primum ſchedas apochaſque veſtras, quas Bibliopolarum manu ſignatas penes vos habetis, quam primum mittatis ad D. Marabuſium, qui rem curabit, libros accipiet, & Alonam diriget. Tomi duo ſequentes Chryſoſtomi anno proximo MDCCXX. proſtabunt longe nitidiore charta & charactere, quam duo priores, quoniam Bibliopolas meos in jus ambulare coegi, quod in duobus prioribus tomis officio ſuo probe functi non eſſent. Anno igitur proximo curabo tibi Alonam tranſmittantur tomus tertius & quartus, & reliqui ſimiliter ſtatim atque publicabuntur. Vale, Vir clariſſime. Lutetiae, XVII. Kal. Aug. MDCCXIX.

Buliſonem meum Philippum plurimum valere jubeo, ipſique gratulor, quod ea in Urbe publica gerat negotia, in qua tuo ſaepe conſortio frui poſſit. Quam vellem mihi liceret vos ſemel ſaltem adire, & oris maritimis mediterranei pelagi apud vos extremum vale dicere: nam hinc certe Madritum pergerem, inde Lutetiam: nec mediterraneum ultra cogitarem, in cujus pene oris natus ſum.

Si aliquo pacto poſſetis utervis, mihi Pontis Alcantarenſis & Aquaeductus Segoviani delineatum ſchema adipiſci; ſummam haberem gratiam. Nam ut in praefatione monui, vix totam molem operis abſolveram, cum de ſupplemento cogitare coactus ſum. Tanta ſcilicet acceſſere nova: interque alia Pharus Bononienſis Oceanicus ſexaginta ab hinc annis dirutus, cujus ſchema oblatum eſt. Res erat admirabilis. Salve, mi Buliſo.

XVII. EM-

XVII. EMMANUEL MARTINUS BERNARDO MONFALCONIO,

Congregationis Sancti Mauri Presbytero, viro eximio ac ſingulari,

S. D.

Lutetiam.

UTinam mihi ab Urbe revertenti, Lutetiam veſtram petere licuiſſet; ſin minus, ſaltem excurrere. Sed iniquitate temporum ac fortunae Reducis maleficio id etiam nobis ereptum. Quod unum mihi erat optatiſſimum. Non tam me-hercules Urbem iſtam viſendi (etſi id maximum) quam te coram alloquendi, tuique amplexandi: qui mihi es inſtar omnium. Sed fatorum arbitrio humana verſantur. Noſti ſalutare illud:

Πρὸς τὴν παροῦσαν πάντοθ' ἁρμόζειν τύχην.

Gliſcebat impendentis belli fama, & ad triſtiſſima quaeque ſtudia vergebant. Adeo ut inter ſuſpicionum vepreta feſtinanter mihi fuerit tranſeundum per Galliam Narbonenſem, antequam belli furor erumperet. Quo factum ut funditus ſpe illa te conveniendi fuerim dejectus. Niſi tu aliquando ad nos. Quo ſi aliquo commento perrepſeris, habebis me comitem Hiſpanicae peregrinationis; vel ſi ad Herculis ſtelas penetrare libeat, ac beatorum campos. Egone abs te veſtigium ullum diſcederem? Quare, perfice hanc rem, ſi vir es. Habebis profecto me, ſi minus idoneum, ſaltem ſtrenuiſſimum ὑπουργόν. Nec dubito quin Regis favor accederet. Quam ego ex tuo contubernio voluptatem, Di immortales! Quam egregiam navaremus operam Trajani Ponti, & Aquaeductui Segovienſi, quae eximii tui operis ſupplementum locupletarent! Quare incitabo te formula illa Terentiani Davi ad Myſidem: *Move te ocyus.* Teterrimum bellum quod apud vos geritur tam acri partium ſtudio ac contentione circa Conſtitutionem, valde vereor ne Eccleſiae evadat luctuoſum. Neque enim arbitror decreto regio cohibitum iri effraenes animos, pervicacia correptos, ac religione tactos. Pereant qui haec ſemina ambitione potius quam ſtudio religionis ſevere. Tu mihi videris profecto rectam inſtituiſſe viam; dum foediſſimo huic digladiantium diſſidio te ſubtraxiſti. O vulpio!

Bibliopolarum ſchedulas tibi reddet Marabuſius, unaque reliquam pecuniam. Tu rem quam primum extrica, noſque recrea, tam diuturna librorum exſpectatione pene confectos. Cura ut valeas. Alonae, III. Eidus Sextileis, An. MDCCXIX.

XVIII. *Doctiſſimo Amiciſſimoque viro*, EMMANUELI MARTINO *Decano Alonenſi* BERNARDUS MONTEFALCONIUS, *S. D.*

PLuribus me, Vir amiciſſime, ad iter Hiſpanicum ſuſcipiendum cohortaris: id vero libentiſſime praeſtarem, ſi per negotia literaria, ſi per bellicum tumultum utriuſque regni extremas oras occupantem liceret: diſtinet item Antiquitatum opus jam ſuis omnibus partibus atque numeris abſolutum, quod tamen nondum in lucem prodit. Licet enim omne typographicum munus perfectum ſit, licet omnes tabulae in aere inciſae; at remorantur operae cudendis & in charta exprimendis tabulis deputatae, quas non poſſunt Bibliopolae eo numero nanciſci, qui tantam imaginum ſilvam brevi poſſit expedire. Exiturum opus polliciti ſunt Bibliopolae menſe Novembri proximo; ſed iis omnino fidem habere non auſim. Interim tertium quartumque tomum operum Chryſoſtomi, ad umbilicum deducere feſtinamus, qui anno proximo MDCCXX. publici juris erunt, & ad te Alonam, uti ſpero, deportabuntur, nitidiore charta, melioribuſque typis cuſi. Jamdiu ſic duplici lingua publicis commodis laboramus, modo Latine & Gallice, jam Graece & Latine: unde inter alia id etiam lucri accedit, ut nos Bibliopolae Hiſpani hoc dicterio cohoneſtent,

Locos Franceſes, que eſtampan lo miſmo dos veces.

Cave, Vir doctiſſime, qui libros Graeco-latinos quotidie verſas ne pars σκώμματος in te cadat; ſed ſatis joci, ἰδὶ γὰρ βασιλικὸν ἐςι τὸ σκώπτειν, inquit Plutarchus. Quod ſpectat autem ad Pontem Alcantarenſem, & ad Aquaeductum Segovianum, promiſerat Vir quiſpiam Italus, qui totam Hiſpaniam peragraverat, eorum ſchemata ſe daturum eſſe; ſed vereor admodum ut ſtet promiſſis. Cum primum Antiquitates proſtabunt, curabo mittantur vobis exemplaria; Marabuſio noſtro operam dante, ut felici curſu Alonam perveniant. Vale, Vir amiciſſime doctiſſimeque, & me amare perge. Lutetiae, XII. Kal. Oct. MDCCXIX.

Et tu, mi Buliſo, quem ex animo complector, quicum Italiae partes celeberrimas peragravi, quem multi joci comitem in viſendis Italicis monumentis praeſto ſemper habui.

XIX. EM-

XIX. EMMANUEL MARTINUS BERNARDO MON-FALCONIO *ſuo* *S. D.*

Lutetiam.

TRiennium jam eſt, mi Monfalconi, ex quo nullas a te literas, ad te nullas. Cum enim argumentum mihi ad ſcribendum deeſſet, exſpectabam immortale tuum opus *Antiquitatis enucleatae*; quo diligentius evoluto, meritis te laudibus ornarem; ſimulque grati animi indicium aliquod proderem, quod non uno loco honorifice de me ſcripſeris. Sed plauſtrum perculit, ac ſpes noſtras evertit, foediſſima peſtilentia quae hoc biennium apud vos graſſata eſt. Qua lue ſaeviente, cum interdictum fuiſſet Hiſpaniae noſtrae Gallicis commerciis; praeſtantiſſima tua illa volumina ad manus noſtras nondum pervenere. Primum enim Burdigalam advecta, indeque Bajonam translata, quo noſtris finibus propius admoverentur; nullis tamen artibus ad nos obrepere potuerunt. Etſi ſpero quam primum. Cum autem intelligam, inſignem operis Appendicem ſub praelo jam eſſe, ac ſine ea acceſſione tantum opus mancum omnino ac debile fore exiſtimem; idcirco negotium dedimus Marabuſio noſtro, ut ei comparandae meo ac Buliſonis nomine pecuniam tibi repraeſentet. Curae tuae erit ut ejus pecuniae cautio ad nos mittatur Bibliopolarum chirographo fulta. Heus tu, meminiſtin' primum atque alterum Chryſoſtomi volumen mihi abs te miſſum? Certe religio eſt eximium illum virum diſcerptum penes me eſſe. Itaque ubi facultas, inchoatam rem perfice: nam exſpectando exedor miſer. Aetatem vale, & nos ama. Alonae, V. Kal. Majas, An. MDCCXXII.

XX. MARTINUS MONFALCONIO *ſuo*, *S. D.*

Lutetiam.

QUod bonum, felix, fauſtum, fortunatumque fiet, libri tui exſpectatiſſimi (quod vix ſperandum fuerat) ad nos pervenere. Ut illos accepi, Deum ἀποπομπαῖον (quicumque tandem ille fuerit) veneratus; arctiſſime amplexatus ſum. Eademque, oſcula multa iis impegi. Ad-

Addita illa exſultantis ſormula: *At tandem*, *tandem*! Simulque rebus omnibus abjectis, in eas divitias me conjeci: a quibus vix divelli potui, priuſquam tot antiquitatis monumenta, ac eruditionis theſauros, avidiſſimis oculis hauſiſſem. Opportune per illos dies rus ſeceſſeram, vitando aeſtivo calori; qui in Urbe quidem ſerventiſſimus, ac Libyco (pene dixi) torrentior. Itaque interpellantium moleſtia vacuus, mentem, animum, ſenſus ipſos, ac cogitationes in eas delicias immerſi. Nec ullum erat tempus quod ab evolvendo immortali opere vacaret. a mani, de veſperi. Quam ego tibi referam gratiam, Vir humaniſſime, pro iis laudibus, quibus me nihil tale merentem, liberaliſſime cumulaſti? Quod ſane vix fieri potuit abſque fidei gravitatiſque tuae jactura. Sed tu, qua es humanitate, ea detrimenta ſuſque deque habes, dummodo comitate tua in eos utaris, a quibus vel leviſſimo aliquo affectus es beneficio. Quid enim ego praeſtare poſſum, homo a literarum commercio tam iniquis intervallis disjunctus; quique, ut Citharoedus ἀνακρέματος, neminem habeam qui me auſcultet, multos qui ſtudia noſtra cavillentur atque traducant? Etſi ego, naturae quadam ῥοπῇ, molam hanc verſo. Habeant ſibi ſpinoſas ſuas argutiolas, clamoſa deliramenta, futiles quaeſtiunculas, ac portentoſa illa nugamenta, Scythice potius quam Latine ſonantia. Batuant, & ad ravim uſque digladientur, inertiſſimi balatrones, & inania crepitacula; dum mihi contingat remotiſſimae antiquitatis tractare veſtigia, ſuperſtites verſare cineres, & longo ſaeculorum nauſragio ſervatas contemplari reliquias. Sed de iis affatim. Scipio Maſſeius, Marchio Veronenſis, qui Florentiae nunc degit, Maximam quandam Inſcriptionum antiquarum Syllogen adornat. Is ad me ſcripſit, ut ſe juvarem opera, conſilio. Ea re, a me multa ſciſcitatus eſt ad rem Epigrammaticam Hiſpanienſem ſpectantia, quae fruſtra ab alio ex noſtratibus quaeſiviſſet. Reſcripſi ad ſingula enucleatius. & pro mantiſſa pollicitus illi ſum ultra quadringentas Inſcriptiones poſt Gruterianam editionem effoſſas, partim ex ipſis autoglyphis a me exſcriptas, partim ex idoneis auctoribus excerptas. Nihil enim magis eſſe hominis judico, quam aliis prodeſſe. Appendicis tuae deſiderio langueo. De Chryſoſtomo noſtro vello tibi oricillam. Valetudinem tuam cura quam belliſſime, & vale. E Villa Popiliana agri Alonenſis, VIII. Kal. Sextileis, An. MDCCXXII.

XXI. *Eru-*

Digitized by Google

XXI. *Eruditiſſimo Amiciſſimoque viro*
EMMANUELI MARTINO,
Alonenſi Decano,
BERNARDUS MONTEFALCONIUS
S. P. D.

Alonam.

EN tibi tandem ſiſtuntur, Vir amiciſſime, tertius quartuſque tomus Operum Joannis Chryſoſtomi, qui ab anno fere proſtant. Tantas attulere moras, tum lues quae a duobus tribuſve annis in Provincia graſſatur, tum illa tanta itineris & marium intervalla. Ne vero citius in publicum prodirent, in cauſa fuit rei aerariae illa perturbatio, quae haud dubie in aures veſtras pervenerit. Sub praelo ſudant quintus & ſextus tomus; in quinto comprehendentur Expoſitiones, ſeu Commentarii in Pſalmos, in ſexto Commentarii in octo priora capita in Eſaiam, nec non alia bene multa opuſcula. Inter haec homiliae quaedam anecdotae γνήσιαι, quarum una eſt omnium Chryſoſtomi homiliarum praeſtantiſſima. Ad haec autem ejuſdem Chryſoſtomi Synopſis in Scripturam Sacram: opus tamen imperfectum, in quo omnia quae ad novum Teſtamentum ſpectant, deſiderantur. Uſque adeo aucta eſt hujuſmodi ſupellex, ut qui tomis undecim comprehendi omnia poſſe ſperabamus, jam ad tertium decimum uſque aucta videamus. Supplementi Tabulis incidendis vacant viginti in aere Sculptores. Totumque opus anno proximo MDCCXXIII. prodibit in publicum. Aquaeductus Segovienſis delineatam tabulam accepi propediem Sculptori tradendam. Pontis Alcantarenſis tabulam exſpecto ab amico mittendam, quae item ſupplementum noſtrum exornabit. Buliſonium noſtrum plurimum ſalutes velim, nec non & Marabuſium. Vale, Vir eruditiſſime, meique memineris. Dabam Lutetiae, III. Idus Aug. MDCCXXII.

XXII. MARTINUS MONFALCONIO *ſuo*
S. D.

Lutetiam.

CUm de navi Carthaginienſi jam dudum curam abjeciſſem; ecce tibi literae Carthagine ad me datae, cum accuratiſſima quadam καταγραφῇ dis-

Digitized by Google

disjectarum illius partium. Scripſi enim alias ad te, ſuperſtitem illam compagem, quae tot aevitatis ac ſaeculorum injuriis reſtiterat, ſpurciſſimorum hominum manibus fuiſſe divulſam. Nimirum, ut aereos clavos regi mitterent: una cum Severi Alexandri numiſmate, quod repertum eſt bitumine incluſum. Adjectae ſunt notulae quaedam Hiſpanice, dilucidandae rei cauſſa. Quas tu a naupegis explicandas curabis. Sed dices fortaſſe:

Θύραζε Κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια.

Valde enim vereor ne ſero haec ad te perveniant, editione jam expedita. Utcumque tamen res ceciderit, officio noſtro deeſſe nolui.

Literas tuas anno ſuperiore Lutetia ad me datas III. Eid. Auguſti, accepi poſt menſes tredecim quam ſcriptae fuerant. Nudas autem, ac ſine adjecto abs te munere tertii quartique tomi operum Joannis Chryſoſtomi. Miſſae illae ad me ſunt Gadibus per publicum tabellarium, ſine nota mittentis, atque ἀδεσπότως. Hariolari igitur, ac ſuſpicari ſubeſſe dolum. Volui tamen nihil non rerum ſatagere, priuſquam negotium explicate ad te deferrem. Cui non dubito ingentem allaturam moleſtiam, navarchi vel incuriam, vel fraudem. Etſi de fraude minor ſuſpicio. Si enim libros intervertere ſediſſet animo; neutiquam literas tuas ad me miſiſſet. Quod igitur diligentiae noſtrae reliquum erat, Gades literas dedimus ad Partietum, Gallicis negotiis in eo emporio praefectum: ut, ſi qua arte fieri poſſet, eam rem nobis extricaret. Tu iſthic hominem conveni, cujus fidei curaeque libros commiſiſti. Nam hic ſpes valde imbecillas video, & in lubrico poſitas. De ſupplemento havemus aliquid ſcire. Jam ab hinc biennium negotium dedimus Marabuſio, uti ſubſcribendum curaret Buliſonis nomine ac noſtro. Quum reſcribes, recta ad me, per publicos tabellarios. Nihil ea via expeditius. Buliſo noſter ſalvere te jubet. Vale, Vir maxime, noſque redama. Alonae, IV. Kal. Decembreis, An. MDCCXXIII.

XXIII. MARTINO MONTEFALCONIUS.

S. D.

Alonam.

DE carina Carthaginienſi, non eſt quod ultra me moneas, delineatam enim illam imaginem quam jamdiu miſeras in aere incidendam utique dediſſem, niſi inſtantibus amicis, qui nihil hinc lucis rei nauticae veteri acceſſurum clamitabant, a publicandi conſilio deſtitiſſem. Multo autem minus jam licet ſecundam quam miſiſti tabulam Sculptori tradere, quam Academici noſtri publicare non ſinunt, quid enim, inquiunt, notitiae

titiae inde expiſcari poſſumus. Trabes ſunt pene informes, unde nihil ad navium formam pertinens eruere poſſis. Et alioquin extremam manum ſupplemento admovemus, inſtantque Subſcriptores, nec licet novas afferre moras: nam ante finem anni MDCCXXIII. proditurum opus polliciti eramus: neque tamen me minus de beneficio tibi obſtrictum eſſe profiteor.

Doleo te nondum tertium quartum Chryſoſtomi tomum accepiſſe. Primus cui rem commiſeram avolavit, ac neſcio quo conceſſerit: quinque autem ſexve hinc menſes effluxere. Deinde autem D. Cottin viro probo & fidiſſimo Epiſtolam atque Librorum thecam dedi, qui neſcio quare primo Epiſtolam miſit, deinde thecam, quae cum a duobus tribuſve menſibus hinc profecta ſit, jam in manus, Vir doctiſſime & amiciſſime, devenerit tuas. Neque eſt quod fraudem. Eſt enim Cotinus vir probus, fidus, opulentus re familiari par pene principibus. Obruor pene literariis negotiis, nec minus premunt Epiſtolae per Europam pene totam mittendae. Quam ob rem hic gradum ſiſtam. Inter illas delineatas anaglyphorum imagines, quas mihi abs te tranſmiſſas in opere de Antiquitate explanatione & ſchematibus illuſtrata, haec maxime ſuſpiciuntur, thenſa triumphalis, Pompae Romanae pars illa, quam tertio tomo poſuimus: ac prae omnibus Navalis pugna: haec quippe unica comparet in monumentis hactenus erutis. Vale, Vir eruditiſſime, & me amare perge: jam Buliſonium meum compellabo. Lutetiae, Kal. Jan. MDCCXXIV.

XXIV. EMMANUEL MARTINUS

Praeſtantiſſimo viro

BERNARDO MONFALCONIO,

S. D.

Lutetiam.

ERam in ruſticatione ſuburbana, quum advecti ſunt Gadibus tertius & quartus tomus operum Divi Chryſoſtomi. Poſt biennium ſcilicet quam abs te miſſi fuerant. Deoſculatus ſum munus tam eximium, eoque gratius, quod a me jam dudum fuerat conclamatum. Immortales igitur ago tibi gratias habeoque. Ac ſpero fore, ut agam denuo propediem. Noſti caetera. ὦ χάλκεον μέτωπον! dices fortaſſe. Certe, nactus es hominem naviter impudentem. Ad alia. Quod bonum, felix, fauſtum, fortunatumque ſiet, Buliſo noſter duxit uxorem Vincentiam Linariam, lectiſſimam virginem. Dicamne eum ſupereſſe adhuc, an vixiſſe? Reperio enim apud Antiphanem, qui id patraſſent, theatrali ſcommate habitos

fuiſſe inter deploratos. Profectus eſt Mantuam Carpetanorum ambiendi cauſſa: nam illi Rex ſucceſſorem miſit. Tantuſne vir togam candidam ſumet? deducet, prenſabit? &, ſi fors tulerit, e patroni veſte leget fratillos? Miſeret me profecto graviſſimi hujus caſus.

Scipioni Maſſaeo, Veronenſi illi πολυγράφῳ, miſimus centum & ſexaginta numiſmata ad Hiſpaniam noſtram pertinentia, ejuſque topographiam, partim Latino charactere, partim vetere Hiſpanico. Petierat a me ille, imo flagitaverat, eas divitias. Quas ajebat, maximae Inſcriptionum Syllogae, quam typis paratam habet, & nervos fore & ſanguinem. Itaque quod reliquum erat ἐν τῷ Ἀμαλθείας κέρατι effudimus. Jam enim antea miſeramus illi quingenta & quatuordecim antiqua Epigrammata, ſtudio ac labore noſtro collecta, partim ἀνέκδοτα, partim quae collectorum diligentiam fugerant. Qui ego morem non gererem viro tam eximie de republica literaria merito? Quique omnia ſua ſcripta (ſcis quam multa quamque varia) ſumma liberalitate mihi donaverat. Sic ſum. Ea tantum me poſſidere judico, quorum uſu amicis prodeſſe valeo.

De ſupplemento auriculam tibi vello. Diſcrucior enim ejus exſpectatione. Nos valemus, tuique memoriam colimus. Fac tu contra. Alonae, die Victoriae Actiacae, An. MDCCXXIV.

XXV. EMMANUEL MARTINUS

Eximio viro

BERNARDO MONTEFALCONIO

S. D.

Lutetiam.

Ante D. III. Nonas Septembreis literas ad te dedi, quibus nunciabam, ad hoc tandem litus appuliſſe tertium quartumque tomum operum Divi Chryſoſtomi, Gadibus advectos. Eas literas uti ad te transmitteret, negotium dedimus Buliſoni noſtro, qui tum degebat Mantuae in Carpetanis. Qui mihi reſcripſit, ut alia curarem; ſibi de hac re curae fore. Cum autem poſt ſeptem fere menſes nihil abs te literularum acceperim; ſuſpicari plane ſubiit, num illae caſu aliquo interciderint. Nam Buliſo re de iſthac ne γρῦ quidem. Habent enim hominem miſere irretitum Mantuanae tricae. Idcirco viſum mihi eſt id ad te denuo exarare, cum ut te Cotinumque tuum ea cura liberem, tum ut ne mihi accidat quod olim Amyclis, quae tacendo periere. Igitur exſtant apud nos quatuor

tuor priora Chryſoſtomi volumina, quae per hanc νηστείαν τεσσαρακοστὴν animum noſtrum pavere lautiſſime. Reliqua ſi ad nos mittendi in ſententia manes (ut certe manes) poteris ea tuto tradere Ludovico Famino, qui apud vos negotiatur, viro probo atque honeſto. Nam Marabuſium noſtrum multitudo negotiorum quibus obruitur negligentiorem, inertioremque fecit ad τὰ ἔξωθεν. Huic jam dudum negotium dedimus ego & Buliſo, ut utriuſque nomine ſupplemento ſubſcriberet. Quod ab ſe diligentiſſime factum, nobis indicavit. Sin autem, idem Faminus pecuniam repraeſentabit. Tu nobis utrumque extrica, & Chryſoſtomum, & Supplementum. Nam haſce moras moleſtiſſime fero. Et niſi iſtam ſocordiam excutis, prorſus contabeſcam. Eus tu, nihilne de Ἀπαστεριώσει noſtra? Nam Caeſar Buliſo, Philippi frater diſerte ad me ſcripſit, ſe aliquot ejus libelli exemplaria ad te miſiſſe. Dices fortaſſe, luſum quidem eſſe, meraſque nugas. Sane profecto. Aveo tamen ſcire, quid viſum fuerit Trevoltienſibus. Nam eorum cenſuram valde expaveſco. Vale, Vir clariſſime, & nos redama. Alonae, VII. Kal. Aprileis, An. MDCCXXV.

XXVI. *Viro Amiciſſimo Doctiſſimoque*

EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

BERNARDUS MONTEFALCONIUS

S. P. D.

Alonam.

JAmdiu capto occaſiones omnes mittendi cariſſimo noſtro Alonenſi Decano, omni exceptione majori, quintum ſextumque tomos Joannis Chryſoſtomi. Erat neſcio quis qui promiſerat ſe illud ſuſcepturum onus: verum diu exſpectatus, promiſſis non ſtetit. Demum poſt diuturnam & plus quam annuam perquiſitionem virum reperi fidum, probum, Cotinum, qui in ſe recepit, Epiſtolam hanc intra viginti quinque circiter dies, librorumque ſarcinam, trium circiter menſium ſpatio Alonam perventuras eſſe. In ſexto tomo multa ἀνέκδοτα reperies, nunc primum ex MSS. eruta, quorum quaedam eximia, & magni pretii, inter haec homilia Conſtantinopolitano populo habita, omnium Chryſoſtomi homiliarum pulcherrima, quae hactenus latuerat. Jam ſub praelo ſudat ſeptimus tomus, brevi ſequetur octavus. Si non celerius totum opus exeat typographorum culpa eſt; non noſtra. Neſcio utrum adhuc acceperitis ſup-

plementum noſtrum, pro quo opere, tu, Vir doctiſſime & Bulifonius noſter ſubſcripſeratis. Jam pomeridianum otium totum eruendis illuſtrandiſque Monarchiae Francicae monumentis inſumo. Cujus operis rationem videbis in programmate ſubjuncto. Audivi aliquid triſtius accidiſſe Bulifonio noſtro; ſed tanto terrarum ſpatio diſſitis vix poteſt quid certum afferri. Scire peroptarim, num munus adhuc ſervet ſuum; an periculum tantum, non jactura fuerit, id quod rumore nuncio accepi. Ipſum meo nomine plurimum ſalutes velim. Vale, Vir eruditiſſime, meique memineris. Dabam Lutetiae, pridie Nonas Febr. MDCCXXVI.

XXVII. EMMANUEL MARTINUS

Clariſſimo viro

BERNARDO MONFALCONIO *ſuo*

S. D.

Lutetiam.

EUgepae! Tandem e quercu aliquid exſculpſimus? Fere biennium eſt ex quo a te nullas. Durabam tamen, & flagrantiſſimo earum deſiderio tabeſcebam. Ferreus profecto es, mi Monfalconi, niſi id tibi habes perſuaſiſſimum, neminem eſſe qui ſanctiore te colat obſervantia. Binas ad te dederam; alteras A. D. III. Nonas Septembreis, An. MDCCXXIV. Alteras VII. Kal. Aprileis, anni ſuperioris. In illis enucleatius ad te ſcripſeram, Bulifoni noſtro ſucceſſorem miſſum Praefecturae ſuae; cum paucis ante diebus uxorem duxiſſet, Vincentiam Linariam Alonenſem virginem. Quare, Mantuam e veſtigio ſe contulit ambitum. Nec adhuc togam candidam exuit. In ultimis tibi perſcripſeram, ut ſi ad nos librorum aliquid eſſet mittendum; id totum Ludovico Famino committeres, viro probo atque honeſto, qui apud vos mercaturam facit. Quique curam in ſe recepit reliquae pecuniae repraeſentandae. Reſcripſitque, utrumque ab ſe bona fide patratum, & literas noſtras tibi traditas, & reliquam ſupplementi pecuniam oblatam. Tu autem mihi videris neutras accepiſſe; quando de Bulifonis noſtri caſu tam anxie contaris; & de ſupplemento nos admones. Si ita res eſt, verba nobis dedit Faminus iſte veſtras. Quod vix credam. Sed quid audio? Euax! Cum haec exararem, ecce nuncius, Chryſoſtomum appuliſſe. Miſi curriculo, qui illum domum deduceret. Aperui thecam. Offendi illum veſte triumphali ſplendentem. Bene ſit Monfalconio noſtro, viro, non tantum literarum gloria clariſſimo, ſed liberalitate, ac munificentia eximio. Nimirum occurrerat illi, Hiſpanos biblio-

bibliopegos omnem operam, ſtudia, induſtriam in eo locare, ut praeſtantiſſimum librum Pergamena charta non laevigata, ſed ſcabra, horrida, conſarciant, ſine alphitocolla, ſine pumice, ſine aliquo lenocinio. Itaque tertius quartuſque tomus, quos mihi inveſtes miſiſti, in Urbem regiam tranſmittendi fuere, ad bibliopegum quendam Januenſem, qui unus in ea Urbe artem eam callet. Nam ne ſis neſcius, nemo eſt harum elegantiarum me ſtudioſior καὶ φιλοκαλώτερος. Igitur (quod felix fauſtumque ſiet) ſunt penes me quintus ſextuſque tomus Joannis Chryſoſtomi. Nunc ad ſupplementum. D. Le Joindre, qui hanc epiſtolam tibi tradet, numerabit reliquam pecuniam, quod ad meum ſupplementum attinet. Nam quod ad Bulifonianum, ipſi Bulifoni curae erit; ſi quando Mantuanis tricis ſeſe expedierit, quae miſere illum diſtinent. Itaque age ſi quid agis. It enim dies, & ego interea diſcrucior. Ipſi D. Le Joindre negótium dedimus totius rei extricandae. Nimirum, ut volumina curet iſthic compingenda, & Maſſiliam tranſmittat ad Janum Baptiſtam Ronquette. Cui (heus tu!) ſi quid ad nos, etiam tuto committere poteris. Eſt enim ea navigatio, & brevior, & minus periculoſa, quam illa τῆς ἔξω θαλάσσης. Nihilne de luſu illo noſtrae Ἀπαστεφώσεως? Aveo profecto ſcire, quid tibi viſum fuerit, quid Trevoltienſibus. Valetudinem tuam cura diligenter. Nam horis pomeridianis in Monarchiae Francicae ſtudium tam acriter incumbere letale eſt. Nos redama, & vale. Alona, pridie Kal. Aprileis, An. MDCCXXVI.

XXVIII. MARTINUS MONFALCONIO *ſuo*

S. D.

Lutetiam.

CUm D. Le Joindre bibliopolam veſtrum conveniſſet, ut meo nomine Supplementum auferret reliqua pecunia repraeſentata; reſpondit ille, nomen meum in ſubſcriptorum albo eſſe deletum, quaſi Supplementum illud alius abſtulerit: idque apparere ante octodecim menſes ſactum. Hae literae animum meum altius penetrarunt. Quid? Egregiumne id opus mihi interceptum iri veteratoria fraude? Apage. Movebo omnes terras, omnia maria. Debebat nimirum bibliopola id in primis cavere, cui libros tradidiſſet, cujuſnam juſſu, qua fide? Nam cuivis petenti illud porrigere id mihi haud procul videtur a ſtultitia. Mihine Librarii oſcitantia (nam dolum vix ſuſpicer) fraudem inducet? Quo jure? Nam ſi in ea Librorum traditione vitium irrepſit, id mihi impune eſſe debet. Nimirum ſibi conſuluiſſet bibliopola. Mihi hercle certum eſt, a propoſito Supple-

plementi reciperandi, nec latum unguem diſcedere. Bellam ſcilicet fidem! Subſcriptorum ſpes per ambages (ne dicam fallacias) deludere. Spero nihilominus te rem omnem extricaturum. Nam ſchedulam penes me habeo, quam tu Giffardo miſiſti, ſcriptam αὐτοχειρί. Etſi ille in alia omnia. Tamen, ſpes omnes meas, omnes copias, in te uno repoſitas habeo. Fac uti ſentiam, quantum habeat ponderis commendatio tua. In id unum diligenter incumbe, ſi me ſalvum cupis, & vale. Alona, IV. Eid. Junias, An. MDCCXXVI.

XXIX. MARTINUS MONFALCONIO *ſuo* *S. D.*

Lutetiam.

AEſtuabam ego clariſſimi tui Supplementi deſiderio, & in omnem cogitationem animum verſabam: ut ſi qua illud reciperandi ſpes illuceſceret; aut, ſi minus, reſponſum ſaltem abs te extorquendi. Scripſeram enim haud ſemel. Tu autem taciturnior rana Seriphia. In hac rerum difficultate verſabar; cum ecce, caſu mihi nunciatum eſt, jam pridem apud Petrum Martellum, qui in hac Urbe mercaturam facit, quoſdam eſſe Libros Lutetia tranſmiſſos. Neſcire autem illum cui rite tradat. Propterea quod nec literae id prodant, nec Inſcriptio aliqua. Pupugere me altius ea verba. Itaque ad Martellum confeſtim. Convenio hominem, contor. Ait ſe eos Libros accepiſſe ſine adpicto alicujus nomine, ac prorſus ἀδεσπότως. Atque apud ſe eſſe octo jam fere menſes. Quaeſivi deinceps, num ſaltem id ſciret, cujuſnam opera, cujus impenſa, extorti fuiſſent a bibliopola. Nam ille quidem vehementius renuebat. Reſpondit, ſe id quoque pariter neſcire. In ſumma, omnia obſcura atque perplexa. Tamen etiam, tradidit mihi ea volumina bona fide elegantiſſime compacta. Duo nimirum exemplaria, alterum Buliſonianum, noſtrum alterum. Haereo itaque animo ancipiti, mi Monfalconi. Nec tamen dubito quin id omne opera tua ſit extricatum. Socordiam igitur iſtam excute, & ſcribe enucleatius.

Rumor eſt Buliſonem noſtrum uxorem extuliſſe, cum illa paucis ante diebus auſpicatiſſimo partu puellam peperiſſet. Si verum id eſt, haud dubito quin jaceat vir optimus, & lectiſſimae conjugis amantiſſimus, in maximo moerore ac luctu. Nolo tibi diutius obſtrepere, graviſſimis occupationibus ac ſtudiis circumvento. Chryſoſtomum abs te miſſum continenter volvo. Vale, & nos redama. Alona, Kal. Februariis, An. MDCCXXVII.

E M-

EMMANUELIS MARTINI, ECCLESIAE ALONENSIS DECANI, EPISTOLARUM LIBER IX.

I. MARTINUS BULIPHONI *ſuo* *S. D.*

Alonam.

POſtridie Non. Majas circa conticinium, vel (ut cum Varrone loquar) circa noctis meridiem, e portu ſolvimus tranquillo immotoque mari. Sed paullo poſt Eurus coepit nos vexare: quicum viribus aucto, per biduum conflictati ſumus, verberatis incaſſum undis. Ut jam nos adverſae navigationis taederet. Marico noſter nauſea confectus, omnia faſtidire practer ſomnum. Me contra, cibi cupidiſſimum inſomnia conficiebat. Itaque noctu ſurgere, nauticam pyxidem ſcrutari, rimari ventos. Nam nauſeam, quam vocant, mariſque jactationem, equidem nugas meras ſemper duxi. Obtigerat mihi in puppi cubiculum ſane quam opportunum, quod clavi obſerabatur. Itaque reculae noſtrae pulchre adſervabantur. Navis Praefectus omnium, quos novi, vel fando audivi, vigilantiſſimus. Dum in portu erat, dies noctesque potando traducebat. Inter navigandum vero omnium mortalium abſtinentiſſimus. Clavo ac pyxidi affixus inſomnis pernoctabat. Nec interdiu eam laxabat curam

curam. Sed animo ſemper excubans; ſi tantillum ſomno corripiebatur, ad ſingulos navis concuſſus, vel mali crepitus, vel inſolitos ventorum undarumque fremitus, in cubitum erectus, arrectiſque auribus, non prius illum repetebat, quam earum rerum cauſſas altius perpendiſſet. Adeo ut miraculi inſtar nobis videretur homo, qui non tam ſomni aliquid caperet, quam delibaret: quemadmodum canis Nilum, ut vetus eſt verbum. Quin ita opus facto oportebat. Nam gubernator Liberi patris poculis largiter indulgens, vino ſaucius, perpetem crapulam decoquebat. Itaque gubernatoris munus ad navarchum devolvebatur. Unum erat nobis vectoribus perquam moleſtum. menſa. Quae ſordida profecto atque illiberalis. Ut mihi viderer inter Scythas potius, quam inter Anglos verſari. Ergo tetro ciborum adſpectu & illuvie ad id inediae redigebar, ut buccellatum tantum vino intinctum reficiendis viribus adhiberem, vel Indicam potionem. Donec ineptiſſimo illo coquo Anglo in malam crucem amandato, rei patinariae Ligurem quendam praefecimus, qui in famulatu erat Mariconis noſtri. Cujus tanta erat artis popinariae peritia, ut navarchus ipſe vel unctas patinas avidiſſime liguriret. VI. Eidus circiter primam vigiliam ventus ad Vulturnum receſſit. Itaque ad Caeciam prora directa, aliquanto commodius navigavimus. V. Eidus Ebuſum praetervecti ſumus, ea inſula ad dextram relicta. IV. Eidus denſiſſima nebula nos obtexit, uſque ad horam quartam: quo tempore pelagus, nuper cinaedo malacius, criſpari coepit Africo ingruente, ac diſſipata caligine. Itaque Balearibus pone relictis, ante ſolis occaſum Barcinonem praeternavigavimus, ſeneſcente jam vento. Poſtera illuceſcente caligo iterum nobis diem abſtulit. Sed hora quarta auſter auxilio nobis adfuit, quo protrudente ſinum Narbonenſem ingreſſi ſumus, Hiſpania multum valere juſſa. Eidibus circa diluculum ante portum Maſſilienſem conſtitimus, inter ſcopulos, qui complexu ſuo ſtationem quandam efficiunt viſu me-hercule jocundiſſimam, navibuſque tutiſſimam. Ibi Marico noſter navi exſcendit, ac lembo portum petiit. Ita enim tranſacta res fuerat cum navis praefecto. Contemplabar equidem interea Urbem illam Phocenſibus conditoribus claram, qui patria relicta, ut ne ſervirent, immenſis erroribus acti, in eas rupes ſe receperunt, eamque condidere coloniam, quae per multa ſaecula maris hujus interni tantum non tenuit imperium. Obverſabantur animo cum Milonis exſilium, tum manes Lucii Caeſaris Auguſti filii. Hora fere ſexta, relicto Maſſilienſium portu, licet infeſtiſſimo Euro pervicacius reflante, conniſi tamen ſumus navim in altum pervehere, mirantibus Maſſilienſibus Anglorum audaciam. Affuit tamen auſis fortuna. Nam adoleſcente nocte, cum Eurus defeciſſet, praeſto fuit Caurus: quo impellente promontorium Maſſilienſe feliciter fleximus. Ea die feralis bubo in navis acroſtolio, ſive ſumma puppi, conſedit. Cumque illi nauta quidam manum injeciſſet, ſe capi paſſus eſt. Oppallui ad conſpectum avis triſtiſſimae, auſpiciumque averſatus, propriùs mani-

nibus illam confodi, adjecta illa exſecrandi formula: TUO CAPITI. Neque enim neſcis quam ſemper fuerit ex diſciplina augurali haec avis, vere inebra, inter inauſpicata & obſcoena. XVI. Kal. Junias in mari Liguſtico diem contrivimus, inertiſſima tranquillitate detenti, veliſque fluitantibus. Poſtera dies atra, & moerore plena. Incubuit enim vehementius Aquilo, quo acrius urgente, & in immenſum tumente mari; foediſſima tempeſtate correpti fuimus. Plena omnia tumultu & exſangui pavore. Velum decumanum medium diſciſſum, utrimque linteis volitantibus. Circa ſolis autem occaſum cum ventus poſuiſſet, periculo quidem exempti ſumus. Reſtabat tamen moleſtiſſima certaminis pars jactatio nempe a tumore fluctuum & inertia maris: quae nos perpetem illam noctem, & ſequentem diem ſaeviſſime exercuit; ut nec ſtare, nec jacere daretur, prae maris jactatione. O bubonem, bubonem! Novi ego certe diritatem tuam, & malam ſcaevam. Sed litavi Tempeſtatibus tuo ſanguine. quod unum erat in angore ſolatium. Ea nocte ante portum Genuenſem ſtetimus. quem ſequenti die ingreſſi ſumus, ſaeviſſimo Euro impellente. Credin, mi Bulipho, me jam undarum ſecurum appendiſſe tabellam? Minime gentium. Nam cum portus ille Euri flatibus maxime pateat, eoque naufragiis infamis; gubernator autem heſterna crapula adhuc madidus importuno loco ancoram jeciſſet, in ipſo nimirum portus oſtio; ea fluctuum ſaevitia laborare coepimus, ut trium ancorarum funes abrupti fuerint; ſola nos ſuſtinente ſacra ancora; in qua una ſalutis ſpes. Nec nobis auxilio eſſe poterant reliquae naves quae in ancoris ſtabant; propterea quod nondum nomina profeſſi fuiſſemus. Immo cum funem ad terram alligare vellent noſtri, praeſto fuit neſcio quis huic rei praefectus, qui Tribunicio veluti imperio interceſſit, prolato illo verbo: VETO. Sed inter has anguſtias divinum auxilium nobis affulſit. Repente enim atra nubes ac terribilis, quae Urbi ac capiti noſtro imminebat, eo impetu reflare coepit, ut Euri vim fregerit, noſque in tuto locaverit. Cui certe acceptum referimus quod incolumes terram tetigimus. Quam tandem deoſculatus ſum circa horam nonam, fame confectus & madore. Nam in ea navis colluctatione puppis feneſtrae, crebro undarum aſſultu fractis repagulis, diſcuſſiſque valvis patuerunt; admiſſoque pelago pene ſummerſus ſum. Ergo undecima die quam Alona ſolutum eſt, Genuam appuli; incolumis quidem, &, quod ad vires corporis attinet,

Bis tanto nunc valeo, quam valui prius.

Ut aliquid tibi obtrudam ex deliciis tuis Plauto. Tametſi per hos undecim dies pedem domo non extuli, & (quod mirere forſan) toto navigationis tempore aquam non guſtavi: cum ſim mortalium omnium φιλυδρώτατος. Habeo praeterea quod rideas. Fuiſſe nempe apud nos nautam quendam picatiſſimum, qui Latine Graeceque ſciret. cujus eſt interius

ſchediaſma. Salutem a me dices Paravicinis fratribus; ſed praeſertim Ignatio noſtro, quem efflictim demorior. Praeterea Salafrancae, Rovirae, Scorciae, Paſchaſio. Muſico dramati in theatro non ſemel interfui. Ac mihi profecto viſus ſum in alium terrarum orbem eſſe delatus. Vale. Genuae, XIII. Kal. Junias, MDCCXVII.

II. BULIPHO MARTINO SUO

S. D.

BInas a te accepi literas: unas quas Genuae XIII. Kal. Jun. dediſti, alteras quas *Romae* III. Nonas. Ad has primum reſpondebo, ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς, ut olim noſter Tullius. O felix ac fauſtum mihi nuntium, o diem laetam atque auſpicatiſſimam, cum tua mihi epiſtola reddita eſt, ac perbrevi illa quidem tempore Roma allata, viceſimo ſcilicet die poſtquam eam dediſti! Convenerant forte fortuna ea die apud me quam plures e noſtris familiaribus, quos noſti, ut me viſerent podagra laborantem, cum illam mittit ad me magiſter ſcripturae portorii: tum ſedulo faſciculum ſolvere, literas tuas, quibus dederas, reddendas mandare, quas mihi, omnes perlegere, ac ſingillatim cuncta expendere, rimari ſenſus, atque uno ore concelebrare te ſalvum atque incolumem viceſimo nono die, quam hinc ſolviſti, Romam perveniſſe. Quid quaeris? ſumma certe laetitia atque ingenti gaudio perfuſi ſumus, quin etiam dicam voluptate, quod tam proſpere tamque feliciter navigaveris, atque ea celeritate tantum itineris confeciſſes. Sed quid ego nunc ad te pluribus verbis? Quid interea loci Ignatius noſter lepidiſſimus? noſti profecto hominem. ab ea hora qua navem conſcendiſti nihil niſi de te loqui, cogitare, ſomniari. Quotidie ſummo mane melacum ſuum rogitabat quis ventus flaret. Ad ſatietatem uſque, immo ad faſtidium & nauſeam, de te cum omni omnium hominum genere diſſerebat. Quid nunc Decanus? quo vento, qua navigatione, ubinam gentium? Maſſiliaene, an Genuae, numne Liburni? Quid illic quaeſo, quid Florentiae cum Rinuccino, quid Senis cum Zondadario? Quandonam Romam? Literas vero tuas, ſi quando arripere poterat, nunquam e manibus dimittebat: per ſaepe etiam Latine conſcriptas legere. At Deus bone! quo interno animi ſenſu, quo lepore! Quid plura? Mihi crede bellus homo eſt, immo omnium, quos unquam vidi, vel fando audivi, belliſſimus. Vellem illum tecum abduxiſſes. Sed redeo ad propoſitum. Bene noſti, mi Martine, arctiſſimam meam erga te voluntatis atque amoris conjunctionem, quam mutuis officiis, communibuſque ſtudiis, ac quotidiano hic olim & familiariſſimo vitae uſu conglutinatam; perpetuo ac ſuaviſſimo nexu tibi addictam, ac longe

& per

& per aetatem ſartam tectamque praeſtabo. Hinc intelligere potes, quam mihi gratum fuerit te jam celeriter, ac tam firma, uti inquis, valetudine, ex hoc remotiſſimo terrarum receſſu in iſtud Chriſtiani orbis emporium eſſe delatum. Pergratum etiam illud accidit, Caeſarem fratrem mihi chariſſimum ad primum tui adventum tibi iſthic aliquantillum in domo, ſupellectile, veſte, ac familia comparanda, commodi attuliſſe: quo, ſi me amas, uteris poſthac familiariter; cognoviſti enim illum, ut ſpero, juvenem frugi, & non malae indolis, ac praeterea literarum & humaniorum ſtudiorum, quibus tantopere delectaris, unice cupidum: atque illi tuam conſuetudinem ad uberiorem earum rerum cognitionem plurimo uſui futuram vides. Venio nunc ad primam epiſtolam. Fuit ea profecto mihi, atque amicis omnibus, jocundiſſima: quandoquidem illam accepimus ad VII. Kal. Julias; ad illum vero uſque diem ne verbum quidem de te, niſi Mariconem itineris tui comitem Maſſiliae neſcio quem vidiſſe, qui illinc advenerat: adeo ut jam nos tam diuturni ſilentii taederet, ac tibi aliquando ſubiraſceremur, quod minus diligens in ſcribendo fuiſſes. Sed quaeſo, quandonam hanc epiſtolam Genuae dediſti? Puto enim te errore, atque properatione quadam lapſum XIII. Kal. Jun. adſcripſiſſe. Quidni autem? cum vix pridie ejus diei, confectus, uti inquis, fame ac madore, terram attigiſſes, atque ipſe literarum tuarum ſenſus declaret te, cum ſcribebas, undecim jam dies Genuae pedem e domo nunquam egreſſum eſſe, tametſi & illud addas, te non ſemel muſico dramati in theatro affuiſſe. Ego quidem hac re permotus illud X. in tua epiſtola inducendum cenſueram, ut crederem illam te III. Kal. exaraviſſe. Neque id quidem facere religione quadam tactus auſus ſum: nimis enim Baſilicum, ac ferme Alexandreum eſt, quod ſolvere non poſſis, ſcindere. Sed tamen etiam nunc haereo, neque adhuc reperio quomodo rationem itineris tui expediam. Si enim, ut ſcribis, XIV. Kal. Jun. Genuam tenuiſti, atque inde, poſt undecim dierum ſtationem, Liburnum ſex diebus: poſtmodum vero Senis cum Zondadario Vir. Clar. duos dies, atque alios ſex, ut Liburno Romam peteres, juſtis itineribus abſumſiſti: obſecro, qui fieri potuit ut Romam III. Non. ingredereris? Qua propter rogo te ut ſolvas mihi hunc nodum, quem ego fortaſſe nimis accuratulus in ſcirpo quaeſivi: ſed tamen explica mihi hoc Sphingis αἴνιγμα, ego enim, ut ſcis, *Davus ſum, non Oedipus.* Liguri illi, qui in Mariconis famulatu erat, Di bene faciant, qui te, caeteroſque vectores (liguritores & catillones, ut video, egregios) ab navarchi menſae ſordibus atque immunditia vindicavit, quibus in anguſtiis illud porro tibi praeſto fuit a Jul. Scaligero tuo ſolatium, cum illud ejus viri de Anglis effatum tibi occurſaret. Sed heus tu! poſtea quam Marico cum Ligure ſuo rei culinariae praefecto Maſſiliam divertit, quid tute tibi adverſus coci Angli inertiſſimam imperitiam opis atque auxilii comparaſti? rurſus, ni fallor, panem vino intinctum, atque Indicam

potionem, ita ut non mirer, quod famem Genuam uſque tecum extuliſſes. Adverſa etiam tempeſtate te inter has aerumnas vexatum fuiſſe video, ſtudioſiſſimum natandi hominem, qui nautica pyxide inſpicienda, ac ventis inveſtigandis ſecundas a vigilantiſſimo navis praefecto tibi partes ſumebas: quanquam nunquam mihi viſus es ſapientior, quam cum tibi ſapere coepiſti, atque ut ſaluti tuae caveres buboninam ſcaevam execratus, ignaviſſimam illam ac feralem avem cultro a nauta arrepto tuis manibus confodiſti. At enim vero dic mihi, obſecro, quando Tempeſtatibus illius ſanguine tam rite recteque litaveras, atque immane prodigium omni adhibito augurali ritu, tanquam e Sibyllinis libris, aut e Collegii reſponſo procuratum fuerat, cur non procelloſum illum Aquilonem a tuo capite ad extremos Batavos adegiſti? aut cur ſolemni aliqua alia formula expiſcata ex aruſpicinis Etruſcorum, vel ex auguralibus illis libris, quos Appius quondam Pulcher ad Ciceronem noſtrum, veli decumani perniciem non avertiſti? Nondum, inquies, ſatis placata erat ira Tempeſtatum. Utendum ergo hoſtiis majoribus, quae tibi, credo, in mundo erant ab navarchi illiberalitate. Rides, inquis, ac in re tam ſeria mihi ludos facis? Quippini facerem? hoc enim e diſciplina etiam illa tua augurali, quando quidem & olim ita eveniebat, teſte eodem Tullio, *cum aruſpex aruſpicem videret.* Riderem etiam & prodigium illud, quod narras, adhuc Bubone majus, nautam nempe illum picatiſſimum, qui Latine ac Graece ſciret, ac quicum ridiculos certe inter navigandum crebroſque ſermones ſeruiſti. Sed mihi crede, mi Emmanuel, animus ab hilaritate remotiſſimus laetitiam omnem atque riſum exhorret, poſtea quam mihi Mantua Carpetanorum nunciatum eſt, Saturninum Langladium noſtrum gravi morbo correptum, quem abſceſſum internum, puto, vocant, diem ſuum obiiſſe. Noſti clariſſimi illius viri doctrinam ſapientiamque, humaniorum literarum eruditionem minime vulgarem, ac praecipuam in rerum cauſis perſcrutandis, ac in ſua medendi arte (ob quam Hiſpaniarum Ἀρχίατρος jam demum renunciatus fuerat) peritiam & dexteritatem: noſti ſummum animi ejus candorem, atque egregiam indolem ingenuitatemque, qua in re nulli erat ſecundus: ac noſti demum ingens, ſive potius vehemens illius praeclari philoſophi in amicos ſuos ſtudium, ac probe ſcis quanti illum a plurimis tempeſtatibus (a prima, inquam, adoleſcentia) ſemper fecerim, ac quibus ille nos viciſſim ſtudiis, quibuſque officiis excolebat. Neque me fugit quanta tibi etiam cum illo familiaritas atque amicitia interceſſerit. Lugeamus igitur luctuoſiſſimam tanti viri jacturam. heu miſeri! quibus omnia prona & caduca. eheu! quibus immatura mors optimum amicum eripuit, cujus ego memoriam ſervabo ſempiternam, idemque te ac Gravinam noſtrum facturos certo ſcio. Tandem jam mihi videor ad unam atque alteram epiſtolam cumulate reſcripſiſſe, itaque

Ita

Uno in ſaltu lepide apros captavi duos.

ut tibi totidem verbis, ni fallor, e Plauto tuo aliquid reponam. Ajalae tuo (ſive potius noſtro) Latinae epiſtolae exemplum miſi, ut tibi morem gererem. Quos hic ſalvere juſſiſti, Salafranca, Rovira, Scorcia, Vinc. Paſchaſius, ac Paravicini fratres, plurimam tibi ſalutem. Tu, ſi me amas (amas profecto plurimum) ſique te a me diligi vis, ſaepius ſcribes, ac quid iſthic agas, quid cogites, quid moliaris cum J. Vinc. Gravina viro eruditiſſimo, ac Muſarum & elegantiarum parente meritiſſimo, ac praeſertim quid in re literaria, ac de tuis immortalibus ſcriptis typis committendis, conſtituas, facies me certiorem. Vale, & Gravina noſtro utere fruere uti lubet, quando tibi iſtam fortunam Dii dedere: ſed & illum memineris mea quidem cauſa arctiſſime identidem amplexarier. Dabam Alonae, V. Eid. Julias, An. MDCCXVII.

III. EMMANUEL MARTINUS PHILIPPO BULIPHONI *ſuo* *S. D.*

Alonam.

CRuciabar deſiderio tuarum literarum, nec ſine expoſtulatione aliqua vel inertiae vel oblivionis tuae, cum ecce tibi epiſtolarum faſciculus a tabellario Genuenſi, in quo erat & Collegii noſtri, & Caniſiae, & Mignanae: praeterea venuſtiſſima illa tua v. Eid. Quinctileis ad me data. Qua avidiſſime perlecta, quaſi illiquefacta quadam voluptate perfuſus ſum. Illud mihi fuit peracerbum permoleſtumque, podagrae doloribus te correptum. Quo ego morbo cum iſthic haud leviter laborarem, poſtquam Urbem attigi, ita ab eo liberatus ſum, ut validiſſimis pedibus ingrediar, motu & exercitatione corporis (ut arbitror) profligato tam infeſto hoſte. Immo & teterrima illa nephritide. Neutrum enim expertus ſum. Neque idcirco me fortunatum praedicare auſim. Deſunt enim mihi Paravicini noſtri lepidiſſima colloquia, feſtivae congreſſiones, animorum illa remisſio facetiarum plena, ingenuique joci: quorum recordatio felicitatis meae cumulum deruit. Quando vero amiciſſimi atque optimi viri adſpectu frui non datur, ejus adverſus me officia colam memoria ſempiterna. Ut ego tam carum mihi caput olim reviſam, meaſque delicias amplectar! Interea fruere tu ſine rivali homine mortalium omnium feſtiviſſimo; ſi tibi laterum pulmonumque vires ſuppetunt ſuſtinendis cachinnis.

Video in quas tricas te conjecerit dies adſcripta literis noſtris Genuenſibus. E quibus facillime te expediam. A. D. XIV. Kal. Junias Genuam tenui, hora fere nona. Ea nocte theatrales ludos ſpectatum ivi. Poſtera, quae fuit XIII. Kal. literas ſcripſi, neque tamen ad finem perduxi, avulſus theatri deſiderio. Domum reverſus epiſtolam abſolvi, dedi, obſignavi, nocte concubia. Undecim autem illos dies, per quos pedem domo non extuleram, navigationis tempus intelligo; ut ipſe literarum tenor demonſtrat. Extricavi te de adſcripto die. nunc ad coquum Ligurem. Quem ſcire te oportet, in Mariconis famulatu minime fuiſſe; ſed in ejus ſeſe fidem & clientelam commendaſſe, quo ab eo nauli pretium exſculperet. Itaque Genuam uſque belle nos pavit. Sed quid ais? Langladius noſter ad plures? Vere igitur ac ſapienter dixit Sophocles;

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον.

Quando quidem nacti ſumus conditionem tam fluxam atque umbratilem. Amiſimus communem amicum, quo nullus erat utrique noſtrum antiquior, fidiſſimum, ac famae fortunarumque noſtrarum apprime ſtudioſum: immo qui in nobis ornandis omnes amoris ac benivolentiae vires exhauſit. Id eſt, vere amicum. Doleamus igitur mutuo dolorem noſtrum, mi Bulipho, & quando tam eximio viro frui non licuit ſuperſtite, colamus exſtinctum. Gravinae noſtro acerbiſſimum etiam ex tanti viri jactura vulnus inflictum. Qui te ſalvum cupit atque hilarem, & in iſthac Provincia, quam ſuſcepiſti, bene fortunatum beneque nummatum. Eoque te jubet valetudini conſulere, reique familiari. exemplo ſui. Qui adeo pollet pecunia, ut vel ipſum Craſſum provocare poſſit divitiis. Nam ea eſt hominis ſolertia, ut una & philoſophiae ſtudeat & loculis. Eaque opum fama reique nummariae, ut vel centum Sectanos in rutae folium conjiceret, nec pluris faceret quam fungum putidum. Convenimus fere quotidie in Corvini Bibliothecam. Unaque congerrones alii. Garritur, deblateratur, diſſeritur. Sic vita truditur. De exemplo literarum noſtrarum ad Ajalam miſſo multum te amo. Amabo te, harum etiam. Per mihi, per illi gratum facies. Exſolvi ad epiſtolam tuam. Nunc ad ea quae ad rationes noſtras maxime pertinent. Ea ſunt, ut de Vicarii noſtri adventu mihi perſcribas enucleate. Num quid ſpeculae reliquum ſit, an ea funditus decolaverit? Quorſum rationes ejus fluant, quorſum fratris? Hic enim eorum quae in ſe recepit nihil patravit. Immo nec ad binas ad eum miſſas reſponſum abſtuli. Itaque excute ejus ignaviam torporemque. Vides quo ſtatu res noſtrae ſint. ſpem omnem, mentem, cogitationem, in amore, ſtudio, benivolentia tua fixi ac locavi. De Euſtathio noſtro edendo bibliopolas ac typographos Oxonienſes conſuluit quidam Anglus. Exſpectamus reſponſum. De epiſtolis tentabo Pariſienſes, Monfalconio proxeneta. Nam hic typographi languent. Sed heus tu, pungit me de ſubſcriptione

tione Pariſienſi! Ecquid confecta res eſt, an non? Nam M.... opera valde infirma mihi ſemper viſa eſt; etſi tu in alia omnia. Novi mercatorum mores. rem ſuam curant. pecuniam ſine foenore occupare nefas ducunt. Infida natio, & artificio ſimulandi ad omnem fraudem fallaciamque erudita ſubtilius.

Fratrem tuum unice diligo, meque ab ſe mutuo amari ſentio. Quod mihi ſane perjocundum. Eſt enim juvenis ſingulari humanitate ac modeſtia; prudens, gravis, cordatus, egregia virtute, ac ſuaviſſimis moribus. Denique (pace tua dixero) Buliphoniae familiae flos atque ornamentum. Peccas autem, mi Bulipho, iterum peccas, ſi exiſtimas illum conchas legere, aut fluctus numerare. Quem ille non movit lapidem fortunarum ac dignitatis ſuae augendae? Omnia tamen incaſſum, obſiſtente innumerabili competitorum multitudine. Excubat ille tamen etiam animo, ac familiae ſibi creditae facultatibus commodiſque mirifice conſulit. Nec uſquam ceſſat in verſando ſaxo: incredibili quadam conſtantia. Etſi non tam ea cura illum nunc exercet, quam ſtudium cauſſae regiae promovendae. Ampliſſimus enim Cardinalis Aquaviva, regius Legatus, ejus fide, prudentia, induſtria, perſpectis, videtur quaedam illi publica negotia credidiſſe, nec ſane levia, nec extricatu facilia, nec periculi expertia. Ad quae nae ille toto animi niſu incumbit. Noſti acre ejus ingenium, audacem ſolertiam, & eximiam in Regem fidem. Margarita in puerorum educatione egregiam operam navat. Nihil ejus diſciplina atque inſtitutione liberalius, nihil ſeverius. Quo ſe cumque pueri vertant, illis imminet, verbis caſtigat, hortatur exemplis; praeſertim tui. In re autem familiari ac domeſtica adminiſtranda quam ſolers atque induſtria! Uno verbo: quae ſola novit parſimoniam cum elegantia conjungere. Pueri porro ipſi ſumma ſpe, magnaque indole, eximia in dies praebent incrementa in utraque lingua, praeceptis atque inſtitutione Caranſii, cujus tu doctrinam, eruditionem, ſapientiam, dudum habes perſpectas. Qui per hos dies explicationem enodationemque aggreſſus eſt globi terreſtris ex Cluveriana Eiſagoge; quo puerorum mentes ad Geographiae ſtudium illiciat. Si modo pueri dicendi ſunt, qui cubitis (ut dicitur) adoleſcunt. Fratris tui filia Caeciliola nullam vidi venuſtiorem puellam. Loquitur ea Gallice, ſcribit Latine, eleganter ſaltat, acum tractat ſcitiſſime. Quaeris de forma? venuſtiſſima. cum nativo quodam lepore ac verecundia. Digna profecto quae abs te ametur impenſius.

Amici Tragoediae inſigniter jacent. Nemo illas emerit caſſa glande. Cothurnum in iis quaerunt nec inveniunt. Inventionem itidem & vim tragicam. Offendunt etiam inculcata crebrius Latina vocabula, a communi loquendi conſuetudine, populique auribus remota, cujus mores oblectando emendare Tragoediae finis eſt atque inſtitutum. Oderunt praeterea hominem natura acerbum, & obliquos aculeos. Quid ſi Prologos legiſ-

legiſſent, quos manu exaratos mihi dedit? Itaque incredibili laborat invidia. Neapolitanorum judicium de ejus Tragoediis pandet tibi ſatyra, cujus exemplar mitto. Idem eſt Romanorum, idem Thuſcorum. Mirabilis eruditorum conſenſus in hoc opere contemnendo. Vereor ne idem accidat in *Amulio*, quam nunc Latine ſcribit. Tu interim ride patrios ſales & venuſtatem una cum Caravita tuo; & opera noſtra utere. Quod niſi crebro facis, accuſabo te injuriarum, & imminutae amicitiae. Vale. Pridie Nonas Sept. An. MDCCXVII. Roma.

IV. PHILIPPUS BULIPHO

S. D.

EMMANUELI MARTINO *ſuo.*

EGo enim vero exiſtimo te muſici dramatis potius deſiderio, quam fame ac madore confectum Genuam perveniſſe: quippe qui cum ad me literas dares poſtridie quam Urbem illam attigiſti, cumque vix eam integrum ſane diem incoluiſſes, tamen jam non ſemel theatrales ludos ſpectaveras. id quod cum animo praecipere non poſſem, ea fuit praecipua nodi cauſa in expedienda die quam adſcripſeras, ac quam ob rem undecim illos dies, quibus te pedem e domo non extuliſſe ajebas, de navigationis tempore minime intelligerem; quod porro nunc bene declarant literae tuae, quas pridie Non. Sept. dediſti, quaſque hic accepi A. D. VII. Kal. Nov. Fuerunt eae mihi profecto jocundiſſimae, videbar enim pene intueri os iſtud tuum gravitatis, amicitiae, ac fidei monumentum, ac te ſuaviſſime, ut olim, alloquentem exaudire. Quin etiam accerſivi ad ingentis hujus gaudii ſocietatem Paravicinum tuum, qui tanta perfuſus eſt voluptate, ut illas vidit, tenuit, atque exoſculatus eſt, ut ſummopere a me contenderet, licet incaſſum, ut illas unum ſaltem aut alterum diem habere liceret. Sed certe quidem immortaliter gaudeo, quod tam bona valetudine iſthic perfruaris, podagra ac ſaeviſſima illa nephritide ad Acheruntem adacta, quod magnum ſane commodum recte tribuis motui, atque exercitationi corporis, qua nihil utilius. Cujus rei agendae, quia occaſionem non magnam praebet haec tam puſilla Urbs, quam, ut ſcis, momento temporis totam perluſtraveris, quod hic olim inſtitueramus, frequentiſſime exſequimur, veſpertinam, inquam, in agris deambulationem; qua rheda pone relicta, pedes probe exercemus. licet non ſemper comitem aliquem ad eam rem nacti, nam Paravicini vires ad id laboris minime ſuppetunt, ac plerumque accidit, ut dum nos deambulationi operam damus, ille ſedens cum puero aut auriga confabuletur, quod ſcis illi non eſſe

eſſe permoleſtum: nam deambulationem non amat, niſi qua ſublime feratur. At enim vero licet hujuſmodi exercitationem nunquam fere dimittamus, tamen non ita firma utimur valetudine: quippe & podagra nos aliquando laceſſit, & etiam infeſtiſſima illa nephritis; quanquam haec, poſtquam hinc diſceſſiſti, non adeo acerbe nos vexat: utimur enim nonnunquam ſpecie quadam terebinthinae (quod balſamum coppairae vocant) cujus auxilio abſque magnis cruciatibus jam bis nonnullos ſcrupulos non infimae magnitudinis emiſimus, ac multam praeterea ſabulonis illuviem. Quod ſi immunda haec ſordes in majorem molem coaluerit, nae illa acerbiſſimis doloribus me olim excruciaret! Quod omen Deus avertat: horret enim animus tam ingentis mali recordatione. Coquum illum Ligurem Dii bene ament, commodiſſimum quidem hominem, qui vos ab navarchi ſordibus vindicavit. De Langladio tibi multum doluiſſe video; ego equidem excrucior, at enim ſit tandem aliquando aliquis lugendi finis: quando quidem & ille fruitur meliore vita, ut viri caſtiſſimi & integerrimi mores nos ſperare jubent: & nos tam chari capitis, atque utriuſque noſtrum ſtudioſiſſimi, memoriam recolemus nunquam intermorituram. Epiſtolae tuae exemplum ad Ajalam miſimus, quo tibi morem gereremus; immo & Minianae, quam ad illum dederas; ſi quid reſcribent, tibi primo quoque tempore perferendum curabo. De Euſtathio bene eſt; de epiſtolis vero, aliiſque opuſculis edendis, ſi me amas, confice. facile poteris per Pariſienſes, nam novi iſtorum typographorum inertiam atque ſocordiam. Corvini Bibliothecae equidem invideo, in qua cum Gravina noſtro, atque aliis literatis viris, quotidie garritur. Deus bone! quam multa iſthic φιλολογωτέρα, quot joci, qui lepores! quam ego vellem in veſtram iſtam ſodalitatem! Sed abſum longe gentium:

——— πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ
Νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλός.

Nos interim noſtram hanc provincialem publicarum exactionum adminiſtrationem, ac cauſſarum fiſcalium juriſdictionem, aequo animo gerimus: qua, ſi nihil aliud, hoc certe aſſequimur, ut vita abſque magnis incommodis protrahatur. Nam loculis farciendis, quod Gravinae verbis me admones, non te latet eam minime eſſe idoneam: itaque dum illius plaudo divitiis, ac magnifico domus menſaeque apparatui (qui tibi, & Caeſari fratri, poculis ac patinis argenteis, ac multa munditia elegantiaque Indicam potionem propinavit) contentus hac noſtra frugalitate & parſimonia, ipſe mihi illud e Plauto tuo uſurpo,

Ego ſi bonam famam mihi ſervaſſo, ſat ero dives.

Itaque interea loci, cum jure dicundo, caeteriſque rebus fiſcalibus expediendis, tum hoc puſillo noſtro ἀμαλθείῳ excolendo, quod in dies plus

 pluſ-

pluſque diligo, tempus quiete, aut ſi vis etiam, hilare truditur, quouſque ſors aut caſus aliquis, vel hinc nos extrudat, vel res noſtras familiares, ac praeſertim quae a patriae rationibus pendent, meliore loco conſtituat. Scis enim me eſſe φιλοπατρώτατον, atque omnes meas cogitationes eo collimare, ut patria tandem ſalva & incolumi, ac priſtino ſuo ſtatui reſtituta, perſrui liceat; quam ab ingruente Germanorum colluvione (ad XII. millia nempe adhuc eo irruere perhibentur) miſere diſcerptam iri video. Sed haec Deus aliquis gubernabit. De re tua familiari cum Martinio egi diligentiſſime. is mihi te hinc proficiſcentem ſex menſium viaticum tecum abſtuliſſe ait, ut in totum Octobrem nihil queri potuiſſes. De caetero autem ad ſuum fratrem ſe ſcripſiſſe, inquit, ut Lutetiae pecuniam permutet, quam iſthic accipias: id quod ſperat jam illum effeciſſe. Caeterum binas illum ad te literas miſiſſe, praeter has quas modo recipies (quandoquidem dixit mihi ſe ſcribere velle) ego ipſe ſum teſtis, qui eas in mearum faſciculum conjeci) quae ut ſpero ſuo tempore tibi redditae fuerunt. De Vicarii tui adventu nihil tibi affirmare auſim. omnia eodem loco ſita ſunt, quo dudum ante diſceſſum tuum. Nuper de ea re cum illius fratre communicavi, qui mihi iterum atque iterato confirmavit eum brevi affuturum: ſed illud addidit, quod identidem hic tibi, cauſam morae eſſe, quod neſcio quid nummorum Lutetiae curare debet, cujus haud dubiam jacturam fecerit, ſi ob duorum triumve menſium properationem rem infectam reliquiſſet. Quid quaeris? quomodo ipſe quidem ſentio; etſi per oculos juret ſe cito adventurum, nihilo magis efficiet quin credam eum ad Kalendas Graecas hic affore. In iiſdem literis, quas noviſſime ad te, erat ſcheda ſubſcriptionis Pariſienſis, & Montfalconii epiſtola perbrevis, quas Marabuſius attulit, cuique idem Martinius pecuniam exſolvit. I nunc, & hominis fidem diligentiamque expetas, quam ego ſemper tibi egregiam ſpopondi ac praeſtiti, etſi tu, uti inquis, in alia omnia! Caeſarem fratrem meum ſuaviſſimum atque optatiſſimum tibi in oculis eſſe video, atque aedepol ea de re etiam atque etiam gaudeo; cui ego quidem & quod ſemper illum enixe amavi, & quod tu ita vis, facile florem illum concedo, quem tu ei tribuis. Neſcio autem cur tantopere labores, ut mihi ſuadeas illum ſtudioſe atque omnibus nervis operam navare commodis ac dignitati ſuae augendae. Sed tamen illum, amabo te, vel currentem incitare non deſiſtas: quippini enim credam, vel cum tanta candidatorum multitudine, aliquando illum etiam emerſurum, ac potiſſimum iſtis auxiliis & radicibus, atque etiam poſt tam diuturnam prehenſationem? Buliphones pueros, ac Caeciliolam puellam belliſſimam nova in dies oſtendere incrementa virtutis ſummopere laetor: quippe qui illos incredibili quodam amore ſemper amplexatus ſum: eorumque matrem valde diligo, quod tanta ſolertia, ſtudio, ac diligentia eorum liberalem ac civiliorem educationem accuret. Atque eo nomine etiam Caranſio gratias ago, cui velim dicas

dicas me tibi aliquid de hac re ſcripſiſſe. Sed heus tu! quid affers de amici noſtri Tragoediis? Eas me hercule legi attente, neque dignas judico, quae tantopere contemnantur. Certe quidem eos verſus Italicos, qui in dactylum deſinunt, nunquam probavi, quod multum abhorreant a familiari loquendi conſuetudine; ſed illis non adeo uſque utitur, ut eo nomine ſit valde reprehendendus. Ac praeterea illius ſtylus non ita tenuis eſt atque humilis, ut non regulis & principibus viris apprime conveniat. Quos nuſquam vidi, aut fando audivi, ita neceſſe eſſe inflatis buccis loqui altitonantia verba, ſeu potius fulmina verborum, ut qui iis modeſte abſtinuerit, naturam potius imitatus, ac ſuetam loquendi formam (prout in colloquiis familiaribus uſu venit inter viros quantumvis dignitate atque opibus & imperio pollentes) is veram, ac genuinam Tragoediam minime ſcripſiſſe videatur. Sit quidem ea elocutio aperta, non humilis, non inops, dignos ac proprios cuique perſonae mores exprimat: ſit praeterea ſuis locis probe exculta & exornata ſententiis (quibus tantopere iſthae Tragoediae abundant) ſatis aptam eam judicabo ſublimiori cothurno. Et profecto, meo quidem judicio, aliquid diſcriminis adeſſe oportet inter extemporaneam optimatum orationem, & illam quae longo ſtudio cura ac labore in foro, aut in roſtris, vel in Senatu ab oratoribus exhibetur. Neque tamen iccirco illos damno, qui eas ſcripſerunt elatiori ſtylo, dummodo a naturalis ſermonis lege, atque a recta ipſius naturae imitatione non adeo longe aberrent; ſed illud confirmo, amicum noſtrum non eſſe hoc capite ſummopere redarguendum. Nec me magnopere movet ſatyra illa Neapolitana lingua, quam ad me miſiſti. Legi profecto eam ſumma cum voluptate ob vernaculos noſtri ſermonis ſales leporeſque, quos jamdiu pene oblitus eram. Sed novi illius, qui eam ſcripſit, aculeos: novi ingenium: ac proinde haud miror, quod tam bonam occaſionem nactus hominis irridendi, illam praeclare arripuerit, nam bene olim Juvenalis,

Eſt facilis cuivis rigidi cenſura cachinni.

Sed rideat ille licet ſuo more, nos tamen noſtrum ſecuti illas Tragoedias non parvi facimus; etſi illud ſane diſplicet, quod illarum ſcriptor tantopere ſe venditaverit Graecae Tragoediae inſtauratorem: cujus rei immoderata jactantia ſtomachum cuique,

Vel captatori moveat faſtidia Coſſo.

Nae ille, meo quidem judicio, melinſcule operam ſuam poſuerit, ſi theatro atque illius nugis vale dicens, orationes Latinas denuo ſcripſerit, in quibus ipſe quidem mihi videtur ſemper Deus; ita ut eas omnium hominum manibus verſari vellem: tanta eſt illius egregii operis utilitas in communibus erroribus refellendis, ac imbuendis demonſtrandiſque principiis ac luminibus ſcientiarum, & univerſae ſophiae. Sed quid ego haec ad te?

Digitized by Google

γλαῦκα profecto εἰς Ἀθήνας. Jam denique videor ad ſingula literarum tuarum capita reſcripſiſſe. Et quamvis cupiebam adhuc tecum plura garrire, nihil hercule in mentem veniebat quod ſcriberem. Quam ob rem valebis, ac me diliges; quod ni faxis, eris certe omnium hominum ingratiſſimus, ac durior caute Marpeſia. Data Alonae, pridie Kal. Nov. An. MDCCXVII.

V. EMMANUEL MARTINUS
PHILIPPO BULIPHONI,
Amico ſuaviſſimo ac ſingulari,
S. D.

Alonam.

EGo vero, mi Bulipho, minus ſaepe ad te ſcribo, propterea quod fratrem tuum crebrius ſciſcitando, non tantum ut agas, quidve agas, ſed pene quid cogites, compertum habeo atque exploratum. Cum autem intelligam teneri te jam dudum deſiderio mearum literarum; viſum eſt earum aliquid exarare, cum ut officii ſanctitati, tum ut amori erga te noſtro diligentiſſime ſatisfaciam. Studiorum igitur noſtrorum vitaeque rationem per hos proximos menſes, paucis exponam. Aprilem impendi Auguſtorum nummis in ſeriem digerendis, ſcrinio ad id prius elegantiſſime exaſciato ac dedolato, laterculis quibuſdam buxeis volitantibus, qui ſingula numiſmata exciperent cum eorum inſcriptionibus, adjecta chronologia: tam novo & exquiſito artificio, ut eruditi fere omnes, qui in hac Urbe & genio & ingenio ſunt paullo elegantiore, cum ingenti animi oblectatione plauſuque ſpectaverint. Ex intentiore hac opera ſtudioque in valetudinem oculorum incidi, qua graviſſime vexatus, toto Majo domi me inlatebravi, & quidem in tenebris, quo luci atque aeri, infenſiſſimis mihi hoſtibus, intercluderetur aditus. Ut meliuſcule eſſe mihi contigit, Praeneſte cogitare coepi, mitioris puriorisque aurae uſurus beneficio; unaque vetuſtiſſimi illius Fortunae templi, ad inſaniam uſque magnificentiſſimi, ruinas ſuperſtites luſtraturus. Cum igitur Kal. Junii ſummo mane eo me deportaſſem, ecce tibi Decretum regium, horis oppido paucis a diſceſſu noſtro promulgatum, in quo continebatur, Hiſpanos omnes Urbe faceſſere, nulli fas eſſe ſupplicem libellum porrigere, ambire, prenſare. Uno verbo: interdici iis Romana Curia. Relata ſunt in album omnium nomina, diſtributae ſecuritatis ſchedulae: indictum eſt, irent quo vellent. Qui maturius obtemperaſſet, e re ſua fore. Contra nitentibus poenae graviſſimae conſti-

tutae,

tûtae, perpetuum exilium, bonorum publicatio, ignominia. Hoc nuncio allato, confeſtim fratri tuo Caeſari negotium per literas dedi, ut meum abſentis nomen profiteretur, diſceſſum noſtrum, ejuſque cauſſam exponeret. Simulac vis morbi remitteret, e veſtigio me affore. Interea Regis juſſum exoſculari atque amplecti. Ea cura expeditus, ad Praeneſtina monumenta rimanda me converti. Veteres reliquias, annorum injuria foedas, ac pene obliteratas, altius ſum contemplatus. Obverſabantur animo antiqui fani majeſtas ac reverentia, fatales illae ſortes toto orbe terrarum celeberrimae, obſeſſi junioris Marii latebrae, ac denique interitus. Sullae item furor atque immanitas, Urbiſque vaſtatio & excidium. Poenitentia deinde victoris, qua acrius pungente, ut Deam ſibi propitiaret, templum illud auguſtiſſimum, amplitudine atque ornamentis ad ſtuporem uſque nobilitavit. Exſtat hodie ſacrarii pavimentum muſaico opere inſigne, artis miraculum, ac Sullano ſceleri expiando par. Nullum ſupereſt toto orbe terrarum praeſtantius monumentum. Quod fruſtra aemulati ſunt recentioris aevi nobiliſſimi artifices. - Narro tibi fabellam, ride ſi ſapis. Eſt in ea Urbe ſacerdos quidam ex eo genere quos Graeci appellant περιηγητὰς, quorum erat munus peregrinos circumducere, quicquid erat in unaquaque Urbe illuſtrius iis oſtendere, a majoribus tradita exponere, extricare perplexa, ac loci dignitati augendae impudentiſſime monſtra confingere. Hic igitur periegeta, ut forte reſcivit me harum rerum non incurioſum (erant enim mecum duo ſodales) confeſtim ad me, eruditionis, ut credo, oſtentandae cauſſa. Deblaterare ille ſtatim & garrire, tanquam ſibi res eſſet cum ſtipitibus aut fungis. Addebat illi ſtimulos ad aniles ineptias effutiendas hominum natio rerum antiquarum minus gnara. Itaque videbatur ſibi impune graſſaturus. Interea mihi bilis in naſum, durabam tamen ſuſpenſo bolo. Incidit ſermo in muſaicum: quod quidem nugator futiliſſimus ajebat fuiſſe olim Deae cortinam. Vah! quid ais, inquam, bone vir? Cortina ſemper ex metallo: plerumque ex aere. Vas nempe rotundum, ἢ ἡμισφαιρικὸν, quod ſuper tripodem ſtatuebatur. Quid igitur illi cum pavimento muſaico? Quod erat in abditiſſimo Deae penetrali, ubi ſortes edebantur. Cohibitus eſt aliquantulum ejus impetus hoc veluti ſufflamine. Sed iterum impegit, & quidem turpiore lapſu. Nam ut arcanum aliquod myſterium nobis obtruderet homo vecors, ſubjunxit veluti mirabundus, neminem adhuc mortalium repertum, qui verba illa extricaverit, quae per totum muſaicum ſparſa ſunt. Eſſe enim characteres prorſus ignotos. Cui ego, edito cachinno: Atqui clariora ſunt meridiana hac luce. Neque aliter fieri poterat in opere ſaeculo illo aureo concinnato, & Sullae juſſu, & in Latio. Obſtupuit ad haec verba antiquarius, &: rem novam mihi narras, ſubdidit. Quonam igitur charactere exarata ſunt? Graeco, inquam. Nec quicquam continent ea verba praeter ferarum nomina quibus ſubjecta ſunt, ut lupi, leonis, tigridis, hyaenae, lyncis, rhi-

rhinocerotis, elephanti, hippopotami, crocodili terreſtris, corocottae, & ſimilium. Incredibili autem voluptate perfuſus ſum, quum ubique adpictum vidi ſigma illud falcatum, ſive lunata forma, quod circa Antoninorum tempora in occidentem primum invectum critici aliqui cenſent; alii vero retrahunt ad Auguſti aevum. Quorum opiniones jugulantur hoc intemeratae fidei teſtimonio, Plinii etiam auctoritate conſecrato. Deinde, ut fere ſunt colloquia & varia, & deſultoria, Antonini Auguſti villae incidit mentio. Quae villa etiam hodie viſitur in agro Praeneſtino, bona ſui parte ſuperſtes, domeſtico Antonini luctu nobilis. Amiſit enim in ea Annium Verum: quem triduo tantum luxiſſe, veterum monumentis proditum eſt. Non ſinit nos de ea re dubitare Livii auctoritas, ſubjungit antiquarius; qui hunc caſum elegantiſſime deſcripſit. Hui! Livius? (excipio ego) qui ſeſquiſaeculo hoc Principe antiquior? erubuit ad haec, &: Polybium dicere volui, ſubjunxit. Affinitas nominum me fefellit. Serione loqueris, an libet jocari? Nam id quidem eſt Scipiones & Laelios Antonino poſteriores facere, & bellum Punicum tertium cum eo conjungere, trecentorum fere annorum metachroniſmo. Quod medius-fidius egregie inſanire eſt. Nam quis hic ſtupor, quando Livii teſtimonium exſibilavimus, propterea quod ratio temporum adverſaretur, Polybii adducere, ex quo ille plurima exſcripſerat, utpote duobus fere ſaeculis vetuſtiore. Ut mihi videtur, propoſitum tibi eſt de corio noſtro ludere. Bellas nobis affers merces, homo feſtiviſſime. Caſſas glandes & tramas putridas. Obmutuit ad haec homo plumbeus, & pudore ſuffuſus, ſtupore quodam veluti correptus, adſpectui noſtro ſe ſubtraxit. Caeteris qui huic ſcenae intererant tantum non eum ſibilo explodentibus. Abſolvi auream fabellam, cedo quadrantem. Cum dies jam undecim Praeneſte agerem, ac magni ad dignitatem noſtram intereſſe arbitrarer quam primum ad Urbem me venire; collectis ſarcinulis, eſſedo conductitio denuo Romam contendi. quo perveni pridie idus, in ipſo diluculo. oculis adhuc lippientibus ob viam pulverulentam. Ut pulverem excuſſi, potione Indica languentem ſtomachum recreavi, ac modico ſomno artus refeci, ex nocturno itinere ac perpeti vigilia confectos; continuo ad aedeis regias, ut optimo Principi Aquae vivae me ſiſterem. Statuerat ille ea ipſa die Albam Longam proficiſci, eratque jam petaſatus paenulatuſque. Iccirco ad colloquium non ſum admiſſus. Indictumque mihi ut Albam ad ſe contenderem. Hoc officio functus, in Urbe manſi uſque ad XII. Kal. Quinctileis, cum ut ex oculorum languore confirmarem me paullulum, tum ut res domeſticas in tuto locarem. Praeſagiebam enim vehementer Roma nos abfore uſque ad autumnum. Igitur expeditis rebus domeſticis, Tuſculano ſeceſſu uti viſum eſt, amoeniſſimo juxta ac ſaluberrimo. leniendum quippe erat diuturnum Urbis deſiderium aliquo lenocinio. Ergo XII. Kalendas illo me contuli, vegeto quidem & valente corpore; niſi quod oculi tenelli adhuc

ac

ac delicatuli: ex crebra nimirum itatione, nocturno aere, ac pulveris injuria. Eſt in Tuſculano monte, qui hodiernae Urbi imminet, Marchionis Sacchetti (quem tu probe noſti) luculentiſſimum praedium. In eo villa ſita eſt, & loci amoenitate, & ſalubritate aeris, & ſtructurae elegantia, & ſupellectilis munditia, & ſubjecti Latii Urbiſque proſpectu, longe praeſtantiſſima. Eam vir humaniſſimus (quem jam olim omnibus amoris officiis, ac ſingulari obſervantia proſequor) villicationi noſtrae, ſive ſeceſſum appellare mavelis, liberaliter addixerat. Tam opportuno igitur officio uſus, eo me contuli. Ubi omnibus corporis animique illecebris largiter perfuſus, vitam quandam nactus mihi videor beatam immortalemque. Quicquid pedibus premo, veteris Tuſculi reliquiae ſunt ac disjecta membra. Perſtat adhuc, obdurata adverſus annorum inſultus conſtantia, aedificium quoddam nobile, ac, vel ſemirutum, majeſtatem quandam prae ſe ferens. Fama eſt eam fuiſſe M. Tullii villam. Vulgo appellant *Ciceronis Scholas.* Illo ego animi cauſſa ſaepius accedo, ac mira quadam voluptate perfuſus memoria ac recordatione tanti viri, pene exſulto gaudio, mihique videor illum diſſerentem audire, ac divinas illas Quaeſtiones Tuſculanas recitantem. Adeo ut mihi interdum temperare nequeam quin exclamem: Salve Cicero, aeternum eloquentiae columen. Manes tuos invoco. Sic terram experiare levem, ades pacatus; nobiſque divini tui eloquii laticem inſtilla. Eo nos rapit inſaniae loci reverentia. Quem etiam nobilitant circumjacentia antiquitatis monumenta, ut templum Jovis Latialis, ſepulchrum Furii Camilli, Villa M. Catonis. Quae omnia ſi quos non tangunt, nae illi plumbei, vel ipſo ſaxo ſtupidiores. Si libet ſpatiari, vel opacum frigus captare, quocumque me verto jocundiſſimae patent deambulationes, in immenſum fere porrectae, denſiſſimis ac proceriſſimis arboribus opertae aeſtivo aeſtui arcendo: quibus nihil illecebroſius excogitari poteſt, praeſertim torrente ſole. Adde Philomelarum caeterarumque avium cantus, quibus aures perpetuo demulcentur. Denique affluo omnibus deliciis. Nec quicquam reperiri poteſt hoc tempore me luxurioſius. Verecunde tamen. Neque enim iccirco librorum curam abjecimus. ſed ruris hilaritatem & laxamenta cum ſtudiorum utilitate conjungimus. Legimus enim Chryſoſtomum Monſalconianum, cujus priora duo volumina dono miſit eruditiſſimus concinnator & ſcholiaſtes. Nec deſunt graviorum ſtudiorum diverticula, Bucolici Graeci & Lyrici, Catulli lepores, Ciceronis munditiae familiares. Ex oculorum interim morbo paullulum recreatus, A. D. V. Kalend. Quinctileis Albam me contuli. Quo cum perveniſſem illuceſcente die, ac matutinus ſopor Purpurati noſtri domum adhuc teneret; viſum eſt interea donec expergiſcerent, Urbem luſtrare, qua nihil edidit natura felicius. Quippe quae immortalem illam Aeneae progeniem, terrarum orbem ſubacturam, ſinu ſuo fovit, ac ſtupendo naturae miraculo juvenem genuit aeternae Urbis conditorem. Quo foetu

foetu nihil protulit aevum illuſtrius. Urbe igitur ex ſententia obita, domum reverti, Principem ſalutatum. Quo ille officio perhumaniter accepto, meque ad colloquium admiſſo, omnia in me contulit amoris ſingularis honoriſque teſtimonia. Menſae tandem adhibuit. Di bene faciant mitiſſimo Principi, cui nec aviti ſplendoris magnitudo, nec dignitatis faſtigium, nec commiſſi ſibi a Rege muneris gravitas, impedimento ullatenus ſunt, quominus lenitate ſua utatur in probos omnes, eoſque amplexetur ac foveat. Statuerat Princeps ea ipſa die ad Urbem reverti. Itaque adveſperaſcente jam ſole, cum eum ad vehiculum deduxiſſemus, fauſta omnia precati, ad Sacchetti petoritum converſi (aderat enim ille, prandioque interfuerat) eoque conſcenſo, Tuſculum verſus iter arripuimus, juſſo auriga ut quam lentiſſime currum traheret, cum ut amoenitate viae altius frueremur, tum ut Sacchetto, poematia quaedam Thuſca diſertiſſime recitanti, ne rotae obſtreperent, frangeretque impetum dicentis motus concitatior. Tenes omnia, fidemque liberavi, quam fratri tuo dederam. At quoniam expoſui acta, libet etiam agenda explicare. Si ante Idus Octobreis res detumuerint (quod minime autumo) ut Romam repetere liceat, manebo ibi. Sin autem, conclamabo denuo vaſa, & ad vos protinus. Nam ante illud tempus interclusus nobis reditus in Urbem; ob coeli intemperiem. Itaque haec loca tenebimus donec infeſtus aer defervcat. Video periculoſam eſſe navigationem mari clauſo. Sed obſervabo idoneam tempeſtatem, & hoſtiis majoribus placabo ventos. Neceſſitate enim adigimur. jacienda eſt alea. Para igitur te amplexui noſtro, & Paravicino haec nuncia. ſcio enim fore gratiſſima utrique veſtrum. Vellem hujus epiſtolae exemplum ad Ajalam & Mignanam mitteres; quos ſalvere jubeo. Tu autem cura nihil aliud niſi ut valeas, & nos ames. Data VI. Kal. Sext. An. MDCCXVIII. Tuſculo, ex ipſa Villa Tulliana.

VI. EMMANUEL MARTINUS PHILIPPO BULIPHONI,

Ocello ſuo aureo,

S. D.

Alonam.

SAlve, mi Bulipho. Valeſne uſque? Equidem in hoc ſeceſſu, quo me ruſticatum contuli, ut urbani aeſtus vitarem moleſtias, non ſolum eximia uſus ſum valetudine, ac vegetiore corpore; verum & animo longe alacriore. Qui aliter in villa, loci amoenitate, ſalubritate aeris, ſitus opporpor-

portunitate, praeſtantiſſima? Ego & Sol rem de compacto gerimus. Una enim ſurgimus. Suum ille conficit penſum: matutinam ego deambulationem: ut puriſſimo illo ſpiritu recreatus, ſi quid ſupereſt heſternae ſordis, decoquam ac detergam. Domum reverſus, interulam exuo ſudore madentem, ſiccam induo. Poſt id locorum, vel aliquid literularum leviter attingo, vel amicorum colloquiis vaco. Frequenter enim ad me ventitant, cum e proximo oppido, tum e villis circumjectis. Indicuntur in iis bella, panguntur foedera, publica res pro libidine verſatur. Saepe etiam ad ruſticam divertimus. Magnum fore horno vini proventum, eximiam olivitatem. Quando vineas fodere oporteat, quando ablaqueare, quando depampinare, quando mergos ducere. Quo tempore ſit ſerendum, quo occandum, quo ſarriendum. Quid porca, quid lira, quid incilia. Uno verbo, garritur. Adveſperaſcente die, & animi exhilarandi, & exercendi corporis, in aliquam villam diverto: quo majore voluptate perfundar aſpectus novitate. A crepuſculo ore hiante auram capto, vel cum honeſtis colluſoribus noctem eximo, vel ſaltantes ruſticos ſpecto. Ubinam ſunt, qui regum delicias extollunt? Quas equidem prae iis nihil eſſe duco praeter nugas, & caſſas glandes. Perbelle, inquies, haec omnia, & ut hominem decent rure agentem. At, nihilne lucubrationis? Ecquis eſt tam iners, ſolutoque otio, qui tot dies per ignaviam exigere poſſit? Pene dixi, prodigere. Jam enim dies quinquaginta domo abes. Quin igitur more tuo aliquid pangis? Semperne oſcitandum, ceſſandumque, belluarum ritu? Oracula fundis, mi Bulipho. Apage iſtam inertiam, qua nihil mihi fuit unquam exoſius. Intermiſi equidem ſeveriora ſtudia, non ludicra. Itaque per hos dies poemation quoddam a me ſcriptum, argumento nec obvio plane nec illepido. Reliqua tu videris. Ad te enim advolat una cum ſpongia. Quam, ſi me amas, Ariſtarcheo more tractabis, ut ſoles. Scis enim quanti faciam obeliſmos tuos. Deum Fidium iratum habeam, ſi cuiquam mortalium plus defero, quam tibi. Siquidem miratus ſemper in te ſum incredibile quoddam mentis acumen, cum acerrima in judicando ſolertia: quibus vel minima quaeque ad examen revocas, & rationis trutinam. Fortaſſe aliquando nimis anxie. Mitto arctiſſimam inter nos conſuetudinem, & data hinc inde mutua fidei pignora. Ad haec ſtudiorum ſimilitudinem, geniumque in eaſdem literas propendentem. Quare & amo te impenſius, cariſſimum mihi caput, & (praefiſcine) amabo te, vel invitus. Amor adverſus me Caeſaris fratris tui officii quoque nos admonet. Quibus non ille laudibus ingenioli noſtri nugas, non tam ornat, quam onerat? Proditne a Martino ſuo aliquid? Miſcenda ſunt omnia, & hominum judicia occupanda. Quare, exemplar ad illum quantocyus. Audin Philippe mi? Volo ego te. Ad illum, per fortunas, ſcribito, ut id poemation cum pauciſſimis. Luſus enim eſt. Aetas autem noſtra jam vergens. Valeant juvenilia. Fratrem jocundiſſimum

a me ſalvere jubebis. Tu quoque vale. E Villa Popiliana, IV. Eid. Sext. An. MDCCXXI.

ARCAE

PEREGRINATIONUM COMITIS,

Itinerum attritu ac vetuſtate fatiſcentis

ἈΠΑΣΤΕΡΩΣΙΣ.

ARca rigens clavis & pelle Libyſtidis urſae,
ARCA meae facilis tu comes una viae.
Heu miſeranda jaces attritu & pulvere foeda,
Proſcinditque tuum plurima rima latus.
Compages etenim jam nullo inſignis honore,
Prodita villoſo tergore putris hiat.
Nec compacta manent, crebroque foramine ſordent,
Ipſa ruinoſo lintea ſarta ſinu.
Quin etiam ferrum decrevit tempore, & ipſa
Decipit incautas anſa caduca manus.
Denique jam reddis ſordentem pulvere veſtem,
Excipis & pluvium pervia tota Jovem.
Bis denas hyemes, variis erroribus acta,
Duraſti, arcanis fida miniſtra meis.
Per freta, per ſcopulos, per inhoſpita marmora ponti,
Trajectuſque vagos praetereuntis aquae;
Per nemora umbroſa, & praeruptas cautibus Alpes,
Quidquid & obſtrepera tunditur uſque rota;
Haeſiſti domino, non fracta laboribus unquam,
Aut onus obtrectans fune ligata gravi.
Te primum Roma, repetens Tarteſſia regna,
Deduxi ad patrios, ſarcina grata, lares.
Per maris incerta, atque aeſtus revolubilis undae,
Venimus ad campos, Barcino pulchra, tuos.
Pergimus hinc pedibus, clitelliſque arcta ligarunt
Vincula te, facili non ſoluenda manu.
Jam Rubricati gelidas trajecimus undas,
Scandimus & Scalas, Annibal, inde tuas.
Tarraco jam petitur ſublimi condita ſaxo,

Tar-

Tarraco clarorum gloria Scipiadum.
Dertoſam hinc ventum, atque ad lene fluentis Iberi
Ripam, a quo Hiſpanus nomina dives habet.
Taudem me reducem complexu Oropeſa benigno
Fovit: vagitus audiit illa meos.
Stat rupes praeceps ſcopulis praerupta malignis,
Quam planus, ſed inops, undique ciugit ager.
Oppidulum obſcurum, tenuique exſangue colono,
Stat ſuper, excelſo conſpiciturque jugo.
Hinc Boream gelidum verſus, lucisque cubile,
Procurrunt montes, eripiuntque polum.
Auſtrale hinc pelagus jacet, & maria alta pateſcunt,
Oſtentatque ſuas pontus Eous aquas.
Atque in conſpectu ſurgit Colubraria Cautes,
Quam circumfuſi verberat unda ſali.
Telluris modico conſtringitur unda receſſu,
Et capit exiguas hoſpita facta rates.
Ad latus Eoum ſcopulo tutante carinas,
Deſpicit iratos ancora jacta Notos.
Hunc ſcopulum a forma capitis rictuſque canini,
Saepe Cyuoſrynchon ruſtica turba vocat.
Hoc natale ſolum, hic vitae primordia noſtrae,
Hos nobis dederunt invida fata lares.
Pergimus, aequoreamque citi properamus Alonam:
Haec fuerat noſtrae meta petita viae.
Aerias rupes, & muros ditis Alonae
Vidiſti, & ſtantes ungue tenente rates.
Ter demeſſa Ceres, ter ſemina rure ſepulta,
Illa dum injunctum munus in Urbe gero.
Inde Valentinam laeti migramus in Urbem,
Cujus odoriferos Turia findit agros.
Interea antiquae luſtramus Saetabis arcem,
Quamque Urbem bifidis tu, Sucro, lambis aquis.
Haud procul Herculeae ſurgunt monumenta Sagunti,
Et manet antiquae nobilitatis honos.
Ire lubet, laceros luſtrare impenſius artus,
Et rudera, aggeſto ſaxa ſepulta ſitu.
Actum avibus nimium fauſtis, atque oſcine dextro;
Namque vetus ſtudio gloria macta meo eſt.
Quippe diu neglecta prius ſine nomine ſaxa,
Iuventu noſtro facta Theatra, nitent.
Hinc petimus patriam, & gentis cunabula noſtrae,

Illercaoniis nota decore viris.
Limine adorato, & luſtrato rure paterno:
Ad proprios redii, te comitante, focos.
Illic dum lenti verſamur, Olympias acta eſt,
Signaque per celeres ſol quater egit equos.
Hinc iterum inſtabiles cogor transferre penates,
Et Carpetana figere limen humo.
Mantua nos tenuit ſeptem complexa per annos,
Hoſtiteis inter Marte fremente minas.
Baetica regna vocant, & rura patentia late,
Quae per aperta fluens Baetidos unda ſecat.
Scandimus ingrati Mariana cacumina montis,
Multum ſaxoſa te quatiente via.
Hinc veterem feſſi pervenimus Illiturgim:
Hinc muros petimus, Corduba docta, tuos.
Aſtigis occurrit veteri ſpoliata decore,
Tu quoque oliviferis, inclyta Carmo, jugis.
Venimus hinc claram, notum per ſaecula nomen,
Hiſpalin, egelida quam luit amnis aqua.
Italicae cineres, diſcerptaque membra ſaluto,
Quaeque vigent ſtudiis Amphitheatra meis.
Moenia Oripponis, Cauramque, Ugiamque praealtam
Vidimus, & campos, Aſta ſuperba, tuos.
Luciferi Fanum, Portumque Meneſtheos, aeſtu
Quem lavat alterno labilis unda maris.
Ventum ad extremas Gades, geminaſque Columnas,
Queis non ſulcanda clauditur Orbis aqua.
Flectimus inde gradum, claramque redimus ad Urbem
Hiſpalis, & notis ſedibus hoſpitium.
Ergo dum verſo ſaxa & monumenta vetuſta,
Eſt quater aeſtiva falce reſecta ſeges.
Mantua nos revocat, ſaltus penetrare malignos
Fors jubet, & poſitis apta ſalicta dolis.
Tu tamen accepti cuſtos fidiſſima ſemper,
Reddis depoſitas cura fidelis opes.
Excipit incolumes Urbs regia: cumque viderem
Sponte decennales continuaſſe moras;
Urbis Alonenſis petimus nutantia tecta,
Nec ſemel everſas Marte furente domos.
Foeda loci facies viſu, & teterrima imago,
Avertere oculos, dulcis Alona, meos.
Parva domi requies, curſumque peregerat annus

Vix

Vix totum, inſtabili ſtat dare vela ſalo.
Ancora ducta teuax, expanſaque lintea ventis,
Et data ſunt levibus ligna fereuda Notis.
Narbonae pelagus immane frementibus undis
Fidimus: heu rapitur per vada ſalſa ratis!
Maſſiliae Iouicae portus intramus, & amplum
Complexu ſcopuli rupe premente ſinum.
Hiuc Genuam appulſum; ſed dira reſtantibus Euris
(Horreſco) irato eſt aucora jacta Deo.
Nam ſimul iujectus compes, teuſique rudeutes,
Puppin in objectam proruit unda fureus.
Et quatiens clauſas robuſto vecte feneſtras,
Acrius incumbens excuſit iude ſeras.
Admiſere fores pelagus, teque ipſe natantem
Vidi, & villoſae terga madere ferae.
Aequoris impactu aſſiduo, proraeque reniſu,
Viribus haud aequis ancora rupta triplex,
Vidiſti ſterilem, raroque ligoue ſubactam
Terram, quaeque colit rura maligna Ligur.
Fugimus hinc maria alta, & remige legimus orat:
Saepe per extremas palmula luſis aquas.
Immenſos ſcopulos & ſaxa Liguſtica tandem
Vicimus; ante oculos littora Tuſca jacent.
Cepimus optatam lembo volitante Liburnum,
Et ſtetit immoto suta carina ſalo.
Pertaeſi pouti rabiem ſaevaſque procellast
Lene per Etruſcos coutiuuamus iter.
Ventum eſt ad Piſas, & pingues ubere glebae
Campos, antiquis tecta ſuperba viris.
Jam facuuda ſuas aperit Florentia surres,
Perſpicuis mediam quam ſecat Arnus aquis.
Hiuc petimus Senas, veteremque videre ſodalem
Fers animus; conſtaus oſcula junxit amor.
Jamque Urbem rerum dominam, Tarpejaque ſaxa,
Moeuiaque audacis ſanguine tincta Remi,
Cernimus. Advenit requies ſperata laborum.
Servaſti clauſas, ARCA fidelis, opes.
Altera vix curva ſeges eſt demeſſa ſecuri,
Flavaque ſoiennes ſeuſis ariſta manus;
Quum Praeneſte tuas libuit ſpectare ruinas,
Et Praeneſtinae templa ſepulta Deae.
Undeni fulſere dies dum multa requiro

Digitized by Google

Sedulus, obſeſſi diffugiumque MarI.
Inſpexi ſolers antiqua ſacraria Divae,
Et Sullae lapidis verſicoloris opus.
Vidi Antonini monumentum nobile Villae,
VERI immaturo quae memoranda rogo.
Hinc Romam celeri revehunt nos eſſeda curſu:
Heu facta es trita pulverulenta via!
En iterum nos fata iubent diſcedere ab Urbe,
Et conductitiis ſubdere calcar equis.
Moenia Telegoni, & priſci monumenta Catonis
Viſimus, & villam, Marce diſerte, tuam.
Inter relliquias veteres & Tuſcula ſaxa.
Spectamus magni parva ſepulcra FurI.
Tendimus hinc Albam priſco cognomine Longam,
Quae fuit a nivea nomen adepta ſue.
Protulit haec geminos, Romanae exordia gentis,
Romule teque ferox, teque ſuperbe Reme.
Quos pius extractos ſervavit Fauſtulus undis,
Et rumae admotos pavit utrumque lupa.
Aeneadum ſedes veneratus, nobile luſtro
Tibur, ubi nunquam raſile pallet ebur.
Amphitryoniadis delubrum, & clara Sibyllae
Nomina, praecipitem corripuere gradum.
Tuſcula tecta iterum petimus, nam figimus illic
Sedes, dum rabidum ſidus biulcat agros.
Dum ſpuit arentes morboſa canicula flammas,
Atque aer flatu frigidiore fluit.
Ter fuit in ſeſe revolutus menſtruus orbis,
Et ſuetum inſtabilis Luna peregit iter.
Urbem Romulidum repeto, & Capitolia celſa,
Et domino viduam, te comitante, domum.
Colligo ſarcinulas, levioraque vaſa repoſco,
Et libros notis extrahimus pluteis.
Tum male compactis propere ſtipamus in arcis,
Et damus aequoreis dona ferenda Notis.
Nos juvat immoto veſtigia figere campo,
Et conductitia tundere prata rota.
Ergo cum dubia ruerent jam luce kalendae
Octobris, linquo moenia Romulidum.
Venimus ad montem Roſuli, & tecta ampla Viterbi,
Piſcoſaſque lacus Volſinienſis aquas.
Taurinas per aquas, Phyſconiſque ardua montis

Per-

Pergimus, uviferis prata ſuperba jugis.
Per Senas iterum Tyrrhenaque rura Liburnum
Veni: haec terreſtris meta petita viae.
Hinc tentata fides pelagi, & data lintea ventis,
Aeraque purpureum ſindere juſſa fretum.
Et nacti placidos fluctus, Euroſque ferentes,
In Genuae portu conſtitit uda ratis.
Nec mora, poſt idus aperit lux tertia pontum,
Et ſecat aequoreos prora recurva ſinus.
Hinc mugire fretum: & feralia murmura triſti
Exaudita ſono, terribileſque minae.
Incumbunt Cauri, volat uda carina per undas,
Invitum flactu percutiente latus.
Turgent immodicis Neptunia clauſtra procellis,
Et candeat toto ſpumea facta ſinu.
Reſpuit imperium clavus, nec nautica pyxis,
Artis inops, ſolitum reſpicit aegra polum.
Torpent attoniti nautae, pavor omnia miſcet,
Nec quaſſae par eſt antlia multa rati.
Vi tempeſtatis per quinque volumina lucis
Erramus pelago, dira fremente ſalo.
Saepe ego te vidi revolatam & rore madentem
Ire per infuſas, ARCA fidelis, aquas.
Tandem feſſa ratis Romuli ſtatione quievit,
Libamuſque hilares oſcula multa ſolo.
Hinc nos jam laetos halieutica cymba recepit,
Et tenui celſi litora Monachis.
Ventum hinc Antibum, remiſque undiſque relictis,
Admovi inſuetas ad nova fraena manus.
Dumque maris rabidi ſecuri carpimus vias,
Squalebant miſeris litora naufragiis.
Maſſiliam hinc opibus florentem, & clauſa reviſo
Stagna, catenatis non adeunda ferit.
Cumque graves pluvius ruerat jam Scorpius imbres,
Ac miſere algeres tergore nuda ferae;
Attritu laceram veſtem, rimaſque patentes
Hirta ſetoſi ſarcio pelle capri.
Pergimus, & gelidas Rhodani trajecimus undas,
Mirati campos, Urbs Arelate, tuos.
Hinc nos excipiunt Peſulani moenia Montis:
Rara venuſtatis gloria femineae.
Urbs memoranda patet, quae clarae nomina genti,

Et

Et quae finitimis nomina fecit aquis.
Perpinianaeas arces, altamque Gerundam
Vidimus, & turres, Barcino clara, tuas.
Poſt varios caſus tandem, & diſcrimina rerum,
Certa diuturni meta laboris adeſt.
Urbis Alonenſis patet eminus ardua rupes,
Jamque ferus celſa Marſpiter arce tonat.
Occurrit Bulipho, reduceſque amplectitur arcte,
Ac noto feſſos excipit ille lare.
Deliciae Bulipho, atque animi pars maxima noſtri,
Quos fidus ſtabili foedere junxit amor.
Nam ſtudiis ſimiles vinxit concordia mentes;
Cordaque fallaci non temeranda fide.
'Arſi nempe virum ſolida virtute nitentem,
Et mirum egregiis dotibus ingenium:
Praeterea ſanctamque fidem moreſque benignos,
Et nunquam inſidis pectora tacta dolis:
Nec minus inſignem doctrinam, ac dona Minervae,
Et clarae, fama judice, mentis opes.
Jura etenim priſca, & veterum reſponſa virorum,
Quam callet, noſtri ſanctaque ſcita fori!
Naturae cauſſas varias, momentaque rerum,
Si dubius quaeras, cuncta retecta dabit.
Quid referam divinae arcana Matheſeos, atque
Ardua monſtratu pervia facta ſuo?
Quicquid in antiquis ſervarunt provida chartis
Fata, nec aligeri diruit ira ſenis;
Omne tenes, ſeu pacatas juvat ire per artes,
Seu bellatorum facta ſuperba virum.
Argolica ſeu ſcripta manu, ſeu ſcripta Latina,
Utraque verſanti pagina nota ſibi.
Hos igitur luſus, & laxamenta laborum,
Mittit, & innocuos, Muſa pudica, jocos.
Tu faciles verſus, & verba cadentia, rite
Suſcipe, & aeterni pignus amoris habe.
Multa ſuper notis, germano & Caeſare multa
Dum rogat, heu praeceps hora volucris abit.
Ille hic eſt Caeſar, quo non mihi carior alter,
Grata nec eſt oculis res magis ulla meis.
Nobile praeclarae ſpecimen virtutis, honoris
Culmen, & aeternae foedus amicitiae.
Tandem poſtquam utrimque avidae data tempora menti;

Ad

Ad proprios remigras, ſarcina grata, lares.
Ergo jam tempus tuto requieſcere portu,
O deſideriis ARCA parata meis.
Extera quaeque mihi terraque marique valete:
Errandi inſanus jam cohibendus amor.
At tibi fida, ſequax, erroribus inclyta noſtris,
Conferat emeritus praemia digna labor.
Vive diu incolumis, nec te tegat horrida pulvis,
Morbida nec caries viſcera rodat edax.
Inſidioſa leves ne texat aranea telas
In te, nec mures foetificent olidae.
Humor iners nec te, nec ſtilla caduca fatiget,
Tam gratum nec edax ignis adurat opus.
Utque exantlati referas majora laboris
Praemia, fixa polo nobile ſidus eris.
Jamque appellabit te Graja carina ΚΙΒΩΤΟΝ:
Tu ſolers ARCAM, nauta Latine, voca.
Te exoriente hilares ſulcabunt alta carinae,
Et linquet clauſas navita tutus aquas.
Placabis fluctus tempeſtateſque ſonantes,
Et dabis Alcyones ſtella benigna dies.
Ipſa viatori ſplendebis lumen amicum,
Atque is ſecurum, te duce, carpet iter.

VII. PHILIPPUS BULIPHO EMMANUELI MARTINO *ſuo*,

Amico ſuaviſſimo, ac Muſarum alumno, immo potius parenti praeſtantiſſimo S.

MOriar, mi Martine, ni vera praedico. Forenſibus negotiis pertractandis, atque rerum Curiae noſtrae actis, ſive commentariis, ac pragmaticorum virorum libris in jure reddendo evolvendis, adeo obtorpui, ut ne verbum quidem te dignum efferre poſſit haec noſtra epiſtola: quam tamen (quidquid eſt verborum) extemplo, ac ferme currente calamo dare cogimur: exſpectat enim tuus tabellarius, quem ſine literulis noſtris ad te redire nolumus. Cum Muſis, ut tu quidem belle ſcis, omne jam pridem commercium intermiſi: omnia illa, venuſtas, Latinae linguae flos, joci, lepores, ſi quae unquam in me fuere, exaruerunt. Ita bardus evaſi, te abſente, ac blennus, ut cum te domum reduxeris,

tute ipſe cum fungo aut ſtipite tibi deinceps rem fore exiſtimaveris. Sed venio nunc ad epiſtolam, quam tu hodie ad me. Legi eam, atque perlegi iterum atque iterato: ſed, Deus bone, qua animi voluptate! redolet enim undequaque puriſſimi ac ſaluberrimi iſtius aeris amoenitatem, ſylvarum atque fontium nitorem, ac demum jocundiſſimi receſſus viridem atque umbroſam opacitatem. Qua te perbelle oblectari, atque ad ſatietatem uſque perfrui vehementer gaudeo. At enim quid ego de tua venuſtiſſima Elegia, quam tandem abſolutam, atque ad purgatiſſimi judicii tui trutinam examinatam ad me miſiſti. Ita me Dii bene ament, nunquam ſcripſiſti meliores verſus: in hiſce enim (magnum equidem dico, ac ferme incredibile pene te ipſum ſuperaſti. Ea eſt enim ſuaviſſimi carminis ſponte ſua fluens facilitas, ac vernacula elegantia. ut omnes Veneres Cupidineſque, omnes denique jocos & lepores, tibi in ea ſcribenda affuiſſe cenſeam. Quidni vero? cum optime ſciam te diuturna ac familiariſſima Muſarum Graecarum Latinarumque conſuetudine tandiu uſum, atque adeo liberaliter comiterque illarum conſortio aſſueviſſe, ut jure merito te earum ſocium ac contubernalem, immo potius parentem appellaverim. Fuit praeterea mihi pergrata humaniſſima illa commemoratio tui in me officii ac benevolentiae, qua pol nihil unquam mihi accidit jocundius: licet enim vi quadam amoris deceptus nimium imbecillitati noſtrae indulgeas, noſque iis laudibus augeas atque ornes, a quibus quam immane diſtem, nemo melius me noverit; quid tibi ego dicam? Vel aſſentatiunculae tuae mihi placent: mihi, inquam, cui ſemper cordi fuit Naevianum illud, quod Tullius refert, *laudari a laudato viro*. Itaque magna me inceſſit cupido hujus Elegiae typis edendae, atque id jam ſerio cogito, ut quam inde immenſam cepi oblectationem, non ſolum cum Caeſare fratre, ſed cum univerſa prorſus literatorum hominum Rep. communicare valeam, atque in ea ſaltem re publico bono aliquantillum operae navare. Caeterum quam impenſe idem Caeſar frater meus eam rem urgeat, ac quam ingenti hujus Elegiae legendae ardeat deſiderio, vel ex noviſſimis ejus literis Mantua ad me ſcriptis cognoſces, quarum exemplar infra tibi ſubſcripſi. Noſti nervulos illius, qui quidquid vult (ut olim de Cicerone tuo Jul. Caeſar ajebat) valde vult. Tui igitur erit officii mihi aeque ac illi morem gerere, ac literarum ſimul commodo, & Hiſpaniarum decori aequi bonique conſulere: quod ut facias te multimodis hortor atque obſecro. Illud autem tibi praecipio, ſi exorare minus poſſim, nihilominus me ſtatuiſſe, vel te invito, huic meae voluntati ſatisfacere, ac eidem fratri meo hanc provinciam mandaturum eſſe, ut in Urbe regia commodius, atque etiam luculentioribus typis, eam rem effici curet. Tu interim, mi vetule, ſi ſapis, tibi tandem ſapies. Iſtam igitur loci, atque aeris ſalubrioris amoenitatem plenis buccis, quod ajunt, excipe. Pota frigidam, fac tibi ventulum, corpus modice exerce, animum a negotiis avoca, amico-

rum

Digitized by Google

rum colloquiis, atque colluſorum honeſto commercio fruere, ruſticorum ſaltationes lubens ſpecta, i cubitum multa nocte, ſurge primo diluculo, cura te quam belliſſime: haec enim omnia nae ipſe etiam lubentiſſimus facerem, ac in tuo praeſertim contubernio, ſi per nimias occupationes liceret. Demum nos tui amantes redama. Vale. Data Alonae, IV. Id. Auguſti, MDCCXXI.

VIII. BULIPHO MARTINO SUO

S.

QUod bonum fauſtum ac felix fortunatumque ſit, libri Montfalconiani jam tandem ad nos pervenere. Quid ego tibi nunc quam ingenti gaudio eorum primo jocundiſſimoque conſpectu perfuſus ſim? Totam diem illos pervolvo. Sunt typis nitidiſſimis, eleganti papyro, aereis tabulis abſolutiſſimis, ac praeterea ſittybis valde concinnis conglutinati. Neque tam longi itineris attritu atque jactatione multum nitoris amiſere. Habes igitur quicum ſuaviſſimam iſtam ruſticationem liberaliter ac gratius peragas: qua te perbelle oblectari cupio, & ad ſatietatem uſque perfrui tam amoeniſſimi loci opportuniſſima hilaritate. Nec dubito quin ſtatim mittas ruſticum aliquem cum jumento, illis ad te tranſportandis idoneo. quod tuae curae erit. illud noſtrae te in paucis ac aeternum diligere, atque omni officiorum genere, ac perpetua obſervantia tuam adverſum nos humanitatem benevolentiamque provocare. Vale athletice atque pancratice. ac nos, ut facis, ama. Data Alonae, XII. Kal. Julias, MDCCXXII.

IX. MARTINUS BULIPHONI *ſuo*

S. optat.

SI ſtudio tantum animi exhilarandi, & ut genio largius indulgeres, montanos fontes adiiſſes; bene eſſet, nec cura ulla me tangeret ſalutis tuae. At quoniam valetudine potius quam ſponte, eo te contuliſti; incerti eventus cogitatione aegreſcit animus, nec quicquam capio quietis. Quare, per ego te hanc dextram, perque fortunas, genium, & ſalutem tuam, oro atque obteſtor, ut de omnibus quae ad te pertinent mihi perſcribas enucleatius; ſatin aqua iſthaec ad imbecillitatem tuam, & quaſſati

pectoris σεισμούς? Num languentem ſtomachum refecerit, ac infenſam illam ἀνορεξίαν depulerit? Tuſſisne illa graſſetur adhuc & ſaeviat, ejuſque comes ἀγρυπνία? An utraque in malam crucem? Liceatne tibi ſtudere ſomno quiete, ac ſine ſtrepitu multitudinis πολυφλοίσβου? Nam per hoc anni tempus convenire iſthuc multi ſolent!, non tam ut frigida largiter ſe proluant, quam ut procaciter agant ac petulantius. A quibus non magis modeſtiam extorqueas, quam ab Hercule clavam. Porro, gratumne tibi ſit quercetum iſtud, umbriſque captandis ſatis opacum? Omitto glandes, quod eae nondum maturuerint. Etſi nullus dubito, jocundiſſima tibi fore (niſi animi fallor) ſimulacra iſta priſci aevi. fruges Saturnias & tecta. Ad haec, Dryades atque Hamadryades, ſtipitibus ſuis deſertis, tibi exhilarando choros texent. Napeae autem ex uvidis antris exſilientes, ſaluberrimae lymphae pocula tibi porrigent. Quam aveo ſcire num frigiditate ac praeſtantia famae celebritati reſpondeat. Ac ejuſmodi ſit, cui aptari poſſit Pindaricum illud:

Ἄριστον μὲν ὕδωρ ———

In ſumma, ſcribes de omnibus, maximis, minimis, mediocribus. Quodque omnium eſt caput, ſatin' ex ſententia iſthic agas? Addes, ſi vacat, quemnam ad modum vitae officia diſpertias: num per tempus diſcubitum eas, an multa nocte. Quid praeterea ſomnus de prandio? ſitne integrum tibi condormiſcere, per congerrones iſtos ac blaterones, id temporis maxime garrientes, ac ſurſum deorſum omnia miſcentes? necne? Elucubresne aliquid, an muſcas captes? Equidem vix credere poſſum inerti te otio marceſcere, atque ἀεργῶς. Sitne praeterea opportunus deambulationi locus? Num aer ſit frigidiuſculus? Num Venus in ludendo hilari te vultu reſpiciat? Et quando nactus es importunum ſciſcitatorem; omnia diligentiſſime perſcribes. Cupido enim me inceſſit res tuas funditus noſcendi. Vincentio Popilio & Vareneſio a me ſalutem. Januario item. Si modo is apud te. Quod vix dubitem. Quid enim tu iſthic ἀνίατρος? Noſti Homericum illud:

Ἰητρὸς μὲν ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Valetudinem tuam cura diligenter, oblecta te quam belliſſime, atque haveto. E Villa Popiliana pridie. Kal. Sextileis, An. MDCCXXII.

X. EM-

X. EMMANUEL MARTINUS PHILIPPO BULIPHONI *ſuo* S. D.

Mantuam Carpetanorum.

Redditae mihi ſunt a coena noviſſimae tuae literae x. Kal. Novembr. ad me exaratae. Quid facerem id temporis? Reſignavi, legi, ivi diſcubitum. Earum cardo in eo vertebatur, ut Matthaei Aegyptii annotationibus, aliquid appingerem. Quod quidem durius mihi viſum eſt, quam vitae noſtrae conditio poſtularet. Quando id unum agimus atque connitimur, ut tuto atque honeſte lateamus. Tamen etiam poſtquam eruditiſſimo atque optimo Principi ita viſum eſt, ea in medium proferam, quae rei noſtrae ſuffragari poſſunt, ſemota omni altercandi & gravius cavillandi libidine. Nihil enim homini liberali turpius, quam prurigo illa conviciandi verniliter. Neque ego is ſum, qui ſolitus ſim aliorum

Κακὸν ὀξυδερκεῖν, τὸ δ' ἴδιον διαβλέπειν.

ut eſt in Graeca Tragoedia. Impingit ſtatim in limine epiſtolae Aegyptius. Ait enim ſe olim Romae nobis familiariſſimum. Cum ego albus ille, an ater ſit, neſciam. Quare id mihi accidere videtur, quod eſt in veteri proverbio: Fabrum caedere, ferire fullonem. Rei adſtruendae ac memoriae refricandae fabellam narrat. Se nimirum, una tecum mecumque a quodam Romano Thermopola, in potione Indica vafre & veteratorie quondam eluſos, cum dilutiorem appoſuiſſet. Papae! Quanta haec res eſt, ac digna profecto quae poſteris tranſmittatur!

Ait poſtea, me in veteri inſcriptione extricanda, *Graecorum ſacra magis, quam Romanorum reſeraſſe.* Quod Ambroſii auctoritate firmat, cujus haec ſunt verba: *Quis mihi praetendit Veſtae Virgines, & Palladis Sacerdotes? Qualis eſt iſta non morum pudicitia, ſed annorum? Quae non perpetuitate, ſed aetate praeſcribitur.* Quo tamen iſta colliment, prorſus ignoro. Nam, vel de Sacerdotio Palladis ritu Graeco loquitur Ambroſius, vel de Romano. Si de Graeco Sacerdotio ea verba intelligenda ſunt; triumpho ac gaudeo. Nihil aliud quippe agit, eruditiſſimus Cenſor, quam obſervationibus noſtris lumen aſpergere clariſſimo Ambroſii teſtimonio. Quod autem de ritu Graeco intelligendum; vel ipſa jubet Sacerdotii conditio. Quando nihil hujuſmodi, in Minervae Sacerdotibus capiendis a Romanis obſervatum fuiſſe memoriae proditum eſt. Atque ita cenſeo, ſummum Doctorem, cum virginitatis & caſtimoniae praeſtantiam commen-

daret (quae virtus ante divini Verbi ἐνσάρκωσιν ignota gemino iſthoc exemplo demonſtrare voluiſſe, quam anguſtis finibus illa contineretur, cum apud Romanos, tum apud Graecos. Apud illos nimirum Veſtae Sacerdotio, apud hos Palladis. Nec eo perpetuo, ſed certo annorum curriculo circumſcripto.

Quod ſi de Palladis Sacerdotibus ritu Romano captis, ea verba interpretari lubet; haud equidem Graecorum ſacra magis, quam Romanorum, videbor reſeraſſe. Quando eadem in utriſque praefinitae virginitatis ſuperſtitio. Sed age. Graeca ſacra tractavi. Itane vero? Num debebam Scythica? Juvenatium Apuliae oppidum. Apulia pars Magnae Graeciae. Num in media Graecia Grajos ritus quaerere, nefas? Id deerat ſcilicet, ut inter Graecos, vel Geticos quaererem ritus, vel Thracios. Atqui lapis Latine exaratus. Ride ſi ſapis. Quaſi ſermo Latinus apud Italiae populos vel interdictus, vel ignotus. Immo vel hinc etiam apparet inſcriptionem noſtram ad id tempus referendam in quo Latina lingua Italiam omnem pervaſerat, pene dixi occuparat. Graeci vero ſermonis venuſtas ac nativa elegantia penitus defloruerant. Nam quod ait Vir eruditiſſimus, verbum *infatigabilem* (quod in eo Epigrammate reperitur) non eſſe barbarica nota inurendum; propterea quod uſus eo fuerit Tertullianus; id quidem lepidiſſimum eſt, & vile profecto viginti minis. Quis enim unquam Tertullianum, ejuſque aevum, idoneum purae Latinitatis accerſivit auctorem? Subdit poſtea, ideo Veſtales capi impuberes conſueviſſe, quod iis eſſet Palladii Deorumque Penatium commiſſa cuſtodia. Quod quam ſit vanum ac futile, nemo non videt. Quid enim ſacris illis pignoribus cum virginali pube? Num Veſtales illae Virgines, cum pubeſcerent, cum adoleviſſent, a Palladii Penatiumque tutela removebantur? Cur non etiam a cuſtodiendo igne foci publici ſempiterno? Ejuſdem farinae ſunt, quae bonus vir de ſenibus Atticis vel ſomniat, vel egregie nugatur. Vertit ſe deinde ad hiulca Epigrammatis ſectanda veſtigia. aitque medicum Roſetum teſtem αὐτόπτην, e literarum ductibus adhuc leviter apparentibus, legiſſe, MESSIA DORCAS. En totius rei proram & puppim. En telum acerrimum, quo me confixiſſe autumat. Quid inde? ſit illa per me capra ſylveſtris. Roſetum fortunatum! qui oculatior tot viris in antiquis lapidibus eximie verſatis. Gruterus legit ex Manucio: MESSI ADO... VT... EI.. B. M. F. ut mirum profecto videatur, Inſcriptionem centum ac decem abhinc annis tam inſigniter deformatam ac mutilam, noſtri temporis ſive ſolertia, ſive praeſtigiis ſanitati priſtinae reſtitutam. Equidem exemplar illud ob oculos habui, quod exſtat in Muſeo excellentiſſimi Juvenatii Principis: quod caeteris omnibus praeferendum, nullus ambigo. In eo quippe legitur: MESSI A. DOL. CAS. MAT. Quid autem proclivius, quam hiatum illum reficere hoc modo: MESSIA DOL. CAS. MAT.? Vellit tamen auriculam cognomen illud DORCAS. Quod matrem fuiſſe libertam indi-

indicat. Non enim neſcis, ſervos, cum manumitterentur uſurpaſſe praenomen nomenque patroni; non autem cognomen, cujus loco ſuum nomen retinebant. Itaque MESSIAE huic DORCADI, dum ſervitutem ſerviret, nomen fuit DORCAS. Poſtquam autem illa libertate donata eſt ab aliquo ex gente MESSIA, dicta eſt MESSIA DORCAS. Quo fit, ut Sacerdos noſtra eſſet libertina. Quod genus hominum a Sacerdotiis excludebatur. Oportebat enim ut Sacerdos quae capiebatur, eſſet ex ingenuis parentibus. Immo fere ex nobiliſſimis familiis, praeſertim apud Graecos. Non me latet reperiri aliquando in vetuſtis lapidibus libertas Sacerdotio functas. ſed id raro admodum. & refert Dio, cum nobiliſſimi quique aegre filias ſuas in Collegium Veſtalium darent; legem latam, ut eo ſacerdotio uti etiam libertinis virginibus liceret; eaſque, cum plures de eo diſceptarent, in Senatu ſorte lectas, praeſentibus earum parentibus. Nullam tamen in Sacerdotium cooptatam. Ubi nota Patrum gravitatem, qui tametſi ut legi latae quodammodo ſatisfacerent, libertini generis Virgines in Senatu legiſſent; ullam tamen earum a Pontifice Maximo capi, vel reverentia, vel religione prohibiti ſunt, ne Sacerdotii dignitas pollueretur. Sed quorſum haec? Videor mihi aſinum tondere. Jubet lapis. fieri potuit. nihil moveo. Res eſt facti, non juris. Num res ita ſe habeat, illi viderint, quibus copia. Interim homo levior umbra ſuberis, tanquam hoſte proſtrato, paeana concinens; totas viginti quinque pagellas miſere confarcit, dicamne Inſcriptionibus, an ſcopis ſolutis? Quicquid enim veterum Epigrammatum ubique gentium eſt, in quo Dama illa, ſive DORCAS, appareat; id omne converritur, abſtruſiſſimae eruditionis adſtruendae. Quod me-hercules frigidius nive Gallica. Non placet viro veterum Inſcriptionum apprime gnaro, me legiſſe: *Meſſia dolens, infelici filiae.* Quare? Quod ea verba minime referant ſolennem illam antiquorum formulam ἐπιτάφιον. At exſtant exempla apud Gruterum, alios. Gruterus pag. DCLXXIV. 11. DOLENS MATER ET MOERENS. Pag. CCCXIX. 10. INFELICIS PATRIS INFELIX PROLIS. Pag. CCCXXXII. 2. & CCCLXXI. 5. INFELIX PATER FILIO INFELICISSIMO. & alibi ſaepe, & apud alios. Deinde uſque ad calcem, merae nugae & caſſae glandes. Nihil enim affert, quod virum deceat inſigniter eruditum. Haec feſtinanter. Optimum Principem noſtrum, literarumque fautorem, ſumma obſervantia perſancte colimus. Caeſarem fratrem in oculis gerimus. Joſephum Capuanum ſalvere jubemus. Devinxit enim nos, cum egregia hominis virtus, tum memoria inclyti parentis. Te denique ſuaviſſime deoſculamur, amplectimur. Quod uti cominus facere queam, reditum urge, inſta, perfice. Uxori tuae, feminae lectiſſimae, imminens puerperium felix fauſtumque opto. Votiſque auſpicato ſuſceptis, ut proles tibi contingat melioris ſexus;

Στύλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες,

ut

ut ait Euripides in Iphigenia. Ignoſce garrulitati noſtrae, & vale. Alonae, V. Eid. Decembreis, An. MDCCXXVI.

XI. PHILIPPUS BULIPHO MARTINO *ſuo* S.

Alonam.

SErius, quam par erat, ac deſiderium quidem noſtrum poſtulabat, reſcribo ad eas literas, quas tu ad me v. Eid. Decembreis anni ſuperioris. Redditae mihi eae ſunt, quo tempore adhuc pedes ex diuturna, ac moleſtiſſima podagra, manus autem dextera chiragra prorſus impediebantur. Succeſſit illico uxoris mihi chariſſimae puerperium, quo etſi feliciter omnino puellam hercle non invenuſtam enixa eſt: tamen hanc felicitatem octavo die excepit ejuſdem diutina, ac graviſſima aegrotatio, quae adeo anceps fuit, ac periculoſa, ut propemodum de ejus ſalute deſperarem. Quid facerem id temporis? nempe dies, noctesque ab aegrotantis lectulo ne latum quidem unguem, ut laboranti opem ferrem, ejuſque curationem diligentiſſime procurarem. Profecto adeo animo excruciabar, atque amantiſſimae uxoris (quam merito certe ſuo perſancte quidem amo, ac diligo) jacturam extimeſcebam, ut omnia ſuſque deque haberem, ac pro nihilo ducerem, prae tanti mali ſollicitudine. Servavit eam mihi tandem D. O. M. in eaque re maxime eluxit Petri Rotundi inſignis medici, ac philoſophi praeſtantiſſimi (hominis nomen, ac vires apprime noſti) ſumma in morbis dignoſcendis, ac pertractandis peritia, & amor erga nos ſingularis: quo ego illi nomine, ac pro caeteris ſuis adverſum me officiis, nihil me non debere profiteor, ac ſemper profitebor. Quicum etiam poſt aliquot dies in eo officio ſe ſociavit Franciſcus Boncorius ἰατρὸς eximius, ac multis, maximiſque literarum ornamentis praeditus, qui nuper Neapoli huc advenit a Metimnae Coeli Duce magnis praemiis evocatus. Interea tu me iterum, atque iterum aliis epiſtolis (quae tua eſt humanitas, & erga nos benevolentia!) denuo laceſſere non deſtitiſti: ut & uxoris partum mihi primo gratulareris, ac noviſſime bonam valetudinem, cum primum ſcilicet meliuſcule eſſe coepit. Utque abundantius tuam in me voluntatem, ac veteris neceſſitudinis, pene dixerim, amoris vim ſignificares, miſiſti munus mihi me-hercule pergratum, atque omni auro pretioſius, elegantiſſimos, ac puriſſimos hendecaſyllabos, quibus feſtivae puellae ortum magnifice, atque amiciſſime celebraſti. Quibus equidem mirifice ſum oblectatus, utque eandem delectationem etiam amicis noſtris parerem, communicavi eos cum Rotundo, ac Boncorio, cum Octavio Buſtantio, Joſepho Capua, viris, ut ſcis, eruditiſſimis, atque etiam cum excellentiſſimo

Digitized by Google

tiſſimo Juvanatii Dynaſta, ſtrenuo hoc noſtro, ac literarum fautore, & egregio Muſarum alumno, qui omnibus tuis ſcriptis magnopere capitur: qui omnes illorum venuſtatem, fluidiſſimam verborum rite cadentium facilitatem, ac ſummam, & ferme Catullianam elegantiam maximis laudibus ad coelum uſque extulerunt. Interea loci jam mea Linaria belle convaluerat. Ac principio quidem opportunis ſanguinis per φλεβοτομίαν miſſionibus, fomentis, aliiſque remediis, πλευρίτιδος dolor vehementiſſimus, quo illa miſere divexabatur, reſedit. Diarrhoeae poſtmodum complurium dierum beneficio febris malignitas ſenſim remittere: quam vigeſimo ſexto die magno niſu ac labore ad Acheruntem tandem adegimus. Itaque nunc quidem octo numerantur, a quo morbus illam dimiſit, ita ut ſperare liceat καθαρτικὴν potionem, quam hodie tandem hauſit, valde illi profuturam, ut poſthac viribus tantum reciperandis omnem prorſus operam, & curam adhibeamus. Haec ego ad te pluribus. Satisfaciendum quippe erat exſpectationi tuae, ac benevolentiae praeſertim, qua tu mulieris egregias animi dotes, quas optime noſti, ſummopere proſequeris, & ornare nunquam deſiſtis. Sed potiſſimum purgare me tibi debebam, quod tam diu a ſcribendo, etſi pluries laceſſitus, abſtinuiſſem. Venio nunc ad literas tuas. Illas profecto ſtatim per Caeſarem fratrem (namque ex podagra, ſi neſcis, quinquaginta ſane dies pedes domo non extuli) ad ampliſſimum Mecoenatem noſtrum miſi, qui avidiſſime illas arripuit, perlegit, ac vehementer probavit. Hoc idem jam antea contigerat, cum primum vidit lepidiſſimas illas notulas, quas tu Matthaei Aegyptii epiſtolae appinxeras, quae pol urbanis, facetis, ac vere Romanis ſalibus repletae ſunt, ac magis ſapiunt, quam callus aprugnus, ut Plauti, deliciarum, atque amorum tuorum, verba uſurpem. Itaque illas cum excellentiſſimo Principi, ac praeterea amicis, & ſodalibus noſtris perlegerim, ingentes in cachinnos ſumma cum animi voluptate effuſi ſumus, cum magna admiratione, ac laude ingenii, ac doctrinae tuae. Earum tu igitur ſummam, ac quaſi nucleum in hanc epiſtolam ἀπολογετικὴν conjeciſti, ut optimi & excellentiſſimi viri voluntati, ac noſtro deſiderio morem gereres. Quod profecto fuit illi gratiſſimum. Sed heus tu! ejuſdem verbis moneo ego te, nihil eſſe, quod mireris, quod vir ille tam inſigniter doctus, atque in primis in re antiquaria multum verſatus, nonnulla in ſuam epiſtolam congeſſerit, quae aut fortaſſe minus quadrent, aut ſpecie quadam πολυμαθείας oſtentandae nimium abundare videantur. Nam & ipſe auctor ſuo huic commentariolo, quem feſtinanter ſcripſit, non nimium tribuebat. Quandoquidem Princeps noſter reditum jam in Hiſpaniam expediebat, cum illi tradidit legendam lucubratiunculam tuam ſuper lapide Juvenatienſi, ac proinde pauculorum dierum ſpatio rem totam abſolvere coactus, nec tempus, nec otium illi fuit operis maturius perpoliendi, atque in breviorem, ac ſi vis, elegantiorem formam concinnandi. Etenim, ut ſcis, in multa

impetu quodam, ac veluti flumine ingenii ferimur, cum quid primum fundimus, ac ſcribimus, quae poſtmodum relegentes ſolutiori animo, atque ad ſeveriorem trutinam, expendentes, vel ſtrictius dicimus, atque ornatius, vel omnino reſecamus. Caeterum quod in illo lapide, pro DOLENS CASTA, legendum ſit DORCAS, pene nullus ambigo: nomine quidem Graecis mulieribus familiari, ſed fortaſſe & Hebraeis, quemadmodum conſtat e Tabitha, ſeu Dorcade illa Joppenſi, quam mortuam Petrus Apoſtolorum Princeps in vitam olim revocavit, atque item quod illud INFEL. matri quam filiae ſit tribuendum. Quod quidem tibi cavendum fuit, ne tribus illis ἐπιθέτοις, *dolens*, *caſta*, *infeliciſſima*, Meſſiam matrem onerares. Idem eſt Mecoenatis noſtri judicium. Scis quam acre illud quidem, ac ſubactum! quem valde movet, cum ſenſus & ordo verborum, qui hoc pacto quodammodo fluit rectius, & ad veterum inſcriptionum formam accommodatius: ac praeſertim quod ex hac lectione ſolvimur ſcrupulo illo, quem ipſe animadvertiſti, quod praeter omnium hujuſmodi Epigrammatum exemplum, Meſſia illa ſuammet caſtitatem ſuis quodammodo verbis efferret, atque jactaret: tum denique auctoritas Felicis Roſeti medici Juvenatienſis (de quo mihi multa, atque honorifice edixit ſapientiſſimus noſter Dynaſta) qui non, ut Manutius & Gruterus, ac tu denique ipſe, ex aliquo exemplari, forte fortuna non accurate exſcripto, vel quod literarum ipſarum ductus tunc temporis eſſent adhuc terra ac veteri caemento obductiores, ſed lapidem ipſum ſuis oculis vidit, & rem omnem diligentiſſime perſpectam Aegyptio reſeravit. Profecto illud ex Plauto tuo bene meminiſti:

Plus valet oculatus teſtis unus, quam auriti decem.

Et vero non valde haereo in genere libertino, e quo eſſe videbatur noſtra Minervae Sacerdos, Dorcadis filia: quando & tu recte meminiſti reperiri aliquando in veteribus lapidibus, libertas Sacerdotio functas: & id etiam noviſſime edocti ſumus ex vetuſta inſcriptione, quam inter alias ſatis multas e cella ſepulchrali libertorum Liviae Auguſtae, anno ſuperiore Romae effoſſae, ad initium viae Appiae, refert eruditiſſimus vir Franciſcus Blanchinus, qui rem totam explanavit atque uberibus notis illuſtravit. Cujus opus, quod vix nunc in lucem prodiit, magnifice aedepol excuſum atque elegantiſſimis ſchematis aere inciſis exornatum, per hoſce dies hic vidi apud eundem excellentiſſimum Juvenatii Ducem, nuper Roma advectum: in eo igitur prae caeteris inſcriptionibus hanc lubens legi pag. 35. num. 66.

PHILEMATHIO. AUG. L. SACERD. A. BONA. DEA. MATER MARNALI.

Nempe (quemadmodum ego arbitror, licet doctiſſimus Blanchinus in alia omnia) poſtea quam Romana Reſpub. ad unius arbitrium redacta eſt, veteres

teres illae religiones, quae a majoribus acceptae ſancte ac caſte a Patribus antea colebantur, uti & reliquae leges, jura, ac ritus & caeremoniae, ab una Principis voluntate pendere, atque interdum ſuſque deque haberi coeptae. Ut non mirum fuerit, quod & jus Sacerdotum legendorum, qui antea vel a Collegiis capiebantur, vel a populo cooptari tributis comitiis moris erat, Auguſtus, vel ejus uxor Livia, ſibi arrogaverint: quodve vel in Sacerdotium Bonae Deae, in ea ſacra, inquam, quae antiquiſſima erant ac vere Romana, hominem libertum protrudere non dubitaverint. Quae ideo tibi narrare viſum eſt, quia res eſt profecto noviſſima, & ad hunc locum peropportuna. Illud tamen ſcriptori noſtro quodammodo non ſuccenſere vix poſſum, quod vocabulum *infatigabilem*, quod legitur in lapide, pene contendit non eſſe ſequioris aetatis, idque praecipue ex Tertulliani teſtimonio, illa addita ratione, quod non omnia veterum ſcripta ad noſtras manus pervenerunt. Quod quidem quorſum evadat, in proclivi eſt. Namque hoc pacto utendum eſſet vocibus ſine delectu, fieri enim poſſet, ut eſſent in iis ſcriptis, quae temporum injuria nobis eripuit. Saltem produxiſſet Valerium Maximum, Plinium ſeniorem, alios: ſcriptores longe melioris aevi, quam Tertullianus, ac proinde teſtes locupletiores, qui eodem verbo uſi ſunt: hic quidem Lib. 28. Hiſtor. cap. 19. *infatigabilem curſum*; & ille Lib. 3. cap. 2. num. 1. *infatigabili pugna*, *&c.* Sed quid haec ad te, cujus emunctiſſimae nari nullus flos bene olet, qui non ex amoeniſſimis aurei ſaeculi hortis excerptus ſit? Quod autem noſter deceptus fuit in te dignoſcendo, parcendum eſt fugienti hominum memoriae in re adeo vetuſtate remota. Nimirum anni XXVI. effluxerant, cum ea ſcripſit, ab anno ſaeculari, quo primum Romam ſe petiiſſe memorat religionis cauſa: quo quidem tempore tu jam totum biennium, ni fallor, illinc aberas, atque praefecturae Eccleſiae Alonenſis egregiam operam exhibebas. Novit ille tum in Urbe Antonium Martinium Burgenſem, quo tunc temporis utebar valde familiariter, juvenem quidem probum, ac facillimis, ſuaviſſimiſque moribus, ſed qui in literis vel paulum admodum, vel nihil ſapiebat: quique poſtquam in Hiſpaniam repedaſſet, paucis ab hinc annis abiit ad plures, & illo,

Unde negant redire quenquam.

Igitur nominum vicinitate ſeductus in eo falſus fuit, cum immortalia tua ſcripta illi legere contigit, ut Antonium Martinium pro Em. Martino acceperit: nempe pro amphora urceum, ut eſt in veteri proverbio. Ac inde memoriae refricandae (ut fieri amat, cum rerum longe actarum recordationem excitare cupimus) fraudem narrat veteratorii illius thermopolae, Martinii comitatem in optima potione Indica illi propinanda, ac lautiſſimum prandium Monſalconianum, cujus nidore correptus tu pene defeciſti. Sed quid haec ad rem? Illud autem mihi in ea epiſtola fuit perjocun-

dum, commemoratio ſcilicet antiquae amicitiae, quae olim mihi cum illo interceſſerat, dum in patria verſabamur, quae ex animorum, ac ſtudiorum conjunctione, ac vitae conſuetudine magnopere coaluerat, cujuſque memoriam colam equidem ſempiternam, cum ſumma aeſtimatione nominis, ac dignitatis tam chari mihi capitis. Sum etenim, uti ſcis, veterum amicitiarum aeque ſtudioſus, ac retinentiſſimus: itaque cum primum anno ſuperiori Neapoli ad nos rediit Juvenatii Dynaſta, multa patienter me audire non gravatus eſt de veteribus amicis ac ſodalibus, deque omnibus literatis viris popularibus noſtris, curioſius aliquanto ſciſcitantem, qua in re vir ampliſſimus, qua eſt bonitate erga nos ſingulari, curioſitati noſtrae abunde ſatisfecit: itaque incredibili voluptate perfuſi ſumus. Redeo nunc ad epiſtolam tuam. Reditum noſtrum te vehementer deſiderare ſignificas, quod facis tu quidem amice ac benevole: ſed tamen hoc tibi perſuadeas velim, non te vehementius id optare, quam nos, qui te in paucis diligimus, colimus, obſervamus, ac tui deſiderio pene conficimur. Una me-hercule deambulatio, ac collocutio noſtra, vel ſeria, vel jocoſa, pluris eſſet, quam omnes Hiſpaniae praefecturae. Quam ob rem jam diu eſt, cum iſthuc ad te revolaſſem, vel potius nunquam a te divulſus eſſem, niſi fatalis quaedam neceſſitas me ad prehenſandum cogeret, quod quidem facimus improbo labore, atque omnino invita Minerva. Non te latet, quantum ab hujuſmodi petitionibus ingenium, ſtudia noſtra, ac vitae omnis inſtituta ratio abhorreant: ſed tamen faciendum eſt, quando hanc occupationem peſſimam nobis Di dederunt. At enim vero jam pridem confecta res eſſet, ſi eſſet fides in iis, in quibus ſumma eſſe deberet: ſed ea eſt temporum conditio, ut nihil firmum, nihil certum ac ſtabile ſit, nulla fides, nulla dictis, promiſſisve conſtantia. Uno verbo: verſutiores ſunt id temporis homines, quam rota figularis. Jubet tamen nunc is, qui ſummam rerum, ac praecipue ad fiſcales rationes pertinentium, moderatur, me ſperare meliora, atque omnibus verbis noviſſime fidem fecit, me propediem ex hac fovea, atque id ex animi mei ſententia, emerſurum. Quod ſi praeſtiterit, nae ille erit mihi ſemper Deus! Haec igitur quanti ſint, brevi experimento edocebimur. Denique quod votis rite, atque ex antiqua illa tua augurali diſciplina ſuſceptis, prolem mihi melioris ſexus exoptaſti, itidemque quod, quam mihi ſors dedit, tuis carminibus exornare voluiſti, ingentes tibi habeo gratias. Utinam referre aliquando poſſim. Illud quidem adverſum accidit, quod nihil renitente magna illa gregariorum Deorum Dearumque γενεθλιακῶν caterva, quos in illius praeſidium tuis hendecaſyllabis advocaſti, puella noſtra viceſimo die vivere deſiit. Porro

Κοῦφη σκιὰ, καὶ ἀτμός ἐςιν ἀνδρῶν βίος.

Sed illi quidem invidendum eſt, quae uſa meliori fato tam brevi ac facili emenſo itinere ad aeternam patriam contendit, ac vix nata ſtatim feli-

ciſſimo

ciſſimo τῶν μακαρίτων conſortio ſe adjunxit. Qua propter in ea potiſſimum illud veriſſimum eſt, quod

Ὃν φιλεῖ θεὸς ἀποθνήσκει νέος.

Jam demum tibi e Graecis tuis tantundem rependi, atque ad omnia reſcripſi epiſtolarum tuarum capita, licet curſim, ac aegrotantis lectulo plerumque aſſidens, mulierum noſtrarum garrulitate identidem interpellatus, ac in alia omnia diſtractus. Quam ob rem ignoſces imbecillitati atque occupationi noſtrae, quod non accuratiori ſtylo haec exaravimus. A Caeſare fratre chariſſimo ſalvebis, qui te plurimum ſuſpicit, colit, & amat; itemque a mea Vincentia Linaria. Tu viciſſim nos, ut facis, redama, & vale. Data Mantuae Carpetanorum, XV. Kal. Martias, An. MDCCXXVII.

XII. EMMANUEL MARTINUS PHILIPPO BULIPHONI,

Amico ſuaviſſimo, bene rem gerere.

Mantuam Carpetanorum.

AIn vero, mi Bulipho? Arriſere tibi literae noſtrae ad Buſtantium ſcriptae? Eſtne hoc mihi palpum obtrudere? Abſit ut id de te ſuſpicer, & viro probo, & mei amantiſſimo. Amor noſtri tranſverſum te agit, & κρίσιν illi tuae Ariſtarcheae tenebras offundit. Tamen, ut ut eſt, fateor me laudum tuarum quaſi quadam illecebra titillari. Praeſertim cum me vehementer deterreant acres illi tui ὀβελισμοί, quos ſemper exhorrui. Haud ſecus ac Cicero Attici ceras miniatulas. Si excellentiſſimi Juvenatii Principis, Hieronymi Pardi, & Rotundi judicio ſteterim; ſordebunt prae me Craſſus & Lucullus. Tibi meliuſcule eſſe a podagrae morbo, pedeſque aliquanto expeditiores, legi ſumma cum voluptate. Heus tu, ſi te, ſi me ſalvum cupis; quam primum per tricas & negotia iſta urbana tibi licuerit, ad nos advola. Fruere me-hercules puriore coelo, atque aere ſalubriore. Audio enim te huc quantocyus. Quem ego diem ſi videro! Iniiſti ſalutare conſilium. Nam decantata illa ac πολυθρύλητος Urbis regiae ſalubritas mihi meraeænugae. Pol ego, niſi maturius ei vale dixiſſem, jam dudum iviſſem ad plures. Scis me eodem podagrae morbo laborare. Tamen, amplius quadriennium nihil ab eo incommodi.

Quando quidem autem otii tui literati rationem, vitaeque inſtitutum, nobis aperuiſti; pari mutuoque officio diligentiam tuam compenſabo. Jam

 trien-

triennium e mauibus non dimitto praeclaram illam Criticen Antonii Pagii in Annales Eccleſiaſticos Baronii. Papae! Deos omnes iratos habeam, ſi quicquam legi cum majore animi voluptate & uberiore fructu. Obſtupeſco admiratione ad ſingula capita eximii operis, tam inſigniter dedolati, & ad ſeveriſſimae criſeos trutinam expenſi. Nihil limatius, nihil certius. Habemus in uno hoc ſcriptore ſummum chronologum, egregium hiſtoricum, & criticorum omnium longe principem. Itaque, e quatuor praegrandibus voluminibus, quibus id opus conſtat, primum, alterum, & tertium, pugilice jam devoravi, extremi calcem pene attigi. Adde iis, bis a me primum non perlectum tantum, ſed manſum. Quod me-dius-fidius majoris videtur operae, quam Pacuvii *Teucrum* ediſcere. Habemus tamen, ut ne ſtudio impar natura ſatiſcat, honeſta quaedam laboris diverticula. Quaenam haec, inquies. Avicularum ᾠδικῶν argutiſſimi cantus; quae inſtigante natura ſuaviſſime cantillantes, quaſi in id officii conductae, modulatione ſua aures noſtras demulcent. Riden'? Noſti illud: *δὶς παῖδες οἱ γέροντες*. Aetas noſtra jam ingraveſcens, eoque a diuturnis laboribus ad otium devexa, ludicris hiſce mirifice oblectatur. Nec ideo tamen in eam inſaniam deveni, qua teneri ſolent ὀρνιθομανεῖς. Eſt mihi argutiſſima philomela, ſponte oculis capta. Amiſi alteram anno ſuperiore eximie garrulam, diuturna podagra confectam. Quo morbo luſciniae maxime infeſtari ſolent. Sunt itidem aviculae tres, quibus a Canariis inſulis nomen inditum: & cardueles duae. Quarum alteram, quod modulatiſſime cantillet, permagni aeſtimo. Alteram ob mirabilem ſolertiam atque induſtriam, qua ſibi potum parat. Obſtupeſce ſagacis naturae myſteria. Eſt ea, catenula argentea per pectus ducta, machinae cuidam alligata: (non enim caveae incluſa eſt) pendet ad duas ſpithamas, triplici funiculo ſerico, quiddam inſtar putei. Appellabo, ſi per te licet, *puteolum*. Vas nimirum quo utimur in ſorbitione potionis Indicae. In eo demiſſa eſt ſitula argentea, quae itidem catenula pendet. Digitabulum nempe, quo in ſarciendo utuntur. Quoties autem ſitis adigit, arrepta roſtro catenula, ſurſum trahit; eaque ſiniſtro pedi commiſſa, denuo roſtello tractim ad ſe trudit. Quod identidem facit, donec ſitellam in loco ſtatuat, unde ſitim commode ſedare poſſit. Qua exſtincta, unguibus illam demittit, quaſi labore ſuo defuncta. Ea vero praecipiti lapſu in ſubjectum veluti puteum decidit. Mirabilem in tantilla avicula ſedulitatem! Id ipſum nempe eſt quod innuit Plinius: *Minimae avium carduelis imperata faciunt. Nec voce tantum, ſed & pedibus & ore pro manibus.* Putidiuſculi ſumus quum haec ad te ſcribimus. ſunt enim leviſſima. Spero tamen nugas haſce fore tibi non injocundas; ſi minus ob ſtylum impolitum & rudem, ſaltem ob argumenti novitatem leporemque.

Porro, quando tenet me garriendi libido, etſi aures tuas obtundam, abutar patientia tua. Ac referam elegantiora quaedam animi noſtri laxamenta.

menta. Reliqua enim antiqua numiſmata, quae Romanam tempeſtatem evaſerant, & apud me ſupererant temere diſperſa, concinno ordine digeſta, in thecam quandam congeſſimus. Scriniolum nempe, factum ſatis fabre, nec inconcinnum, pro captu fabrorum noſtratium. In eo ſexdecim ſunt loculati aſſerculi, ita apte diſpoſiti, ut eorum quemlibet vel leni tractu foras elicias, vel leni impulſu intro recondas. Horum ſinguli loculos habent ſex & triginta τετραγώνους excavatos. In iis tabellae buxeae incluſae ſunt diligentiſſime politae atque exaſciatae. In iiſque rotundi quidam loculi, ſive foſſulae, torno ductae, in quis numiſmata apte concinneque locantur. Quorum epigraphae inſcriptioneſque, ſive Graeco illae charactere, ſive Latino, ſive denique priſco illo Hiſpanienſi, expreſſae ſint, manu noſtra in tabella buxea exaratae ſunt oppido eleganter. Viſum quippe mihi eſt ignavi hominis & inelegantis, reliquias nummarias e veteri noſtro theſauro ſuperſtites temere nulloque ordine penes me habere.

Petro Rotundo velim gratias, ob librum quem tibi tradidit mihi transmittendum: cujus lectionem mihi fore perjocundam, certo ſcio. Cum propter eximiam auctoris eruditionem, ſcientiamque ἰατρικὴν, qua plurimum antecellit; tum ob ampliſſimas laudes, quibus tu libri praeſtantiam commendaſti. Sed amabo te, Philippe mi, mitte una exemplar aliquod Sacrorum Bibliorum typis grandiuſculis. Nam duo quae penes me habeo, literarum exilitate oculos non ſolum fatigant, ſed fallunt. Sum enim jam hebetiore oculorum acie. Pretium reddam bona fide. Gratiam autem ſi minus referre potero, habebo ſaltem. Exemplar literarum tuarum noviſſime ad me ſcriptarum accepi magna cum voluptate. Sed minus aeque tanquam de intermiſſo officio mecum expoſtulas. Per aliquot menſes nullum a me verbum. Nec reſpondi noviſſimis tuis abs te laceſſitus. Superbe ſcilicet. Male ſit ruſticationi noſtrae, quae me in has anguſtias conjecit. Dicam tamen, id quidem eſſe nimis anxie ad calculos vocare amicitiam, ut par ſit ratio accepti & expenſi. Veruntamen tibi ſaepe ſcripturio. Ceſſandi autem quadam illecebra in otium ſenſim devolvor. Auget ſocordiam noſtram reverentia tui, tot tricis impliciti, atque involuti. Laceſſamne inanibus literis hominem rerum urbanarum faſtidio ac deſperatione pene confectum? Itaque hoc officium conſulto intermiſi. Joſephus Linarius, ſocer tuus, matrem extulit. Nec dubito quin tua Linaria, ſanctiſſima atque optima femina, in maximo luctu & ſquallore ſit ob funus domeſticum. Amiſit enim aviam neptis amantiſſimam. Quando autem praeſens ejus moerorem ſolari nequeo; utere ſaltem apud illam meo nomine antiqua illa formula: VELLEM, QUAE VELLET.

Jubeo Caeſarem fratrem, τὸ φιλοπράγμονα καὶ πολυπράγμονα. Illum nimirum, cui candidati aerumnas, graviſſimaſque ſubire moleſtias, inania & caſſa verba ſectari, captioſa & ſubleſtae fidei promiſſa, technaſque veteratoria arte concinnatas, ſpeſque irritas, & impudentiſſima vorare ludibria,

bria, luſus ac deliciae ſunt. Hominem lepidum ac facetum! Si a viſendo, prenſando, ambiendo, ſalutando, deducendo, aucupando eorum gratiam, qui potentia maxime pollent, avocare eum tentes, fruſtra eris. Nec polypus tenacius haeret ſcopulo, nec paraſitus regi ſuo, quam ſtrenuus noſter candidatus ſui ſtudioſis fautoribuſque. Umbram putes, non hominem. Ab hac officiorum conſuetudine revoca: illum occides.

Jano Interamnenſi Ajalaeo, ſi ille uſpiam eſt, ſalutem a me plurimam. Si modo ille hoc officium noſtrum non faſtidierit. Ajunt enim illum poſtquam Λεξικὸν Academicum in lucem prodiit, nummos aureos modio metiri. Quam ob rem faſtum hominis ζαπλούτου jure pertimeſco. Deterret enim me illud Phocylidis:

Ὑψαυχεῖ δ᾽ ὁ πολὺς πλοῦτος, καὶ ἐς ὕβριν ἀέξει.

Sed haec joco. Pungit me cura ſalutis ſuae, in aetate praeſertim effoeta; augeturque ſilentio. Itaque amori noſtro vix queo temperare. Sed quouſque aures tuas obtundam garrulitate noſtra? Verborum copia obruor. praeſertim quum te alloquor, jocundiſſime Bulipho. &, ut ſcite Theognis,

Κυτίλῳ ἀνθρώπῳ σιγᾶν χαλεπώτατον ἄχθος.

Cura nihil aliud, niſi ut valeas, & belliſſime te oblectes. Alona, Feralibus, An. MDCCXXVIII.

Patriae noſtrae palus quaedam objacet modico intervallo, nullis aquarum ſcatebris aucta, ſed hibernis imbribus illuc confluentibus. Ea fundo eſt minime alto; propterea quod diuturno aquarum trudentium impetu humo aggeſta, obruta pene fuerit atque oppleta. Quo fit, ut aquae illae inertes ſtagnanteſque aeſtivo calore facile corrumpantur, aeremque reſpirent gravem mortiferumque. Unde oppido anniverſaria lues, ſolenneſque morbi. Incoliſque facies luridae, foedoque pallore deformes. Itaque miſeri illi quotidie migraturiunt, ſalubrioris aeris deſiderio. Confeci cum Caſtelvinio, ut foſſa in longitudinem ducta torrentes, montiumque confluges exciperet, & in mare evomeret, arctiſſimi litoris anguſtiis a palude disjunctum. Id negotium uti urgeret, ſcripſeram Caſtelvinio. Imminet etiam oppidi exitium, niſi temperius huic damno itur obviam. Inquies forſitan: Tam tenuis obſcurique πολίχνης cura tantopere te angit? Certe hercle. Admonet ſiquidem me illud Euripidis:

Εἰκὸς δὲ παντὶ καὶ λόγῳ καὶ μηχανῇ
Πατρίδας ἐρῶντας ἐκπονεῖν σωτηρίαν.

Iterum vale. Vireſque tam longa epiſtola exhauſtas, refice.

XIII. PHILIPPUS BULIPHO EMMANUELI MARTINO,

Viro ornatiſſimo, atque amico ſingulari

S.

Alonam.

POl, mi Martine, nae tu homo minus aequus es, pene dixeram injuſtus, qui mihi toties illud inculcas, de longitudine epiſtolae tuae, quam nuper ad me. Quaſi vero non ego is ſim, qui omnia tua ſcripta avide ſemper quaeſierim, exceperim, lubentiſſimuſque perlegerim ac ſumma cum animi voluptate? Aut non identidem tibi edixiſſem, quod de Demoſthenis orationibus ajebat quondam Cicero noſter, eam mihi epiſtolam tuam, quae longiſſima eſſet, fore gratiſſimam, ac viſum iri meliorem? Per Jovem lapidem jurabo, Romano, uti ſcis, vetuſtiſſimo more, cum primum noviſſimae literae tuae mihi redditae ſunt a proximo tabellario, eaſque primo ſtatim hauſtu devoravi, tanta me affectum eſſe laetitia, ut prae gaudio exſultaverim, ac confeſtim ad Buſtantium, ut ſtatim ad me feſtinaret, quo eadem ac ego oblectatione perfrueretur: quam eandem & cum Rotundo, viro tui ſtudioſiſſimo, communicavi: & cum caeteris amicis noſtris communicabo. Quam ob rem ſi qua te cura noſtri tangit, ac deſiderio, ſive potius amori adverſum te meo vis ſatis facere, quaeſo, id in animum inducas tuum, ut ſaepius ſcriptites, cumque ſemel calamum arripueris, nunquam deponas niſi deſatigatus. Garrito, rogo ego te, mecum deblaterato, quidquid in buccam venerit ſcribito, omni denique ratione efficito ut literae ad Buliphonem tuum ſint perquam oppido uberiores. Quando enim ita fors tulit, ut quotidie aliud ex alio me impediat quin ad te citius revolem, fruarque jocundiſſimo aſpectu ac conſuetudine amici mihi in primis ſuaviſſimi, uberrimis ſaltem ejus epiſtolis potis ſim magnum hocce incommodum compenſare, & animi mei moerori ſolatium id tandem petere ac levamentum. Cave tamen inde putes me priſtinam ſententiam mutaviſſe, atque omnem ſpem de proximo reditu noſtro depoſuiſſe. Moriar, mi Emmanuel, ſi quidquam hac mihi cura eſt antiquius, aut ſi quid magis fixum haeret animo meo. Coelum hoc frigidiſſimum eſt, uti probe calles, ac creberrimis, immo quotidianis alternationibus obnoxium ex vicinitate ſaltus Guadarramenſis, qui vel fervente canicula alta nive ut plurimum albeſcit: ac proinde minus commodum, im-

Digitized by Google

mo prorſus adverſum, podagra laborantibus. Hinc evenit ut quotannis per totum ferme hybernum tempus pedes mihi obrigeant, obtumeſcant, acrioribuſque morſibus identidem dolorem cieant: aliquando & manus aut poplites, aliaeque corporis partes: ita ut vix domo egredi poſſim, aut ne vix quidem, niſi carpento vectus, ut amicos aliquando reviſam, ac Divini Numinis cultui debitum in ſacris aedibus officium impendam. Idque etiam muneris non uſque obire licet: namque jam hac praeſertim hyeme duos integros menſes ita totus obtorpui, ut e lectulo, aut ſaltem e cubiculo, pedes nunquam extulerim, ad omnia prorſus vitae munia inutilis ineptuſque: niſi quod capite tantum bene valens, jocundiſſima mihi, ut ſcis, optimorum ſcriptorum lectione me recreabam. Sed & id quoque maximum ſolatium iniqua ſors mihi invidere, quando a frequentibus amicorum, & quorundam hominum otioſorum, officiis aſſidue ac pene inceſſanter interpellatus, neque hoc praeſentiſſimo remedio exitialis morbi incommoditatem lenire concedebatur. Evaſi tandem, ut nunc eſt, quam rem tu pro tua humanitate mihi gratularis, in eoque agnoſco animi tui candorem benevolentiamque mihi, me hercules, gratiſſimam, pro qua ingentes me tibi uſque gratias habiturum profiteor, *dum ſpiritus hos reget artus.* Quam ob rem id volo ego te pro certo habere, nihil magis mihi cordi eſſe, niſi ut, quam primum a tricis hiſce, quae adhuc detinent, me expediero (potiorem autem ex illis fortaſſe conjectura recte aſſequi poſſis, ac nihil opus eſt ut apertius eloquar) citiſſime ad te excurram, ut reliquum vitae curſum, quem mihi Deus dederit, una tecum peragam abſolvamque. Et vero taedet me jam diuturnae hujuſce prenſationis, atque omnes Urbis regiae ac potentis aulae illecebras, ac falſas & inanes aulicorum ſpes, quibus hominum παθήματα. ſibi aſſentantium palpo lactantur augenturque; nae ego omnes duim pro vitioſa nuce. Atque id quidem in maximi beneficii ab immortali Deo accepti loco pono: cujus memorem ad extremum uſque vitae ſpiritum me fore, eodem afflante, ſpero atque confido. Igitur eo viatico utcumque contentus, quod ab optimi Regis beneficentia mihi tributum eſt (ſcis dimidium eſſe illius, quod olim mihi decretum fuerat pro Quaeſtura Illicitana) nihil aliud ferme cogito, nihil urgeo, niſi noſtram ἐπανέλευσιν; ut in iſto veluti quietis portu, poſt varios caſus, totque rerum diſcrimina, ſaeva disjectus tempeſtate, tandem conquieſcam, atque in noſtro ἀμαλθείῳ, ſive in tuo potius, una tecum frequentiſſime (etenim tu unus mihi eris pro magna ac lectiſſima Bibliotheca) quoad ejus fieri poterit, colloqui, diſſerere, commentari, jocari denique, & garrire, ac legendo, meditando, ſcribendoque tranquillam vitam, ſive potius aeternam aevitatem, aucupari liceat; in qua omnis ſalutis ac felicitatis ſpes Chriſtianis hominibus eſt collocanda. Id profecto ſi mihi contigerit, prorſus ego nec Craſſi divitiis, nec Luculli hortis, nec C. Caeſaris opibus invidebo. Neque enim, credo, timendum eſt ut nec

id

id mihi liceat per purpuratos noſtros. Quando ſcilicet πρόσοδον hanc anniverſariam Princeps munificentiſſimus mihi largitus eſt pro praeſenti ac temporario inopiae meae remedio; quidni potius eam inſumam Alonae, aut alibi locorum, quam Mantuae? Praeſertim cum facile ſit, ſicubi opella noſtra ad aliquid publici muneris aut negotii uti voluerint, iſthinc me acceſſere, ac quovis gentium aut locorum amandare. Sed enim vero, ne ſis neſciens, non omne interea, dum hic verſor inter Urbis ambages, atque inexſuperabile ſaxum volvo, cum veteribus amicis noſtris commercium intermiſi. Scis porro quantum a candidatorum operoſiſſimo labore & miſerabili calliditate, atque ab ambitus & prenſationis moleſtiſſima diligentia vita noſtra abhorreat. Itaque Caeſari fratri optimo, ac vere φιλαδέλφῳ, quem tu πολυπραγματώτατον appellas, quemque jocorum ac facetiarum tuarum ſtimulis ſane quam lepide fodicas atque perſtringis (quae hic quidem pulchre excepit, uti par erat, atque ita ingentem ea nobis riſum pepererunt) totam, inquam, hanc ego illi Spartam ornandam commiſi: quam noſter egregie exſequitur, tueturque: quippe qui illud Xenophonteum apprime didicit, ἑαυτοῦ τι κήδετο ὁ προνοῶν ἀδελφός. Itaque paucos ego tantum amicos fautoreſque noſtros ſaluto ac reviſo, idque hercle haud frequenter, ac me ut plurimum domi occulo, libriſque utor, qui mihi in hac rerum inopia praeſto ſunt ab amicorum liberalitate, ac praecipue a Joſepho Capua, viro officioſiſſimo (quicum vetus ac profecto a pueris nobis amicitia mihi intercedit) atque etiam ab excellentiſſimo optimate Juvenatii Dynaſta, atque itidem a Hieronymi Pardi Clar. Viri Bibliotheca porro locupletiſſima: cujus beneficio praeſertim, praeter Graecos aliquos ſcriptores, incumbo pene totus in lectionem Commentariorum Auguſtini Calmeti in ſacra Biblia, qui haud diu eſt cum Pariſiis in lucem prodierunt. Opus, ita me Deus amet, egregium, ingens, eximium, ac ſuperius omni laude: quos qui viginti tres tomos habeat, haud ille ad pleniorem ſacrorum Codicum intellectum, uberioremque divini ſermonis doctrinam, quicquam deſiderabit. Quidquid enim utile ac concinnum ad hanc coeleſtem diſciplinam penitus exhauriendam ſcribi aut excogitari unquam potuit a veteribus, mediis, recentioribus, Graecis, Latinis, Barbaris, atque noſtratibus, Ethnicis, Rabbinis, Catholicis, atque heterodoxis Scriptoribus, omnia, inquam, in hoc opus contulit digeſſitque, atque ad purgatiſſimi judicii cenſuram revocavit expenditque ingenioſiſſimus auctor, ac criticorum ſane omnium ὑπερκριτικώτατος. Itaque, mi Martine, mirum eſt quantopere me hujus lectione oblecter, quamque uberem lectiſſimamque omnis doctrinae & eruditionis ſegetem hinc me capere poſſe intelligam. Namque, fatebor enim, aetas noſtra jam matureſcit, atque ex omni ante actae vitae ratione, ex variis rerum humanarum eventis, ac demum ex multiplici ſtudiorum varietate, quibus non leviter deditus fui, hunc maximum fructum colligi poſſe ac debere cenſeo, contemtum vani-

 tatis

tatis rerum omnium, *quae geruntur ſub ſole*, nihilque credere eſſe firmum, nihil ſincerum, niſi cognitionem veritatis, quam in divinis eloquiis ipſa ſumma ac prima veritas, pro ſua in hominum genus bonitate nobis manifeſtavit. Quandoquidem veriſſime Euripides in Helena

——— οὐδ᾽ ἔχω
Τί τὸ σαφὲς. ὅ, τι ποτ᾽ ἐν βροτοῖς.
Τὸ θεῶν ἔπος ἀληθὲς εὗρον.

Ergo illud tibi pro certo ſpondeo atque confirmo, fore ut cum primum hoſce tu libros pertractaveris (ſpero enim non diu me iis cariturum) tunc demum dictis pleniorem fidem habeas, atque ingenti gaudio ac laetitia perfundaris.

Caeterum de Pagii, viri me-dius-fidius eruditiſſimi, animadverſionibus in Baronium a te pene jam ad umbilicum perductis, vehementer gaudeo, atque id eo magis, quod in ea re potuit muſeolum iſtud noſtrum (quod equidem aeque tui juris ac mei eſſe ſemper volui, ac volo & jubeo) tibi commodare. Quod autem ſeveriores haſce, caeteraſque animi tui exercitationes ὀρνιθοτροφίᾳ iſta tua, ac ſedula avicularum procuratione, earumque ſuaviſſimo concentu temperare cures, nihil miror, immo rem valde probo ac laudo. Quando quidem, uti recte tenes, ille etiam M. Cato, ut ne alios memorem, Vir ſapientiſſimus, ac Romanorum omnium laborioſiſſimus, idemque ſeveriſſimis moribus, in magnis licet graviſſimiſque Reip. negotiis occupatus, hujuſcemodi deliciis ſenectutem ſuam confirmabat, uti teſtis eſt noſter Tullius: iiſque de rebus luculentiſſime ſcripſit in ſuis de re ruſtica commentationibus. De reliquiis κειμηλίω nummarii a te in ordinem ſeriemque quoad ejus fieri potuit digeſtis, ac tam ſplendida theca accuratiſſime incluſis, bene eſt: idque ex αὐτοψίᾳ aliquando probatum, erit mihi profecto jocundius.

Venio nunc ad meam Linariam. Graviter quidem haec tulit aviae amantiſſimae jacturam, quam ſemper matris loco ſuſpexit atque amavit, filiae prorſus obſequio ac reverentia: matrem enim amiſit dum erat in primis, quod ajunt, unguiculis, & ab hac ſancte & caſte educta uſque atque exculta fuit, ab eaque multa omnino accepit eximii amoris argumenta, quorum memoria ejus animo alte inſidet nunquam intermoritura. Hinc recte conjici poteſt, quantum hic caſus ei dolorem attulerit. Sed tamen bona vetula aetate erat praegrandi, immo jam effoeta, nonageſimum, credo, annum, prope attigerat, atque in extrema hac tempeſtate magnis praeterea incommodis ac morbis affligtabatur: itaque jam certum erat ejus vitae curſus finem inſtare, ac propediem affuturum: quae quidem cogitationes non parum valuerunt ad hujus luctum minuendum. Namque ita natura evenit, ut mala ante proviſa minorem neſcio quomodo vim habeant, ac facilius perferantur. Accedit & illud, quod graves fortunae caſus

Digitized by Google

caſus in re domeſtica ac familiari, ac vehementes morborum, ac ſenectutis ipſius moleſtias fortiter ac ſancte in extremo tanquam vitae actu ſuſtinuit, ac potiſſimum poſteaquam ab ἀποπληξίας inſultu linguae vitium triſte illud ei ornamentum attulit, de quo Sophocles:

Γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει,

ut hinc ſperare liceat per ea malorum laborumque experimenta animum illius, *tanquam aurum in fornace* ab omni prorſus humanarum affectionum labe expurgatum, ad τῶν μακαρίτων ſedem ſtatim evolaſſe. Atque hac, & maxima quidem conſolatione, qua carent illi, *qui ſpem non habent*, mea haec plurimum ſe corroboravit, atque ab ſuo animo omnem prope moerorem abſtergens, ad Chriſtianae pietatis officia exſequenda aptius ſe comparavit. Caeterum ejus verbis maximas ego tibi gratias pro iis, quibus tui doloris συμπάθειαν ſignificaſti. Ajalae tuo optime erat, cum noviſſime illum viſi, ſex ſcilicet abhinc menſibus, una cum Maianſio noſtro. Et certe quidem id raro admodum contingit. Namque a Caeſaris fratris domo (cujus ego hoſpitio utor) quae eſt in vico reginali, uſque ad Mercedis παρασάγγας pene eſt: ac praeterea a porta Coenobii uſque ad illius Coenaculum arduus ac prolixus adſcenſus per longas ſcalas, atque tortuoſa & inextricabilia callium & contignationum diverticula: habitat enim in ſupremis ferme aedibus, quas vir bonus ſibi praeoptavit propter amoeniorem camporum proſpectum, aëris purioris hauſtum, atque aeſtivae aurae flatum liberiorem. Quod quidem iter arripere atque exſequi laborioſum eſt, homini praeſertim pedibus impedito. Sed tamen ut tuo officio ſatis faciam, hominem adibo primo quoque tempore, atque ei tuas literas legendas tradam. Incumbit quidem vir ſtrenuus, etſi adeo aetate provectus, in eas lucubrationes, quas habet in manibus, ac praeſertim in verbis, elocutionibus, atque apophthegmatis Hiſpanicis Latinitate donandis, pro confectione Dictionarii, quod a regia Academia exornatur. Sed quid amplius quaeris, aut quid vis tibi dicam? Vir optimus valde repueraſcit. Quod cum Cervilionis Comite diligentiſſime egeris pro popularium tuorum ſalute, agnoſco hominem φιλοπατριώτατον, atque in hac re te maxime laudo. De adjiciendis illis verbis in epiſtola tua ad Caſtelvinium, Octav. Buſtantium eruditum atque optimum juvenem, atque utriuſque noſtri amiciſſimum, monui, qui ſibi hanc curam arripuit. Et vero in hac quoque re plurimi facio eximiam iſtam animi atque ingenii tui comitatem atque indulgentiam, qua leviſſimae animadverſioni noſtrae tantum tribuiſti. De ſacrorum Bibliorum exemplari tibi comparando, quod quidem typis nitidioribus ac grandiuſculis excuſum ſit, omnino hiſce duobus tribuſve diebus rem conficiam. Sed jam garrulitati meae finem tandem imponam: cui quidem prudens ſciensque indulſi, ut hoc pacto literas a te elicerem longiores. Id igitur praeſtabis pro tua in me benevolentia, ac ſalvebis a Caeſare fratre

tui obſervantiſſimo, atque itidem a mea Linaria. Vale. Data Mantuae Carpetanorum, prid. Non. Martias, An. MDCCXXVIII.

Sed quid ego? Exciderat mihi, ut te admonerem de Rotundi libro, quem Aug. Ramirii procuratori, qui nuper Alonam petiit, tradidi tibi reddendum, quod ut efficiat tibi curae erit. Sed & illud. Calmeti Diſſertationes omnes, ac Praefationes in ſingulos Bibliorum ſacrorum libros, in duos treſve tomos conjectae, iſthic ſunt penes eximium virum P. Varenium Bigodetianum, ſuae Galliae negotia in iſthoc emporio procurantem, qui eos mihi Lutetia attulit: a quo illos accipere poteris legendos, atque ex iis modo judicium facere de integris ejuſdem Commentariis. Iterum vale.

XIV. BULIPHO MARTINO SUO

S.

Alonam.

EUgepae, mi Martine, pullarius iſte tuus bellus homo eſt, atque auguralis ſuae ſycophantiae callentiſſimus! Qui quidem recte nuntiavit, aves iſtas magni Jovis internuntias libenter offam arripuiſſe: ſed conjectoris vitium fuit, quod terripavium illud non recte, atque ex ſubdolae artis praeſcripto interpretatus, quid fata oſtenderent minime intellexerit. Quid enim convenit inter fruſtulum pultis ab pullorum ore delapſum, ac reditum meum in iſtum Alonenſem receptum, ut hoc inde portendi videretur? Videſis igitur, an non alia potius fuerit augurii ſignificatio. Equidem a tripudio illo ſoliſtimo, cum tenue ψωμίον in terram decidit, illud potius juxta abditiſſimam iſtam tuam augurandi ſcientiam innui conjiciendum, brevi ſcilicet fore ut Linaria mea quidquid in utero geſtabat deponeret. Idque pol eventus comprobavit. Quando enim tu, peritiſſimus homo, μὰ τὸν Δία, in auſpicio mihi eſſe voluiſti, tu ſilentium eſſe, ac pullos paſci denuntiaſti: tum ego, quamvis is ſum, qui uti phyſicus ille Pacuvianus, Tullio noſtro memoratus,

> —— *Iſtis, qui linguam avium intelligunt,*
> *Pluſque ex alieno jecore ſapiunt, quam ex ſuo,*
> *Magis audiendum, quam auſcultandum cenſeo;*

nihilo minus extemplo omen arripui, atque (bonum factum!) uxorem monui fore uti actutum ventris onere levaretur. Quid quaeris? Auſpicatiſſimae omnino mihi fuerunt literae tuae. Commodum enim eas acceperam, cum poſtridie ejus diei, Idibus nempe proximis, poſt primas luces mulier

mulier ὑπὸ τῶν ὠδίνων correpta eſt. Qui dolores principio quidem minus vehementer eam vexare, ut eorum levitatem propemodum accuſaremus, inde rem in longitudinem protenſum iri exiſtimantes. Sed tandem uno aſſultu ac morſu acriori res omnis confecta eſt: idque adeo feliciter, ut vix ingenti clamore edito pepererit puerum me-hercule ſcitiſſimum, ea quidem forma, ea tenelli corporis firmitate atque εὐεξίᾳ atque ea membrorum ac coloris venuſtate, ut profecto nihil ad eam rem, atque ad meam cumulatiſſimam laetitiam accedere poſſe videatur. Matre praeſertim incolumi. Quam mei amantiſſimam, non neſcis quantum ipſe magnifaciam, atque amore proſequar prorſus ſingulari. Qui illud ab Heſiodo acceptum uſque in ore habeo,

Οὐ μὲν γὰρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς ——

atque illud Homericum probe memini:

—— οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον,
Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασι οἶκον ἔχητον
Ἀνὴρ, ἠδὲ γυνή. ——

Sed quid profanos mihi auctores promam, cum e divino eloquio paſſim doceamur, maximum Dei immortalis donum eſſe *mulierem bonam & prudentem* remque acceptiſſimam eſſe ipſi Deo ac hominibus, *vir & mulier bene ſibi conſentientes.* Igitur, ut tu quoque (qua es animi bonitate, ac ſumma adverſum nos benevolentia) meum hoc maximum gauderes gaudium, nihil differri debere ratus ſum, quin te ſtatim laeto hoc nuntio onerarem. Qua propter ſtatim haec ad te, licet hercle magno atque operoſo labore, ab aſſiduis enim ſalutantium matronarum, amicorumque officiis, atque a mulierum noſtrarum ἀδελφαῖς (adde his non infrequentes nitidiuſculi altelli vagitus) identidem diſtentus atque in diverſa diſtractus: in hujuſce praeſertim domus, qua, ut peregrini, ac Caeſaris fratris hoſpites, hic utimur, brevitate atque anguſtia, adjuncta praeterea podagrae moleſtia, quae me hac ſaeviſſima hyemis tempeſtate indignis habuit modis; vix quidem verbum exprimere potis ſum te dignum, quodque non invita, uti ajunt, Minerva, atque omnibus iratis Diis, in lucem prodeat. Quid ais? inquies; adhuc te pedibus debilem audio? Quin tu jam dudum inſenſiſſimam iſtam podagram migrare juſſiſti in morboniam, atque

In fuſtitudinas ac ferricrepinas inſulas?

Vellem quidem ego jam pridem id effeciſſe. Sed tamen non ita ſuperis placuit. Tres jam integri ſunt menſes, quibus pedem e lectulo, aut ſaltem e cubiculo non extuli, ac quibus teterrimum hoc ῥεῦμα artus propemodum

modum omnes, modo hunc modo illum, torquet: ac poſtremo pedem utrumque ac crura, etſi non adeo ſaevis dolorum ſtimulis, ita obſedit, ut quaſi utres vento inflati ac diſtenti, omnino videantur. Itaque nec momento temporis rectus ſtare poſſum, nec unum quidem greſſum ponere: utque puerperae lecto aſſidere queam, horis ſaltem pomeridianis ac veſpertinis, pueri e grabato extractum ſella inſidentem me ſublimem ferunt, quaſi lapidem aut ſtipitem, ad omnia prorſus vitae munia inertem, ac pene immobilem. Vides, mi Martine, non te ſolum hyeme hac male multatum ab immani frigoris truculentia: adverſus quam probe te muniiſti iis victibus, atque ea διαίτης ratione, quam lepide admodum, ac profecto graphice tuae literae depinxerunt. Quamque vehementer probat ſummus amicus ac familiaris noſter Petrus Rotundus, medicus, uti ſcis, ſapiens ac diligens, atque in perveſtigandis morborum, caeterarumque rerum naturalium cauſis, rimator ſolertiſſimus, qui te quidem magnopere colit ac diligit: ac ſuum alterum opuſculum tibi probatum fuiſſe, probatiſſimo nempe judici, eidemque oculatiſſimo, in certiſſimi triumphi loco ponit.

De reditu noſtro, quem tanto urges opere, nihil muto. Illud in primis mihi certum eſt, nullum poſthac hybernum tempus ſub hoc frigidisſimo coelo, tempeſtatis ſimul ac podagrae ferociam perpeti. Quam ob rem hic tam diu commorabimur uſque eo dum Linaria mea a puerperii incommoditatibus ſe omnino expedierit: atque infantulus noſter (cui in aquae ſalutaris luſtratione nomen indidimus Carolo, pro noſtra, quod ſcis, in ſanctiſſimum Mediolanenſem Antiſtitem devotione ac reverentia, quod neſcio quomodo mihi exciderat ut ſupra adſcriberem) donec, inquam, Carolus noſter viribus convaluerit ad perferendos itineris labores idoneis, ac tempeſtas advenerit peregrinantibus minus adverſa. Claſſis interea Peruana ad Gaditanum portum feliciter appulerit: quod quidem propediem ſperamus fore ex nuntiis noviter allatis per Arnaldum quendam navarchum cercuri Gaditani, qui ab inſula Havana ſimul cum ea claſſe profectus, poſtquam aliquos dies ſub ejus praeſidio navigavit, eam reliquit cis ſinum Bahamenſem A. D. XVII. Kal. Februarias, ut ſuum ipſe curſum maturaret. Quin nuper auditum eſt, duas aut tres ejuſdem claſſis onerarias, vehementiori vento ingruente diſperſas, Ulyſſiponem, alioſve noſtri continentis portus jam tenuiſſe. Itaque ſperare licet, brevi Montaletium noſtrum ad nos regreſſurum, qui poſſimus tandem nimium diu jactatis familiae noſtrae rebus rationem aliquam expeditiorem, ac σύστημα firmius ſtabiliuſque conſtituere. Ac poſt illa ab caeteris omnibus curis expeditus, id tibi confirmo fore ut in eam unice incumbam, ut quam citius ad vos, ac tibi referam Buliphonianam rhedam, fatiſcentem hanc quidem vetuſtate, ac diuturna viarum Matritenſium quaſſatione ſubſtridulam, ac pene diffractam: ſed cum domino, qui in te amando obſervandoque nunquam con-

conſeneſcat, quique tuorum amplexuum & colloquiorum deſiderio uſque juveniliter exaeſtuet.

De vaſis Indicis quod denuo me mones, facis tu quidem rem minime neceſſariam, pene dixeram damnoſam. Scis illud e Plauto deliciis atque amoribus tuis.

Memorem immemorem facit, qui monet quod memor meminit.

Caeſari fratri hanc provinciam demandavi, quem te non latet hominem eſſe ad amicorum deſideria promovenda ſedulum, ac naviter induſtrium. Qua propter timere minime debes, ut ille hac in re ὑδρομανίᾳ iſti tuae lautitiaeque morigerari detrectet. ab eodem ſalutem accipies, non auream neque argenteam, etſi Gaditanam, ſed tamen verbis locupletiſſimam. Salvebis etiam a Rotundo, Buſtantio, & Capua, qui epiſtolam tuam avide legerunt, & ſummo plauſu una mecum collaudarunt. Idemque a mea Linaria. ὑγίαινε. Data Mantuae Carpetanorum, XI. Kal. Martias, MDCCXXIX.

XV. MARTINUS BULIPHONI *ſuo*

S. D.

Mantuam Carpetanorum.

SEro tandem, mi Bulipho, ad officium redit Martinus tuus: quod ab ſe intermiſſum, non quidem oblivione tui, aut faſtu; ſed valetudine, & truculentia frigoris. cujus aſſidua comes, inertia. Pridie Eidus Octobreis, coelo adveſperaſcente, horrore quodam vehementi correptus, ac doloris totius corporis morſu acerrimo, decubui. Qui quidem dolor ita in univerſa membra ſaeviebat; ut vel digitum erigere minime poſſem; nedum crus aut brachium movere. Supervenit febricula cujus aeſtu per aliquot dies jactatus; incidi in ἀγρυπνίαν & ἀνορεξίαν. Quodque erat omnium longe miſerrimum, in ὑπηνέμιον nauſeam. Quae me per duos fere menſes vehementer afflixit, matutino tempore, ac praeeunte tuſſicula. Eo infeſtior moleſtiorque, quo ab inani jejunoque ventriculo. Nihil enim ejiciebam, praeter aquulam pituita mixtam, ſive, ut Hippocratis verbis utar, σίαλα καὶ λάπην. Mane igitur premebar nauſea: horis autem pomeridianis ſiti cruciabar. Quam ſitim potu aquae gelidae, vel exſtinguebam, vel ſaltem levabam. Quid quaeris? Indulſi pancratice noſtrae φιλυδρίᾳ. Etſi dehortante tumore illo crurum φλεγματώδει. Medico uſi ſumus familiari noſtro Antonio (pene dixi, Muſa. Nam ille etiam morbos frigida cura-

curabat) Bernabevo, egregio illo cunctatore. Qui vulgarium medicorum praeproperam feſtinationem temeritatemque exoſus; tutiore incedit via, exemplo Q. Fabii Maximi Verrucoſi. Inter haec ſtomacho graviter languebam, infeſtante copia τῶν φυσῶν. Genuum vero poplitumque imbecillitate adeo laboro; ut vix ſtare in veſtigio queam, nedum incedere. O rhedam Buliphonianam! Quam me torquet recordatio tui! Quando te nanciſcar praeſente domino, fatiſcentium membrorum, dejectique animi levamentum? Quam ſaepe votis nuncupatis, Fortunae Reduci aures obtudi! Quas illa obſtruſas ſurdaſque. Licebitne aliquando ea ſolvere. Videntur mihi aves addicere. A dextra cecinit oſcen. Tripudio auſpicatus pullarius, ait pullos e cavea eductos, offa libenter paſci. Euge. Salva res eſt. Videbo te denuo, Bulipho mi: & in amplexum tuum animi impotens ruam. Sed ad reliqua corporis noſtri νοσήματα, unde divertimus. Ab initio autumni laboramus quadam alvi intemperie & ἀνωμαλίᾳ, perturbato inteſtinorum officio, cum naturae tenore atque οἰκονομίᾳ. Omnia ὕστερον πρότερον. more Homerico. Eaque ventris inconſtantia, ut domo pedem efferre non queam. praeſertim veſperi. Nam mane quidem minus vexor. Sed quid mane? Non te latet quam ſemper ego fuerim φιλόψυχρος. Hac autem teterrima coeli tempeſtate, hyemeque frigidiſſima, adeo obtorpui; ut ejus diritati ſuſtinendae impar; priſtinam vitae rationem & conſuetudinem immutarim. Surgo multo die. fere hora tertia. aliquando ſerius. Et id quidem, ut rem divinam faciam Hora nona, interdum octava: denuo me in lectum immergo, multis ſtragulis, culcitris, lodicibus, ſuffarcinatum. Incedit cupido literularum aliquid exarandi ad Buliphonem noſtrum. calamum in manum. Ille autem rigentibus digitis ſponte labitur. Tametſi nunc, languente jam frigore, ac de acerbitate nonnihil remittente, in priſtinum vitae inſtitutum ſenſim delabor. Surgo maturius, eo cubitum nocte jam adoleſcente. Redit enim amor lucubrandi. Habes, mi Bulipho, hiſtoriolam infirmae valetudinis noſtrae. Quam tibi enucleatius exponere viſum eſt; ut ne viderer ordinem deſeruiſſe. Nunc ad alia. De vaſis Indicis auriculam tibi vello. Hominem luxurioſum inquies. Quid? volo laute bibere. Addunt ea vaſa aquae potui neſcio quam illecebram. Faceſſant illa Samia veterum luxui tantopere commendata. Quare, in eam curam ſerio incumbe. Donec perficias, tenebo te mordicus. Rotundo noſtro velim gratias pro tranſmiſſo opuſculo. quod legi libentiſſime. Spero te ad nos propediem. Simulac Linaria tua ventris onere ſe expediat. Quod utinam auſpicato! Caeſarem fratrem ad Herculis ſtelas profectum, & extrema Mundi; vehementer probo. Ut, ſi quae ſuperſunt, in rebus afflictis, fortunarum reliquiae, colligantur. Etenim neſcio quid ſiniſtri praeſagit animus. Utinam ille locupletior Gades appellat, quam ſolverit! Vale, cum uxore tua lectiſſima, & manus pedeſque cura diligenter. Alona, V. Eid. Februarias, Anni MDCCXXIX.

XVI. MAR-

XVI. MARTINUS BULIPHONI *ſuo*

S. D.

Mantuam Carpetanorum.

ITane, mi Bulipho? (Quod felix, fauſtum, fortunatumque ſiet.) Linaria tua auſpicatiſſimo partu marem edidit? ὑπέρευ! O laetum nuncium! Vix mihi temperare queo, quin aliquid pangam

Nuper foemineam peperit Linaria prolem,
Atque auxit ſexu deteriore domum.
Scilicet illa rudis Lucinae forte laborum,
Non explorato pondere fudit onus.
Nunc emendatum profert lepidiſſima pignus,
Edit & optatum, patre volente, marem.
Quare? ut virtutem genitoris proderet infans,
Doctrina, & clari dotibus ingenii.

Vale, & congerrones tuos ſaluta meis verbis. Alona, IX. Kal. Martias, An. MDCCXXIX.

XVII. BULIPHO MARTINO *ſuo*

S.

TU quidem homo in jure cavendi peritiſſimus, ut audiviſti proximum adventum noſtrum in hanc Urbem, ſtatim hinc in receſſum iſtum tuum evolaſti, ut vel ſic ab invitandis nobis ad ruſticationem amoeniſſimam honeſtius abſtineres. Sed enim vero neque hoc pacto effugies impudentiam noſtram. Scis cum quo hominum genere tibi res ſit. Statuimus ergo proximo die lunae A. D. V. Eid. recta ad te, vel cum Salafranca noſtro (hujus rheda viatoria uſi, quam enim Mantua attulimus amplior eſt, quam ut viarum iſtarum ratio poſtulet) vel ſi hic minus poterit (quod confido fore) cum mea Linaria. Tu igitur curſipedi iſti tuo rei culinariae praefecto claſſicum cane, bubulam, vervecinam, ſuillam, botulum, lucanicam, ventrem Faliſcum, braſſicam, adde ſis gallinam, in ollam majorem conjicito, magnam enim ὄρεξιν, ac ferme Matritenſem βουλιμίαν ad te afferemus. Animus eſt, non modo te effictim amplexandi, ſed etiam

me-

Montaletium noſtrum tandem aliquando, poſt diuturnam moleſtiſſimamque navigationem, Coronii portum appuliſſe. O fauſtum nuncium! Qui, ſiquidem verus eſt, ut ſpero, ſcire avemus ſuſpenſo animo, quorſum rationes tuae vergant. An illo proficiſci pares, an manere iſthic, donec Montaletius Gades ſe recipiat. Quicquid ſtatueris, docebit me frater tuns per literas. Interea id tibi perſuadeas velim, neminem eſſe tui amantiorem, ſtudioſiorem, obſervantiorem, quam me. Vale. Alona, IX. Eid. Martias, An. MDCCXXIX.

XIX. EMMANUEL MARTINUS CAESARI BULIPHONI, ANTONII F. PHILIPPI

Fratri viro ornatiſſimo,

S. D.

Mantuam Carpetanorum.

ETiam in Villam Popilianam me conjeci, adigente urbano aeſtu. Satin lepide? Certe fratri tuo anniverſaria haec ruſticatio & perbona viſa eſt, & neceſſaria. Num & tibi? Non credo. Nihil illi rure gratius, vel agreſti hac ſimplicitate venuſtius. Te contra, urbanae capiunt praeſtigiae; nec turbidae negotiorum procellae pervicacem tuam induſtriam vel deterrent, vel frangunt; quo minus accurate exhibeas quotidiana illa, moleſtiſſimi officii plena: ire ſalutatum, prenſare, deducere. Ut autem agnoſcas, jure me hiſce latebris tantopere delectari; haud gravabor Popilianae Villae ſitum, commoditateſque, tanquam in tabella depicta, tibi ante oculos repraeſentare. At cum in literis ſuperiore aeſtate ad fratrem tuum datis, ejus ſalubritatem opportunitatemque luculente oſtenderim; circa ea tantum in praeſentia verſabor, quae ad voluptatem pertinent, Villaeque ipſi adhaerent. Primum omnium eſt in ea areola quaedam ad ſolem occidentem obverſa. Hnic ab oriente aedificium imminet. Ab occaſu autem proceriſſimae quaedam ſorbi, in tabernaculi morem oppanſae, umbram quidem efficiunt opacitate ſua longe jocundiſſimam. nec tamen ſine molli aeris perflatn. Frondes enim aurae Zephyrive appulſu ac motatione leniter micantes, illecebroſo quodam ſuſurro aures demulcent. flatuque frigidiuſculo cute perſtricta, ſumma voluptate recreatur animus atque perfunditur. Praeterfluit rivulus, gratiſſimus, me-hercle, leni murmure labentis undae. Etſi non ille perennis ac jugis. Statis enim diebus tantum adlabitur. agrorum nimirum irrigationi. Quo fit, ut eo gratior ille adfluat,

quo exſpectatior. Superne vitis expanditur, quae tranſverſis perticis ridicisque ſuſpenſa, per eaſque laetiſſimis palmitibus flagelliſque perrepens, ſoli torrenti intercluſo aditu, univerſam aream obumbrat. A meridie hortus excurrit, quem mites cicureſque plantae fructuum varietate atque praeſtantia adeo nobilitant, ut in eo Pomonam Vertumnumque verſari, facile crederis. Fama eſt eum locum in tutela eſſe Priapi, fureſque nocturnos, ſaligna ejus falce deterritos, religione quadam illum formidare. A Septemtrionibus aperta omnia atque patentia; quo ſaluberrimus ille ſpiritus libere meet, ſeſeque diffundat. Nec tamen oculis ſua deſunt illicia: procerae ac luxuriantes ficus matureſcentibus fructibus onuſtae, amygdali, ſycamini. Denique, quo me verto cumque, amoena omnia, laeta, viridantia. Adde avicularum lenocinia, philomelas, cardueles, regulos, modo cantillantes, modo procaci volatu atque petulco, quaſi laſcivientes ac ludibundas, ſe invicem petentes. Univerſam Villae frontem vitis alia penſilis opacat: quam ſtatuminum loco pilae quaedam ſuſtinent, quae tranſverſas trabes excipiunt, tanquam juga canterii. Videas illic pendentes botros, & mirabili naturae ſolertia capreolis fultos ſerpere palmites. Quid ea deambulatione jocundius fervente aeſtu? Quid opportunius amicorum congreſſibus? Illaepſae pilae horti frontem, quae e januae regione protenditur, tanquam pinnae quaedam coronant. Ut ne autem maceriae objectu horti proſpectus adimatur; totum illud ſpatium, quod ad Villae angulos pertingit, decuſſatis arundinibus, quibuſdam veluti clatris, ſepitur & clauditur. Ad laevam eſt via publica, praeter ipſam Villam hortique macerias. Quo fit, ut ultro citroque commeantium aſpectus, animum loci amoenitate jam delinitum, nova afficiat voluptate atque oblectamento. Scatet quippe via praetereuntium frequentia. ducit enim ab oppido ad ſuburbiolum quoddam. Medium ſpatium tenet Villa. Cujus horti maceria, oppidi extremas aedis contingit. Quod oppidum ſi percurras, in novas incides voluptates, animique laxamenta. Non enim illud, ut fere ſolet, in vicos, angiportus, latioreſque vias, ac plateas, diſſectum eſt atque expanſum. Sed uno tractu ſecundum amnem porrectum; cujus utramque ripam aedificia occupant, relicta in medio via novo me-hercle ac feſtiviſſimo conditu. Itaque domus quae orientale latus occupant, ſingulos habent ad januam ponticulos, rivi trajectui. Ad haec ſuas arbores exadverſum oppanſas, arcendo aeſtui. Identidem vero arboreta quaedam vitibus illaqueata, continuam illam ſeriem interſecant. Latiore ſpatio iis relicto, aedificiis aliquanto retractis. Qua ſtructurae novitate atque illecebra nihil eſſe poteſt jocundius. Dicas in iis arboretis Napeas, Dryadas, atque Hamadryadas ſuas exercere choreas ac laſcivire. Ita omnia laeta, hilara, amoena. Uno verbo deliciae omnes manipulatim in me. Satin' ergo tibi videor ſapere? Vereor enim ne tibi haec ſordeant, qui ampulloſum illud geris CAESARIS nomen. Etiamne perſonam? Ne Di ſirint.

Ap-

Appellarem cum te mortalium omnium aerumnoſiſſimum. Omnia hic ad ſimplicis naturae praeſcriptum. Nemo palpo me percutit, nemo mihi os ſublinit, vel ludos facit, nemo ſutelas ſtruit, nemo fidem fallit. Itaque veſtras iſtas delicias, quas tanto extollitis opere, non emam vitioſa nuce. Monſalconii libros acceptos referimus curae, induſtriae, diligentiae tuae. Abſque iis fuiſſet, periiſſent profecto ſtudia noſtra, & ſpes omnes contabuiſſent. hominem acrem atque ſolertem! Quo te ego appellem nomine ob tam eximium in me collatum beneficium? Nullum certe occurrit neque amplius, neque magnificentius, quam illud ipſum quod merito geris. Addam autem honoris gratia ambitioſum illud cognomentum Orientis regibus indi ſolitum. teque in poſterum appellabo: CAESAREM EVERGETEM. Nimis languide: CAESAREM ΘΕΟΝ. Certe viſus mihi es e coelo delapſus. Quid plura? Tu unus nobis es τὰ πάντα.

Jani Ajalaei Diſſertationem criticam legi ſumma cum voluptate. Nec tam in ea miratus ſum auctoris eruditionem, diligentiam, atque judicium; propterea quod ea omnia jam dudum mihi ſunt cognitiſſima; quam CURIONIS nugas. qui leviſſimis conjecturis, ac perfunctoria opera ea e proprio cerebro conatus eſt evellere, quae altiſſimis haerent radicibus. Tamen ejus modeſtiam laudo, quod manus dedit. Bene eſt. reſipuit CURIO. Tu haec meo nomine Ajalaeo nuncia. Eumque complectere arctius. Et in hoc ferventiſſimo aeſtu languentes ſpiritus nivata recrea. Et vale. E Villa Popiliana in Agro Alonenſi, IV. Eidus Sextileis, An. MDCCXXII.

Pene me fugerat quod minime fuerat praetereundum. Nimirum ut meo nomine gratias agas humaniſſimo ac liberaliſſimo Principi, cujus ope & impenſa ea ad nos pervenere volumina, quorum deſiderio tantopere cruciabamur. Saneque ſpes noſtrae exaruiſſent, niſi tanti Moecenatis majeſtas ac reverentia tot difficultates extricaſſet, ac Gordianum illum nodum, velut gladio adhibito, praeciſiſſet. Di illum fortunent, diuque perennare ſinant, literarum praeſidio, optimatium ſplendori, Hiſpaniaeque noſtrae decori atque ornamento.

PRAEFATIO ἈΠΑΣΤΕΡΩΣΕΩΣ.

XX. CAESAR LAURENTIUS BULIPHO

Amico Lectori ſalutem.

ADeſdum, candide Lector, paucis te monitum volo, antequam ulterius progrediaris. Jam primum omnium excuſatum me tibi eſſe oportuit, quod, cum optime ſciam quam mihi ſint vires imbecillae ac curta ſupellex, cum ingenii, tum maxime in dicendi ſcribendique facultate; nihi-

nihilominus hujuſce Praefationis ſcribendae provinciam ſuſceperim, atque auſus ſim inania mea haec verba viri clariſſimi ac praeſtantiſſimi Emmanuelis Martini, Alonenſis Eccleſiae Decani ſcriptis adtexere, ac veluti ſuem Minervae comparare. Quando quidem, etſi a teneris, quod ajunt, unguiculis, vix pene lucem vidi ac libros colui & pertractavi, atque ab Antonio patre (ſtrenuo illo ſtudioſiſſimoque literarum alumno atque fautore) inter literatorum hominum ſtudia, ac per familiariſſimam perpetuamque illorum conſuetudinem altus eductuſque, ſcientiarum atque multigenae eruditionis uberem ſegetem me collegiſſe oportebat; attamen fateri me piget, ac pene etiam pudet, fato quodam adverſo aliter rem cecidiſſe. Porro, cum prima fere juventute, tumentibus per Italiam undique rebus, ac ferveſcente bellorum incendio, non tantum a libris, ſed e domo patriaque avulſus, domeſticis commodis fortuniſque omnibus ab hoſtium immanitate profligatis, extorrem exinde vitam ac ferme tumultuoſam agitaverim, multiſque ſaepe periculis atque aerumnis obnoxiam, ipſemet identidem in admirationem rapior, aliquantillum tamen mihi mentis adhuc ſupereſſe, ac non omnem prorſus humanitatis & priſtinae eruditionis ſenſum exuiſſe. Id autem eo narravi, ut intelligas, me ipſum mihi apprime notum, non ſponte, ſed vi quadam amoris atque officii adactum (quo Philippo fratri meo amantiſſimo aeque ac amatiſſimo ab ineunte aetate valde deditus fui, atque aeternum me fore polliceor) dum illius voluntati obſequor, id oneris vel invitum me ſubiiſſe. Res enim ita ſe habet. Emmanuel Martinus, vir egregius atque omnium hujus aevi ſcriptorum facile princeps, praeterita aeſtate ſeceſſerat in villam quandam Alonae proximam, ut torridam ſideris vim amoeniſſimi loci temperie, atque aſſiduis ſuavis aurae flatibus, temperaret: animumque hoc curarum laxamento recreatum ad ſeveriora ſubinde ſtudia capeſſenda redderet alacriorem. Sed enim non ita ſe a Muſis avellere potuit, quin illi ſe ruſticationis comites adjunxerint: namque ita evenire ſolet, ut literatorum hominum diverticula & ſeceſſus majorem illis ſtudiorum atque elucubrationum vim ac deſiderium inſtillent, & commoditatem praebeant opportuniorem. Igitur noſter poemation quoddam, inter alia, elegantiſſimum Latine compoſuit, quod Philippo fratri inſcripſit, jam pridem ſibi ſtudiorum communione, ac quotidiano familiaris conſuetudinis uſu mutuiſque officiis conjunctiſſimo: cui etiam epiſtolas ſaepe numero Latine itidem ſcribebat, ea elegantia, atque eo melioris aevi ſpiritu, & nativo ac vernaculo quodam ſapore, ut feliciſſimis illis Tullianis temporibus ſcriptas fuiſſe merito exiſtimes. Atqui frater meus ſtatim miratus ſtyli venuſtatem ſummam & caſtimoniam ſingularem, ſuaviſſimi praeterea carminis fluidam ac puriſſimam elegantiam, ac demum lepidiſſimi ſane argumenti novitatem, quo perbelle praeclariſſimus poeta vitae ſuae curſum ac varios caſus recenſet, atque itinera, quibus tamdiu nobiliſſimas provincias luſtravit: ſtatim, inquam,

quam, ingenti exarſit cupiditate Elegiam illam in publicum edendi. Quod, ut amico prodidit, reſtitit vehementer vir graviſſimus, atque impenſe huic illius deſiderio adverſatus eſt, reputans juvenilem illum luſum (ita enim ajebat) utpote ſuae aetati minime conſentaneum, in ſcriniorum aut pluteorum latebras conjiciendum eſſe, ac perpetuo occultandum. Sed enim frater omnino, quod ſemel animo praeceperat, vel amico reluctante, efficiendum eſſe decrevit, ut ſuo erga humaniores literas ſtudio, & adverſus literatos viros amori aeque ſatisfaceret, ac praeterea ut Hiſpanienſem novum hunc Ovidium Hiſpaniis ſuis manifeſtaret. Novit enim optime, quod etſi viri hujus doctiſſimi fama per univerſam ferme Europam, ac per ſummorum ora virorum undique clucat, hic apud ſuos, ac potiſſimum in Alonenſi illo terrarum orbis veluti receſſu, pro nimia animi ſui modeſtia atque ingenii moderatione, quaſi ignotus admodum deliteſcit: ac proinde ſui officii eſſe duxit hominem a ſuo latibulo in publicum protrudere, hoc edito poemate. Cui mihi in animum venit epiſtolam adnectere, qua vir clariſſimus illud fratri meo miſit, ac praeterea alias nonnullas ad eundem datas in noviſſima ſua Italica peregrinatione, atque aliquas ſubjicere, ex iis, quas frater reſcribebat (quarum exemplar, dum Alonae agerem, mihi exſcripſeram) utpote quae ad Elegiae argumentum quodammodo pertinent, & ut earum ſeries eſſet hoc pacto veluti continuatior, & ſenſus intellectu facilior, atque etiam ut locupletiorem plenioremque libellum promerem, exiſtimans gratius, quo uberius, id tibi muneris futurum. Licebit autem tibi ex hujuſmodi opuſculis, tanquam ab ungue leonem, facile dignoſcere quantus vir ſit Emmanuel Martinus, ac quantum quamque opimum literaria Hiſpanienſis Reſpublica ſcientiarum atque abditioris eruditionis theſaurum in ſuis viſceribus fere reconditum poſſideat. Etenim ex hac tantum Elegia, atque iis epiſtolis, quas nunc legendas tibi propono, quis adeo vecors & rudis ſit, quin ſtatim internoſcat, illarum ſcriptorem omnem antiquitatem penitiſſime introſpexiſſe, atque ex omnibus antiquorum ac recentiorum temporum Graecis Latiniſque auctoribus, omnem linguarum, humanitatis, hiſtoriarum, criticees, aliarumque artium notitiam funditus exhauſiſſe, illorumque vim in ſuum pene ſpiritum transfudiſſe? adeo ut ſuum quaſi patrimonium ac peculium ex iis omnibus conflaverit, & graviſſimis quibuſque rebus ſcribendis, ac graviter ornatiſſimeque pertractandis unice ſit natura, ingenio, ac ſtudiorum cultu inſtructus atque inſtitutus. Summus quidem hic vir Oropeſiae parvo oppidulo in Edetanis natus, a prima ferme aetate maximam ingenii aciem ac vim (qua in re omnes pene Hiſpanienſes nullis gentibus quidem minores habentur) ſibi a natura obtigiſſe oſtendit. Igitur cum ad ſelectiora quaeque ſtudia animum appuliſſet, incredibile eſt quanta celeritate in iis profecerit, & ſolennes artium ac ſcientiarum curſus emenſus fuerit. Vix inita adoleſcentia cupide incenſus deſiderio humanioris atque abſtruſioris diſci-

plinae, & Graecarum literarum addiſcendarum, Romam perrexit, quo innumerabiles Hiſpani quotidie confluunt ſacerdotiis poſtulandis. Sed, Deus bone! quantopere exoptandum foret, ut, in Urbe pietati aeque ac literarum ſtudiis peropportuna, omnes eundem, ac noſter, vitae curſum inſtituerent. Hic nempe, neglectis omnibus oblectamentis atque illecebris, quibus tantopere Urbs illa abundat, unice ſe in Bibliothecas contulit, in iiſque permultos annos pene latitavit. In primis autem ampliſſimo doctiſſimoque viro Cardinali Aguirrio adhaeſit, cui in Vetere Bibliotheca celeberrimi viri Nicolai Antonii, atque in nova Conciliorum Hiſpanienſium, & Novi Orbis Sylloge illuſtranda ac typis mandanda, egregiam ac laborioſiſſimam operam navavit. Doctiſſimus namque ille purpuratus, cum per ea potiſſimum tempora gravi afficeretur valetudine, quo factum eſt ut minime in poſterum ſtudiorum labori ferendo par fuerit, utrumque opus Emmanuelis Martini (qui illi erat a Bibliotheca) fidei ac diligentiae commiſit, adjecta facultate Notas appingendi ipſius Cardinalis nomine ubicumque libuiſſet, ut ipſemet in praefatione dicti operis Nicolai Antonii ſincere teſtatur. Graecis autem ſcriptoribus tanto ſtuduit opere, ut nullum eorum non accuratiſſime perlegerit: atque ut illius linguae (quam matrem, & fontem uberrimum omnium doctrinarum recte appellaveris) omnem penitus notitiam interioremque ſenſum expiſcaretur, diuturna atque aſſidua quamplurium annorum exercitatione verſionem quatuor illorum ingentium voluminum Euſtathii commentariorum in Homerum aggreſſus eſt: quam ad umbilicum jam fere perductam deſeruit, vel temporum calamitate, vel Mecoenatis inopia, qui magnum illud opus praelo mandari juberet: vel potius quod ab eruditiſſimo atque inſigni viro Bernardo Montfauconio Pariſienſi Monacho Benedictino e Congregatione D. Mauri (praeclariſſimo illo hujus ſaeculi ornamento) monitus eſt, ab alio quodam Gallo docto viro idem opus jam abſolutum fuiſſe, ac brevi editum iri. Latinos autem omnes, quotus quiſque eſt, vel priſci vel recentioris aevi, aſſidue omnes pervolvit, atque illorum vim ac praeſtantiam adeo rimatus eſt, ut, quaecumque ſcripſerit, mirari liceat illius orationem nitidam purgatiſſimamque, eloqnentem ſed caſtam ac miris ſapientiae luminibus undique adſperſam, lepidiſſimam ſed tamen prudentem, alacrem vero quandoque & audacem, ſed feliciter atque emendatiſſimam, & ab omni luxuria, ac fucoſis ſequioris aetatis involucris praeſtigiiſque prorſus alienam, ut profecto minime invideas Auguſtei ſaeculi felicitati atque ſplendori. Vidi ego quidem Romae aliquammulta ac luculenta hujus opera, quae omnia ſummo ferme plauſu ab eruditis exciperentur, ſi lucem minime deſiderarent: ac praeſertim Phlegontis Adriani Imperatoris liberti Olympiadarum hiſtoriae Epitomen, quam Latinitate donavit, Notiſque illuſtravit: atque etiam eruditiſſimas Notas, quas in Theocritum (qui pene illi Deus eſt) atque in Ariſtophanis Comoedias concinnavit. Tractatum

tum

Digitized by Google

tum praeterea compoſuit de animi Affectionibus ad Stoicorum ſententiam. Nec non magnum Etymologiarum Latinae linguae volumen ab eo accuratiſſima ſaue diligentia & incredibili labore digeſtum, ad imitationem operis, quod Julius Caeſar Scaliger ſcripſerat de Originibus linguae Latinae, quodque injuria fati in conflagratione aedium illius clariſſimi viri periit: & Etymologici illius magni, quod doctiſſimus Cl. Salmaſius, ſaepe memorat in ſuis ſcriptis, & ad hunc etiam diem ab eruditis hominibus magnopere deſideratur. Scripſit etiam, dum Romae degeret, ac fere in prima adoleſcentia, ſuum *Satyromaſtigen*, ſive Notas criticas in Q. Sectani Satyras, quae per ea tempora (ut ſunt hominum ingenia in invidiam & malignitatem prona) maximo favore per Urbem venditabantur, quibus ignotus auctor in J. Vincentium Gravinam (virum eximia eruditione, cujuſque praeclara ſcripta immortalem illi gloriam peperere) atque in alios ornatos viros truculente admodum ſaeviebat. Habet autem paratiſſimum ingens epiſtolarum Latine conſcriptarum volumen, quod, qui viderit, praeter variam rerum antiquarum eruditionem, quibus affatim abundant, nae ille Ciceronis ſimul ac Plauti Terentiique puritatem candorem leporemque adeo admiretur, ut illorum ſpiritum omnino noſtrum induiſſe crediderit. Ad haec ſumma cura congeſſit collectionem Inſcriptionum antiquarum ad quingentas, quae Gruteri, Reineſii, Fabretti, aliorumque diligentiam fugerant, quaſque ſuis Notis commentariiſque plerumque explicavit exornavitque. Quid vero dicam de illius carminibus Graecis, Latinis, Italicis, atque Hiſpanienſibus? Vellem ego quidem, amice Lector, ut tute ea legeres, ac tui judicii trutina perpenderes, ut ne exiſtimare poſſis me ipſum amore magni hujus viri deceptum, ingenii tui aciei nebulam offundere. Sed enim ex iis, quae nunc tibi exhibemus, optime judicare poteris ſinceriſſimum noſtrum hoc eſſe teſtimonium, ac ferme, quaecumque dixerim, illius dignitati atque ſplendori minus aeque reſpondere. Jure igitur merito tantus vir acceptiſſimus fuit Innocentio XII. Pont. Max. ac praeterea chariſſimus maximis illis Eccleſiae Romanae luminibus, ampliſſimis Cardinalibus Noriſio, Caſanatae, & Carpinio, qui ab eodem Innocentio impetrarunt, ut quod illuſtrius pinguiuſque ſacerdotium in Hiſpania primo quoque tempore vacaret, Martino tribueretur: qui ſubinde Alonenſis Decanatus munere (quod unicum ea tempeſtate vacare obtigerat) cohoneſtatus, Hiſpaniam repedavit. Sed triennium tantum Alonae commoratus, Romanae Curiae indulgentia, propter majorem valetudinem, qua id temporis laborabat, coadjutorem ſibi alium eruditum virum cooptavit, atque Valentiae primum laribus conſtitutis, a ſummo deinde & excellentiſſimo viro Ludovico la Cerda Metimnae Coelitenſium Duce magnis flagitationibus Mantuam accerſitus eſt, ut illi eſſet a Bibliotheca. Per varias ſubinde occaſiones illuſtriores Hiſpaniae provincias peragravit, atque ita vir omnis antiquitatis peritiſſimus, & in nu-

miſmatibus, lapidibuſque, inſcriptionibus, caeteriſque priſcorum temporum monumentis dignoſcendis explicandiſque verſatiſſimus, mirifice ſuum Muſeum locupletavit: nam pene totus fuit in ruderibus, atque omnis vetuſtatis veſtigiis perſcrutandis veſtigandiſque, numiſmatibus praeterea & ſcriptis codicibus eruendis & aucupandis, ut pleriſque de rebus luculentisſimas Diſſertationes ſcripſerit. Quarum unam prae omnibus memorare lubet. Saguntùm enim cum veniſſet, magnam illam antiquitatis molem ſuis civibus antea deſpectam ac profecto ignotam, Theatrum, inquam, Romanorum, priſcis temporibus exſtructum, ac pene omnino terra maceriaque, nec non fruticibus vepretiſque contectum, in lucem extraxit, atque accuratiſſime dimenſus eſt delineavitque, & eruditiſſimam Diſſertationem compoſuit de Theatro Saguntino: quam laudatiſſimus vir Montfauconius (tantus ille judex!) exiſtimans magnam fore Reipublicae jacturam quidquid inde deperiiſſet, integram omnino inſeruit maximo ſuo operi *Antiquitatis explicatae*, quod decem magnis voluminibus comprehenſum, atque innumerabilibus nitidiſſimiſque tabulis aere inciſis exornatum, noviſſime edidit Lutetiae Pariſiorum.

Habes igitur, amice Lector, inſtituti noſtri rationem, & praeclariſſimi viri Emmanuelis Martini, & illius operum, aliquam notitiam, quam egomet mihi olim expiſcatus ſum: namque cum primum Romae praeſtantisſimi hujus viri laudes & ornamenta ex fama didiciſſem, poſtquam illum in noviſſimo ejus ad Urbem adventu (quem mihi Philippus frater ſuis literis diligentiſſime commendaverat) cognoſcere licuit, tanta hominem proſecutus ſum obſervantia, ut annum integrum, quem ibi tranſegit, nunquam fere ab eo me divelli paſſus ſim; ita ut omnia illius ſcripta, atque univerſam antiquariam ſupellectilem (quam nempe commode ſecum exportare potuerat) ſumma animi voluptate legere, pervolvere, ac perſcrutari licuerit: ut proinde mirum non ſit, quod hoc quale quale de tanto viro teſtimonium tibi exhibere potuerim. Hoc igitur ſtudii in te noſtri argumentum grato animo excipe, atque aequi bonique conſule, & una mecum Deum Opt. Max. venerare, ut ampliſſimum aliquem ac inſignem Mecoenatem noſtris temporibus impertiatur, qui virum hunc eximium, atque ejus immortalia ſcripta, in lucem proferat ad perpetuum Hiſpaniarum decus & ornamentum, & perennem Reipublicae literariae, ac noſtrorum temporum commoditatem. Vale. Mantuae Carpetanorum, Kalend. Mart. An. MDCCXXII.

E M-

Digitized by Google

EMMANUELIS

MARTINI,

ECCLESIAE ALONENSIS DECANI

EPISTOLARUM

LIBER X.

I. EMMANUEL MARTINUS M. ANTONIO SEBATINO,

Antiquariorum longe Principi.

S. D.

Romam.

CAve putes, mi Sabbatine, quicquam eſſe mihi gravius in hoc ſeceſſu abſentia tui. Diſcrucior animi quoties ſubeunt congreſſiones illae noſtrae, perquam venuſtae, amoenitatis & elegantiarum plenae. Quid jocundius quam verſari in locupletiſſima illa tua antiquitatis penu, cui ornandae ſeptuaginta jam annos acriter inſudas. At quo ſtudio, Di immortales, qua impenſa! Tanti enim erat veteris Romae memoriam fugitivam atque abiturientem ſiſtere ac revocare. Quicquid fere in agro Romano vel caſus effodit, vel ſedulitas invenit, gazo-

Digitized by Google

phylacii tui ornamento paratur. Nec unquam tibi videris locupletior, quam cum in eas elegantias theſauros profudiſti. De fragmentis aereis nuper abs te repertis, quae Sellae curulis eſſe parteis exiſtimas; utar judiciali illa formula: NON LIQUET. Refragatur enim materia, quae profecto erat ex ebore. Niſi ubi ſingularis honoris cauſſa decernebatur a Senatu aurea, ut Caeſari. In conſecratione itidem ac divinis honoribus. Quam ob rem compaginanda mihi videntur ea fragmenta ſane quam diligenter, ac mutuo committenda: ut ſi minus integram formam, aliquod ſaltem nobis reddant ſpecimen, unde liceat vel conjectura rem aſſequi. Quod tuae erit induſtriae, qua ſumma es. Nummus maximus Cari averſum caput exhibens Magniae Urbicae, praeſtantiſſimus eſt. Ceſſabunt ergo in poſterum acerrimae illae eruditorum dimicationes, quibus tanto partium ſtudio & contentione, ac tam diu digladiatum eſt. Exſpecta nos hoc triduo, & valetudini tuae indulge. Tuſculo, III. Eid. Septemb. An. MDCCXVIII.

II. EMMANUEL MARTINUS

Nobiliſſimo atque eruditiſſimo viro

LEONI STROZZIO,

S. D.

Romam.

CUm proximis diebus in inſtructiſſima tua Sphragidotheca, ſive potius omnium elegantiarum theſauro, quam ſuaviſſime verſaremur; inter innumerabilia antiquae ſcalpturae miracula incidimus in caput Juliae Piae, ſive Domnae, Severi uxoris, Onyche exſculptum, circa quod diſertiſſime legebatur ΕΥΜΟΡΦΙΖΗ ΣΕΒ. Id eſt, *Auguſta formam conciliet.* Quae epigraphe cum nuſquam alibi reperiatur; gemmae pretium ac dignitatem mirifice auget. Pupugit utrumque inſcriptio inſolens; ac, quae tua eſt humanitas ac modeſtia, abs me petiiſti, ut noſtram circa ea verba ſententiam ſcripto aperirem. Eſt enim interpretatio obvia, ſenſus autem abſtruſus. Quid enim ſibi vult: *Auguſta formam conciliet?* Tamen, ut tibi potius obtemperem, quam ut in re adeo obſcura praeſtare me quicquam poſſe arbitrer, eorum verborum involucro ut potero me expediam. Cenſeo igitur hanc gemmam ea mente ab artifice fuiſſe exſculptam, ut pro amuleto geſtaretur a feminis, formae venuſtatiſque conciliandae gratia. Nam cum mulier haec fuerit inſigni pulchritudine, parique felicitate (utpote quae ex privatis laribus mundi domina evaſerit) nihil mirum veterum ſuper-

ſuperſtitionem, ad ejuſmodi ineptias proclivem, ejus imagini vim tribuiſſe inſtillandae pulchritudinis, quae illicio ſuo gradum promovere ſolet ad rerum humanarum faſtigium. Sic Alexandri effigiem ad conciliandam fortunam pro amuleto olim geſtari ſolitam, & veterum monumentis proditum eſt, & complures ejus nummi ſuperſtites teſtantur, perforati quidem, & circulo quodam argenteo trajecti, quo appendi poſſent. Sic etiam Socratis, ſic Alcibiadis imaginem. Epicuri quoque vultum ſecum veteres circumtuliſſe, auctor eſt Plinius. Helenae porro Auguſtae facies, in ejus nummis expreſſa, praeſtantiſſimum remedium cenſebatur adverſus morbum comitialem. Omitto hujuſmodi multa. Quare cenſeo inter praeſtantiſſima amuleta recenſendam hanc gemmam, eamque limbo incluſam, inter caetera periammata a mulieribus geſtari ſolitam; cum in ea artifex ſcitiſſimam bene ominandi formulam expreſſerit, feminis, quarum praecipuum ſtudium eſt ambire formam, perquam gratiſſimam, nempe: ΕΥΜΟΡΦΙΖΗ ϹΕΒ. id eſt, *Auguſta formam conciliet.* Habes ad quaeſitum. En praeterea Epigramma hoc pro mantiſſa.

MUSEUM STROZZIANUM.

Marmoreos vultus, antiqua toreumata, gemmas,
Ectypa ſolerti ſulphure ducta manu.
Myſtica ſiſtra, gravi decreta inciſa metallo,
Arte laborati fragmina multa vitri.
Murrhea fruſta, truces, ſcenae miracula, larvas,
Eruta longaevo ſaxa diſerta ſitu.
Amuleta, novo pretioſa nomiſmata vultu,
Denſorum ingentes congeries lapidum.
Denique naturae atque artis cimelia mira,
Praebet inexhauſto Strozzia gaza ſinu.
Cumque nova ſpecie niteat tam rara ſupellex,
Rarius at domino nil habet illa ſuo.

Vale. E Muſeo noſtro, VI. Kal. Octobreis, MDCCXVII.

III. EM-

III. EMMANUEL MARTINUS

Illuſtriſſimo viro

LEONI STROZZIO

S. D.

Romam.

CUm proximis diebus Vienna Auſtriae miſſum fuerit gemmae cujuſdam Ectypon e Caeſareo Gazophylacio, inſolentis ejus ſcalpturae novitate motus, a me petiiſti (quae tua eſt humanitas) ut noſtram ſuper ea re ſententiam proderem. Quod abſurdum ſane ac praepoſterum: quum oporteret potius, ut prior tu, more majorum, ſententiam diceres, eruditorum Senatus longe princeps. Parui tamen: quodque in re, ut videbatur, obſcura, in promptu habui, in medium protuli. Ut autem opinionem noſtram figam clavo trabali; viſum eſt eam veterum auctoritate & teſtimoniis obfirmare. Exſtat in ea gemma praerupta cautes, ſive rupes exciſa, ſupra quam aedificium quoddam exſurgit quadrato lapide. Patet fornicatum oſtium, ex quo pendet monſtri cujuſdam exanime corpus, cui caput taurinum, caetera homo. Stat in planicie juvenis quidam toroſo ac robuſto corpore clavae innixus, & ad monſtrum converſus; tanquam periculo maximo defunctus, immanem hoſtem a ſe interemptum mirabundus contempletur. Gemma eſt elegantiſſime inciſa a quodam PHILEMONE. Cujus eſt etiam opus caput Fauni apud M. Antonium Sabbatinum, virum antiquitatis callentiſſimum, ac ſubactiſſimi judicii. Haec eſt gemmae facies. In qua nullus ambigo artificem Minotauri caedem exprimere voluiſſe. Etſi enim in nummis (quos equidem viderim) ſemper Minotaurus cum corpore bubulo, facie tantum humana repraeſentetur; pictorum caelatorumque id induſtriae ac lenociniis adſcribendum eſt: quo natura illa bimembris in ſolo capite deprehendatur; quod ut plurimum a reliquo corpore amputatum in nummis conſpicitur. Nam cum vulgo id tantum jactaretur, monſtrum illud fuiſſe διφυὴς; arbitrati ſunt nihil referre membrorum ordinem, ſalva ancipiti illa naturae compage. Philemon autem in hac gemma Minotaurum nobis ſiſtere voluit ea ipſa forma, quam mythologi prodiderunt: ſuperne nimirum taurum, inferne hominem. Teſtatur id Apollodorus Lib. III. *Bibliothecae*, hiſce verbis: ἡ δὲ (de Paſiphae loquitur) Ἀστέριον ἐγέννησε, τὸν κληθέντα Μινώταυρον. Οὗτος εἶχε ταύρου πρόσωπον, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνδρός. Accinit Julius Hyginus Fab. XL. *Is ei vaccam ligneam fecit, & verae vaccae corium induxit, in qua illa cum tauro concubuit: ex quo com-*

compreſſu Minotaurum peperit, capite bubulo, parte inferiore humana. Juvenis ille lacertoſus clava innixus, Theſeus eſt. cui

Inerant lacertis mollibus fortes tori.

ut Seneca tragicus cecinit. Fuere enim illius arma, uti & Herculis, ferrata clava. Idem Apollodorus: Πρῶτον μὲν γὰρ Περιφήτην τὸν Ἡφαίστου καὶ Ἀντικλείας (ὃς ἀπὸ τῆς κορύνης ἣν ἐφόρει κορυνήτης ἐκαλεῖτο) ἔκτεινεν ἐν Ἐπιδαύρῳ. Πόδας δὲ ἀσθενεῖς ἔχων οὗτος, ἐφόρει κορύνην σιδηρᾶν, δι' ἧς τοὺς παριόντας ἔκτεινε. Ταύτην ἀφελόμενος Θησεὺς ἐφόρει. Plutarchus in Theſeo: Πρῶτον μὲν ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ Περιφήτην, ὅπλῳ χρώμενον κορύνῃ, καὶ διὰ τοῦτο Κορυνήτην ἐπικαλούμενον, ἀπιέμενον αὐτοῦ, καὶ κωλύοντα προάγειν, συμβαλὼν ἀπέκτεινεν. Ἡσθεὶς δὲ τῇ κορύνῃ, λαβὼν ὅπλον ἐποιήσατο καὶ διετέλει χρώμενος, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς τῷ δέρματι τοῦ λέοντος. Ἐκείνῳ μὲν οὖν ἐπίδειξις ἦν φορούμενον, ἡλίκου τὸ μέγεθος θηρίου κρατήσειεν. Οὕτως δὲ τὴν κορύνην ἐπεδείκνυεν, ἡττημένην μὲν ὑπ' αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ δὲ ἀήττητον οὖσαν. Habes Minotaurum βουκέφαλον, habes Theſea clava inſignitum: quo genere armorum delectati ſunt apprime veteres heroës. Sic apud Homerum Areithous

—— σιδηρείῃ κορύνῃ ῥήγνυσκε φάλαγγας.

Aedificium rupi impoſitum Labyrinthus eſt. Cujus inexplicabiles ambages, caecoſque maeandros cum artifex in tam exiguae gemmae anguſtiis exprimere non poſſet; ſolerti admodum conſilio e longinquo tantum illum oſtendit, heroi locando gemmae area relicta, ut artis in eo praeſtantia magis eluceſceret. Haec mihi in praeſentia occurrunt pro illuſtranda elegantiſſimae gemmae ſcalptura. Quae ſi tibi minus arriſerint, nugas me egiſſe puta. E Muſeo noſtro, pridie anni novi; quem tibi fauſtum, felicem, fortunatum, ſalutaremque precor, votis nuncupatis, An. MDCCXVII.

IV. *Eminentiſſimo Principi*

FRANCISCO AQUAEVIVAE ET ARAGONIO,

S. R. E. Cardinali ampliſſimo, Hiſpanorum in Urbe patrono fautorique, atque PHILIPPI V. *potentiſſimi Monarchae apud* CLEMENTEM XI. *Legato ſapientiſſimo,*

JACOBUS PIZEUS

Felicitatem.

Cum JACOBUS PIZEUS *ſuam* Deciſionum Rotae Romanae Collectionem *in lucem ederet; unum ex tot voluminibus dicaverat Eminentiſſimo Cardinali* AQUAEVIVAE. *Hic autem coram & per epiſtolas ab Alonenſi De-*

ſi Decano poſtulavit, ut eam προσφώνησιν *conſcriberet. Id ſibi fore gratiſſimum. Quamvis autem multi Romae huic rei ſuam operam pollicerentur; reſpondit Eminentiſſimus Purpuratus, ſe id officium ab uno Alonenſi Decano deſiderare. Si id obtineret (uti credebat) votis ſuis eſſe potiturum; ſin autem; nullo ſibi fore in pretio Pizei obſequium. Paruit Decanus, hancque ſcripſit epiſtolam proſphoneticam* JACOBI PIZEI *nomine.*

INter egregia ſtudia praeclaraſque artes, illuſtriora itidem officia ac munera, in quibus verſari ſolet mortalium induſtria; ſane principem obtinet locum, longeque antecellit, judiciorum exercendorum, juſtitiaeque vindicandae miniſterium. quod divinum pene dixero. Nam cum ex naturae praeſcripto ſingulorum ortus cum libertate ipſa connexus ſit atque conjunctus; unus ille in eos dominationem exercere poteſt, eorumque animos coercere, a quo de nihilo educti, ac eademmet libertate donati ſunt. Praetereaque illi, quibus vel ob dignitatis faſtigium, vel quod munere aliquo publico fungantur, ſupremum illud jus auctoritatemque commiſit, in eoſque veluti transfudit; ut vel rudes vel effraenes populorum mores divinitatis norma gubernent ac moderentur. Cumque ſummus ille rerum arbiter, ac ſcelerum vindex, ob naturae praeſtantiam ſub adſpectum noſtrum cadere non poſſit; quandam ſui velut imaginem ac ſimilitudinem mortalium oculis objecit in civitatum rectoribus, caeteriſque, quibus legum cuſtodia, ac publica ſalus commiſſa eſt: quorum eſt munus ſocietatem humanae conjunctionis tueri, jus ſuum unicuique pro dignitate tribuere, injurias propulſare, omniumque commodis ac felicitati conſulere; ut propriae ſalutis reique familiaris tuendae cura populus ſolutus, aetatem traduceret beatam atque tranquillam. Unde fit, ut juſtitiae vindicandae munus cum ſtudio ſapientiae conjunctum ſit maxime. Eſt enim ſapientia ars quaedam bene beateque vivendi. Cujus rei cardo in eo praecipue vertitur, ut ab inferenda injuria, a re turpi, a maleficio temperemus, turbidoſque concitati animi motus rationis imperio compeſcamus: denique ut noſmet ipſi in noſtra ſimus poteſtate. Sapientis igitur ſtudium in id unice incumbit, ut tanquam ex aliqua ſpecula ſibi ſemper immineat, ne in animum, vel incautum vel ſecurum, aliqua peccati labes irrepat. Legum autem miniſtri, juſtitiaeque vindices, latius atque illuſtrius potiuntur imperium. Nam & ſe ipſi regere in primis ac moderari debent, caeteroſque deinde ſibi ſubjectos, eorumque curae commiſſos. Eſt ergo finis ſapientis, cura & tutela ſui; miniſtri autem, ſalutis publicae. Quo fit, ut eo ſit illuſtrius hujus officium, quo eſt utilius atque honeſtius alienae incolumitatis ſtudium, quam propriae. In quo ſtat ſumma juſtitiae: quae omnium eſt domina & regina virtutum. In tam eximio autem ac praeclaro miniſterio tractando, nulli mortalium ſanctius ac majore cum diligentia verſati ſunt, quam Romani veteres. Qui cum leges (quas juſtitiae

tiae

tiae ac divinae ſapientiae vocem merito dixeris) Athenis primum Romam adſciviſſent; quas leges ab Aegyptiis mutuati fuerant Graeci; ad rationis deinde prudentiaeque normam atque praeſcriptum complures alias promulgavere, ex gentium nationumque ſubactarum ritibus, inſtitutis, ac moribus erutas. Cum autem tum in eas, tum in infinitos pene caſus eventuſque rerum (quorum uberem praebebat ſegetem magnitudo Imperii) magnum ſtudium diuturnamque operam ſummi philoſophi ſummique Juriſconſulti contuliſſent; obſervationes ſuas in medium protulere: quibus decreta illa generalia (quae Graeci vocant δόγματα) ad ſingulos caſus eventuſque accommodando, ampliandove; in eam ſenſim molem coaluerunt eorum volumina, ut adoleſcentium operam ſtudiumque fruſtrarentur; cum ad duo millia librorum juventuti eſſent pervolvenda. Cui incommodo ut occurreret Juſtinianus, ac ſupervacuis & obſoletis reſciſſis, juventutis ſtudia ad ſola neceſſaria traduceret; Triboniano, ea tempeſtate Juriſconſultorum facile principi, diſerte mandavit, ut ex veterum libris ea tantum excerperet quae uſui eſſent; & ex variorum ſententiis atque particulis ſeriem pertexeret, ordine ac ſenſu ita cohaerentem, ut una mens, una vox, idemque ſonus videretur. Quod quidem volumen, propterea quod omnia complecteretur, *Pandectas* appellavit. In eo regulae continentur & praecepta ſapientiae, cum ad uſum ſocietatis humanae ac felicitatis publicae collimantia; tum ad erudiendos mortalium animos ſcientia boni & mali, honeſti inhoneſtique, juſti & injuſti: rerum praeterea humanarum divinarumque notitia: quorum omnium eſt magiſtra Juriſprudentia. Verumtamen, etſi tam late patent Leges Civiles, & immenſam fere rerum congeriem amplectuntur; diuturna tot ſaeculorum experientia compertum eſt, multa evenire quae traditi juris regulis praeceptiſque expediri non poſſunt. Quippe cum tam varia ſint negotia, tamque multiplices caſus, quibus res humanae implicitae ſunt: fieri minime poteſt, ut quaedam, quae raro & inſolenter accidunt, per leges latas earumque principia definiri ac extricari queant. Eo minus quod leges ea tantum reſpiciunt, quae frequentius evenire ſolent. Unde tot ſenticeta, tot difficultates in aptandis legibus ſingulis caſibus. Hinc tot juris controverſiae, tam variae, tamque inter ſe diſſidentes ſententiae, tot fori tricae & ambages, quibus cives importuniſſimis litibus implicantur, juſtitiae faciem fuco & fallaciis deformant, ac Juriſprudentiae dignitati plurimum detrahunt. Hinc tot cauſſidicorum ventoſa crepitacula, tot blaterones, tot rabulae, ac nugivenduli, qui inanium ac futilium verborum nundinatione, miſeri & ignari popelli crumenas mulgentes; ſibi hac arte divitias parant, & aliena patrimonia funditus evertunt. Cum frequenter igitur accidat, ut in caeca dumeta & inextricabiles anguſtias praeceptorum inopia Juriſconſulti compellantur, conſuevere ſaepenumero ſapientiores prudentioreſque ad ſupremorum Tribunalium Deciſiones confugere, eaſque dili-

diligenter accurateque evolvendo, ſerio perpendere, atque obſervare quem modum adhibuerint, quave via inceſſerint, graviſſimi Senatores, qui in ampliſſima dignitate conſtituti, profecto debent ſpectata doctrina & prudentia caeteris antecellere. Nec, hercules, ſine maximo laboris fructu atque emolumento. Ibi enim apparet quo temperamento, quave arte uſi fuerint viri eximii in applicandis praeceptis ac regulis juris ad tot tamque varios caſus eventuſque, quibus hominum vita continetur. Quam autem ſit hoc genus ſtudii non ſolum utile, ſed etiam neceſſarium; documento ſunt tot Deciſionum volumina, quae quotidie in lucem prodeunt, ut doctorum hominum deſiderio atque exſpectationi occurratur.

Cum igitur Rotae Romanae Senatus amplitudine & majeſtate caeteris praeſtet; quid rei unquam publicae facere potui vel utilius vel optatius, quam auguſtiſſimi hujus Senatus Deciſionum texere Syntagma? Etſi non dubito fore pleroſque, quibus labor hic noſter exilis admodum & inglorius videatur, famaeque noſtrae minimum ſplendoris allaturus atque ornamenti. Quid enim ſtudii vel induſtriae continet alienas lucubrationes inquirere, in unum congerere, inter ſe aptare & connectere, & in certa capita ſerieſque ordinare? Fateor equidem rem eſſe jejunam & exſanguem, ac vel mihimet ipſi oppido moleſtam atque injocundam. Sed cum rei prodeſſe publicae, non modo honeſtiſſimum inter mortales, ſed ſplendidiſſimum etiam judicetur; non eſt cur inſtituti noſtri, & navatae in hac Bibliotheca adornanda operae nos poeniteat. Si minus ingenium, laudabunt ſaltem diligentiam. Cujus cumulatiſſimam me retuliſſe mercedem tum demum arbitrabor, ſi hoc qualicumque labore aliquid publicae utilitati contulero. Conferam certe. Ac tametſi ingenii doctrinaeque laudem nec exſpecto, nec valde curo; ſcio profecto, & noſtrae aetatis Juriſconſultos, & poſteros, maximam nobis habituros gratiam; & cum ſe opera noſtra juvari ſentient, fauſta omnia nobis precaturos. Satis enim gloriae erit adeptum, ſi per me juſtitiae curſus ac tenor fiat aequabilis atque expeditior. Rerum amoeniorum aſſeclae, & inanis gloriolae captatores, quid garriant, quidve deblaterent; non curat Hippoclides. Quam ob rem de operis utilitate ſecurus, de patrono illi adoptando, more inſtitutoque recepto, ſubit cogitatio. Nam quemadmodum ſine auſpiciis nihil publice, nec domi, nec militiae Romae gerebatur; ita nec rite, nec caſte, laborem hunc noſtrum publicae luci committi crediderim, ſi auſpiciis tuis deſtituatur, Eminentiſſime Princeps Franciſce Aquaviva. Ad quod officium non una cauſſa me impellit. Primum beneficiorum abs te in me profectorum jocundiſſima recordatio, cui niſi perpetuo incubarem, nihil me eſſet ingratius, ipſumque ſolem exoſum haberem. Deinde generis ſplendor & amplitudo, quae animi tui virtutes atque ornamenta non tam illuſtrant, quam comitantur. Ea enim es naturae praeſtantia, & ſpectata in rebus maximis prudentia; ut genti tuae clariſſimae non tam ſit gratulandum,

landum, quod tu majoribus quam ſimillimus evaſeris, quam quod illi tui ſimiles exſtiterint. Quos etſi non habuiſſes eximiae tuae nobilitatis & imaginum auctores; tua tamen ipſe virtute animique excellentia ad ampliſſimas dignitates ac praeclariſſima munera, in quibus ſumma cum laude verſaris, viam ſtraviſſes. Merita enim tua immortalia, non autem honos clariſſimae familiae tuae habitus, ad ea te evexerunt dignitatis inſignia, quae apud homines ſumma judicantur. Quippe poſt legationem Pontificiam graviſſime ac diligentiſſime in Hiſpania obitam, in ampliſſimum Purpuratorum Collegium jure ac merito tuo es cooptatus. Quod quidem praemium, ſi opinione hominum ac judiciis aeſtimetur, ſatis eſt amplum atque opimum; ſin autem merito virtutis tuae; pene dixero, impar. Nam etſi inter egregiae virtutis ornamenta honorem hunc eximium ducunt ac ſingularem; magnitudo animi tui, amore gloriae correpti, ad majora connititur: non quidem apiſcendi cauſſa, cum nuſquam exſtent, ſed merendi. Hanc mentis animique tui praeſtantiam cum exploratam haberet Philippus V. Hiſpaniarum Monarcha, cum ſtudio erga ſe ac felicitate conjunctam, graviſſimorum negotiorum in Urbe tibi publice curam commiſit. Quod quidem munus qua integritate, quo ſplendore, qua prudentia, qua gravitate ſuſtineas, & vident omnes, & mirantur. Praeſertim tam difficili tempore, & ſcopuloſa Urbe. Incedendum enim tibi eſt ſpinoſa via & ſalebroſa, ubi pedem ſaepe ſuſpendas, atque reſtites. Si alterius enim Principis rem promoveas, in alterius offenſionem incurras. Quod tibi homini gratiſſimo permoleſtum eſſe non dubito, cum utriuſque beneficio ac liberalitate ad ſummos honores aſcenderis. Tu tamen, qua es in rebus gerendis induſtria, ac ſolertia, officiorum tuorum rationem ita temperas, ut cum omnes muneris tui partes apud Regem ſanctiſſime obiveris; a Pontificis tamen Maximi cultu & obſervantia nullus recedas. Cui par eſt te eſſe addictum, & jure ampliſſimi Collegii, & ſplendidiſſimi ſacerdotii. Quod me-dius-fidius non niſi acri judicio & perfectae ſapientiae contingere poteſt. Quid referam mitiſſimum ingenium tuum, comitatem, & in convictu ac familiaribus colloquiis ſuavitatem incredibilem? quibus velut illecebris ineſcatos animos ac delinitos allicis atque devincis. Compellit item ad honorem ſimul ac reverentiam tui, gravitas ſine acerbitate, majeſtas ſine ſupercilio, magnificentia ſine faſtu. Quae omnia in maximarum rerum adminiſtratione, & parta eximiae virtutis artibus gloria, divina potius quam humana cenſenda, quis dubitet? Nec multiplices commiſſi tibi muneris curae (quae alios obruerent, te tantum exercent) animum illum tuum erectiſſimum, non dicam avellunt, ſed abſtrahunt, a fovendis doctorum hominum ſtudiis, eorumque fortunis promovendis. Sed hoc tibi avitum, ac veluti per traducem a majoribus acceptum. Quando autem incidi in mentionem praeſtantiſſimae nobilitate familiae; verecundiae tuae conſulens, ad memoriam me convertam laudum domeſticarum.

Digitized by Google

rum. Cum propterea quod multum habet ponderis ac momenti in rebus humanis nobilitatis commendatio, tum ut ex eorum comparatione virtutem agnoſcas ex iiſdem ſeminibus eodemque genere propagatam. Quod ad originem clariſſimae hujus familiae attinet, literarum monumentis traditum eſt, Auguſtiſſimae Auſtriadum gentis eſſe propaginem, auctore quodam praeſtantiſſimo viro, qui ſub Henrico IV. Imperatore ex Auſtria in Campaniam Felicem demigraverat, & ex oppido AQUA-VIVA, ad Apennini radices ſito, ubi ſedes fixerat, cognomen ſumpſerat. Sunt qui ad Bavariae Regulos originem referant. Utut iſta ſe habeant; publicis certe atque exploratae fidei monumentis conſignatum eſt, Ferdinandum Neapolitanorum Regem, annis abhinc ducentis circiter ac ſexaginta, Julium Antonium Aquavivam, ſeptimum Adriae Dynaſtam ejuſque poſteros, in Aragoniam familiam adoptaſſe. Unde ii poſtmodum *Aragonii* dicti. Quem terrarum angulum non perluſtravit inclyti progenitoris tui Andreae eruditionis ac eloquentiae fama, qua omnibus aevi ſui cultiſſimi longe antecelluit? Fatetur enim Alexander Neapolitanus (qui *Dies* ſuos *geniales* illi προσεφώνησε) ſe acre illius ſubactumque judicium oppido quam formidare. Neque ullum fuiſſe ſua tempeſtate in ſtudiis bonarum artium, omnique antiquitate aequa cum laude verſatum. Pontanus, qui Libros *de Magnanimitate* illi quoque dicaverat, ejus viri laudes longius prolatavit. Ejus verba proferam: *Et ſeni jam mihi, atque annos plurimos maximis in rebus agenti, gloriari etiam liceat, vidiſſe tandem principem virum, & mediis philoſophantem belli ardoribus, & philoſophorum inter libros, naturaeque ratiocinationes, tractantem ducum artes, muneraque imperatoria. Utrumque cum dignitate, neutrum ſine ſuo & decore & laude.* Fuit etiam doctrina morumque ſanctitate inſignis Joannes Antonius Aquaviva: quo illum nomine eorum temporum aequales ampliſſimis laudibus exornant. Joannis Hieronymi Aquaevivae fama, & multorum aeternis praeconiis, & Petri Victorii, doctiſſimi atque honeſtiſſimi viri, elogio conſecrata eſt. En illud: *Quare vere legitime conjuncta ſunt in te poteſtas & ſapientia, & utraque perfecta ac cumulata: quod paucis mortalibus omni memoria contigit.* Quid patris tui, clariſſimi viri, recentem memoriam attingam? quem fuiſſe omnes fatentur, & gravitate, & conſilio, & auctoritate, Neapolitanae nobilitatis facile principem. Vellem profecto Joannis Hieronymi Aquaevivae, fratris tui optimi atque amantiſſimi, nomen praeterire; hancque officii inſtitutique partem potius deſerere, quam tibi vulnus refricare acerbiſſimi luctus. Quid, tibi? imo patriae, regno, ſtrenuiſque omnibus ac fortibus viris. Qui fratre tuo rebus humanis erepto, & animis ſimul, & ſpe recuperandae patriae ceciderunt. Qua ille conſtantia carcerem, vincula, bonorum proſcriptionem, contumelias, denique mortem! ut jurisjurandi ſanctimoniam, ac fidem, quam Regi dederat, illibatam praeſtaret. Nec tu primus es, Princeps Eminentiſſime, qui ſacram iſtam purpuram induiſti. Vetus

tus hoc ampliſſimae tuae familiae inſigne. Ut in Julio, & Vincentio, ac denique praeclariſſimo illo Octavio, Neapolitano Archiepiſcopo, viro magnanimitate, ſapientia, eruditione, liberalium diſciplinarum humanarumque literarum cognitione, Graeci Latinique ſermonis cultu, ac denique Sacrae Theologiae ſcientia longe praeſtantiſſimo. Ut abunde teſtantur conſignata ab eo poſteris clariſſima literarum monumenta. Sed inter eos qui ſacra tractare, & Eccleſiae miniſterio addici maluerunt; maxime praeſulget clariſſimus ille Claudius Aquaviva, qui cum a cubiculo eſſet Pontifici Maximo Pio V. jam dudum inter Divos relato, & ſpe eſſet optima honores ampliſſimos adipiſcendi; rebus humanis valere juſſis, Ignatiani Sodalitii inſtitutum amplexus eſt. Ubi ea ſe geſſit prudentia & ſanctimonia, ut illae ſibi fraudi fuerint, quo minus optato otio frueretur, ac coeleſtibus tantum vacaret. quod unum in votis habebat. Nam perſpecta, praeter caeteras virtutes, ejus ingenii ſolertia, animique praeſtantia; Neapolitanam primum, deinde Romanam provinciam, ejus curae atque inſtitutioni commendarunt. Quo munere diligentiſſime obito, univerſo Sodalitio praefectus eſt, cum annum ageret octavum & triceſimum. In cujus officii adminiſtratione (quam per annos geſſit quatuor & triginta) iis Chriſtianae pietatis, & civilis ſapientiae regulis praeclariſſimi Sodalitii regimen temperavit; ut in poſterum Praefecturae munus expeditius, & ſubditorum onus levius videretur. Cum tot autem, tamque egregia ſint praeſtantiſſimi hujus viri merita; tamen ea longo intervallo ſuperavit Rodulphus Aquaviva, ejuſdem Sodalitii: qui humanae fluxaeque gloriae inſignia fugacia & caduca reputans; ut ſibi pararet immortalia, ad Indos, aliaſque gentes ad ſolis ortum ſitas, incredibili conſtantia penetravit. Ut nimirum eas falſis religionibus & nefario idolorum cultui addictas, a caligine illa eorum animis offuſa, ad veritatis evangelicae lumen traduceret. Quo in molimine infinitis pene aerumnis ac periculis exhauſtis, cum plurimos ſalutari baptiſmate abluiſſet; barbarorum odio ad necem quaeſitus, tandem occubuit. Quoniam vero mirabilis fuit ſanctiſſimi hujus viri in oppetenda morte conſtantia; viſum eſt funeſtiſſimi hujus caſus memoriam qualicumque hoc monumento conſignare. Cum jam de infeſto perſecutorum adventu rumor increbreſceret; Indus quidam ab eo fidei myſteriis initiatus, cui Rodulphi ſalus propria ſalute erat carior; equum in quo ipſe vehebatur, magiſtro obtulit, ſummis precibus & obteſtatione ab eo contendens, ut ne capeſſendae fugae occaſionem dimitteret. Ea eſſe equum pernicitate, ut perſequentium conatus facile eluderet. Gratias egit Rodulphus, & in veſtigio perſtitit, barbarorum adventui praeſtolans: qui cum propius acceſſiſſent, minaci fremitu inſanoque vultu interrogarunt, quiſnam eorum eſſet *Magnus Pater?* Sic enim appellabant Rodulphum. Quod cum ex aſtantium nutu atque affectibus facile intellexiſſent; unus eorum ſtricto acinace averſum feriens, poplitum nervos ſuccidit: quorum ope-

ope deſtitutus Rodulphus, in genua procidit. Ac protinus nudato mira alacritate collo, rejectaque in ſiniſtrum humerum veſte, cerviceque in dextrum inflexa; eam impiis percuſſoribus feriendam obtulit. Quam alius duplici vulnere impacto pene reſcidit. Sagitta deinde per pectus adacta transfixus eſt, brachiumque totum una cum humero amputatum. Tum demum cecidit, puriſſimamque animam efflavit. Tradidere viri graviſſimi ſolitum illum fuiſſe inter fundendum preces, ubi ſpiritus incaluiſſet, diffibulato collari, cervicem porrigere quaſi mactabundus, hiſce verbis clare prolatis: *Paratum cor meum Deus, & paratum collum meum, Deus cordis mei.* Qualem igitur te eſſe oportet, Princeps Eminentiſſime, cum tam illuſtria tibi proponantur a majoribus exempla virtutum? Nimirum qualis es. Quae enim inter domeſticos heroas ſparſa reperiuntur; in te uno (quae tua eſt animi amplitudo) collecta miramur atque exaggerata: magnanimitatem nempe, prudentiam, lenitatem cum ſeveritate conjunctam, beneficentiam ac liberalitatem, fidem adverſus Regem, morum ſanctimoniam, in rebus afflictis conſtantiam, in laetis temperantiam & moderationem, in arduis praeſentiam animi, in tractandis rebus civilibus vim quandam mentis & acrimoniam, in doctorum hominum ſtudiis fovendis alacritatem. Quarum ego virtutum illecebris captus, qualecumque hoc, ſi minus ingenii, laboris ſaltem ac induſtriae monumentum, tibi ultro appendere, ac tutelae nominis tui committere, non erubui. Tu, mitiſſime Princeps, conatibus ſtudiiſque noſtris, ut aſſoles, fave, ac vale.

V. EMMANUELI MARTINO

Muſarum Myſtae,

CAESAR PORTOLANUS

S. P. D.

Romam.

CUm Joannes Baptiſta Petruvius, tribulis meus mihi in paucis chariſſimus, acceptiſſimuſque, Urbe relicta, ubi diutius erat immoratus, ſe domum retuliſſet, mecum ſermonem inſtituit de Urbis ejuſdem ſtatu, & praeſertim de ſcientiarum cultu, deque literatorum numero, qui in praeſentia Romam incolunt, multum diſſeruit. Sed inter hujuſmodi ſermones ſuſpirans, & quaſi vulnere refricato dolens, heu, dixit, quantum jacturae Latina, quantum Graeca lingua in ûnius viri morte perpeſſa eſt! Janus Vincentius Gravina, quo familiariſſime utebaris, quam diu te Roma deti-

detinuit, mi ſuaviſſime Caeſar, ambarum lumen clariſſimum; hoc labenti anno maximo Italiae noſtrae detrimento, Parcarum invidia nobis ereptus eſt. Hem! quid refers, dixi, dulciſſime Petrucci? quid nuncias? Muſarum ergo Arbiter, Parrhaſii nemoris vox unica, & lex, ſpes altera recentis Romae, Gravina noſter mortuus eſt? Occidit equidem, ille reſpondit, & una cum illo pariter utraque lingua occidiſſet, vel penitus ab Urbe exſulaſſet, niſi cura Deum, quae utique in Urbem illam maxima eſt, Emmanuelem Martinum, ſpem alteram Romae recentis, ab Hiſpaniis Romam revocaviſſet. Papae! Quid audio? Emmanuel Martinus, noſtri ſaeculi decus, & ornamentum, gentiſque ſuae rariſſima gloria, ille voraciſſimus librorum helluo, Muſarum myſtes, acerrimus Philodemi vindex, ac lepidiſſimus Sectano-maſtyx, qui tot annos amicis omnibus, mihique in primis, Romae, totique Italiae ſui deſiderium fecit, Romam reverſus eſt? Utique, dixit Petruccius, tantaque laetitia literatos omnes affecit, quantum ipſi maerorem ex Gravinae morte contraxerant; alterum enim ex duobus Romae luminibus Emmanuel Martinus a cunctis habetur. Gratulor propterea tibi, Emmanuel eruditiſſime, amicorum optime, tanti te merito in Urbe fieri, quodque relicto patrio coelo, ſub Romano vivere tibi lubeat, quod hercle facilius poteſt & tuis virtutibus praemia reddere, & tuos labores, in aſſiduo ſtudiorum tuorum curſu pertinaciter impenſos, reficere, & literatis omnibus, de quibus ſemper es optime meritus, ſatisfacere; in quibus Vir clariſſimus, ac Senator ampliſſimus, Philippus Buonarrotus, patronus meus, tuique amantiſſimus, primas haberet, ſi iſtic eſſet; adeo eruditionis, ac elegantiae tuae tenax eſt, adeo priſtinam amicitiam fovet, qua tibi conjunctus erat, ut, cum nuper Florentiam petiverim, ubi inter Patres Florentinos numeratus nulli ſecundus eſt, ipſiuſque patrocinio fruiturus ipſum conveniſſem, commemorata veteri amicitia, quam cum Ciampino habuerat, illico de te mentionem fecerit; multuſque fuit in tuis merito laudibus extollendis, mihique diſcedenti negotium dedit, ut quum primum ad te ſcriberem, a ſe te ſalvere juberem, quod nunc facio lubentiſſime. Dum haec ad te ſcribo, Emmanuel doctiſſime, mihi frui videor tua dulciſſima conſuetudine, in qua tantum delectabar, dum iſtic tecum eram, ut nihil mihi dulcius, nihil optatius, nihil charius, nihil denique antiquius unquam fuerit, quam ex ore tui diſſerentis, ac me ſemper novis eruditionibus imbuentis, diu noctuque pendere. O te felicem literariis tantum modo negotiis implicitum! O te beatum, qui Romam colis! ubi doctrina, & eruditio tua magis magiſque eluceſcet. Ego e contra infelix, ac aerumnoſus inter rupices, ac ſtolones degens, ubi adhuc ignoratur, quid diſtent aera lupinis; inſulſiſſimis morionibus in praeſens exagitatus miſerrimus eſſem, niſi me in Philippi Buonarroti Senatoris ampliſſimi, ac Marchionis illuſtriſſimi Rinuccini, patronorum meorum, clientelam commiſiſſem. Cum fucis ignaviſſimis mihi res eſt, ſed nihilo

minus mihi negotium faceſſunt; belluae alioquin ſuopte ingenio multo miſeriores, quam miſeros reddere poſſint homines, in quos feruntur, ac impetum ſtolidiſſimum faciunt; quippe proprio livore tabefactae, ne dicam penitus confectae, & alienis meritis exulceratae, poenas luunt antequam laedant. Sed manum de tabula, ne tibi, Emmanuel humaniſſime, ſtomachum faciam meis ineptiis nauſeam redolentibus, tibi, inquam, tuiſque emunctiſſimis naribus myrrhinam exhalantibus. Si mihi reſcribes, commodius literas Bononiam mittere poteris, tamque id mihi erit gratum, quam quod gratiſſimum: ſi me literis tuis commendatum voles Buonarroto Senatori clariſſimo, illuſtriſſimoque Marchioni Rinuccino, amicis tuis, meiſque clementiſſimis Patronis, me tibi magis magiſque devinctisſimum reddes; ſcio enim literas tuas maximum apud utrumque pondus habituras. Vale, Vir clarisſime, etiam atque etiam, & fac ut ſciam me quotidie plus a te diligi: nam te ſicut ſemper dilexi, ita in praeſens & colo & obſervo. Ex Divi Petri oppido in Valle Balaei, III. Kal. Sextileis, Anno a Virginis Genitricis partu, MDCCXIIX.

VI. EMMANUEL MARTINUS CAESARI PORTOLANO,

Ocello ſuo

S. D.

Burgum S. Sepulchri.

MAjoremne mihi voluptatem attulerint literae tuae, an aegritudinem, mi Caeſar, profecto dicere non queo. Eo enim tempore mihi redditae ſunt, quum in Hiſpaniam erat remigrandum. Nam juſſu Regis indictum eſt Hiſpanis omnibus, Urbe faceſſant, domumque ſe conferant. Si quis pervicacius obſtiterit, gravisſimae poenae inflictae, perpetuum exſilium, bonorum publicatio, ignominia. Quo triſtisſimo caſu nihil mihi accidere potuit aerumnoſius; cum uno hoc ictu non omnia tantum animi noſtri oblectamenta, ſed & ſpes ipſae, penitus dejiciantur proſternanturque. Eoque detrudar fati acerbitate, unde mitiorum literarum amor amoeniorumque ſtudiorum nos abduxerat. Sed parendum Diis iratis, ac inſanienti fortunae. Tentanda denuo maria, ac venti laceſſendi. At cui bono? Quam maximo ſcilicet. Ut tetra noſtratium ingenia, ut futilium blateronum nugas, ut Scholaſtica tintinnabula, ut inania denique tympana vento faſtuque diſtenta, mirabundi auſcultemus; vel, ſi Dis placet, etiam laudemus; ne nos exploſo ſibilo inter pecudes ablegent. Incre-

credibili igitur quodam moerore affectus, Caeſar jocundiſſime, literas tuas, caeteroqui gratulatione digniſſimas, tantoque mihi opere optatas, non ſolum ea non legi qua par erat laetitia, ſed lacrymis pene delevi. Quo enim in iis clariores notae ſeſe prodebant amoris, ſtudii, officii, obſervantiae erga nos tuae, eo altiore vulnere conficiebamur. Nec commiſiſſem unquam ut in hoc literarum officio nos praevertiſſes, niſi animus aeger atque omnia faſtidiens, veritus eſſet eum amorem expergeſacere, cui eſſet mox vale dicendum. Quando quidem autem tua ſponte me provocaſti; quod vales, quod viget amor noſtri, bene eſt. Unum illud peracerbum perque moleſtum, a doctorum hominum ſocietate & commercio te penitus excluſum, in moeſtiſſima iſthac ſolitudine conſeneſcere. Quo infortunio homini erudito ſcientiarumque cultori ecquodnam accidere poteſt calamitoſius? Quaerit animus laxamenta, nec invenit, angitur, aegreſcit, ſenſimque contabeſcens, laboris inanis faſtidio in eandemmet devolvitur ignaviam, quam maxime averſatur, ac fatali quadam contagione, quam in aliis deteſtatur, rubiginem contrahit. Etſi te minime ea peſte afflatum, literae tuae plane nos admonent. Scriptae enim ſunt perelegánter ſane ac pervenuſte. Sed ad res noſtras, quarum ſumma haec eſt. Aeſtivo calori leniendo, malignoque ſideri vitando Tuſculum diverti, ubi in praeſentia dego. Ubi primum licebit mihi per anni tempus excutere has compedes, e veſtigio Urbem repetam, parabo viaticum, ſarcinulas colligam, quas committam fluctibus. Ego autem expedito ac terreſtri itinere Liburnum contendam. In tranſcurſu tamen Florentiam cogito, ut Rinuccini ac Bonarrotae oculis diſſuavier. Ibi, quae tua ſint in me officia, quae voluntas (nam de virtute ac doctrina nihil eſt opus, cum omnibus ſint perſpecta) coram diligentiſſime exponam, illiſque res ac fortunas tuas quam accuratiſſime commendabo. Profectionis noſtrae nullam habeo praeſtitutam diem. Multa enim prius ſunt expedienda. Si tamen conjectura aliquid aſſequor, videor mihi circa Idus Octobreis diſceſſurus. Pertinet enim ad incolumitatem noſtram, quando mare periculoſum vitare non poſſumus, ſaltem vitare clauſum. Quam tu mihi voluptatem, ſi Florentiae occurreres! Non mihi tanti eſſent vel ſeptem vultures, aut ſi quid eſt illis auſpicatius. Sed de his tu videris. Equidem exſpectabo literas tuas: quibus ubi reſcribam, appingam aliquid enucleatius. Viamque indicabo, qua frui nobis liceat in poſterum mutuo literarum commercio, incolumi crumena. Interea valetudini tuae conſule, & (quod perbelle facis) nos amare pergito. Tuſculo, pridie Kal. Septembreis, An. MDCCXVIII.

EMMANUELIS MARTINI,

ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,

EPISTOLARUM

LIBER XI.

I. *Illuſtriſſimo atque Eruditiſſimo Viro*

EMMANUELI MARTINO,

SCIPIO MAFFEIUS MARCHIO

S. D.

Alonam.

MIrum eſt, Vir doctiſſime, quam ex abrupto, & ab inſperato nomen tuum, doctrinamque una, atque humanitatem ſingularem hac ipſa die didicerim, nullaque interpoſita mora literas ad te dare, de amicitia inſtituenda obteſtari, opem tuam exquirere, confeſtim decreverim. Homo Veronenſis ſum, antiquitatis amore captus, & bonarum literarum ſtudiis impenſe deditus: Opus molior de re lapidaria, quam ornaturum me, ni fallor, aliquanto, atque illuſtraturum ſpero. Florentiae nunc commoror, ut a domeſticis tricis liber huic inſti-

tuto

tuto vacare poſſim. Querebar autem cum Marchione Carolo Rinuccinio, viro undequaque eximio, ſermonem habens, quod de quavis fere Europae provincia multa ab amicorum epiſtolis didicerim, quae ad rem meam quam maxime facerent, praeterquam de Hiſpania, quae tamen mihi his de rebus agenti prae reliquis cordi eſſet. Tum vero hortatus me ſtatim eſt vir perhumanus, ut de quibuſcumque doceri cuperem, ſcripto declararem, quod in Hiſpaniam miſſurum ſe, & de reſcripto item curaturum eſt pollicitus. Domum reverſus, poſtulationes, quas in adjuncta pagella vides, digeſſi: vix dum deſieram, en bono quodam ſavente Genio ductus Philippus Bonarrotius Senator advenit, cui cum quaeſita perlegerem, conſiliumque, ut ſoleo, aperirem, bono me animo eſſe juſſit; doctum enim, & antiquariae rei maxime peritum in Hiſpania virum ſe indicaturum, qui mihi tanquam Deum aliquem ſe in hoc negotio praeſtaret. Tum laudes tuas ingreſſus, Diſſertationem de Theatro Saguntino a te pereleganter lucubratam mihi promiſit oſtendere, utque de Hiſpanicis Inſcriptionibus omnino tecum agerem, cur, & quo ſuaſu has ad te literas properanter dederim: cum eas Marchio Rinuccinius ſibi ſtatim tradi oportere monuerit, neque te fuſius alloquendi, neque exaratae jam pagellae addendi quicquam facultas ſuppetit: quam ob rem illam ipſam, ut jam exſcripta erat ad te tranſmitto. Votis meis annuas pro humanitate, qua praeſtas, deprecor; reſponſumque tuum Bernardo Cambio, qui Magni Ducis negotia Madriti procurat, mittas, ut is ad Marchionem Rinuccinium dirigat. In rei literariae bonum cura ut valeas.

„ Ab eruditis Hiſpaniae Viris, quibus quin etiam num ampliſſimum „ Regnum floreat, ut omni aevo floruit, ambigendum non eſt, ſubſe- „ quentes expetuntur notitiae, pro quibus maxima habebitur humaniter „ faventi gratia, & ejus nomini publice, & cumulate rependetur honor.

„ In Hiſpaniarum Provinciarum Urbibus, oppidis, pagis, viis, agris „ ſuperſtitesne ad hanc diem viſuntur veteres inſcripti lapides? ſeu Ro- „ manae ejus generis Inſcriptiones, cujuſmodi Gruterus praeſertim vim „ immenſam collegit, ac vulgavit? Fuiſſe olim in iis provinciis plurimas „ ſcimus, ſed utrum hodie ſuperſint avemus ſcire.

„ Si ſuperſunt, magno ne numero, an exiguo? & quinam praecipue „ loci iis abundant magis? praeterea qua forma ſunt? num cipporum, te- „ retumque columellarum, an quadratarum baſium? exilium tabularum, „ an ſaxorum ingentium? Lapidis genus nativumne eſt, an peregrinum, „ & exoticum? albo lapide, & ad titulos incidendos apto abundatne Hi- „ ſpania multis in locis?

„ Inſcriptiones, quas tanquam in Hiſpania exſtantes edidit olim Grute- „ rus, ſuperſtiteſne generatim ſunt? de omnibus quidem vix credendum, „ ſed tamen magna ſaltem parte? Si ita eſt, reperieturne vir doctus ali-

Digitized by Google

„ quis, qui ſpectatiores inter editas cum ipſis lapidibus conferre velit, „ plurimoſque, quibus libri ſcatent, errores emendare?

„ Harum autem, quae in pluribus habentur voluminibus, Inſcriptio- „ num, quis primus editor fuit? quis de iis ante alios ſermonem fecit? „ Apud Gruterum erutae dicuntur ut plurimum ex Morali, & Schotto, „ & Strada, & Reſendio: at quis praeceſſit? & quo in opere? & quis ex „ iſtis, ſive quis alius majorem earum partem protulit? Forte in MSS. „ Hiſpaniae Codicibus vetuſtior aliquis Inſcriptionum Collector latet in „ Italia nondum agnitus, cujùs notitiam acceptiſſimum nobis erit adipi- „ ſci. Qui fieri potuit, ut quam multae a Grutero ex Hiſpania Inſcrip- „ tiones afferrentur, quas ab Auctore alio nullo vulgatas novimus? Schot- „ tus ille, & Strada iidemne ſunt aliis etiam nominibus Reipublicae lite- „ rariae noti, an alii qui literas in Hiſpania coluerint? eorum Schedas „ tam ſaepe a Grutero appellatas eſtne qui viderit?

„ Eruunturne in dies, ut in Italia uſu venit, etiam in Hiſpania monu- „ menta hujuſmodi? Si eruuntur aliquando, eritne quem Inſcriptiones „ non multo abhinc tempore detectas, ac nondum editas diligenter ex- „ ſcribere nequaquam pigeat, exſcriptaſque ad nos mittere, ac per Epi- „ ſtolas communicare? Qui id fecerit, ejus nomine' honorifice praefixo, „ & non ſine condignis laudibus in publicam lucem brevi prodituras, „ ſciat.

II. EMMANUEL MARTINUS

Alonenſis Decanus,

Illuſtriſſimo atque eruditiſſimo Viro

SCIPIONI MAFFEIO MARCHIONI

S. D.

Florentiam.

Literae tuae, in quibus nulla erat appicta dies, redditae mihi ſunt diligentiſſime. Exoſculatus ſum in iis antiquitatis ſtudium, eruditionem, humanitatem, caeteraque animi tui ornamenta, quae me altius pupugerunt. At quoniam anguſtiae temporis, ob brevem Tabellarii moram, non ſinunt me ſingulis abs te quaeſitis enucleatius reſpondere; id unum appingam, rem tibi ſore cum homine mortalium omnium φιλαρχαιοτάτῳ ϗ τῶν φιλαρχαίων ſtudioſiſſimo. Quare, nihil accidere mihi potuit jocundius, Vir humaniſſime, quam ut a me mutuum hoc literarum officium repoſceres. quod equidem praeſtabo Attica fide. Hem manum. Ad ſingula autem capita a te miſſa, alias accuratius. Interea id volo, ut ne neſcias,

ſciis, penes me eſſe ultra quadringentas Inſcriptiones veteres, quas fruſtra quaeſieris apud Gruterum, Reineſium, Fabrettum, alioſve συνταγῆς. Eae omnes, ſi alicui tibi uſui, curriculo ad te. Reperies in ſtupendo Syntagmate Monfalconiano *Antiquitatis explicatae*, Inſcriptionem quandam Iſidis eximio illi viro a me miſſam, qua nihil exſtat elegantius atque venuſtius. Carolo Rinuccino, & Philippo Bonarrotae, cariſſimis mihi capitibus meo nomine ſalutem reddes. Tuque vale, & nos ama. Alonae, Kal. Majis, An. MDCCXXII.

III. *Viro doctiſſimo*

EMMANUELI MARTINO,

Alonenſi Decano,

S. P. D.

SCIPIO MAFFEIUS.

Mihi in antiquis Inſcriptionibus haud perfunctorie deſudanti divinitus plane accidiſſe arbitror, ut quod Hiſpanicas ſpectat, ad te confugerem, & ab eruditione tua cum paucis comparanda, nec minus celebranda humaniter ſubſidium expoſcerem: optime enim ab epiſtola tua intellexi, non aliunde mihi tantundem adjumenti, notitiarum, monumentorum exſpectandum eſſe. Quid ais, Vir eximie, & mihi jam ſupra quam credi poſſit chariſſime? Quadringentas ad me Inſcriptiones veteres miſſurus es Grutero, Reineſio, Fabretto non agnitas! Hoc ego munus ampliſſimum *Theſauris Arabum & divitis Indiae* procul dubio praeferam. Iis ego tanquam gemmis nitidiſſimis Commentarios diſtingnam meos, & nomine tuo ac laudibus praemiſſis ut literatus orbis tibi gratiam habeat, operam dabo. Fac ergo, ut ubi commode poteris, fidem liberes, atque ut merx tam praeclara ad Italas advehatur oras, quam primum cures. Iidem Bernardus Cambius, & Marchio Rinuccinus operam ſuam benigne impertient. Id vero maxime cordi ſit, ut qua Inſcriptiones prodeant auctoritate ac fide, apprime conſtet, & num ab ipſis marmoribus recenter exceptae fuerint, an e veteribus ſchedis hauſtae? Non minus avide quaeſitis ſingulis, quae ſuperioribus literis propoſui, reſponſum exſpecto. Montfauconii Collectionem inſignem nondum vidi: mireris puto: at illa Florentiam nondum appulit. In cauſa potiſſimum eſt, quod Antiquitates ejuſmodi ab hominibus Gallis editae ac pertractatae horumce literatorum animum ne quaquam movent. Ego tamen propediem, ni fallor, aſpiciam, nam ut mihi ea volumina tranſmittantur ad amicum Venetum literas

Digitized by Google

teras dedi. Varii generis opuſcula, quae vulgavi, ad te mittere vehementer opto, & faciam ſtatim ac opportuna ſuppetat occaſio. Eruditiſſimus Bonarrotius, qui te plurimum amat ac ſuſpicit, Marchio Rinuccinus omnium elegantiarum prototypus, Salvinius quoque Graecarum literarum, ut cum lapidibus noſtris loquar Σωτὴρ ϗ κτίϛης, cui per me nuper innotuiſti, te impenſe ſalutant, ac laudant. Ego ut mihi viciſſim aliquid injungas, etiam atque etiam cupio, & valere te, ac proſpera undequaque fortuna uti iterum atque iterum jubeo. Dabam Florentiae, Idib. Juliis, An. MDCCXXII.

IV. EMMANUEL MARTINUS

Illuſtriſſimo viro

MARCHIONI MAFFEIO

S. D.

Multa quaeris, Vir eruditiſſime, nec ſane obvia, nec extricatu facilia: adde, ab homine Hiſpano. Tamen, quando me per literas compellare tibi placuit; connitar profecto, ut minus te initi conſilii ac locatae operae poeniteat. Nulla eſt toto orbe terrarum provincia, ſi Italiam excipias, Hiſpania illuſtrior antiquitatis monumentis. Scatet univerſa pontium, aquaeductuum, templorum, theatrorum, circuum, amphitheatrorum, aliorumque publicorum aedificiorum ruinis. Quorum magnam partem noſtratium potius, quam ſaeculorum injuria diruit atque delevit. Ea eſt Hiſpanorum natura atque indoles, ut Ethnicorum (ita Romanos appellant) monumenta evertere, pietatem appellent. Seque eo officio Deum maxime ſibi propitiare arbitrentur. Hem praepoſteram pietatem! Sed qui aliter accidere poteſt in regno ſtolidae atque inerti Cucullatorum nationi obnoxio! A Monachorum monitis vel latum unguem diſcedere, nefas ducunt. Quicquid illi effutiunt, tanquam ex Apollinis tripode edita oracula, venerantur. Quo infami obſequio ignaviſſimi homines turgentes; inferiorum ſupplicia iis minitantur, ſi vel ad aliquod vetuſtum ſimulacrum oculos vertant. Itaque ſimulac ejuſmodi aliquid effoſſum fuerit, ſceleratas illi manus injiciunt, diſcerpunt, detruncant. Neve ſol iſte ejus adſpectu polluatur, disjecta illa membra, vel in aedificiorum fundamenta demergunt, vel pro caemento in interiores parietes detrudunt. Emergit rariſſima aliqua protome, vel Caeſaris, vel praeſtantiſſimi alicujus philoſophi, vel oratoris? idolum eſt, pereat. ac ſtatim Dagonis cladem experta, diſcerpitur. Itaque fortunae beneficium, indigenarum inſci-

inſcitia corrumpit. Par inſania, eademque ſaevitia, in monumenta, ut ita dicam, majorum gentium. Exempla duo adferam admodum luculenta. Alterum eſt Theatri cujuſdam Saguntini, alterum Amphitheatri Italicenſis. Tu interim harum pecudum ſtupiditatem mirare,

——— & crimine ab uno
Diſce omnes.

Exſtat Sagunti Theatrum quoddam bona ſui parte ſuperſtes. Haberemus autem integerrimum, ſi per maleficas Saguntinorum manus licuiſſet. Quippe illi monumentum hocce de compacto demoliti ſunt, lapidibus fere omnibus, quibus exterius incruſtabatur, avulſis; coenobio cuidam, privatiſque domibus exſtruendis. Nec dubium eſt quin funditus fuiſſet everſum, ni operis durities & pervicacia ferri inſolentiae reſtitiſſet. Ei tamen, quantum in me fuit, vitae lumen aſperſi. Extorſi enim a Saguntinis publicum decretum, quo graviſſima poena iis indicitur, qui illud cumque igni ferrove violaverint. Porro illius deſcriptionem elucubravi, quam potui diligentiſſime. Quam vir eruditiſſimus Bernardus Monfalconius Antiquitatis explanatae ſyntagmati inſeruit. Amphitheatrum Italicenſe cum duriore ſorte conflictatum eſt. Nam cum Hiſpalenſes lapidibus opus haberent ad aggerem murumque exſtruendum adverſus vim fluminis, a quo Urbi periculum imminebat; publice decretum eſt, ut Amphitheatrum hocce (quod in veteris Italicae veſtigio adhuc exſtabat, pulcherrimum mehercules atque integerrimum) funditus ſubrueretur; allatis eo tormentis, ac ſuffoſſis ſcrobibus pyrio pulveri admittendo. quo tota illa compages proſterneretur. quod egregie factum. Nec tamen eventus eorum diritati plene reſpondit, obſiſtente veteri ſtructura, quodam perdurandi amore. Bene ſit Baeti, qui primo ſtatim inſultu nefarium illud opus diruit disjecitque. Ejus tamen Amphitheatri faciem ſuperſtitem, una cum ichnographia, ad clariſſimum Monfalconium miſimus, qui ea in eximio ſuo opere edidit. Hinc facile agnoſces quantam cladem experti fuerint inſcripti lapides. Credunt enim vulgo, avita quadam ſuperſtitione, priſcis illis characteribus illigatos eſſe tetros quoſdam ſpiritus, vel defoſſae pecuniae tuendae, vel alia de cauſſa. Rem lepidam tibi narro, quae Hiſpali mihi accidit. Erat vetus quaedam Inſcriptio in angulo aedium Ducis Alcalaei: ſat quidem illa longa, & quae multorum verſuum ſerie hominem Antiquitatis ſtudioſum vehementer allexerat. Sed vel lapidum, vel fabrilis upupae ictibus, adeo lacera atque attrita, ut de ea extricanda oppido quam diffiderem. Tamen etiam negotium cuidam dedi, uti uda ſpongia literarum ductus quam diligentiſſime detergeret. Injecit primum ea res ſtuporem ſpectantibus. Deinde cum contenebraſſet, face accenſa ad lapidem acceſſi. Expertus enim ſum, tam numiſmata, quam Inſcriptiones, admoto lucernae lumine, obliterata illa veſtigia clarius oſtendere: propterea

quod illa vegetiore lumine icta, ope denſioris umbrae vividius exſtent atque emineant. Fit concurſus praetereuntium. Quidam rei novitate velut attoniti, immoti ſtabant. Alii operam noſtram irridebant, tanquam inanem ac futilem. Alii denique me theſaurum excantare ſerio exiſtimabant. Quid plura? Die poſtera per totam Urbem ſermo diditus eſt, Alonenſem Decanum theſaurum quemdam, arcanis quibuſdam carminibus excantatum, eruere. Vidiſtin' homines magis aſinos? Eſt praeterea quod rideas. da operam. Exſtat Inſcriptio quaedam Hiſpali, ſane integerrima, ad oſtium ſepulchreti, quod templo maximo adhaeret. Eam ut tranſcriberem eo me deportavi. Cumque jam palimpſeſtum ac ſtylum in manibus haberem, tanquam ad novum aliquod ſpectaculum, ſacerdotes, caeterique fani miniſtri, glomeratim conveniunt. Forte enim tum temporis ſacra peragebantur. Caperare illi frontem prae ſtupore, mirari confidentiam noſtram, vel, ſi mavelis, ſolertiam: quod ea enodanda ſuſcepiſſem, quae nemo mortalium (ut ipſi ajebant) ad eam uſque diem extricare potuiſſet. Erat autem Inſcriptio (ride ſi ſapis) grandiore charactere & quadrato, & quidem elegantiſſimo, exarata: utpote Hadriani tempore. Sed negotium illis faceſſebant compendia illa verborum. Itaque ut nos viderunt feliciter opera illa defunctos, peritiae noſtrae applaudere; noſque praedicare vel Oedipo ipſo ſagaciores. Haec eo praemiſimus, ut intelligas quo in ſtatu ſint Humaniores hae literae in Hiſpania. Scatent omnia ejuſmodi Epigrammatis, & quotidie eruuntur: plureſque adhuc ſupereſſent, niſi effodientium ſtupiditate perirent. Per proxima bella, cum eruditi quidam Angli Tarraconenſem agrum diligentius luſtraſſent; magnam Inſcriptorum lapidum vim duabus onerariis impoſitam, in Magonis portum miſerunt, ut inde in Angliam avelierentur. Etiam in Galliam nonnihil abductum. Etſi autem hujuſmodi Inſcriptiones per univerſam Hiſpaniam paſſim reperiuntur; frequentius tamen occurrunt in agro Tarraconenſi ac Celtiberia. Apud Edetanos in agro Saguntino atque oppidis circumjacentibus. Praeſertim autem in univerſa Baetica. Quae regio inter omnes Hiſpanienſes ſoli ubertate, ac felici ingeniorum proventu, habebatur eximia. Nec ulla eſt quam Romani exercitus magis contriverint; vel quae magis exercuerit Romanum militem. Nulla tamen re felicior (ut mea fert) quam Plinii Secundi praeſentia, qui P. Romani procurator diu in ea verſatus eſt, cum maximo Baeticae gloriae incremento. Habemus enim ejus regionis topographiam ab eo accuratiſſime ſcriptam. quam diligentiam in reliqua Hiſpania minime adhibuit. Sed ſaltuatim, ac veluti feſtinanter, percurrit. Multa quoque exſtant in Gallaecia ſcripta monumenta. Apud Vaſcones & Cantabros non adeo multa; propterea quod eae gentes duriore vitae genere uſae fuerint, & togatis moribus minime congruente. Praeſertim Cantabri, qui non niſi ab Octaviano Auguſto, ſero tandem, & vix quidem, in poteſtatem redacti. Hiſpanienſes Inſcriptiones

exa-

exaratae fere ſunt in lapide vernaculo, marmore quidem aliquanto obſcuriore, ſed ſolidiſſimo, coelique injuriis ſuſtinendis quam aptiſſimo. Etſi non idem ubique ſaxum: ſed variat materia pro regionis vel ingenio vel copia. Occurrunt etiam inſcripta marmora: quae non dubito olim apud nos eruta. Certum enim eſt magnam eſſe hodie in Hiſpania marmoris copiam; itemque jaſpidis, cryſtalli foſſilis, ac cujuſdam lapidis, quem aurea ſcobe, ſive ramentis, aſperſum dixeris: ex quo menſae fiunt citrinis longe nobiliores. Effoditur etiam genus quoddam marmoris nitidiſſimi ac pellucidi, ſimile illi quod nobis exhibet Romae elegantiſſimus ille Meleager in aedibus Piccinorum. Immo longe διαφανέστερον: illique ſimillimum, ex quo Nero Fortunae Sejae templum conſtruxit, auctore Plinio. Cui lapidi, in Cappadocia reperto, nomen erat Φεγγίτη.

Quaeris a me, mi Maffei, num Inſcriptiones illae Hiſpanienſes a Grutero editae, adhuc ſuperſint? Neque id tantummodo; ſed, num univerſae, num aliquae? Serione id dicis, an joco? Qui enim id ſcire poſſumus, niſi adito Trophonii antro, aut conſulta quercu Dodonaea? Majore etiam difficultate laborat id quod ſubjungis. Ecquis reperiatur vir doctus, qui editas Inſcriptiones cum ipſis lapidibus conferendi negotium in ſe recipiat? Papae! Unus aliquis? Non, vel ſi trecentos adhibeas, huic rei ſuffecturos arbitror. Porro, ſi unus aliquis (uſus enim es hoc verbo) quo viatico? cujus impenſis? quibus viribus? quo annorum ſpatio? Vix enim toto vitae curriculo haec aliquis ſummo cum labore conficere poſſit. Ad haec, unde eruemus virum hunc rei antiquariae gnarum, quem huic provinciae praeficiamus? Noſtratibus enim haud magis iſta conveniunt, quam bovi clitellae, aut feli κροκωτός. Itaque, mitte iſtas nugas, & aegri ſomnia. Quis primus vetera Epigrammata publicae luci commiſerit, non ſatis habeo compertum. Scottus & Strada illi ipſi ſunt aliis editis monumentis clari. Eorum tamen ſchedas nemo, quod ſciam, vidit, praeter Gruterum. Sed quid id refert? fideliſſimae quidem illae: nec aliquis unquam eas mendacii inſimulavit. Morales & Reſendius eas protulere, quae ad hiſtoriae fidem adſtruendam pertinebant. Scripſit enim uterque res Hiſpanicas. Sed Morali (etſi viro naris emunctiſſimae, acerrimique judicii) impoſuerunt ſaepe Inſcriptiones illae ſubventaneae atque hypenemiae, quibus veritati bellum indixerunt Cyriacus Anconitanus, Janus Camers, Annius Viterbienſis. Flagitia hominum, non homines, & ſerendis figmentis nata monſtra. Cum Hiſpali agerem, codicem quendam MS. ad me venum attulerunt. In eo codice nihil continebatur praeter veteres Inſcriptiones. Sed ἀνώνυμος plane erat atque ἀδιάκριτος, nec manu ſatis docta exaratus. Quare, etſi vili emere potuiſſem; nolui tamen abuti pecunia. Quod ſcire aves, num, quemadmodum in Italia, etiam in Hiſpania, nova in dies eruantur inſcripta ſaxa? Eruuntur ſane. Sed partim in antiquas tenebras redeunt, partim neglecta jacent & ingloria. Cauſſa

Digitized by Google

duplex, ſuperſtitio & ignorantia. Iis auctoribus ſumma obſcuritate laborant res Hiſpanicae. Obſcuritate tantum? Immo commentitiis narrationibus, & anilibus fabulis. Quid enim impollutum reliquerunt impudentiſſimi illi nebulones, qui perſonam ſibi impoſuerunt, Flavii Dextri, M. Maximi, Luitprandi, Helecae, Auberti Hiſpalenſis, A. Hali, aliique hujus furfuris? Qui ut mendacia ſua hominibus bardis fide lapidum obtruderent, Inſcriptionum monſtra commenti ſunt. Unde tot in iis nugae earumque ſubleſta fides. Ego tamen, pertinaci meo ſtudio ac labore, ultra quadringentas colligere potui, partim ex ipſis autoglyphis a me exſcriptas αὐτοχειρὶ, partim ex idoneis auctoribus, qui poſt Gruterum eas in lucem ediderunt. Quippe ego ad illuſtrandas res patrias & ſpem & animos aliquando erexeram. cui rei eas copias paraveram. Sed fregit acrem illum impetum malus quidam Hiſpaniae genius. Facultates enim noſtrae exiguae, procerum opes inertes; eaeque temporum acerbitate attritae. Erat autem res ſumptuoſa quam parabamus. Quo ergo viatico Hiſpaniam omnem peragrarem? antiqua luſtrarem rudera? neglectos verſarem cineres? Nempe regio. Id unum ſupereſt. Fortaſſe id impetraremus ab optimo Principe, ſi eſſent qui ejus auſpicia ſolicitarent. Sed vides nodum, in quo ſolvendo plus ſit negotii quam in Gordiano. Ergo dormiamus in utramque, & altum ſtertamus: quando ad id unum aliena ope non indigemus. Vel, tanquam citharoedus ille ἀνακρόατος, cum aliis non poſſimus, nobis canamus. Reſpondi ad ſingula. utinam ſatis congrue. Scribebam enim haec in villa agri Alonenſis, quo ruſticatum me contuleram eludendo urbano aeſtui. Nec quicquam erat apud me librorum. Quare, ſi minus haec tibi arriſerint (quod valde vereor) & ab homine Hiſpano ſcripta cogita, & librorum ope deſtituto. Illuſtriſſimum virum Carolum Rinuccinum ſalvere jubeo. Item Bonarotam, antiquariorum longe praeſtantiſſimum. A quo ſi Vitrea fracta impetravero, ingentem theſaurum me potitum exiſtimabo. Nondum enim legi. Fodica igitur illi latus, & hanc rem confice. Noſque redama, & vale. E villa Popiliana agri Alonenſis, XVI. Kal. Quintileis, An. MDCCXXII.

V. EM-

V. EMMANUEL MARTINUS SCIPIONI MAFFEIO,

Viro clariſſimo,

S. D.

Florentiam.

Literas tuas Eidib. Juliis ad me datas accepi ruri. Adhuc enim ruſticabar. Iis perlectis, nihil duxi antiquius quam Urbem repetere, ac noſtra omnia ſtudia, officia, cogitationes, tibi uni impendere. Id certe merita tua adverſus nos jure flagitant. Itaque Inſcriptiones quadringentas decem & octo in faſciculum conjeci, quem Bernardo Cambio tranſmittendum curavi. Utinam bonis avibus. Quod ut eveniat, Mercurio ἐλίῳ vota nuncupabo. Opuſcula abs te edita altius me pupugerunt. Si torpes, fodicabo tibi latus, & utramque auriculam vellam. Expedita via per Liburnum, per Genuam. Adjicies, ſi libet, Bonarotae erudita illa Vitra, & ſi quid ejuſmodi, quod me in hoc terrarum angulo latentem peneque deficientem recreare poſſit. Illuſtriſſimum Carolum Rinuccinum (cui multis graviſſimiſque de cauſſis ſum obſtrictiſſimus) ſalvere jubeo. eruditiſſimum item Bonarotam, antiquariorum omnium, ſi quid video, facile Principem. Salvinium iſtum, literarum Graecarum σωτῆρα καὶ κτίςην, amplector libentiſſime, illique dexteram porrigo, ſponſore Jove φιλίῳ. Vale meum mel, ac nos ama. Alonae, pridie Kal. Septemb. An. MDCCXXII.

VI. EMMANUEL MARTINUS

Illuſtriſſimo ornatiſſimoque viro

MARCHIONI SCIPIONI MAFFEIO,

S. D.

Veronam.

Quando numiſmata ad Hiſpaniam noſtram pertinentia tam enixe a me flagitas; en, ad te mittimus centum & ſexaginta; partim Latino charactere, partim vetere noſtrate. Cujus ſpecimen quoddam al-

phabeticum etiam adjunximus. Poſt diuturnam enim obſcuriſſimae rei meditationem, in hanc tandem alphabeti formam inclino. Sed non acquieſco. Inſanum eſt quantum in iis enodandis ſudaverim, quantum operae impenderim. Quas non adhibui collationes cum alphabeto Phoenicio, Samaritano, Ionico! Sed omnia nequicquam. Quas copias abſtruſiſſimae rei eruendae? Inſignia veterum aliquot Urbium Hiſpaniae, Religionem, veterum oppidorum nomenclaturam. Nummos bilingues, a quibus maximam mihi opem pollicebar: omnes denique nervos, & noctes perpeti lucubratione exhauſtas. Donec ſpe omni abjecta, animum deſpondi, manumque de tabula. Quo me etiam compulit praeſentiſſimum quoddam inſomnium. Sive ὄνειρον illud fuerit, ſive ὅραμα. quod verius puto. Quod tibi referam, etſi videatur putidiuſculum, Sed cur mihi non liceat quod Hippocrati, Luciano, Dioni Caſſio, aliis? Rem quam breviſſime exponam.

Cum ex continenti nocturni laboris fatigatione feſſus, ſomno tandem me tradidiſſem; primo diluculo viſus mihi ſum per quietem, matronam quandam intueri auguſtiore forma, dextra librum tenentem, ſiniſtra expanſa cuniculum. Quo ego ſymbolo facile cognovi, eam ſpeciem quae ante oculos obverſabatur, Hiſpaniam noſtram repraeſentare. Conſtitit illa, ac ſevera oris majeſtate ad lenitatem compoſita, placido ac ſereno vultu, ita me alloquuta eſt: Martine, maximo me devinxiſti beneficio pertinaci iſto labore, opere, ſtudio, diligentia, in quae ad me ornandam, reſque noſtras illuſtrandas, tantopere incumbis. Quare ad officii noſtri rationem pertinere arbitrata ſum, tibi me ſiſtere: cum ut gratias tibi agam ob acre ac vegetum ſtudium, quod rebus noſtris impendis (quod certe per mihi gratum perque jocundum) tum ut conatibus tuis adſim, tibique manum porrigam, tot difficultatum anguſtiis circumvento. Sunt enim tantae rei expediendae copiae tuae impares, vireſque imbecillae. En igitur hunc librum. Mihique eum librum porrexit, quem dextra tenebat. Quem cum accepiſſem alacriter, avideque utraque manu explicuiſſem, oculoſque in eum conjeciſſem, tanquam lecturus; librum arripuit: iratoque ac torvo vultu. Inſanis, inquit. Non enim legitur hoc volumen a fronte, ſed a tergo. Libroque clauſo, indignabunda diſparuit. Somnoque ego e veſtigio experrectus, mirari viſionis ἐνάργειαν. Videbar enim non tam dormire, quam connivere; ipſumque illuceſcentis diei jubar aſpicere. Erat enim jam diluculum, albeſcebatque cubiculum. Tum moniti ambages, & obliqua verba perpendere. Quae longe mihi videbantur obſcuriora, quam ipſius negotii a me ſuſcepti extricatio. In diverſa diſtrahebatur animus, ipſaque fluctuabat cogitatio. Num id ſcilicet monere voluerit: characteres illos ſiniſtrorſum legendos, more Hebraeorum, Phoenicum, Poenorum, Arabum. Nam ſi ſcriptum aliquod a tergo legeris, literis in contrarium verſis, a dextra in ſiniſtram eundum eſt.

eſt. Num autem indicare in animum habuerit, non mihi auxilium a libris petendum, quod mendis ſcateant, & chalcographorum σφάλμασιν; ſed ab ipſis metallis. Quae incorrupta ſunt antiquitatis monumenta. Tam inopinata igitur ſeveriſſimi moniti acerbitate ſpes noſtrae corruerunt, ac veluti falce ancipiti praeciſae ſunt. Ad ulteriora inveſtiganda obtorpuit animus, ſubſidit alacritas, & quaedam moeroris umbra mentem obſedit. Itaque facem trado. Utinam ſis me fortunatior,

—— *& Phyllida ſolus habeto.*

Vale. Alona, III. Eid. Jun. An. MDCCXXIV.

VII. EMMANUEL MARTINUS

Illuſtriſſimo Marchioni

CAROLO RINUCCINO,

Magno Etruriae Dynaſtae ab intimis ſecretis, viro eximio ac praeſtantiſſimo,

S. D.

Florentiam.

CUm proxima aeſtate in agrum Alonenſem ruſticatum me contuliſſem; ne nihil agerem, ac, tanquam bruta animantia, inerti otio marceſcerem; viſum fuit aliquid pangere, quod animi torporem excuteret. quod mentem exhilararet, non premeret. eique non tam eſſet oneri quam levamento. Verſabatur ante oculos Arca quaedam, jam vetuſtate fatiſcens, quae mihi ultro citroque peregrinanti, vicennalem operam navaverat. Subiit miſeratio. Et quadam veluti religione tactus; ſerio cogitare coepi, quodnam ego adverſus illam grati animi indicium promerem, quo ejus memoriam poſteris commendarem. Occurrit Conſecratio. Haeſit ſententia. Scis Muſas amoena deperire. Ab iis igitur allectus, poematium iſtud conflavi. Quod ſtatim miſi Philippo Buliphoni, Regio aerario in hac Urbe Praefecto vigilantiſſimo atque integerrimo, Minervae ocello, ac omnibus mihi officiis conjunctiſſimo. Delectari ille ſolet nugis noſtris atque ineptiis. E veſtigio igitur de iis edendis. Ac, tametſi ego ut ab ea ſententia deſiſteret; per genium, per fortunas, per amicitiam noſtram obteſtatus ſum; Hylam tamen inclamavi. Angebant me, cum vitae inſtitutum, parum iis luſibus conveniens; tum reverentia aetatis meae, vergentis jam; quamque unice decerent ſtudia ſeveriora. At ille propoſitam ſibi rem urgere. donec confecit. Tenes omnia. Ad te igitur advolat novum hoc φαινόμενον, cum exemplaribus adjunctis. Diligentiae tuae

tuae erit ut ſingula meo nomine tradantur Bonarottae, & Maffeio. Buliphonis autem, Ludovico Muratori, Mutinenſium Principis a Bibliotheca. Maffeium praeterea, amicum νεότητος, ſalvere jubebis. valebiſque. Alonae, Eidibus Juniis, An. MDCCXXII.

Interiorem faſciculum ad Illuſtriſſimum Praeſulem Zondadarium bona ſide deferri curabis.

VIII. EMMANUEL MARTINUS,
SATURNINO LANGLADIO *ſuo*
S. D.

Mantuam Carpetanorum.

SOlve vota Langladi. Pervenimus enim domum incolumes. Buliphonem merito amas. Nihil inveniri poteſt eo homine ſuavius. Quare habebis me in poſterum rivalem. Pungunt enim me quodammodo deliciae veſtrae. Eſſedario uſi ſumus frugi ac modeſto. Quod in eo genere hominum perrarum. Janum Legionenſem ſalvere jubeo. Ajalam diſſuavia. Et valetudini tuae conſule diligenter. Alonae, XVI. Kal. Majas, An. MDCCXVI.

XI. EMMANUEL MARTINUS
Excellentiſſimo Principi
ANTONIO FELICI JUDICI,
Juvenatii Principi, fautori ſuo,
S. D.

Mantuam Carpetanorum.

CAeſarem certe Buliphonem decet auro expendi. Nihil eo homine officioſius, nihil jocundius; & ad captandos plauſus promovendoſque nominis mei rumuſculos (famam enim dicere, nec audeo, nec debeo) ſponte ſua paratius atque inſtructius. Is cum aliquot dies apud nos fuiſſet, ac de re antiquaria, deque virtute tua multum eſſet deblateratum; Inſcriptionem quandam veterem ἐπιτύμβιον apud te eſſe nunciavit, eamque inter

Digitized by Google

inter pretioſiora cimelia aſſervari. Ea me res alte pupugit. Ac legendi deſiderio correptus, negotium illi dedi, ut ſimul Mantuam attingeret, illam ad me protinus. Nihil plane dubitans, quin monumentum quod ſubactiſſimo tuo judicio caeteris praeſtaret,, aliquid profecto haberet eximium. Non enim neſcio; ornatiſſime Princeps, ingenii tui praeclari vires ac nervos. eruditionemque ac πολυμάθειαν, quas nobilitatis tuae comites adſciviſti. Raro quidem apud nos exemplo. pene dixeram, ſingulari. Non defuit Caeſar officio ſuo. Itaque vix Mantuam tenuit, Inſcriptionem ad me actutum. En illam:

D. M. S.
PETILIAE Q. F. SECUNDINAE.
SACERDOTI MINERVAE VIX.
ANN. * VIIII. M. VII. D. XVIII. OB INFATIGABILEM PIET.
EIUS MESSI A DOI † CAS. MAT. INFEL. FIL. B. M. F.

Adjunxit: ſententiam te noſtram de hoc Epigrammate noſcere, vehementer cupere. Gratiſſimumque tibi fore, ſi in hac re deſiderio tuo indulſero. Miſit una Joſephi Capuani, Leonardi F. viri eruditiſſimi, notulas quaſdam, quae effoſſi lapidis tempus locumque indicabant. Ad haec, ipſiuſmet ſepulchri delineamenta, quam ſcitiſſime ac diligentiſſime expreſſa; una cum ornamentis vetuſto operi a te adjectis, & appicto tetraſticho. Qua facie conſpicitur hodie Juvenatii in hortis tuis, cultiſſimis me-hercules atque amoeniſſimis. Quid caeterum? Obruit me Caeſar precibus atque obteſtationibus. In ſumma pervicit, expugnavitque verecundiam noſtram reverentia nominis tui. Itaque non tam ſponte noſtra, quam ſtudio tibi parendi, gerendique illi morem, quicquid ad elegantiſſimam Inſcriptionem illuſtrandam pertinere mihi videtur, in medium proferam.

Duo ſunt praecipue in hoc Epigrammate valde notanda, & quae fruſtra alibi quaeras, neque in ſaxo, neque in metallis. Alterum eſt, ſacerdotium puellae impuberis. Alterum, ejus matris expreſſa caſtitas. Utrumque (ita me Di) fugacis atque abſtruſae eruditionis. Operam enim perdes, ſi omnes Inſcriptionum congeries luſtrando, ſimile quicquam quaeſieris. Quod attinet ad ſacerdotium, ait Livius extremo Libro XXIX. *In M. Pomponii Mathonis, auguris & decemviri, locum creati, decemvir M. Aurelius Cotta; augur Ti. Sempronius Gracchus admodum adoleſcens. Quod tunc perrarum in mandandis ſacerdotiis erat.* Quod a Romanis obſervatum eſt in omnibus ſacerdotiis, excepto Veſtae. Veſtalem enim, minorem annis ſex, & majorem annis decem, capi fas non erat. Primo autem decennio ſacra tantum ac ceremonias diſcebant. altero, ſacrorum mi-

Al. VIII. † *Grut.* ADO.

miniſterio addicebantur. Tertio, docebant. Quod reliquum erat aetatis, extra Deae penetrale traducere, fas erat. etiam nubere. licet eae nuptiae inauſpicatae haberentur. Verum haec notiora ſunt, quam ut in iis diutius immoremur. Illud non item. Petiliam noſtram Minervae ſacerdotem, vixiſſe annos novem, menſes ſeptem, ac dies octodecim, cum in tantilla aetate infatigabilem (ut ipſius lapidis verbo utar) erga Deam pietatem jam oſtendiſſet. Haeſiſſem profecto in hoc luto, niſi Pauſanias manum porrexiſſet. Sic enim ille in Arcadicis cap. XLVII. de Minerva Tegeatide: Ἱερᾶται δὲ τῇ Ἀθηνᾷ παῖς, χρόνον οὐκ οἶδα ὅσον τινά, πρὶν δὲ ἡβάσκειν, καὶ οὐ πρόσω, τὴν ἱερωσύνην. *Minervae rem divinam facit puella. quam longum tempus haud ſatis ſcio: illud habeo compertum, antequam pubeſcat, ſe illam ſacerdotio abdicare.* Igitur eo tantum miniſterio fungebatur, dum erat inveſtis. Id ipſum refert, ſed expreſſius, de ſacerdotio Minervae Cranaeae. In Phocicis cap. XXXIV. hiſce verbis: Ἐν ἰόντῳ τῷ λόφῳ τὸ ἱερὸν πεποίηται καὶ στοαί τέ εἰσι, καὶ οἰκήσεις διὰ τῶν στοῶν, ἔνθα οἰκοῦσιν, οἷς τὸν θεὸν θεραπεύειν καθέστηκε, καὶ ἄλλοις, καὶ μάλιστα τῷ ἱερωμένῳ. Τὸν δὲ ἱερέα ἐκ παίδων αἱροῦνται τῶν ἀνήβων, πρόνοιαν ποιούμενοι πρότερον τῆς ἱερωσύνης ἐξήκειν, εἰ τὸν χρόνον πρινὴ ἡβῆσαι. Ἱεροῦται δὲ ἔτη συνεχῆ πέντε, ἐν οἷς τήν τε ἄλλην δίαιταν ἔχει παρὰ τῇ θεῷ, καὶ λουτρὰ ἀσάμινθοι κατὰ τρόπον οἷον αὐτῷ τὸν ἀρχαῖον. *In eo vertice templum exſtructum eſt, & porticus, in quibus cellae per intervalla: ubi & alii habitant Deae miniſtri, & is praeſertim qui ſacris praeeſt. Eum ex impuberum numero deligunt. Cavent autem ſumma religione, ut eo munere ſe abdicet, priusquam pubeſcere incipiat. Annis quinque continentibus ſacerdotium terminatur: quo tempore vivit apud Deam, & in ſoliis, veterum more, lavat.* En plana omnia atque expedita in Petiliae inſcriptione. Capiebatur nimirum puella anno ſeptimo exacto. Sacerdotio ſe eximebat expleto duodecimo: ubi primum pubeſceret. cum per quinquennium ſacra tractaſſet. Deceſſit Petilia anno aetatis ſuae nono, cum menſibus ſeptem, ac diebus duo de viginti. Sacerdotio igitur functa eſt biennium, menſes ſeptem, ac dies XVIII. Quo tempore oſtendere ſatis potuit infatigabilem erga Deam pietatem. Quo illa ornatur elogio a moeſtiſſima parente. Non eadem ſeveritas in Dianae ſacerdotibus. quamquam & illa virgo. Sed miniſterio fungebantur donec nuberent. Idem auctor in *Achaicis* cap. XIX. de Diana Laphria verba faciens: Ἱερωσύνην δὲ εἴχετο τῆς θεοῦ παρθένος, ἐς ὃ ἀποστέλλεσθαι παρὰ ἄνδρα ἔμελλε. Et de Diana Agrotera in Urbe Aegira, ib. cap. XXVI: Ἱερᾶται δὲ παρθένος ἔστ' ἂν ἐς ὥραν ἀφίκηται γάμου. Idem reperio in Neptuni fano apud Calauream. *In Corinthiacis* cap. XXXIII. Ἱερᾶται δὲ αὐτῷ παρθένος, ἐς τ' ἂν ἐς ὥραν προέλθῃ γάμου.

Sequitur in Inſcriptione: MESSIA DOI. CAS. MAT. INFEL. FIL. B. M. F. Lego: MESSIA DOL. Totam Inſcriptionem: *Meſſia dolens, caſta mater, infelici filiae bene merenti fecit.* In quo loco ſingularis eſt, matris appicta caſtimonia. Nec immerito. Non enim virginem tantum ſacris addictam, caſte

Digitized by Google

caſte atque integre munus ſuum obire oportebat, atque illibatam pudicitiam ſervare, ſed jubebat lex, uti eſſet *Caſta e caſtis, pura e puris*, ut refert Pompejus Silo apud Senecam Rhetorem Lib. 1. Controverſiarum, Controv. 11. Quod ad parentes maxime referendum eſt. Quare apiſcendo ſacerdotio impedimento erat mater inceſta, uti monet ibidem Porcius Latro. Imo, ea erat legis ſeveritas, ut verba illa: *Caſta e caſtis, pura e puris*; non de parentibus tantummodo interpretarentur, ſed de penatibus, de diſciplinis, deque iis omnibus, quibuſcum virgo verſata eſſet; Meſſia igitur, Petiliae mater, ut filiae pietatem commendatiorem redderet, ſuaeque etiam virtutis merito legentium miſericordiam captaret; elogio huic ἐπιταφίῳ caſtitatem ſuam juſſit inſculpi.

Haec ſunt, humaniſſime Princeps, quae ad elegantiſſimam Inſcriptionem illuſtrandam facere mihi videntur. Quae in pauca verba, more noſtro, contulimus. Quorſum enim teſtimoniorum hinc inde excerptorum acervi ac ſtruices? Obruunt ea lectorem, non inſtruunt: ac priuſquam ad capita rerum pervenias, natura fatiſcit. Ad haec, novi ego ingenii noſtri vires quam ſint tenues atque imbecillae. Quare, eo minus videbor ineptire, quo minus legentium aures obtudero. Tu interim, literarum praeſidio nate Princeps, non tam ineptias noſtras reputes velim, quam modeſtiam parentis atque obſequium. In fidem tuam & clientelam me confero. Vale. Eidibus Sextil. An. MDCCXXIII. Alona.

X. JOSEPHUS OCTAVIUS BUSTANTIUS EMMANUELI MARTINO,

Alonenſis Eccleſiae Decano, πολυμαθεστάτῳ viro, ac praeceptori ſuo dilectiſſimo

S. P. D.

Alonam.

NIſi *baſilicas edictiones atque imperioſas* haberet (ut a Plauto dicendi initium capiam) ſuaviſſima epiſtola tua, qua me ad Latine ſcribendum adhortaris, vel potius compellis, profecto ne literulam quidem auderem exarare. Quis enim non inſanum me crederet, qui tibi, tanto viro, quemque univerſus orbis literarius tanquam elegantiarum omnium parentem colit, ac jure veneratur, ineptiis meis ſapientiſſimas aures obtunderem? Sed, cum reluctari nequeam, morem gero jubenti. Vereantur alii acerrimum judicium tuum; commiſerationem ego, non cenſuram a te exſpecto. Quid valeant puſillae ingenii mei vires jam ſatis perſpectum habes.

habes. Scis quam deſultoria ſint ſtudia, quibus operam huc uſque dedi. Deſidia mea, iniquitateque fortunae, quam jam dudum experior, plura quidem deguſtavi in literis, nihil vero profeci. Adde negotia, quibus ſummopere agitor, ac diſtrahor. Quamvis itaque ex penitiſſima barbarie miſſae hae literae tibi fortaſſe videbuntur, cum nullam ab eruditis laudem, vel gloriam aucuper, ſed tantum addictiſſimae erga te obſervantiae meae qualecumque officium praeſtiturus ſcribam; ea humanitate, qua maxime polles, illas abs te acceptum iri confido. Eadem ſpe fretus, iiſdem tuis juſſis obtemperans ſiſto tibi epiſtolae exemplar, quam Majanſio noſtro ſcripſi, ac ejus, qua mihi ipſe repoſuit. Si purpura juxta purpuram, ut vetus ſert adagium, dignoſcitur, ſermonis elegantiam, facilitatemque diſertiſſimi juvenis nuſquam melius perſpicies. Obſtrinxit ille me vinculis plus quam ferreis, dum innumeris argumentis in dies erga me benevolum, beneficumque ſe praebet. Quam ob rem impenſiſſime illum amo, ingeniumque ejus, ac infatigabile ſtudium non laudo tantum, ſed miror. Merito χαλκέντερον illum dixerim. Utinam tamen ſaluberrima monita, quibus ſufflaminare aliquando eum ſoles, aequis auribus exciperet. Uberrimum certe quaeſtum faceret, Hiſpaniaeque ſuae, cujus gloriae tam enixe ſtudet, maximo ornamento eſſet. Loquenti mihi de Majanſio ſuccurrit chariſſimum caput Bulipho, cujus opera ego illi notus. Nihil mihi antiquius, quam Buliphonis amicitia. Nihil jocundius, quam ipſius omnigena doctrina, ac dulciſſima facundia. Plurima inter nos colloquia, quibus non mediocriter mira cum oblectatione erudior. Si qua literaria contentio, ad commune oraculum provocamus, nempe ad te, cujus ſapientiſſima quaeque dicta utriuſque memoriae tenaciter inſita. Sed heu! miſer multis abhinc diebus atrociſſima podagra correptus jacet in lectulo. Incomparabilem hominis patientiam nemo non ſine laude mirabitur. Cum ipſo communicavi epiſtolam tuam. Protinus mecum exarſit cupiditate incredibili ut quam de Hiſpanis nummis abs te conſcriptam mihi nuncias, nobiſcum communices, uti benigne pollicitus es. Heus tu ne velis ſpem noſtram decipere. Ipſe te plurimum ſalvere jubet. Propediem proſtabit Bibliotheca Marchionis Aitonii; quae non magna quidem librorum ſupellectile inſtructa; ſed non paucos Graecos, Latinoſque codices illic ineſſe audio. Confeſtim advolabo tibi comparaturus Photium, Diodorum, Arnobium, & Lactantium, quos olim a te deſiderari mihi ſignificaſti, ſi, uti reor, illos invenero. Sed quo uſque humanitate ac patientia tua abutar? Manum igitur de tabula. Vive & vale quam diutiſſime, Praeceptor optime, & Buſtantium tuum, ut facis, tui amantem redama. Claudat epiſtolam Ovidiana Laodamia. *Sit tibi cura tui, ſit tibi cura mei.* Mantuae Ca petanorum, IV. Eid. Jan. MDCCXXVIII.

XI. E M-

XI. EMMANUEL MARTINUS JOSEPHO OCTAVO BUSTANTIO,

Juveni ornatiſſimo, amoenitati ſuae,

S. D.

Mantuam Carpetanorum.

VEl hinc ſaltem, agnoſces, mi Buſtanti, quanti ego te faciam. Exſcripſi epiſtolam αὐτοχειρὶ, quam de re nummaria veteri Hiſpanorum proximo Octobri Viennam dederam. Exſcripſi, inquam. Quod mihi profecto durius, quam verſare molam truſatilem. De amicitia cum Manſio noſtro conglutinata vehementer gaudeo. Eſt enim optimae ſpei adoleſcens, induſtrius, diligens, literis deditus. Denique (ſi quid ad rem attinet) mei amans. Utinam & monitorum meorum. Vellem enim, ut acriores illos ſpiritus aliquantulum cohiberet. Quando Buliphonis noſtri (cariſſimi illius capitis) mentionem refricaſti; acerrimum mihi aculeum inflixiſti. Quoties enim cumque cum animo meo cogito (cogito autem quam ſaepiſſime) quo loco ſint fortunae noſtrae; in eam aegritudinem me conjicio, quae conſtantiam animique vigorem peſſundet atque proſternat. Avulſit ab amplexu noſtro iniquitas fortunae amicum optimum atque integerrimum. Graviſſimi tamen caſus jacturam tui praeſentis conſuetudo quodammodo compenſabat; animumque moerore dejectum erigebat confirmabatque. Invidit quoque nobis id quod ſupererat ſolatii malus aliquis genius, & rebus noſtris calcem impegit. Amiſimus te tandem, tecumque laeta omnia. Quo me vertam non habeo. Moeſta cuncta atque horrida. Quodque in tanta fortunae acerbitate miſerrimum, cum omnia circumſpicio, nihil ſeſe oſtendit, quod imbecillam ſpem ſuſtentare poſſit, recreare languentem. Ita ſunt omnia perplexa, variiſque difficultatibus, caeciſque rerum ambagibus implicata. Quam vere Eubulus!

Ποτ' ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμαρτάνοι,
Ὡς φασὶν, αὐλητὴς παρ' ὑμῖν τύπτεται.

Pungit deinde, infirma amici optimi valetudo. Nam, ut vetus eſt ſententia,

Ὑγεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο.

Cruciatur identidem miſer triplici illa face, quae pedes, genua, manus adurit. Quare hominem mei amantiſſimum (niſi moleſtum) meo nomine

viſe meiſque verbis ſuavium da. Si Bibliothecae Aitonianae libri venierint; mihi Photium eximito. Diodori, Lactantii, Arnobii, curam depoſui. Legi omnes, perlegi, evolvi. Diodorus nimio proſtabat. Sed cum typis Batavicis denuo in lucem prodierit; non dubito quin bibliopolarum faſtus ſubſederit. Itaque ſi nummo aureo confici res poterit, meus eſto Diodorus. Minoris enim emptus eſt olim ex reſiduis Bibliothecae Regiae. Porro ſi in libellos aliquos incideris levioris impenſae; bene erit locata pecunia. Fratrem tuum omni obſervantia colo. Valetudinem tuam cura diligenter. & vale. Alona, VIII. Kal. Februarias, An. MDCCXXVIII.

XII. JOANNES THEODORICUS SCHOMBERGIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi Reverendiſſimo

S. D.

Alonam.

VIx ab itineribus meis in patriam reverſus, ſtatim ab eruditis hujus loci hominibus iterum frequentari coepi. Hi igitur, ut ſunt rerum & literarum apud exteros curioſiſſimi, cum nulla de regione magis, quam de Hiſpania ſciſcitarentur, nihil mihi potius fuit, quam ut Hiſpanorum ingenia, ſtudia, &, quod vel praecipuum ducebant, erga peregrinos humanitatem depraedicarem. Percunctantibus autem, quinam potiſſimum viri apud vos principatum in literis tenerent? Ego, qui Alone, ſi recordari placet, aliquando te conveneram, te in primis indicavi, &, quid ſcripſeris, quamque praeterea multa eruditiſſime elaborata, & ad editionem matura in manibus haberes, copioſe explicui. Quo facto, tantus omnes inceſſit ardor, etiam reliqua tua ſcripta videndi, ut, tanquam totius Germaniae literatae nomine a me flagitarent, providerem quantum poſſem, ne ea interciderent, poſſe enim facillimo negotio apud nos typis exſcripta, vel ſic ab interitu vindicari. Recepi ergo, omnem me operam impenſurum, ut hoc tibi perſuaderem. Teſtis mihi hoc in conatu erit doctiſſimus Gregorius Majanſius. Hunc inter alia id quoque obnixe rogaveram, ut qualicumque modo abs te obtineret, ne dubitares manuſcripta tua mecum communicare, curaturum enim me, ut hic in Germania typis excudantur. Reſcripſit clariſſimus Majanſius, ſe hoc de negotio ad te retuliſſe; at vero te negaſſe, longinquae ac periculoſae navigationi, opera te tua commiſſurum; cumque idem ſuggeſſiſſet, ea ſaltem deſcribi,

atque

Digitized by Google

atque ſic eorum exempla minori cum periculo tranſmitti poſſe; addidit, caeteris difficultatibus quae tibi ſuboriri viſae fuiſſent ſe jam ſatisfeciſſe, nec reſtare niſi ſolam de papyro Lipſienſium querelam, quae non ſit admodum bona. Tantam tuam in me benevolentiam, quae eo uſque tandem profecta eſt, ut jam Notas tuas Criticas in Satyras Q. Sectani, & Tractatum de Paſſionibus animi, clariſſimo Majanſio eum in finem permiſeris, non poſſum non gratiſſimo animo amplecti. Eſt tamen quod adhuc te orem atque obſecrem, nimirum ut & reliqua opera tua omnia deſcribi, atque ſic deſcripta ad me tranſmitti patiaris. Horum quo plura, eo erunt apud noſtros homines gratiora. Ego, quantum in me eſt, omnem curam adhibebo, ut non modo, quam correctiſſime, ſed etiam elegantiſſimo typorum charactere, & in charta nitidiſſima excudantur. Poteſt enim Lipſiae, modo ſumtibus non parcatur, tantae bonitatis charta ut in ipſo Belgio inveniri. Qua de re fidem tibi meam interpono, atque ut editioni operum tuorum diu ſuperſtes vivas, laborumque tuorum gloria fruaris & valeas, opto. Dabam Dreſdae, Quinto Idus Sextileis, An. MDCCXXXII.

XIII. EMMANUEL MARTINUS JANO THEODORICO SCHOMBERGIO,

Viro doctiſſimo atque optimo,

S. D.

Dreſdam.

REdditae mihi ſunt a Majanſio noſtro literae tuae A. V. Kal. Sextileis Dreſda ad me datae. Quibus avidiſſime perlectis, incredibili voluptate perfuſus ſum. Qui aliter? cum & ab optimo viro profectae, a literarum fautore, meique, famaeque noſtrae amantiſſimo? Itaque nomen tuum exoſculatus ſum ac pectori appreſſi. Non tamen ſine doloris morſu, quod aditus mihi pandatur ad tanti viri amicitiam, cum ea frui vix licet. Laboro enim hebetudine oculorum, & quicquid adſciſcunt externae opis averſantur ac reſpuunt. Eoque a librorum commercio avulſus, &, ut ita dicam, excuneatus; inter homines verſor tanquam corpus exanimum atque umbratile. Quod quidem infortunium levius profecto eſſet, minuſque haberet incommodi; ſi aliquid operae auxiliive a noſtratibus liceret accipere, queis tanta calamitas leniretur. Sed ubi ſunt qui Latine apud nos non dicam ſcribere, ſed exſcribere ſciant? Dicam enucleatius. qui legere?

Digitized by Google

gere? Quicquid in rixoſis ſuis theſibus effutiunt ac deblaterant, Scythicum eſt, verborumque monſtra. Quo lutulentior quis fluit, eo diſertior habetur. Deſipere autem atque inſanire ſapere vocant. Quos tu cachinnos? quos ego! Niſi ſtomachum potius moverent tot ineptiarum nugarumque ſterquilinia, quibus purgandis nec Hercules quidem ſufficeret, qui Augiae ſtabulum repurgavit. Jam decennium aliquem quaero, cui nugas noſtras exſcribendas committam. Sed Hylam inclamo. In has igitur anguſtias redactus, quo me vertam neſcio. Laboro miſer incredibili quadam ἀπορίᾳ. Jacet bonarum literarum honos; eruditionis, amoeniorumque ſtudiorum gloria exaruit. Qui haec profitentur, ab ignavis ſtultiſque deriſui habentur atque ludibrio. Adeoque id verum eſt, uti ego, ut exiſtimationem noſtram ſartam tectamque ſervarem, conſulto ſemper uſus fuerim ſilentio ac latebris. Ne ſtolonibus impuriſque hominibus caput objectarem; iique de corio noſtro impune luderent. Cum haec ita ſint, uti re vera ſunt, abs te peto, mi Schombergi, rem hanc expedi. Exſcribentis copia haud magis hic ſuppetit, quam apud Getas aut Nomadas. Latinum eſt? Cimmeriae tenebrae. Si quicquam elucubravi (quod ſane leviſſimum eſt, nulliuſque ponderis) id totum inter lituras jacet ac ſaepe inextricabiles. Adde aliquibus in locis a bibula charta literas exſuctas. Quae omnia auctoris ope, immo & opera maxime indigent. Hinc illa deſperatio animique abjectio, quam profeſſus ſum in carmine a Majanſio noſtro edito in Collectione Epiſtolarum. Iis difficultatibus interceptus, multa flammis tradidi. Quaeque ſuperſunt, in idem fatum propendent. Nulla quidem rei literariae jactura. Tamen etiam. Quo igitur me vertam, neſcio; niſi quis bonus genius manum porrigat laboranti. Nequeo tamen non mirari egregiae tuae indolis praeſtantiam, ac benevolentiae adverſus nos eximium teſtimonium: qui unius Majanſii judicio tantum detuleris, ut eo impulſus, in hominis exteri atque ignoti ornamenta & commoda omnes amoris officiorumque copias effuderis. Quem Majanſium, etſi juvenem acerrimi judicii, amor tamen noſtri tranſverſum agere potuit, uti re vera egit. Nihilo minus omnem movebo lapidem, ut tibi morem geram. forte aderit Deus aliquis ex machina. Interea id tibi perſuaſum habeas velim, me in hanc rem omni opera, cura diligentia, totiſque viribus incumbere. Neque aliter de me merentur ſtudium in me tuum ac virtus. Quod ſubjungis de Animadverſionibus noſtris Criticis in Q. Sectani Satyras nonnullam affert moleſtiam. Nihil enim ſunt praeter luſus juveniles, quibus genio litavi Romae quadraginta fere abhinc annis. Adde, eas, ſi typis excudantur, abſque Satyris ipſis prodire non poſſe, quae Satyrae quam ſint impurae & lutulentae, ac maledicentia infames; nemo non novit. Quare eas publice legendas proponere, res eſſet peſſimi exempli. Adde, Animadverſionum luce clariores multo evaſuras. Tamen quod ad me attinet, in iſto campo nec ſeritur nec metitur. In Diſſertatione autem *de Animi*

Affec-

Affectionibus multa deſunt. Eſt enim opus affectum tantum, non perfectum. Elucubravi illud arcano quodam impetu impulſus. Cumque jam ſecunda navigatione altum tenerem, domeſticae quaedam calamitates, ac publicae rei ſaeva tempeſtas, coegerunt me invitum vela colligere atque inhibere remos. Cumque illa altius incubuiſſet, nec ulla ſerenitatis ſpes illuceſceret; eoque literas valere juſſiſſem; penitus ille vigor emarcuit & ſcribendi alacritas. Nam ſaepe conatus promovere opus, fruſtra tentavi. adverſante quodam animi languore, ac literarum faſtidio. Ad Majanſium autem miſi, propterea quod ille ſaepius a me per literas flagitaſſet. Fide tamen prius interpoſita, ſe illud ſcriptum ſervaturum ſancte ſe penes. Nam, ut ne neſcias, opus eſt non tantum μείκρον, ſed & ἀκίφαλον. nec ſecundis curis exaſciatum. Qua propter efflictim abs te peto, ut exiſtimationi noſtrae conſulas. Nihilque in hoc negotio perficias, niſi quod tibi videatur honeſtum nobis fore, caeteriſque utile. Cave putes, de fama te aliena in hac deliberatione agere; ſed de propria. Id enim de me merentur gravitas, fides, virtus, benivolentia, atque egregia officia in me tua. Quibus me ita devinxiſti, ut profecto fatear in aere tuo me eſſe. dicam amplius: tuum me fore nexu & mancipio. Cura ut valeas, Vir eximie, & tibi, & reipublicae literariae ornamento. Alonae, VII. Eid. Novembreis, An. MDCCXXXII.

EMMANUELIS MARTINI,

ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,

EPISTOLARUM

LIBER XII.

I. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi

S. D.

Alonam.

JAm diu eſt, Emmanuel Martine, Vir praeſtantiſſime, ex quo ego ſuſpicio tuam egregiam doctrinam in diſciplinis omnibus, & cognitionem perfectiſſimam optimarum artium. Nam & Valentiae Thomam Vincentium Toſcam, & Joſephum Mignanam tuas virtutes praedicantes per ſaepe audivi; & Salmanticae (poſtquam in hac Urbe ſum) nullus fere dies abiit, quin honorifica mihi de te mentio eſſet cum Joſepho Borrullio tui amantiſſimo. Hic aliquot epiſtolas tuas exſcribendas mihi dedit; quibus legendis, mirificam atque incredibilem voluptatem

Digitized by Google

tatem accepi, propter ſummam illam eruditionis copiam, ſingularem dicendi praeſtantiam, ac prope divinam in explicandis rebus perſpicuitatem. Hiſce tuis impulſus laudibus, incredibile dictu eſt quanto ſtudio, quanta benevolentia te amplectar; ut te non ſolum proſequar amore, quo magnum quemque hominem diligere ſolemus; ſed quo vir amiciſſimus, cujus virtus nobis diu perſpecta & cognita eſt, viſceribus noſtris inhaeret. Quam ob rem, amore meo indignum ratus hanc meam benevolentiam tibi notam non eſſe; rogavi Joſephum fratrem tuum, adoleſcentem optimum, uti has literulas ad te mitteret; ut vel ex me uno intelligas quam multa in nominibus tuis ſint quae tu neſcis; debitores tui ſe tibi debere non inficiantur. Equidem tua intereſt, Emmanuel, quantum in aere habeas ſcire. De me ultro fateor. Diligenter rationes tuas computabis, ſi omnino nihil tam tuum eſſe, quam mea omnia, meque ipſum exiſtimaveris. Quare opera, ſtudio, diligentia mea defruere, vel, ſi mavis, abutere. Mihi autem curae erit, magnos ex amicitia tua fructus capere: ſuaviſſimos dicam, cum, quae aliorum palatum pungere ſolent erratorum admonitiones, crebro inter pulcherrima literarum tuarum folia invenero. Iccirco habebis cum his literis Oratiunculam fere extemporalem, quam cum Borrullius in Salmanticenſis Academiae Senatum cooptaretur, ad ampliſſimum Ordinem habui. Mittam & alia opuſcula, ſi de erratis, quae in Oratiuncula iſta ſine dubio erunt, libero animo me admonueris. Scilicet novi januam ad ſapientiam eſſe cognitionem erratorum. Quam ob rem, ſi ullum in me eſſe putas ſapientiae amorem, cave credas, quicquam gratius jucundiuſque mihi poſſe accidere, quam ut me mihi notiorem reddas, inſcitiam meam manifeſtando mihi. Libere igitur hanc lucubratiunculam recognoſce, cancella, dele, ſtilo tuo confige. Aude, mi ſuaviſſime Martine, te verum amicum eſſe: incipe. Atqui vereor ne graviſſimas occupationes tuas plus quam par erat, longis his ac moleſtis literis interpellatum iverim. Quare rogo te atque oro, ignoſcas confidentiae meae, qua ego adoleſcentulus nulla literatura praeditus, & ab ſchola literatoris nudius-tertius prodiens, eruditiſſimum hujus ſaeculi Virum adloqui audeo. Erit indulgentiae tuae, Emmanuel humaniſſime, ut qui literas ipſas dum iis deditus es, humaniores reddideris, literarum ſtudioſo humanitatem tuam avide cupienti experiri, ne deeſſe videaris. Vale, o hujus aevi gloria, noſtraeque laus Hiſpaniae. Salmanticae, IV. Non. Decembr. An. MDCCXX.

ORATIO

Habita a

GREGORIO MAJANSIO,

Generoſo Valentino, ad Salmanticenſis Academiae Senatum, cum

JOSEPHUS BORRULLIUS,

Valentinus, Primarius Juris Civilis Anteceſſor in eum Ordinem adlectus fuit.

VIdeo, P. C. magnopere animos veſtros excitatos incredibili voluptate, quam cepiſtis ex maturo prudentiſſimoque conſilio ornatiſſimi viri Joſephi Borrullii in Ordinem veſtrum cooptandi. Idque non inanis conjectura, ſed veſtra abunde declarat hilaritas, & exſultans laetitia, adeo ut tantorum conſcii meritorum vobiſme tipſis gratulari videamini. Quae igitur eſt mea perſona? quae partes? Profecto nullae, niſi cauſſa talis oblata eſſet, in qua earum rerum eſt habenda oratio, quas licet animis veſtris penitus infixas habeatis; earum tamen repetitio, vel me dicente, non poteſt eſſe injucunda. Etenim gratulandum eſt vobis de ſumma veſtra aequitate, juſtitia, religioſoque more, quo non niſi Collegio veſtro digniſſimos in Doctorum numerum adſciſcitis. Praecipue vero gratulandum de maxima cura & ſtudio, quo eximium hunc Anteceſſorem in ſapientiſſimum veſtrum Ordinem ingredi decernitis. In quo profecto quantum emineat conſilii veſtri maturitas, ſinite ut breviter exponam. Ego enim ſic exiſtimo, in maxime probato perfectoque Doctore duas has res ineſſe oportere, morum honeſtatem, ſcientiarumque cognitionem minime vulgarem. Quis igitur hoc homine moribus honeſtis dignior? qui profectus e pueritiae diſciplina ſub Patre viro integerrimo, priſtinum animi candorem, facilitatem, & egregiam indolem conſervavit: qui adoleſcentiam ingreſſus ea erat naturae bonitate, & ad virtutes propenſione, ut modeſtiam, continentiam, ſobrietatem mirifice coleret; & non ſolum diſſolutorum conventicula fugitaret, ſed & vitam viveret perquam frugalem, & ab omni juvenili levitate alieniſſimam: qui denique nunc, & in omni vita talem tantumque virum ſe praeſtitit, ut praeclara honeſtatis, pietatis, & religionis exempla dederit. Et quid ego dicam de divinarum humanarumque rerum cognitione, de illa, inquam, juſti injuſtique ſcientia, qua praeditus eſt hic ſapientiſſimus vir? Libenter plane me huic orationis parti concederem, niſi vererer incurrere in hujus viri modeſtiſſimi offenſionem,

ſi

ſi, quae ſentio, dixero. Sed pace tua, mi Joſephe Borrulli, pace tua aliquid de te, tamquam abſente, dicam: quamquam ita moderate, ut majorem habeam rationem mei erga te obſequii, quam officii & muneris. Ego, P. C. ſnm in hac ſententia. Ingenio viros praeſtantes videmus plurimos: qui ingenii vim judicio temperent, admodum paucos: qui dotibus hiſce ſtudium ardens adjungant, unum, aut alterum. Ex numero horum poſtremorum eſt Joſephus Borrullius, qui felici eſt praeditus ingenio, judicio acerrimo, diligentia vero tanta, ut alium hominem literarum ſtudio aeque deditum nunquam viderim. Fatebitur haec quicumque legerit ejus Dictata, quae quoties ego lego, mirum eſt quantum me capiat, atque delectet, doctrinae gravitas, copia, & electio. His tantis Juris conſulti partibus accedit cognitio caeterarum facultatum, quae ſunt quaſi adminiſtrae comiteſque Juriſprudentiae. Accedit perfecta Latinae linguae intelligentia, qua intimas Juriſconſultorum ſententias facili negotio detegit; antiquitatis ſcientia, qua veluti quodam lnmine obſcuriſſima quaeque illuſtrat, immortale ſophiſmatnm odium, quo ſine fuco & fallaciis caſte & cordate philoſophatur. Accedit denique omnium (ut uno verbo dicam) bonarum Artium inſtructio, ut homo haberi debeat abſolutiſſimus. Tot vero tamque excellentibus virtutibus, proh Deus immortalis! quam moderate utitur! ut in eo facile poſſimus animadvertere magnam illius praeclarae virtutis copiam, quam tam parce hominibus natura conceſſit. Prudentiam intelligo, quae novam atque copioſam orationem deſiderat. Sed quoniam tempus eſt praefinitum; dicendi finem jam facio; pariterque morem gero huic modeſtiſſimo Viro, cujus ego voluntati nullo modo deeſſe poſſum. Is voluit juſſitque, non ut rebus ſuis praedicandis; ſed ut recepto mori accederem, eum quaſi per manus, uti feci, tradendo. Reſtat igitur, P. C. ut quoniam nullo meo merito hanc ſuſcepi perſonam ut vobis agerem gratias; referendas putem immortales. Equidem ego ſic exiſtimo, omnes qui huc frequentes convenerunt, ita vobis gratulari, non quaſi de unius ſolum, ſed de communi Academiae bono, hodierno die ſtatueritis. Cum enim tantus ad hunc diem provenerit ex hoc viro fructus in hanc Scholam, jure merito ſperant eventurum fore, ut qui hactenus exiſtimarit nihil eſſe in hac vita expetendum praeter virtutis, doctrinaeque laudem; eundem hoc maximo beneficio veſtro obſtrictum, enixius in poſterum elaboraturum, ut ne unquam vobis, ac ſibi deeſſe videatur. Veſtrum igitur, P. C. veſtrum eſt hoc tam ſalutare conſilium, veſtrae prudentiae, veſtrae dignitatis, veſtrae ſapientiae. Recte hoc quidem a vobis decernitur, ut Virum doctum, Anteceſſorem clariſſimum, multorum annorum experimentis probatum, uberrimiſque fructibus cognitum, exiſtimetis dignum gremio veſtro, ut omnes intelligant, apud vos ſuum eſſe locum virtuti, ſua eſſe praemia doctrinae.

Dixi *Pridie Non. Februar. An.* MDCCXX. *aetatis meae* XX.

II. EMMANUEL MARTINUS GREGORIO MAJANSIO,

Optimae ſpei adoleſcenti,

S. D.

Salmanticam.

LOngioreſne appellas tuas literas ac moleſtas, ſuaviſſime Majanſi? Atqui vereor, inquis, graviſſimas occupationes tuas interpellare. Itane vero? Apage iſtas ineptias. Et quando me, hominem tibi ignotum, officii cauſſa tam liberaliter laceſſiſti, profecto ſcire te oportet, cum homine tibi rem eſſe leniſſimi ingenii, & ad novas amicitias conglutinandas colendaſque ſua ſponte paratiſſimo. Quanto magis tuam, adoleſcentis & ſtudiorum laude florentis, &, ut ex literis tuis plane perſpexi, virtute ac modeſtia ſingulari. Denique, ſi quid ad rem pertinet, noſtri etiam ſtudioſi. Itaque ſcribe confidenter. Non enim fieri poteſt quin ad nominis tui illecebras me convertam, etiamſi ad aras velato capite Diis facerem. Quid enim literis tuis venuſtius? praeſertim in id aetatis adoleſcente? Quare, poſtquam id tibi viſum eſt, ad rationes noſtras & copias accedito: quo veluti cumulo fortunae noſtrae quam ampliſſime locupletentur. Borrullium, Mignanam, Toſcam, viros ſanctiſſimos atque optimos, quod de me honorifice loquentes audiveris, cave ſis ne tibi imponat. Quid enim ab iis elicias, niſi quod eorum probitati, modeſtiae, integritati conveniat? Habeo equidem meam ipſe decempedam, qua fundi noſtri anguſtias dimetiar. Quaecumque ultra eas ſeſe effundunt, non tam verae laudes exiſtimandae ſunt, quam veri amoris praeclara teſtimonia. Orationem tuam legi, non ſolum perlibenter, ſed perjocunde. Illabebatur enim in intimos ſenſus munditia illa ſermonis atque elegantia, qua animus ineſcatus atque illectus nova quadam voluptate perfundebatur. Tene ego ſtilo noſtro confodiam? Tam pulchram venuſtamque orationis faciem notis compungam? Nimirum ejuſmodi, quae etiam Ariſtarchi obeliſmos eluderet. Eugepae! Macte virtute eſto adoleſcens praeſtantiſſime. Nava operam ſtrenuam iis ſtudiis, quorum amor non niſi generoſas animas tangit. Caetera fere lucri contagione vel afflantur, vel ſordent. Fratrem meum arctius amplectitor. Quicquid doctrinae in illum contuleris, acceptum referam. Maximamque a me inibis gratiam, ſi praeceptis, conſiliis, monitiſque tuis eum adjuves atque promoveas. Eſt enim, niſi me fallit, adoleſcens ingenio non pravo, nec a literis abhorrente. Mathiae Chafreoni

freoni meis verbis ſalutem imperti. Facio enim illum maximi, cum ob multiplicem rerum cognitionem ac ſcientiam, tum ob modeſtiam incredibilem, morumque ſuavitatem. Cura nihil aliud niſi ut valeas. Alonae, X. Kal. Januarii, An. MDCCXX.

III. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

ME ſubruſtico pudore praeditum, qui ad te antea non ſcripſerim! Tu me jubes, Emmanuel humaniſſime, ſcribere ad te confidenter? Faciam utique, & omnibus nervis enitar, ut tuae communicationis uſuras, quibus ego ad hoc uſque tempus frui non potui, partim officiorum inopia, partim pudoris infantia, literarum crebritate ſarciam. Idque, quoniam tu ita praeſcribis, puto me ſine moleſtia facturum. Nec me terruerit praeſtantiſſima dicendi vis, qua vel ipſum Periclem oratorem concitatiſſimum reprimeres. Non enim fieri poſſet, quin ora, oculos, ſenſuſque omnes ad humanitatem tuam converterem, etiamſi prae marmoreis ſignis minus mihi ſenſus eſſet. Quid enim literis tuis liberalius? Quid in me honorificentius? Ego quidem omnia abs te honoris puncta tuliſſe videor; & vel amicitia tua, quam per ſe expetendam unice concupivi, vel egregio tuarum laudum teſtimonio, quo meum ingeniolum amplificare voluiſti, nihil eſt quod me non aſſequutum putem. Licet enim hae laudes honeſta potius ſint ad veram gloriam incitamenta, quam rerum mearum, quas facere nihili debueras, juſtum pretium; ampliſſimum tamen, mihique gratiſſimum eſt, te libenter amicitiae dediſſe, quod liquido veritati dare nequiſti. *Ea eſt enim profecto* (ut Cicero noſter ait) *jucunda laus, quae ab iis proficiſcitur, qui ipſi in laude vixerunt*. Quanto magis abs te viro laudatiſſimo, cujus vitae probitatem, atque conſtantiam graviſſimam cum ſingulari literarum omnium cognitione conjunctam, qui non miratur ac laudat; nae ille parum debet judicio ſuo. Complexus igitur ſum cogitatione te abſentem: epiſtolam vero oſculatus, mihique gaviſus, quod cum inique adeo (pace tua dico) dimenſus fueris latiſſimas ingenii tui poſſeſſiones, ex illis adimens multum; noſtris adjudicaſti anguſtiolis, quantum ego nunquam ſperare auderem. Liberaliſſimum menſorem! Nimirum ille modeſtiſſimus tui deſpectus, qui nimio te plus elevat deprimitque; idem ipſe altius tollit & amplificat exiguitatem meam.

Ego

Ego cum fratre tuo jucundiſſime vivo, magnamque cum ex ingenio ejus, & ardenti ſtudio, quo ſe ad Juriſprudentiam contulit; tum ex probitate multiſque ejus virtutibus voluptatem capio. Pollicitus ei perſaepe antea fueram omnem meam operam, diligentiam, pecuniam, denique quicquid poſſem. Idque prolixo animo feci tum propter ejus ſuaviſſimos mores, quos ſtatim perſpexi, tum propter te ipſum, quem ſemper ſtudui, vel cum ignotus tibi eram, demereri. Ille quidem eo loci eſt mihi, quo apud te. Quid tua cauſſa priſtinae addam voluntati, non habeo: niſi illum amem plus quam poſſum, hoc ipſo quod amare magis opto.

Mathiae Chafreoni, quem ego ob lenitatem ingenii, & in omnibus literis praeſtantiam nimium quantum amo, ſalutem dixi tuis verbis. Cum ei ſignificavi, me literarum commercium iniiſſe cum Emmanuele Martino, *obſtupuit tanto perculſus nomine.* Adhuc cum haec ſcribo praedicat virtutes tuas.

Quod me ad eruditionis ſtudium hortaris, gratiſſimum eſt. Ut audii tuam vocem, e carceribus exivi. Quod ſupereſt, perge incitare tuo currentem hortatu. Et qui pede fauſto eruditionis metas praetergreſſus es, quo pacto eas evitare debeam, inclama. Effice ne praeceptis tuis indignus videar, qui dignum iis me cogito praeſtare. Ad nutum ero. Praeter te in hoc curſu aſpiciam neminem. Ad te contendo, curro, advolo. Huic tu, huic tu cupiditati, *quam potes*, *affer opem.* Ego vero barbarorum inſcitia, & inſano eorum clamore neglecto, non antea deſeram arreptum iter, quam mihi contingat palmam ferre. Tu me ama, longius ſcribe, vale. Salmanticae, III. Eid. Januar. An. MDCCXXI.

IV. EMMANUEL MARTINUS GREGORIO MAJANSIO

Bene rem gerere

Salmanticam.

Geres autem profecto, mi Majanſi, ſi ita in elegantiora haec ſtudia & humaniores literas incumbas, ut Juriſprudentiae tamen praecipuam curam impendas. Quid enim illa, non ſolum utilius, ſed pulchrius? In qua regulae continentur & praecepta ſapientiae, cum ad uſum ſocietatis humanae & felicitatis publicae collimantia; tum ad erudiendos mortalium animos ſcientia boni & mali, honeſti turpiſque, juſti & injuſti: rerum praeterea humanarum divinarumque notitia. Quorum omnium eſt magiſtra Juriſprudentia. Quare id ſerio cogita, hoc maxime tibi volvendum

eſſe

eſſe ſaxum. Ea enim ad amoeniora ſtudia viam ſternet, caeteraſque diſciplinas feliciter apiſcendas, quod equidem moneo, non quaſi te deficientem excitem, ſed ut calcar addam gnaviter currenti. Praeſagit enim animus fore te quondam genti noſtrae decori atque ornamento. Quod ut facilius aſſequare, confer te, per fortunas, ad Gravinae Origines. Nihil enim in lucem prodiit, neque doctius, neque nitidius. Veritati lito, non amicitiae. Etſi ea tam arcte conjuncti fuimus, eaque fidei mutuae conſtantia, ut vel extremum ille ſpiritum in amplexu noſtro efflaverit. In iis enim Juris Civilis primordia & ſcaturigines detectae, abditiſſimi Romanarum antiquitatum explorati receſſus, Latini ſermonis reſeratae divitiae; tanta verborum concinnitate, tam apto & congruenti ordine, tam naturali rerum cauſſarumque nexu; ut ſi cujus animum non ſtatim mira quadam voluptate pelliciant, nae ille plumbeus ſit, & ſtupidior lapide molari. Hortarer te ad Graecas literas capeſſendas, niſi me deterreret quaedam ſtudiorum tuorum reverentia. Vocare te volo ad Juriſprudentiae lauream, non ab illa avocare. Etſi non neſcis, quales in ea partes ſuſtineat Graeci ſermonis peritia. Ab eo fonte viri illi praeſtantiſſimi, Budaeus, Petitus, Fabrotus, Briſſonius, Faber, Cujacius, Gutherius, alii. Vacillat enim ſine illo fulcro Juriſprudentia, debiliſque eſt ac veluti manca. Illam dico Juriſprudentiam liberalem ac pene divinam, quae verſatur in erudiendis mortalium animis, ea tantum fini, ut ſint legum cuſtodes, & juſtitiae vindices. Non hanc ſordidam & proſtitutam, fuco & fallaciis deformem, cujus tricis & involucris miſeri cives importuniſſimis litibus implicantur. Hinc tot cauſidicorum ventoſa crepitacula, tot blaterones & rabulae, ac nugivenduli, qui inanium & futilium verborum nundinatione ignari popelli crumenas mulgentes, ſibi hac arte divitias parant, & aliena patrimonia funditus evertunt. Sed de his nimis forſitan. Num autem Graece ſcire e re tua ſit, tute accuratius perpende. De fratre meo multum te amo. Devinxiſti me tam praeclaro officio & liberalitate. Devincies autem quam plurimum, ſi opera ac diligentia tua profeciſſe illum ſenſero. Mathiae Chafreoni a me ſalutem. Jubeo etiam P. Emmanuelem Navarrum Benedictinum, qui donavit mihi olim eruditiſſimum Syntagma ſuum *de Geniis Veterum*. Vale Alonae, III. Non. Febr. An. MDCCXXI.

V. GREGORIUS MAJANSIUS
EMMANUELI MARTINO,
Eruditorum Principi,
S. D.

Alonam.

AMabam te quidem antea plurimum, Emmanuel jucundiſſime (quid enim non te amarem, cum virum integerrimum, tum de praeſtantiſſimarum artium diſciplinis optime meritum, & Hiſpanae gloriae aſſertorem?) idque excitatus ſapientiae tuae ſplendore, & coactus imperioſa illa virtutis vi faciebam. Nunc autem cum acceptis noviſſimis tuis literis, altiori cogitatione perpendo graviſſima praecepta & monita, quibus animum meum informas, paſciſque; tantum ardoris acceſſit ad priſtinum illum amorem, ut mirer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi paullo ante cumulatiſſimum eſſe videbatur. Nimirum in te agnoſco ſinceram, & amico (ut tu es) ſapientiſſimo dignam benevolentiam. Sancte auſim dejerare, per hoc quadriennium, quo Juriſprudentiae operam impendo, praeter te nec unum verbulum a quoquam accepiſſe (Patrem meum excipio) qui ad illius ſtudium me hortaretur. Quare monita tua eo libentius amplector, quo magis intelligo ejuſmodi eſſe, quae non niſi a ſuaviſſimo Patre meo proficiſcuntur. Juriſprudentiam ego amavi ſemper. Poſtquam vero ſuis coloribus depinxiſti eam, propius divinam illam faciem intuitus, depereo. Huic ſtudio a puero favi. Atque literas vix noveram, cum jam veluti ſollemne carmen canebam: *Jurisprudentia eſt divinarum.* Noſti reliqua. Hanc ego non amem poſtquam nomen meum profeſſus ſum, & veluti ſacramento addixi me apud tantam Scientiarum humanarum Imperatricem? Qui fieri poſſet, ut pectus meum non accenderet divina illa fax? ſummae Juſtitiae (ſi ita loqui fas eſt) particula, in animis hominum veluti ſcintilla quaedam abſtruſa, praeclariſſimis praeceptis ab honeſtate ipſa petitis excuſa, experimentis aucta, ſapientiſſimorum populorum moribus, inſtitutiſque propagata, prudentiſſimae gentis diligentia conquiſita, & ad mortalium animos illuſtrandos, repurgandoſque vitiorum fecibus in medium poſita. Quamquam fortaſſe non, ut debui, dilexi eam. Amavi quidem. Sane vero. Sed ad eam propius accedere, non, ut par erat, contendi. Peſſimos ſagittarios imitatus ſum. Imparato laxove arcu quid prodeſt ſagittam collineare! Tu tuis hortatibus dormitantem excitaſti me; & ad ſtudia iſta omni contentione amplectenda mentem meam accendiſti.

Poſthac

Poſthac ſtolidum exiſtimato me, & communi ſenſu carentem, niſi nactus hanc ſpartam, quantum in me fuerit, exornavero. Ipſam Philoſophiam teſtor, qua nec mihi ſanctior ulla unquam res in vita fuit, neque humanae menti quicquam in terris debet eſſe ſacro-ſanctius, me non alia via ad ſapientiam perrecturum, quam quae patuerit mihi per Juriſprudentiam. Dum autem ego viam iſtam ivero, frequenter legam hanc tuam epiſtolam, ne unquam a via regia per te veluti Mercurium quemdam admonitus, aberrem. Interea vero non alium ſuſcepti laboris fructum exſpectabo, quam ut ſcientiae tam divinae ſtudioſus videar, & ab ſordida illa verborum nundinatione, miſero patrimoniorum everriculo, & implicatiſſimo conſcientiarum reti quam longiſſime abhorrens. Aliam gloriam, neque ſpero: neque, ſi velim, juſte poſſim, etiamſi tu me jubeas ſperare. Optime novi ingenii mei imbecillitatem. Tu cave ne quae animus tibi de me praeſagit, amoris ſint fallaces cogitationes, quae non minus evaneſcunt, quam facile animo concipiuntur. Vide, quaeſo, ne ex una, aut altera epiſtola, quae bonis auſpiciis ad te provolavit (nullo meo merito, ſed quia tu ſic voluiſti) non optimus augur vaniſſimos exitus interpretere.

Gravinae tui Origines legi, perlegi, concoxi, ac in ſuccum & ſanguinem pene converti. Manibus ejus bene precari cogor, qui mentem meam non modica luce illuſtravit. Illo fere totius Romanorum Juris ſpecimine nihil vidi pulchrius. Singularum autem partium primordia & ſcaturigines adeo diligenter exploratae, ut quae antea perpaucis erant nota, nemini non pateant. Altero libro de duodecim Tabulis nihil plenius legi exquiſitae ſolidaeque eruditionis, ſi duorum virorum excipias libros, Ant. Auguſtini, & Jac. Gothofredi, Hiſpaniae, & Galliae clariſſimorum luminum. Tuus tandem Gravina effecit ut intelligerem, non ambitione quadam, ſed ex animo Ciceronem ſub perſona Craſſi dixiſſe: *Bibliothecas omnium Philoſophorum unum duodecim tabularum libellum, ſi quis legum fontes, & capita viderit, & auctoritatis pondere, & utilitatis ubertate ſuperare.* Quam inaeſtimabiles divitiae in illis veluti faviſſis abſconditae erant! Quam fecunda verae ſapientiae ſemina! O vere praedicandam induſtriam, quae tam uberem fundum excoluit, & ſudore multo irrigavit, ut ſaluberrima bonae frugis copia naſceretur! Neſcio ſane an temporum injuriae iraſci nunc magis debeamus ea propter quia cum eripuiſſet nobis bonam partem ex tam praeclaris antiquitatis monumentis, perpaucis tantum ignoverit reliquiis, quibus interpretandis facile Gravina noſter oſtendit, quantum in caeteris amiſerimus. Ego quidem eo iniquiori animo iſtam jacturam fero, quo magis conſidero, habere nos in tanta caligine adeo perſpicuam horum, quae ſuperſunt, fragmentorum interpretationem, ut vel ſaeculo aureo vix eruditius & luculentius enarrari potuiſſent. Quid dicam de altero libello in quo Legum, & Senatuſconſultorum, quae ad Juris cognitionem praecipue conducunt, interpretatio continetur? Cum ſolidam illam minimeque fuca-

fucatam Juriſprudentiam conſidero, tum maxime Gravinam judico (ut ipſe eſſe, & videri volebat) praeceptore Cujacio dignum diſcipulum. Sed quorſum haec apud Martinum? Litaſti tu quidem veritati. Quidni ego grata animi viciſſitudine idem faciam tantis ab illo fortunis locupletatus? Acceperam antea te cum Gravina conjunctiſſime vixiſſe. Hoc etiam, te plus quam Herculea virtute infeſtiſſimis quorundam latratibus, qui ejus gloriam traducebant, os obturaſſe, edito honorificentiſſimo de illius eruditione teſtimonio, quo veluti e tartareis tenebris puro ſudoque coelo reſtituta eſt Gravinae doctrina Euridice illa felicior, nullis poſthac obtrectationibus obnubilanda.

Jam pridem cupio Graece ſcire. Et pudendam inſcitiam duco paſſim Accurſianum illud inculcare: *Graecum eſt, non legitur*. Hactenus quidem ad mei ſtudii rationem non indigui magnopere his literis. Ea enim (ut ſcis) noſtrorum Interpretum fuit diligentia, ut vix e Graecis Scriptoribus ſuperſit unus, quem Latine loquentem non videamus. Quamquam ego nihilominus aegre patior eas literas neſcire, ſine quibus Alciatus, Hotomanus, Cujacius, & noſter Goveanus neque unquam fuiſſent tanti Viri, neque nobis ſic prodeſſe potuiſſent. Habeo paratam ad id Franciſci Sanctii, unici praeceptoris mei (nam caeteri quos habui non ſunt ita nominandi) Grammaticam Graecam, breviſſimam, & quantum vidi, ingenio meo accommodatam. Sed vereor, mi Martine, ne ſi ſemel e limine Graecas literas ſalutavero, intimos receſſus penetrare velim. Nunc, cum ſolum elementarius ſim, facile mihi tempero. Conſilium tuum exſequar ubi primum Valentiae induero Doctoris inſignia. Interea nolo quemquam dicere, me non tam Salmanticam Juriſprudentia imbuendum: quam Athenas Graecis inſtruendum literis veniſſe. Unicuique ſunt gratuiti obtrectatores, quibus nihil deeſt praeter occaſionem.

Aveo ex te ſcire, eruditiſſime Martine, ecquod exercendi ſtili genus maxime probes? Illudne quod addicit nos praeclaro alicui Scriptori; an vero liberum, uniuſcujuſque ingenio accommodatum, & (ut dicam uno verbo) ingenuum? Video abire in contraria ſtudia viros etiam doctiſſimos. Sunt enim (ut optime ſcis) qui Ciceronem proponunt unicum dicendi magiſtrum, nec alios probant, niſi qui Oratorum principis lineamenta conſectari videantur. Contra judicant alii, naturae ſervilis eſſe, anxiae & ſuperſtitioſae verborum inquiſitioni liberam mentem alligare, ac moroſa unius voculae conſectatione impetum ingenii retardare. *Trahit ſua quemque voluptas.* Ego ſemper in ea fui ſententia, ut ſi fieri poſſet, potius ad Ciceronis, quam ad cujuſvis alterius dicendi genus accedere deberemus. Sed, per Deum immortalem, quo tandem pacto id conſequi volumus? Iccircone perferenda eſt nobis moleſtia illa, ut ad ſingula verba neceſſe ſit Ciceronem in conſilium adhibere? Quaenam tyrannis eſt, cum tam varia ſint hominum ingenia, tam inter ſe diſſimiles naturae, velle unius

Digitized by Google

unius vocibus concludere quam diverſas cogitationes, ſententias alieniſſimas? Et cum in omni antiquitate duo Scriptores inter ſe ſimiles non ſint, ſi cum judicio conferantur; quemvis ad unius imitationem rigida Polycleti regula efformare? Quae tam inſignis ſtultitia eſt, quam Caeſari, Salluſtio, Livio, eloquentiſſimis viris, dicendi gloria ſimiles eſſe nolle, ſi forte natura noſtrum efformavit ingenium, horum potius, quam illius ſimile? An hi magiſtri praeſtantiſſimi, cum de eloquentiae palma ſapientiſſimum bellum certabant, aliquid requirebant in verbis praeter puram putam Latinitatem, congruentem rebus ſignificationem, aptam orationi rotunditatem; adhibentes praeterea rerum delectum, ordinationemque perſpicuam, ut quiſque poterat? Quid amplius nos praeſtare debemus, aut poſſumus? Hic ego judicium tuum imploro, eloquentiſſime Vir. Totumne tempus conterendum eſt in legendo Cicer ὄνε? Vereor ne Graecula Echo mihi recantet dignum nomen tam ſtolida interrogatione. Ego quidem non vanam omnino ſpem animo concipio, quin ſi curam mediocrem impenderem legendo Ciceroni, non peſſimus verborum piſcator evaderem. Quid autem intererit mea, orationi aſſuere unum & alterum purpureum pannum, qui late ſplendeat, ſi deficiente paſſim animi vi (ut in tanta religione neceſſe eſt, & vero ſic evenit Bembo, Longolio, & Tullianorum verborum aucupibus omnibus, quos Nizolianos ego, non Ciceronianos appellare ſoleo) effeminata ſit oratio, vita careat, nervíſque? Amabo te, Emmanuel Martine, quid mihi faciendum cenſes? Tuum quaeſo diligenter expone judicium de ratione ſcribendi. Non acquieſcam donec mihi perſcribas, rectene poſiturus operam ſim, ſi liberum ſtilum, meaeque naturae ultro ſe offerentem ſequar, an ſecus? Quicquid praecipias, nullum laborem recuſabo, ut, ſi non eloquenter; emendate ſaltem aliquando ſcribam. Per Philoſophiam noſtram, imo per tuam Sapientiam, ſine, te exorem.

Ad fratrem tuum quod attinet, crede mihi, quicquid officiorum potero, in illum conferam. Adnitar omni ſedulitate, ut quoniam beneficiis tuis ſatisfacere non poſſum; id tamen vehementer cupere declarem. A Chaſreone ſalutem accipies. Emmanuel Navarrus jamdiu ſuam degit ſenectutem Mantuae novae. Habes epiſtolam inſtar juſti voluminis. Facit autem, non loquacitas mea (quam vel in me odiſſem, ſi haberem) ſed ſingularis erga te amor, ut ſim nimis prolixus. Verum hoc ſine dubio affirmo, minus te laboraſſe, ut iſta legeres, quam ego ut ſcriberem in tantis temporis anguſtiis. Bene vale. Et Majanſio tuo (quod facis) favere perge. Salmanticae VIII. Kal. Martias, anno MDCCXXI.

Digitized by Google

VI. EMMANUEL MARTINUS GREGORIO MAJANSIO,

Optima ſpe, & egregia indole adoleſcenti,

S. D.

Salmanticam.

Literis tuis VIII. Kal. Martias ad me datis oppido ſum delectatus. Cum propterea quod ex iis cognoſcerem incolumem te eſſe atque valentem. addam, & vegeta mente. Tum quod grata tibi fuerit noſtra de Juriſprudentiae ſtudio exhortatio. Tum denique, quod te videam ad Latini ſermonis lauream contendere, paratumque ad tollendas ancoras. Quoniam autem enixe a me flagitas, ut ſententiam noſtram aperiam de ratione ſtudii recte inſtituendi, deque opera bene locanda; qua tutiſſime incedas, quam viam teneas in imitando; morem tibi geram. & quicquid diuturno uſu, ac diligenti obſervatione aſſequutus ſum, quam potero breviſſime in medium proferam. Et quoniam totus rei cardo in iis vertitur, Num ſit imitandum, num ſit imitandum tantum, quid ſit imitandum, quomodo ſit imitandum; omnia percurram. Non quidem accurata illa ac philoſophica methodo; ut ne diſſertationem potius ſcribere videar, quam epiſtolam. Sed, quod illam magis decet, acervatim nulloque ordine. Ac primum quidem dubium non eſt quin caput artis ſit imitatio. Eſt autem natura comparatum in id maxime conniti, quod in aliis probamus. Unde conatus naturae beneficio habemus, eventus autem, artis. Ecquid ſunt omnium artium primordia, praeter imitamenta? Quae tametſi ad finem apiſcendum apprime ſunt neceſſaria, turpe tamen judico intra imitationis fines conſiſtere. Trudendus eſt in ulteriora animus, & proferendae longius artes ſtudio vincendi. Quo fine, haberemus adhuc illas impolitas & rudes. Ac ſolus qui inchoaverat, gloriam abſtuliſſet. Nec Daedali induſtriam laudaremus, quod ſtatuis oculos adjeciſſet, disjunxiſſet crura, brachia deglutinaſſet. Nec Ardicis Corinthii, aut Telephanis Sicyonii rudimenta Parrhaſius aut Protogenes ſuperaſſent. Quin ipſa eloquentia intra Romuli Leges, aut Numae Rituales, aut Duodecim Tabulas contineretur. Nihil enim augetur imitatione tantum. Parum dixi. Nihil eſſe poteſt perfectum undique atque abſolutum. Quid enim imitere quod non aliquo vitio laboret? Salluſtiumne? Brevior eſt, ac priſcorum verborum anxius aucupator. T. Livium? Atqui jam olim deprehendit quidam in eo Patavinitatem: quam intelligo, affectationem quandam municipalem.

Qua

Qua affectatione anus illa Attica Theophraſtum, hominem diſertiſſimum, hoſpitem deprehendit. C. Caeſarem? Offendet forte aliquem nimia ſimplicitas. Catonem? Strigoſus eſt atque horridus. Varronem? Docendi ille cupidior quam dicendi. Nepotem? Parum diligens eſt, nec aliquo charactere inſignis. Trogum? Nimis properus ac disjunctus, excerptoris feſtinatione. Ciceronem denique? Nemo unquam plures habuit obtrectatores. Calvo ſolutus viſus eſt atque enervis. Bruto elumbis & fractus. Apro otioſus & ſupinus. Nonnullis inflatus & tumens, ſupra modum exſultans ac ſuperfluens, & parum Atticus. Aliis, in repetitionibus nimius, in ſalibus aliquando frigidus, in compoſitione fractus ac mollior. Auctori Dialogi *De Oratoribus*, omnia. Reprehendunt etiam, propterea quod orationem interdum laciniоſius circumducat: prolixioribus tractibus, atque ambitioſo verborum ambitu. In ſumma (ſi Diis placet) ſoloecus etiam viſus eſt, non Eraſmo tantum ante quam ſaperet, verum & Attico illi Pomponio. Quare, ne ille quidem qui ad ſummum eloquentiae faſtigium minime contendit, in imitatione debet acquieſcere, ſed ultra progredi, & ad meliora conniti. Quandoquidem neceſſe eſt ut qui imitatur, inferior ſit exemplari illo, quod ſibi propoſuit ad imitandum. Inſiſtit enim ejns veſtigiis ac ductui. Sic umbra corpore rudior eſt & informior, Claudiana tonitrua coeleſtibus. Porro facilius multo eſt melius aliquid facere, quam idem. Quod vel natura ipſa aſſequuta vix eſt. Cujus ſedulitatem atque ſolertiam, in iis etiam ad quae maxime intendit, ludit eventus, ut in effingendis oris lineamentis. Praeterea, id quod in ſcriptoribus probamus praecipne atque miramur, haud eſt imitabile. Virtutes nimirum. nt ingenium, inventio, vis, facultas. Duplex eſt illorum characteriſmus, a natura, ab arte. Eminet in ſingulis ingenuus ac naturalis quidam decor, qui imitationi ſe ſubtrahit: ut in Lycia ſubtilitas, in Iſocrate nitor, in Lycurgo gravitas, in Demoſthene vehementia, facilitas in Aeſchine, in Hyperide calliditas. Non eo id dico, quod juventutem ab imitando deterrere velim. ſed ut moneam, acri opus eſſe judicio & ſolerti cautione. Res enim eſt plena periculi & ſalebrarum, imitatio. Primum igitur quam diligentiſſime perpendendum eſt, cui potiſſimum auctori addici placeat. Sunt enim quibus deteriora magis arrideant. Deinde quam illius partem ſive virtutem habeas eximiam. Quandoquidem nullus eſt, in quo non aliqua vitii labes deprehendatur; quae in animum, praeſertim incautum & ſecurum, facillime irrepit. Horum nimirum, qui orationis cuti adhaereſcentes; in nervos & ſanguinem minime penetrant, ipſamque medullam haud introſpicinnt. Quo fit, ut ſaepenumero vitia ſectentur, quae incautos fallunt ſpecie virtutum. Sunt enim vitia quaedam virtutibus quam ſimillima. Unde aliqni dum grandes eſſe contendnnt, tumidi evaſere; alii dum breves, exiles; alii dum amoeni & floridi, luxuriantes ac molles; alii dum feſtivi, inepti; alii dum ſubtiles, obſcuri; alii tandem

dem dum ſimplices, jejuni atque exſangues. Et prava iſthac atque praepoſtera κακοζηλία omnes ingenii artiſque copias pervertunt. Introſpiciendae ſunt unicuique ingenii ſui vires, & explorate tanta res capeſſenda. Quid natura reſpuat, quidve amplexetur. Eoque impellenda, quo maxime vergit. Denique nunquam ad unum aliquem tantum collimare oportet, quaſi ad unicum ſcopum; nec ad eum verba exigenda, tanquam ad certam normam atque amuſſim. Unicuique ſuus decor ac virtus quae ſectemur, ſua vitia quae declinemus. Nemo inter mortales eloquentior Demoſthene, aut emendatior Iſocrate. Tamen alicubi ab aliis ſuperati ſunt. Quemnam igitur, inquies, mihi imitandum proponam? M. Tullium. Unus enim ille omnes Graeciae opes ad ſe tranſtulit, vim Demoſthenis, copiam Platonis, jocunditatem Iſocratis. Ille terendus, ille nunquam, aut vix, e manibus dimittendus. Tumque valde te profeciſſe ſcias, quum Cicero valde placebit. Nec tamen ſolus tibi verſandus. Sed accerſenda hinc inde orationis lumina (de iis loquor qui ſaeculo aureo floruerunt) & quicquid pulcherrimum eſt, excerpendum: haud ſecus ac ii faciunt, qui ex variis floribus ſertum contexunt. Ipſius Ciceronis exemplum tibi attuli. Itaque Zeuxis, Helenam nudam picturus, Crotoniatarum virginum pulcherrimam quamque adſcivit, ut e ſingulis id decerperet, quod ſibi viſum eſſet perfectiſſimum. Vix enim vel ipſa natura quicquam creat omnibus numeris abſolutum. Verba perſequi res eſt anxia, multumque nocet. Quid enim aerumnoſius quam tempus abſumere in verbis aucupandis? mentiſque impetum, in iis ad Ciceronis trutinam exigendis, veluti quibuſdam compedibus vincire ac retardare? Eo magis quod illa pro loco vel tempore aliter atque aliter animum afficiunt. Quem ubi optimorum auctorum ſanguine imbueris atque irrigaveris, incedendum tibi eſt natura duce. Hanc enim non minus imitari oportet, quam artificem. In epiſtolis ac familiari ſermone ob oculos tibi ſemper verſari debent Plautus atque Terentius, Latinae venuſtatis facile principes. Quos dum lego, peream niſi jocundiſſima quadam voluptate correptus, pene deficio. Quorum alter facetiis, ac ſale, jocorumque feſtivitate, caeteris mortalibus plurimum praeſtat; alter vero purae emendataeque dictionis ſuavitate, & caſtimonia. Illo, tanquam ad certiſſimam Cynoſuram, figendus obtutus. Indeque, tanquam e theſauris, Romani ſermonis depromendae divitiae. Sed quorſum haec omnia abſque Graeca eruditione? Fatetur Cicero orationem Graecam plura ornamenta ſuppeditare, conſuetudinem ſimiliter Latine dicendi afferre. ut habes in *De claris Oratoribus*. Qui aliter, cum omnis fere Latini ſermonis ſtructura, imo & verba ipſa, & venuſtas, & ſales, e Graecae linguae exemplari ſint planiſſime expreſſa? Deterretne te illud M. Catonis, dicere ſoliti: *Ut quiſque optime Graece ſciret, ita eſſe nequiſſimum*? Sed haec per jocum dicta ſunto. Illud ſerio, praecepta omnia rem eſſe inanem & ſine pondere abſque uſu & exercita-

citatione: adeo ut antiqui dubitaverint, artene, an exercitatione eloquentia contineretur. Cui Tullius, quicquid in dicendo profeciſſet, acceptum referebat. Connitere igitur atque adlabora, mi Majanſi, & ad gloriam contende. Dummodo ſtilum exerceas, vel illo me confodito.

Chafreoni a me ſalutem. Etiam Felici Palatino Graecae linguae Profeſſori, ſi modo is adhuc inter vivos verſatur. Nam neſcio quid de ejus abitu ad plures. Incredibili temporis inopia premor. Avocat munus, amicorum officia, domeſticae tricae. Ne otium quidem eſt ſcalpendis auribus. Tamen epiſtolam habes loquaciorem Architae crepitaculo aut aere Dodonaeo. Vale. Qua die Caeſar in Curia interfectus eſt. An. MDCCXXI. Alonae.

VII. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Alonenſis Eccleſiae Decano, & Praeceptori ſuo eruditiſſimo,

S. D.

Alonam.

PEream, niſi Eidus Martiae multo mihi fortunatiores, quam ipſi Bruto, ceteriſque ejus in conjuratione ſociis. Dies autem quo tuas literas accepi, tantum ab illis attulit gaudium, ut majore affici non potuerim. Adeo recreatus ſum legenda relegendaque tam erudita, & eleganti epiſtola. Argumentum erat de ratione ſtudii recte inſtituendi, deque opera imitationi locanda. Ego praeterea cupidiſſimus intelligendi, quid de hac quaeſtione ſentires, homo, ut mihi quidem videris, quotquot ſunt in hoc ſeculo eloquentiſſimus, & imitationi etiam, ſicut illi veteres magiſtri, proponendus. Legi itaque tuam epiſtolam ſane quam libenter: & omnem diſputationem diligenter repoſui apud memoriam; id in animo inſtituens, ut ne tranſverſum (ut ajunt) unguem a tua ſententia diſcederem. Sed, ut propius ad epiſtolae tuae capita accedam, illud in primis mihi placuit, mancum eſſe & imperfectum judicium, quod imitationis ope deſtituatur. Cum enim naturae beneficio inſiti nobis ſint praeclari quidam conatus, quibus ad ea ducimur quae in aliis maxime probamus; neceſſe eſt, ut, ſi illa conſequi volumus, eandem induſtriam, quam ceteri, adhibeamus. Quod cum facimus, imitari dicimur. Imitatione autem ita uti debemus, ut ſemper propter naturam eſſe meminerimus. Alioqui multo felicius erit naturae negligentiam aemulari, quam aliorum ſequi exactam diligentiam. Porro cum illae virtutes, quas in ſcriptoribus praecipue miramur, inge-

nium, vis, facultas, imitationi propoſitae non ſint, quoniam naturae beneficio contingunt; illud, ais, diligentiſſime introſpiciendum, ut ingenii ſui vires quiſque judicio acri perpendat, & quo maxime vergit, eo impellat. Sola enim quam cujuſque animo virtutem natura indidit, in ſcriptione poteſt patere. Ultra neque curae, neque arti locus eſt. Vires igitur nobis exſerendae ſunt, ut quae virtutes in aliis magnopere viguerunt; earum autem ſemina in nobis deprehendimus, eodem, quo illi, ſtudio, foveamus, ſudore irrigemus, induſtria proferamus. Ubi aliorum vigor aliquantulum defecerit (neque enim humanum ingenium contendere ubique poteſt omnibus nervis) vires noſtras ſubſtituere debemus. Sic in bello, laborantibus principibus, redit res ad triarios. Quod ſi eorum, quos imitamur, vivida virtus, valenſque ſit; non tamen idcirco arma deponenda, ſed cum Marone ardentiore ſpiritu dicendum.

Tentanda via eſt, qua me quoque poſſim
Tollere humo, victorque virum volitare per ora.

Aſpirandum igitur ad altiora; & cum eloquentiſſimis viris glorioſum certamen ineundum ſtudio quodam vincendi. Quamvis enim furioſi fuerit de viribus corporis cum Hercule aliquo certare: tamen cum ſapientibus viris contendere, de ingenii viribus, de judicii uſu, pulchrum atque honeſtiſſimum eſt. Si quis igitur gloriam aliquam vult conſequi hac via, non temere, quocumque impetus rapit, vagetur: ſed initio conſtituat oportet, quocum manus conſerat, & de eloquentia certamen ineat. Equidem non arripiendus ſcriptor aliquis de trivio? verum is, cui homines eruditi primas concedant. Pulchrum eſt mediocrem dicendi facultatem adipiſci: ſed in ea metam praefigere, nec ulterius progredi velle, humilis & abjecti animi eſt. Deligendus itaque ſummus orator, cujus veſtigiis inhaerentes ad eloquentiae faſtigium contendamus. Is, cum ſeculorum omnium conſenſu ſit M. Tullius, hic unus prae ceteris imitandus eſt. Ille, inquis, terendus, ille nunquam, aut vix e manibus dimittendus. Suaviſſima praecepta! Ciceronem ex Latinis ſcriptoribus in manus accepi, primum omnium. Huic ego quod ardenter ad haec ſtudia me contulerim, quod eviluerit mihi inanium librorum lectio, quod incredibili flagrem eloquentiae amore, quod ad ſapientiam contendam, acceptum fero. Ejus orationes (quod ipſe de Craſſi Serviliana dicebat) praedicabo ſemper, quaſi magiſtras mihi, a pueritia fuiſſe. Quas dum lego, crede mihi, divina quadam voluptate correptus, pene divellor a me ipſo. Quem ego igitur ſemper praetuli ſcriptoribus omnibus, eundem mihi imitandum proponis: ita tamen, ut non unum eum verſem; ſed ex aureis ſcriptoribus, quicquid venuſte ac ſpecioſe dictum ſit, excerpam, & ex tot tantiſque ingeniis excellentiſſima quaeque delibem. Idque confirmas pulcherrimis exemplis. Verum haec omnia attenta conſideratione cogitanti mihi illud venit in men-

mentem, vix unquam evenire poſſe, ut in eloquentiae ſtudio locus ſit imitationi. Primo enim ingenium, vis, facultas, imitationi ſe ſubtrahunt. Deinde rationem inveſtigandi argumenta Dialectica docet: eorum copiam cauſſa ipſa, & aſſidua lectio miniſtrat: diſponendi ordinem recta ratio praeſcribit: orationis ornatum Rhetorica adhibet: dicendi facilitatem exercitatio parit. Haec omnia qui poſſideat, is eloquentiſſimus dicetur, & erit ſine dubio. Imitatio autem quem locum ibi occupat? Ingenio, ſtudio, labore opes illas comparamus. Quid praeterea imitatione aſſequi poſſimus, plane non video. Ad haec, imitandum ais; & ſimul turpe eſſe putas intra imitationis fines conſiſtere. Quin potius ſcribis aemulandum eſſe, & ad glorioſam contentionem pectus meum accendis? Denique tu ipſe praeſcribis, uti cum animum optimorum auctorum ſanguine imbuero, atque irrigavero, natura duce incedam. Atqui iſthaec aſſidua lectione & uſu parantur. Neque enim fieri poteſt, ut quis frequenter & attente legat ſcriptorem aliquem, quin idem ille, ſi quid poſtea ſcribere aggrediatur, multa ſimilia proferat, non tam ſpecie verborum, quam anima (ut ita dicam) orationis. Sive, ut explicatius loquar, eorum oratio, qui diu multumque deſudarunt, exempli gratia, in Cicerone legendo, relegendoque, & quantum fieri poteſt, memoriae mandando; verborum cortice attento ſimilis videtur, non eadem; ſenſu autem inſpecto, eadem, non ſimilis, qualis eſt oratio diſertiſſimi viri M. Antonii Mureti. E contrario eorum oratio qui ſe totos tradidere conſectandis ejuſdem Ciceronis phraſibus, videtur eadem, non ſimilis; ſenſus vero omnino diverſus, utpote elumbis, & fractus, qualis eſt oratio Pontani, Bembi, Longolii, Manutii, aliorumque plurium, quibus etiam adjungerem Petrum Joannem Perpinianum noſtrum, niſi eſſet hic aliquanto vividior, vegetiorque. Adeo verum eſt illud Horatianum.

—— Sectantem levia nervi
Deficiunt, animique.

In ſumma huc volvitur ſententia mea: poſſe quemlibet hominem acuto ingenio, acri judicio, linguarum intelligentia praeditum, in Dialectica exercitatum, in Philoſophia doctum, ceteris facultatibus imbutum; poſſe, inquam, eum in quo haec ſint, his ſolis virtutibus abſque ulla imitatione, eloquentiam aſſequi minime vulgarem; ut plane fuerunt aſſequuti qui primi inter eloquentes numerati ſunt. In quo haec non ſunt, etiamſi aſſidua adſit imitatio, meras nugas legemus. Quapropter, ut dicendi finem faciam, aſſentior tibi vehementer; rem eſſe plenam periculi & ſalebroſam imitationem: adde, ſi placet, imaginariam, aut ſaltem puerilem, ſi imitari eſt quod ſolet vulgus intelligere. Sed in eo maxime omninoque tibi aſſentior, caput praeceptorum omnium exercitationem eſſe, ſine qua, neque Demoſthenes, neque M. Tullius, neque quiſquam alius, eloquens

 eſſe

eſſe potuiſſet. Faciam igitur, ut quicquid temporis a Juriſprudentiae ſtudio mihi ſuperfuerit, in exercitatione collocem; cui comitem adjungam lectionem, ſapientiae matrem. Porro, quoniam in exercitatione magna vitia ſaepiſſime contrahimus, dum illecti quadam virtutum ſpecie, proxima virtutibus vitia complectimur, a te omni ſtudio, ut majori non poſſim, rogo, atque etiam oro, ut fidus ſis erratorum meorum monitor, & caſtigator. Tum demum ſperabo poſſe aliquid proficere, cum coepero tuis monitis emendari. Terentium in deliciis habeo. Plautum ei adjungam comitem, poſteaquam facilius quam antea cavere poſſum archaiſmos. Quorum timore antea eum non niſi raro legebam, maximaque cautione. Idemque feci in M. Terentio Varrone, & M. Catone, viris quidem doctiſſimis, ſed priſcorum verborum affectatoribus nimiis.

Frater tuus alacri animo arreptam viam inſiſtit. Dies noctesque Juſtinianeis Inſtitutionibus incumbit, adhibito Vinnii Commentario. Quoties eum convenio, ſubinde rogo obteſtorque, ne nimio ſtudio referat Chaerephonta. Felix Palatinus vivit adhuc. Sed vitam trahit miſerrimam, qualibet morte triſtiorem. Inopia rei familiaris, bonarum artium contemtus, nebulonis cujuſdam improbiſſima vexatio, gravis inde orta moeſtitia, & aegritudo, conjecerunt eum ad agnatos & gentiles. Ubique jacet virtus: & magnam victoriam ducit, ſi latere tecto a malevolentia diſcedat. Barbaries inſultat eruditis viris, & in homines literatos tyrannidem exercet crudeliſſimam. Quicumque ſapit, mirabile eſt, ſanum eſſe. Chafreo ſalutem tibi dicit. Illud extremum, quod in primis abs te oro, ut quoniam literas, atque nos etiam illuſtras, valetudinem tuam diligenter cuſtodias. Salve ab eo, qui te virtutis tuae merito amat, Majanſio tuo. Salmanticae, IV. Kal. Apríleis Anni MDCCXXI.

VIII. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

REverentia tuarum occupationum factum eſt, ut per hoſce dies nullas ad te literas dederim. Meae quidem non ſunt ejuſmodi, ut temere ſint abjiciendae. Sed tui ſalutandi cauſſa, etiamſi multo eſſent majores, libenti animo abjicerem. Totis mei animi viribus in hoc incumbo, ut quicquid a viris doctis ſcriptum adhuc eſt *De Vulgari*, *& Pupillari Subſtitu-*

Digitized by Google

ſtitutione ad judicii noſtri trutinam revocem, & diligentiſſimo examine perpendam ; ut ad ſingulas ejus tituli leges , juſtum Commentarium conficiam : cui praemittam alterum apertiori methodo. Quo pacto argumenti copiae , & ſubtilitati , ordinem , & facilitatem , Deo favente adhibebo. Aggreſſus ſum hanc rem, non ingenio meo fretus, quod ſentio quam ſit exiguum ; ſed labore, vigiliis, & pertinaci ſtudio confiſus. Itaque eneco me lectione prope infinita, ac meditatione multa. Et ſpero fore, uti intra duos menſes, quos huic rei mihi praefinivi, ab hoc negotio me expediam. Valetudinem tuam, per quam in Hiſpania vivunt literae , diligenter cura. Salmanticae, Pridie Eidus Junias, An. MDCCXXI.

IX. MARTINUS MAJANSIO *ſuo* *S. D.*

Salmanticam.

OPportune ad me literae tuae. Traditae enim mihi ſunt cum in agro Alonenſi agerem, quo me contuleram ruſticatum. Abjeci quicquid erat urbanarum tricarum, ut mihi uni conſulerem. Ain' vetule ? dices forſitan. Ajo profecto. Atque in amoeniſſima quadam villa regnare prorſus mihi videor. Confluunt ad me e proximo oppido viciniſque villis, honeſtiſſimi viri. Garritur, deblateratur. Propoſitum eſt nihil agere, praeter nugas. Itaque ſordent jam mihi Lucullus & Craſſus, caeterique delicatuli, ac lauti. Vin' ſcire quam me geram luxurioſe ! Unum etiam ſcurram mecum attuli, qui me oblectaret, Plautum. Di boni, quantum morionem! Si quando frigus opacum capto, lepidiſſimos illius jocos acccerſo. Uno verbo. quicquid ſerium ac triſte , valere juſſi. Niſi quod aliquando opera ruſtica contemplor, & imaginem priſci aevi. Egregiam operam, quam te navare ſcribis illuſtrando titulo *De Vulgari*, *ac Pupillari Subſtitutione* , non ſolum laudo , ſed urgeo. Molitor, mi Majanſi , famaeque aeternitatem animo verſa. Quicquid nomini tuo ſplendorem attulerit, id medius-fidius per mihi erit gratum. Gratiſſimum denique, ſi tibi perſuadeas, me gloriae, famae, exiſtimationis tuae, amantiorem eſſe neminem. Vale. E ſeceſſu ruſtico. Pridie Eid.. Quintileis , An. MDCCXXI

X. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

O Te beatum! cui licet agere vitam ab urbanis tumultibus liberam. Jure merito tibi regnare videris. Ubi enim tui dominus eſſe poſſis; ibi demum verus rex eſſe queas. Invideo tibi libertatem iſtam: & ut illam aſſequerer, ultra Sauromatas ire liberet, ubi nec Pelopidarum mentio.

O rus, quando ego te aſpiciam! quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc ſomno & inertibus horis
Ducere ſollicitae jucunda oblivia vitae.

Nunc frenum injecerunt mihi ſtudia mea. Honeſte abjicere non poſſum, niſi prius victor evaſero. Quod ſi divina quadam ſorte id mihi contigerit, AEſopi equum non imitabor. Faxit Deus, ut abditus quandoque in amoenum aliquem ſeceſſum Ariſtios omnes irridere poſſim, & Horatianum illud laeto animo canere.

——— *Vivo, & regno ſimul iſta reliqui*
Quae vos ad coelum effertis rumore ſecundo.

Interea vehementer gaudio illa te frui tranquillitate, qua uti adhuc mihi non licet. Attuliſti tecum dignum ſcurram gravitate tua. Puto eſſe tuum Plautum Pyrgopolinice ipſo glorioſiorem, propterea quod lepidiſſima jocorum feſtivitate ſic te oblectat. Commentarius meus prope ad umbilicum pervenit. Niſi me fallit amor ſuſcepti laboris, ſatis feliciter abſolvam. Nunc manum extremam nolo admovere. Graviora urgent: & otioſius tempus lima deſiderat. Qualemcumque tamen, exſcribendum dabo fratri tuo, qui mihi favet impenſiſſime, & tricis meis oblectatur. Vale. Salmanticae. Poſtridie Kal. Sextileis, die vere auguſto propter Angelorum Reginam auguſtiſſimam. Anno a Chriſto nato MDCCXXI.

Digitized by Google

XI. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

QUi ſcribendi conſuetudinem aliquantisper intermittunt, ſaepe ſolent confugere ad aſſiduarum occupationum excuſationem: & in ea aſſerenda magis interdum occupati ſunt, quam antea fuerunt. Ego vero qui excuſationes ejuſmodi cum riſu accipio, iis non utor; & invitus in me agnoſco pigram quandam procraſtinationem, quae rerum omnium impedimentum eſſe ſolet. Licet enim hoc pacto neceſſe ſit deſidiolam aliquam confiteri; haec tamen ipſa vindicabit me a tui oblivione. Commentarium *De Vulgari*, *& Pupillari Subſtitutione* ſatis feliciter abſolvi. Scripſi alium poſtea *De Caſtrenſi Peculio*. Nunc in manibus habeo titulos *de Collatione Bonorum*, *& de Dotis Collatione* ab interpretibus ita derelictos, ut ſi graviſſimos conſulas, in pleriſque vix unum verbum invenias de hac re. Huic igitur tractatui pro virili conferam quicquid ex multa lectione colligere potui, & obſervavi. Et ſpero me ita exculturum latiſſimum hunc Civilis Scientiae campum, poſt avulſas difficultatum ſpinas, quibus prope erat impenetrabilis, ut per eum tanquam per prata virentia perambulare poſſit ſtudioſa juventus, & uberrimos fructus inoffenſa manu percipere. Ex quo famae immortalitatem animo verſare juſſiſti me, intentiſſimus ſum huic cogitationi. Utinam bono publico Deique gloriae. Sapientiſſimus Toſca doctiſſimos edidit libellos de Philoſophia, Morali excepta, quam omiſſam nollem. Non agitur illic de lana caprina; neque tempus inutiliter teritur in Penelopes tela texenda, atque retexenda. Andabatarum rixis neglectis; ſtrictim unico explicat libello Dialecticam & Metaphyſicam. Deinde totus eſt in naturali Philoſophia, quam expeditiſſima & mirabili perſpicuitate perſequitur. Homo vere natus ad Reipublicae literariae incrementum: qui ſi paullo ante ſcribere coepiſſet, libris ſuis Bibliothecas omnes impleſſet. Vide, Emmanuel praeſtantiſſime, ut virum egregia animi moderatione nihil retardet, quo minus ſcripta ſua luci publicae permittat. Hujus exemplo excitatus quid ceſſas Mundum illuſtrare ſcriptis tuis? Blattiſne tineiſque ſcripſiſti? Aut tibi & Muſis cecinisti ſolum? Nimis diuturna eſt haec tuorum operum exſpectatio. Nimis perit ſtudioſorum utilitati. Glorietur tandem Valentia altero Vive, primo illo

illo longe eruditiore & eloquentiore. Glorietur, inquam, Valentia altero Vive, primo illo longe eruditiore & eloquentiore. Vereor enim ne illud non ſatis exaudieris, & Valentinae genti illam gloriam deneges, cui parem aliam, nunquam habuit. Vale: & Jeſu Chriſti natalem cole, coeleſtibus donis ab ipſo cumulatus. Salmanticae, XIII. Kal. Januarias, An. MDCCXXII.

XII. EMMANUEL MARTINUS

GREGORIO MAJANSIO, *ſuo*

S. D.

Salmanticam.

EGo vero, mi Majanſi, etſi moleſtiſſimis occupationibus diſtineor, vix tamen eam excuſationem afferre audeam. Vereor enim ne mihi ſolens cachinnum impingas. Nempe ita durus es? Ergo vel ob id ipſum habeto me diſtrictum Tyrrhenis vinculis. Volo enim eſſe occupatus meditato. Nimirum ut rideas. Sed quid id refert? Ita exiſtimes velim Majanſi mi, nullum me diem luculentius habere, quam illum, in quo abs te mihi literae. Neque enim vereor ut officia me tua foro mergant. Diligentiſſime nomen expungam, ut ratio accepti & expenſi bene inter nos conveniat. Quid ais? Abſolviſti Commentarium *De Vulgari & Pupillari Subſtitutione?* Ut lepide! ut venuſte! Licetne te amplecti? Id nunc ſupereſt, ut *De Caſtrenſi Peculio*, *& de Collatione Bonorum*, itemque *de Dotis Collatione*, eadem diligentia penſum accures. Cur non habeat Hiſpania ſuum Majanſium, quem ſuccenturiet Cujaciis, Briſſoniis, Goveanis, Gothofredis? Id ſaepius cum animo tuo cogita, humana omnia verſari fortunae ludibrio, praeter animi bona, & ingenii ornamenta. Sed heus tu, noſti illud:

> Ἐρέτην δεῖ πρῶτα γενέσθαι
> Πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν.

Nihil eſt adoleſcentibus aeque exitioſum, ac praematura ſcribendi libido. Habet enim natura ſuos veluti gradus ac rudimenta, quibus ad perfectionem ſenſim adrepit. Sic plantae primum omnium flores emittunt, deinde frondes, hinc ſurculos, ac denique fructus. Prius enim eſt ordine decus oſtentare, proximum luxuriari, poſtremum autem utilitatem afferre. Sic quoque ſegetes, ut cum agricolae emolumento matureſcant, prius occan-

cantur, deinde ſarriuntur, runcantur, metuntur. Non eo id dixi, ut te ab ſcribendo deterream, aut rationes tuas interturbem: ſed quod verear, ne praepoſteris hiſce ſtudiis implicatus atque irretitus, naturae impetum retardes, ac divino tuo ingenio ſecurim infligas. Frontem contrahis? Cur ergo te palpo percutiam, cariſſimum mihi caput? Atqui tute, inquies, ad hoc ſtadium decurrendum mihi calcar injeciſti. Fateor. Sed aliud eſt applaudere, aliud monere. Delector equidem alacritate tua, quam ut accenderem, amore laudis ſodicare oportuit. At aliquam operam huic labori impendi volui, non omnem. Amo te, Majanſi, & famae tuae immortalitatem accuro. Id aetatis es, ut diſcere te potius deceat, quam docere. Quo ſerius id feceris, eo praeſtantius. Toſcam jam diu eſt quum obſervo, cum ob ſingularem hominis modeſtiam, gravitatem, pietatemque; tum ob eximiam doctrinam, qua in omnibus fere diſciplinis verſatur. Quantus ſit ille in Mathematicis, ejus ſcripta abunde teſtantur. Philoſophica adhuc mihi videre non contigit. Nec multum laboro de Hiſpanienſibus hiſce tricis atque offuciis. Quas ego nugas & deliramenta, philaſophiam potius appellabo, quam philoſophiam. Diſpudet enim tot verborum inanium. Tametſi judicii tui ſubactiſſimi pondere ita nunc premor, ut pene inſaniam legendi deſiderio. De nugis noſtris edendis (in hac praeſertim regione) ſpes omnes decolarunt. Et quidem nulla rei literariae jactura. Novi equidem noſtratia ingenia ad obtrectationem prona. In eo praeſertim literarum genere, quod ipſi contemnendum ducunt ac futile. At quodnam id eſt? Quidvis, praeter ſcholaſtica involucra. Porro cui bono id facerem! Nempe ut me ſibilo exploderent. Egregiam mercedem ſcilicet. Ad haec, ubinam ſunt typi Graeci, quibus maxime uſus eſt ſcriptis noſtris edendis? Ubi typographi, qui impenſis ſufficerent? Ergo ſi quid a me elucubratum eſt (quod ſane leve & contemnendum) id omne, quicquid eſt, genio meo dicavi. Nihil cogito praeter animi immortalitatem, famae deſpicio. Vale. Alonae, III. Eid. Januar. An. MDCCXXII.

Mane dum, mi Majanſi, eſt quod te volo. Degit in hac Urbe Philippus Bulipho, regiis vectigalibus praefectus, alter ego. Is amat te juxta mecum. Hunc ſi in amicitiam tuam pellexeris, rem patrabis tibi ſane perutilem ac perhoneſtam. Eſt enim eximius Juriſconſultus, Latini ſermonis aequiſſimus aeſtimator, ac judex ſolertiſſimus, Graecaque ſupellectili mediocriter inſtructus. Itaque in rem tuam conducere arbitror, ſi hunc hominem tibi devinxeris. Quod ſane expeditum, te laceſſente, ac me proxeneta. Non enim deerunt officia noſtra virtuti tuae. Iterum vale.

XIII. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Monitori ſuo ſapientiſſimo,

S. D.

HAhahae. Frontem ego contraham? Quam ob rem? Nempe quia me freno dignum putas, quem antea ſtimulis fodicandum cenſebas? At ego iſtud mihi laudi duco. Itaque aliud quaere quod meam excitet admirationem. Nunc illud conſidera, num quem ad Juriſprudentiae ſtadium decurrendum, laxis omnibus habenis, amore laudis incitaſti; in medio curſu detinere queas. Sed haec per jocum. Illud ſerio, me tuam epiſtolam plenam humanitatis & ſapientiae deoſculatum eſſe. Ac ſi mihi nefas eſt ulla in re vel latum unguem abs te recedere, multo minus in ratione ſtudii inſtituendi, in qua ſpes omnes meae ſitae ſunt. Sed ne tibi videar aliud animo ſentire, quam re faciam, quaeſo, diligenter attende omne meum inſtitutum. Ego cum prima juris elementa percurriſſem, adhibito Juriſconſultiſſimi Vinnii Commentario, ac perluſtraſſem etiam praecipuos Pandectarum Titulos, maximeque illum *De Regulis Juris*, duce Jacobo Gothofredo, eximiae doctrinae, & eruditionis viro; viſus mihi ſum evolvere jam poſſe Principes Juris interpretes. Itaque, prout difficultates, in quibus eram, exigebant, modo hunc, modo illum conſulebam. Tum demum expertus fui, quod Epicharmus Poeta Siculus ajebat: *Nervos atque artus eſſe ſapientiae non temere credere.* Multas enim aliquorum ſententias, quas antea ſectabar aeque ac ipſius Papiniani, falſiſſimas comperi. Cupiditas verum inveniendi detruſit me in aliquas quaeſtiones ipſo labyrintho intricatiores; quas, quia certo duce adgredi non poteram, ſolus adire auſus fui, & ſatis feliciter penetravi, ipſa juris ratione, veluti filo Ariadnaeo caeca regens veſtigia. Magnum inde animum ſumſi. Et elatus (ut fit) proſperis ſucceſſibus, coepi mecum reputare, quam indignum eſſet ingenio liberali, quocumque alii te ducant, tanquam ſervum pecus huc & illuc agi. Jam altiora cogitabam, cum ecce abs te venit graviſſima illa ad Jus Civile cohortatio, quae ita pectus inflammavit meum, ut nihil niſi ſummum glorioſumque appeterem: eoque ſum auſus pulcherrimum ſcribendi facinus. Ergo animum adjeci ad ſeligendum aliquem Pandectarum Titulum, in quo operam induſtriamque meam cum aliquo ſaltem

Digitized by Google

tem exercitationis fructu collocare poſſem. Is mihi viſus eſt, qui *De Vulgari & Pupillari Subſtitutione* inſcribitur, graviſſimorum interpretum Commentariis celeberrimus, propter ſubtilitatem autem argumenti, cujuslibet ingenio digniſſimus, & mihi (ut tum plane videbatur) ſatis intellectus. Sed Dei, hominumque fidem! Quam facile, ubi ſumus vulnerum ſecuri, egregios agimus laniſtas! Cum primum in arenam deſcendi, & calamum diſtrinxi, interpretum gravitate perterritus, difficultatum horrore obſtupefactus, ecce ego perturbationis plenus, & exſanguis pavoris. Tandem coepi animum colligere; & memet ipſe ſic caſtigare. Majanſi, Majanſi, fruſtra dudum ante pugnam fortiſſime,

Tantane tam patiens nullo certamine tolli
Dona ſines

gloriae? Non te movent clarorum in Juriſprudentia virorum praeclara exempla? Nerva filius decem & ſeptem natus annos publice de Jure jam reſponſitabat. Annum etiam iniens Baldus decimum ſeptimum, doctorum omnium admirationem excitavit, acutiſſima interpretatione legis *Centum Capuae*. Centum anni complentur, ex quo Franciſcus Ramos del Manzano in hac ipſa Urbe prodiit in proſcenium octodecennis candidatus petendae Primariae Cathedrae; quam ſi non obtinuit, meruit tamen accipere a Regio Caſtellae Senatu honorificentiſſimas literas ipſa impetratione Cathedrae multo glorioſiores. Petrus Faber annorum adhuc viginti limatiſſimum illum *De Regulis Juris* Commentarium (editum poſtea maturius) jam evulgavit. Vix attingens Alciatus vigeſimum ſecundum, *Diſputationum, & Paradoxorum* edidit libros, quibus antea incultam, & horridam Juriſprudentiam, excolere & inſtaurare coepit. Quid plura? Tu ejuſdem aetatis non edidiſti quicquam? Nondum elucubraſti aliquid luce publica dignum? Denique, fucum agis. Ubi vigor juvenilis? Ubi mens, & ipſius memoria tui?

Tum pudor accendit vires, & conſcia virtus.

Igitur ubi laudis amor & gloria metu pulſa iterum meum pectus inflammant, *Acrior ad pugnam redeo*, praecipiteſque agere ardeo, Juris Civilis, ſi qui ſunt, Daretas. Adfuit auſis bonus exitus: nam obfirmata mentis conſtantia, quam adverſus difficultates habui, modo hunc, modo illum proſtravi. Nec prius deſtiti victoriam ſequi; quam totum Titulum in veritatis ſolidaeque Juriſprudentiae ditionem redigerem, erroribus fuſis fugatiſque, partim auxiliaribus aliorum interpretum copiis adjutus; partim virtute noſtra. Eodem pacto me geſſi in Titulo *De Caſtrenſi Peculio*. Idem enitor nunc in Titulis *De Collatione Bonorum, & de Dotis Collatione.* Nec vero exiſtimes me in his Diſputationibus cum proletariis tantum contendere; ſed cum majorum gentium (ut ita dicam) Juriſconſultis. A quibus,

bus, quoniam ingenio, & eruditione vincor; viribus omnibus connitor, ut diligentia illos ſuperem. Si videres hanc, tibi eſſem ſtupori. Etenim non antea unam literam appingo, quam crebra animadverſione perſpexero, quid ſenſerint de illa re Principes Juriſprudentiae viri: quorum ſententiis diligentiſſimo examine perpenſis, tum demum judicium meum interpono. Haec cum ita ſint, jam credo nihil verebere, ne videar docere prius, quam diſcere: neve praepoſteris ſtudiis implicatus atque irretitus naturae impetum retardem. Quin potius ita quantum poſſum, protrudo. Sed de his propediem deliberabimus, cum abſolvero Commentarios, quos in manibus habeo. Eos enim ſtatim mittam ad te, ut ex re ipſa conſilium capiamus, aut potius tu des, & ego ſequar. Nunc importunum, imo turpe jam eſt, de me plura deblaterare, praeſertim apud te.

Nam ſtrenuiori deterior ſi praedicet
Suas pugnas: de illius ore fiunt ſordidae.

Quid tu ais, Emmanuel Martine? Mirabilia tua ſcripta ingloria atque ſepulta in pluteis jacebunt! Tantam jacturam res faciet literaria? O virum meliori ſaeculo digniſſimum! Ut dolet iſtud cordi meo! Et cui lacrymas non exprimet iſte dolor? Quid faciemus? Quoniam ſpes tantae decolarunt nobis.

Jam ego me convertam in hirudinem,
Atque tuum exſugebo ſanguinem.

Maximas tibi debeo atque ago propterea quod ſcribere me voluiſti ad Philippum Buliphonem, doctum & eruditum virum. Illum ego jam antea amabam aliorum praedicatione; tua vero etiam veneror. Si reſciſſem antea, eum eſſe alterum te, officium meum minime requireres. Oro te, Emmanuel humaniſſime, ut quem excitaſti in Buliphone erga me amorem, merito & auctoritate tua ſuſtineas. Mea officia nunquam deerunt adverſus eum. Tuorum ego te flagito ſponſorem. Joſephum tuum, quem diligo in fratris germani loco, ardentiſſimo humanitatis amore inflammavi. Jam geſtit tua inſequi veſtigia. Utinam, utinam. Juriſprudentiae egregiam operam navat. Et quamquam hoc facit ſua ſponte, cohortari eum inſiſto. Tu me ama, quod abs te unice percupio. Vale. Salmanticae, Pridie Kal. Februarias, An. MDCCXXII.

XIV. MAR-

XIV. MARTINUS MAJANSIO SUO S. D.

Salmanticam.

ERamus una ego & Bulipho, quum redditus mihi eſt literarum tuarum faſciculus. Solvi illum continuo. Et: Heus tu, inquam; eſt aliquid etiam ad te. Nimirum a quonam? ſubjunxit ille. A Majanſio noſtro. Et epiſtolam porrigo. Deoſculatus eſt ille. Eaque avidiſſime perlecta, teſtatus eſt majore ſe nunquam perfuſum voluptate. Amat ille indolem tuam, ingenium, ornamenta, virtutem. Reſcribet ubi tantillum otii nactus fuerit. Fratrem meum vellem nunc ne a Juriſprudentia vel latum unguem. Quem tibi unice commendo, ac inſtituendum trado. Vale pancratice. Alonae. Lupercalibus. An. MDCCXXII.

XV. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO, *Amico ſuo ſummo*, S. D.

Alonam.

TErtius & vigeſimus hic eſt dies, ex quo literas a te accepi plenas humanitatis, officii, liberalitatis tuae: A Philippo Buliphone tandem heri. Sed Dei hominumque fidem! ut moram ille perſolvit cumulatiſſimis comitatis, & benevolentiae uſuris! Si tuas literas excipio, nihil humanius, nihil liberalius legi. Confido hanc inter nos amicitiam fortunatiſſime perennem futuram: praeſertim cum inita ſit te conciliatore. Antequam abſolverem Commentarios *De Collatione Bonorum*, *& de Dotis Collatione*, conſtitueram eos ad te mittere, ſperans pro mea brevitate epiſtolae modum non ſuperaturos. Sed cum aſſidua lectione multiſque commentationibus nimis creverint, jam non ſunt committendi tabellario. Accipe tamen eorum particulam, ut inde cognoſcas qualia reliqua futura ſint. Sed, ſi cupis ſcire, quamnam inierim methodum in omni opere, nunc deſignabo. Ante omnia quaſi per indicem (procul amandatis controverſiis) omne Jus Collationum expono, Juris progreſſus, & mutationes omnes diſtin-

diſtinguens. Deinde poſtquam legentium animos imbuo univerſa Collationum cognitione, titulorum interpretationem adgredior, ſingulas leges commentario exornans, ne quid, vel minimum, omittatur. Tempus ibi non tero in referendis aliorum ſomniis: ſed ita meam ſententiam cum maxima brevitate propono, ut ea cognita quilibet poſſit refellere falſas opiniones ei contrarias. Sic fugio interpretum a quibus diſſenſio, reprehenſionem. Nec niſi raro nomino quos ſequor. Nam cum alicujus approbo ſententiam, tunc enitor, ut multo copioſius, & clarius diſputem quam ille, atque ideo eum indiligentiae ſuae teſtem (cum neceſſe non ſit) advocare nolo. Cum vero alicujus interpretis opinionem rejicio, tunc non manibus ejus (quibus bene precor) ſed errori bellum indico facioque. Non uſquequaque inſiſto aliorum ductui. Libera veſtigia paſſim pono, ubi ſcilicet rei difficultas exigit, ut aliena non premam pede meo. Verum ratione juris ita incedo ſubnixus, ut aliquando mirer non eſſe pertritas tam faciles vias. Hae laudes ſunto laboris, non ingenii mei. Has ego commemoravi liberius quam mea fert conſuetudo, ut his omnibus perpenſis mihi ſignifices, num operae pretium facturus ſim, ſi hos Commentarios publici juris fecero, cui rei a Patre jam parata pecunia. Venio ad te ſcitatum oracula. N. mihi dabat literas ad te, quas accipere nolui, ne ulterius pergat tibi moleſtiam exhibere. Noſter Joſephus, ſi judicio ſuo pergit uti, Juriſconſultus erit. Deſpondi ei elaboraturum me Diſputationem accuratam quandocumque volet inire literarium certamen. Utere, quantum libuerit, voluntate mea. Vale. Salmanticae, Kal. Aprilib. An. MDCCXXII.

XVI. EMMANUEL MARTINUS GREGORIO MAJANSIO,

Juveni ornatiſſimo,

S. D.

Salmanticam.

Literae tuae, quibus nihil mihi jocundius, eo tempore mihi redditae ſunt, quum in graviſſimam quandam animi aegritudinem incideram, ac moleſtiſſimos curarum aculeos. Noli cauſſam ſciſcitari. Ad hujus Eccleſiae clavum ſedemus. Nihil imperio gravius, ne dicam invíſius. Noſti deinde hominum ingenia, verſutiora ut plurimum rota figulari. Tenes omnia. Commentariorum tuorum *De Collatione Bonorum* ſpecimen legi, diſcuſſi. Sed quid ego in tam conciſa atque anguſta Diſquiſitione? Non tam

tam enim nobis in ea te oſtentas, quam praeterveheris ocyor nave Salaminia. In quo ego inſtitutum tuum minime probo. Quorſum enim praepropera iſta feſtinatio? Video te verſari in ſterili provincia, arida, ſqualida. At quis te in illam conjecit? Quando aliquid elucubrare animo tibi haeſerat, ſatius multo fuiſſet in laetiorem aliquam ſegetem falcem immittere: ut uberiore materia recreatus animus, eos manipulos demeteret, qui ingenium tuum, ſtudium, laborem, diligentiam, altius commendarent. Exilis materia eſt, nimiſque jejuna, quam tibi ad ſcribendum propoſuiſti. Nec tamen id ego damnare auſim. Scribito quidvis, dummodo exercendi tantum. Habent enim ingenia, ſua veluti incunabula ac rudimenta. At primos ſtatim foetus publicae luci committere, aleae mihi plenum videtur, parum e dignitate tua, ac (famae tuae conſulo) nimis praepoſterum. Noſti illud: *Canis feſtinans coecos parit catulos*. Quod ad Praetorium Edictum attinet, equidem longe aliter ſentio. Nimirum veterum Juris interpretum eſſe illa verba, non autem Praetoris. Amo tamen libertatem tuam, quod in nullius verba juraveris. Nihil enim mentibus noſtris aeque exitioſum judico, ac in ſcribendo alicujus fidei ſe obſtringere. Valeant Pythagorei. Neque tamen id dico, ingenio noſtro uni ac diligentiae omnia eſſe committenda; cum nemo ſolus ſatis ſapiat. Sed ita eſſe ſtudia noſtra temperanda, ut nec aliorum labores per faſtidium atque arrogantiam contemnamus, nec ingenium noſtrum, in morem mancipii, unius alicujus addicamus obſequio. quod ejus vires enervat maxime ac dejicit. Quod nobis cogitationes tuas omnes, conſilia, ſenſa aperuiſti, maximas tibi ago gratias. Quid ais, mi Majanſi, frater meus ſanctiſſimum illud ac verendum Juriſconſulti nomen? Itera dum iſta mihi. Quam ego vellem ut veſtigiis tuis inſiſteret! Caeteroqui nec ineptus mihi viſus eſt ad diſciplinas capeſſendas, nec natura ſocors, aut ſegnis ad ſtudiorum incommoda ſubeunda. Per igitur mihi gratum facies, ſi, uti facis exemplo, monitis etiam atque adhortatione inſtiges illum atque inflammes, ac opera tua, cura, diligentia, inſtitutione, exaſciatum reddas ac dedolatum. Quod per ego fortunas tuas, ac patris ſalutem, oro atque obſecro. Quod homuncionis illius literas ad me ſcriptas non acceperis, gratum mihi eſt. Quin ille tandem iſtas mittit nugas? Egone Inſcriptionem illam ἐπιτύμβιον exararem, quam homo vecors procacibus illotiſque manibus attrectare auderet ac deturpare? Apage has ineptias. Petro Lollio, Canonico Salmanticenſi, ſi modo is verſatur in Urbe iſthac, ſalutem a me dices. ac tuam curabis diligenter. Vale. Pridie Kal. Majas, An. MDCCXXII. Alonae.

XVII. GRE-

Digitized by Google

XVII. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Hiſpaniae gloriae Vindici,

Gaudere, & bene rem gerere.

Alonam.

ORacula fundis, ſapientiſſime Martine. Tuas literas ſtatim ad Patrem. Qui, ſi me vult audire, maxima ſollicitudine liberabit me. Videbimus quid ſtatuendum cenſebit. Procul dubio ſuum calculum adjiciet tuo. Gloriam appeto. Sane vero. Sed veram ſolidamque; non fallacem atque fucatam. Credin', Emmanuel, me mihi ſatisfacere in ſcriptis meis? Apage judicium iſtud. Doleo, indignor, & iraſcor, quod neque mihi poſſim placere. Quoties ſcriptito aliquid, neſcio quid majus evolvo cogitatione mea, quod exprimere ego nunquam poſſum. Id ſi aſſequerer, quieſcerem omnino. Haec ideo dico, quia etſi in Commentariis meis mille prope leges in perbrevi libello explicarim, aliquas etiam ſplendore novo illuſtrarim, tituliſque *De Collationibus* breviſſima quidem Summaria praemiſerim, quibus legentium taedium mirifice poſſit allevari; etſi, inquam, haec & alia praeſtiterim: tamen neſcio quo pacto rebus meis diffido, ut vel caſſa glande Commentariolos meos permutavero. Mitto ad te Dedicationem & Proloquium, quae paraveram. Pauca nunc de mirabili tua *Ἀπαςιεώσει*, ſi tamen me loqui ſinit admiratio. Deus bene faciat Philippo Buliphoni, egregio rerum aeſtimatori. Maximas illi habemus, & debebit poſteritas immortales. Tu autem niſi jam diu tibi aeternam gloriam peperiſſes, nunc eſſes conſequutus, edito hoc elegantiſſimo opere. Sus Minervam videbor, ſi de te ipſo apud te. Sed tamen hoc ſanctiſſime dejerabo, nihil me in tota vita legiſſe inaffectata eruditione abundantius & amoenius. Ipſum Ovidium (ita me Deus amet) legere videbar. Mera miracula audieram de tuis poematis. Sed cum te oratoria facultate eminentiſſimum eſſe viderem, exiſtimaveram (dicam libere) fieri minime poſſe ut aeque in Poetica excelleres. Excuſſiſti mihi falſam opinionem. Et ſi quid mei judicii eſt, in utraque oratione te cum ipſa antiquitate componere minime dubito.

Vix legeram Elegiam, cum veluti furore quodam correptus ſcripſi iſtos verſiculos, in quibus nihil poteris probare praeter jucundiſſimam de te cogitationem. Caetera me lubente flocci facies. Olivam cogito. Jubet inſtantius

ſtantius Pater ſarcinulas colligere. Praeter mandata tua nihil in hac Urbe exſpectabo. Illud mihi vehementer dolet quod disjungar a fratre tuo ſuaviſſimo. Sed hoc me conſolor, quod ad te propius accedam, teque videre continget. Doctoris inſignia, ſimul ac Valentiam pervenero, accipiam. Inde Olivam advolabo. Ubi poſtquam ſex, aut octo menſes commoratus fuero, Valentiam repetam, vitae meae (niſi me animus fallit) deſtinatam ſedem. Tunc linguarum cognitioni me dedam ad quam tu & Bulipho me eſtis hortati. Quietum ſtudium inſtituam. Ambitionem procul eſſe jubebo. Fratres meos, puellos egregia indole inſtituam. Nihil niſi de famae animaeque immortalitate cogitabo. Interea praeſcribe quid me velis. Meam operam locatam habes ad digiti crepitum. Vale. Salmanticae, XIV. Kal. Jun. An. MDCCXXII.

Verſutiſſima iſthaec ingenia, quae te male habent, per ſalutem tuam contemne. Qui tam recte omnibus philoſopharis, fac tibi ſapias. Ubi tua aequanimitas? Vide ne te praeclare diſputantem, velut Plutarchum ille ſervulus, te tui meminiſſe cogamus. Inter Salmanticenſes Canonicos nullus eſt Petrus Lollius. Facile animum induco te alium ſalutare voluiſſe.

ELEGIA,
QUA
EMMANUELIS MARTINI, *Decani Alonenſis,*
ARCAM, novum ASTRUM ſalutabat
GREGORIUS MAJANSIUS,
Generoſus Valentinus.

ARCA, pererratis toties terraque marique,
Arcanis Domini fida miniſtra tui:
Bis denas experta hiemes cum perpete motu
Reſtituens Domino credita quaeque tuo.
Poſt varios caſus, poſt tot diſcrimina laetor
Eſſe miniſterio praemia digna tuo.
Gratulor ereptam vitam formamque caducam,
Et ſuperi juſſam fornicis eſſe jubar.
Salve igitur, praeclare nitor, decus addita coelis.

Noſtraque per lucem fac rata vota novam.
Invidioſa hominum jam noli mentibus eſſe.
Divitias tantas non aperire nefas.
Sunt tibi quae nolint Arpinis cedere chartis:
Quaeque tibi invidiam, Mantua clara, parent.
Per quas Varronis facilis jactura videri:
Atque iterum Latii lingua vigere queat.
Sunt quibus antiqui mactetur gloria ſecli,
Aligeri reprimi poſſit & ira ſenis.
Queiſque revelentur cauſſae momentaque rerum:
Nec non priſcorum dogmata ſancta virum.
Sunt quae Cecropiis ſcriptae videantur Athenis;
Illarum eloquium nec periiſſe ſinant.
Et quibus Argivi cupiant cum gente togata
Cernere de lingua, Roma diſerta, tua.
Iſtae divitiae, magis & pretioſa recondis
Si qua iſtis, pateant, nobilis Arca, rogo.
Sic Tu ſis poſthac inſueta luce coruſcans,
Ipſeque non tali Phoſphorus igne micet.
Sic fratres Helenae tibi lucida ſidera cedant,
Et Beroniceo vertice caeſa coma.
Sic toto coelo non ſit fulgentius aſtrum,
Quodque magis nitidum fundat ab arce jubar.
Sic coeli meliore plaga tibi ſiſtere detur,
Unde oculis hominum ſuſpiciare nitens.
Sic Domini ſemper videas adcreſcere famam,
Dum ſero ſuperos augeat Indigetes.

XVIII. MARTINUS MAJANSIO SUO S. D.

Salmanticam.

HAnc rem age, Majanſi mi. Seceſſum aliquem tibi para, in quo & honeſte lateas, & famae conſulas, & iis literis indulgeas, quae animum tuum excolant, non quae te fortunis locupletent.

Eget minus mortalis, quo minus cupit.

Ait ſapientiſſime P. Syrus. Quid? Committemus foro divinum tuum ingenium, egregiamque iſtam indolem, veluti inflicta ſecuri, jugulabimus? Faciant hoc rabulae, quorum inſtitutum eſt, quiſquilias atque affanias debla-

blaterare, nugas vendere, crepitaculi more ſonare βαρβαρικῶς, inhiare alienae pecuniae, & verborum ſterquiliniis ſtultorum crumenas emungere. proſtituta mancipia, non homines; & ſpecie honoris ignaviſſima proſtibula; ac ſimulata Juriſprudentiae perſona ad decipiendos incautos parata monſtra. Foediſſima humani generis lues. qui ſordibus, juris inſcitia, ac aeruſcandi libidine, harpyiarum ritu quicquid tangunt conſpurcant. Te veneror ſanctiſſima Themis. abige haec propudia. Sed quo me rapit?

Equidem Valentiam quoque migraturio. Simul ac mihi licebit per has compedes, eo me transferam: cum ut gratiſſimae atque amoeniſſimae Urbis fruar deliciis, tum ut fratris mei fortunam praeſens foveam, ac juveniles greſſus confirmem. Quippe illum in eam quoque Urbem cogito. Nam Salmanticenſes illas perennitates ac διατριβάς odi atque deteſtor. Quid enim aerumnoſius, quam prenſando, ambiendo, exſpectando, aevum traducere? Et cum toties repulſam tuleris, denuo togam candidam ſumere?

Κρεῖσσον τὸ μὴ ζῆν ἐστὶν, ἢ ζῆν ἀθλίως.

'Απαστερώσεως noſtrae nugas tibi arriſiſſe, per mihi eſt jocundum. Etſi illa me invito in lucem prodiit. Sed qui ego obluctarer, cum omnibus machinis me oppugnarent, ſanctiſſimum ac maxime mihi verendum amicorum par, Buliphones fratres? Gerendus illis fuit mos. Eo magis, quod opuſcula quaedam illi ſua, oppido quam elegantiſſima, vel praefigerent, vel appenderent; quibus lectoris moleſtia, quam ineptiae noſtrae creaſſent, detergeretur. Ut ut, prodiit ſane illa. utinam bonis avibus. Nam de noſtratium ingeniis peſſime ariolor. Luſus fuit. Si de corio meo luſerint, haud magis me commovebunt, quam ſi in demortui cineres minxerint. neque enim vacat, nec lubet, cum larvis luctari. Inſurgent adverſus novum hoc aſtrum liventes vapores? Diſſipabo eos ſplendore Elegiae tuae nitidiſſimae. qua vix quicquam reperiri poteſt, venuſtius. Nunc demum ſuffragio tuo, non Arca tantum, ſed 'Απαστέρωσις ipſa conſecrata eſt. Immortalitatem illi contuliſti. Bene eſt. ἀπεθεώθη. De Proloquio tuo quid dicam? Preſſum quidem illud contractumque. Sed in quo inſtituti tui rationem modeſtia ſingulari ac graviſſimis verbis exponas. De Graeca lingua (quando te id ſerio cogitare ſcribis) aurem tibi vellam. Crede mihi ſuaviſſime Majanſi, inopes ſunt ac jejunae literae ea ſine. Tibi autem, qui ſcriptoris perſonam induere paras, apprime illam neceſſariam judico. nec quid in rem tuam magis conducat video. Commode huic ſtudio vacare poteris in otio Valentino. parata tibi erit opella noſtra, ſi aliquis tibi uſus. Sed quid erit fratri noſtro, cujus univerſae opes & copiae poſitae erant in amore, ope, atque inſtitutione tua? Valde vereor ne diſceſſus tuus exitio illi fuerit. Sed ferenda fortiter quae vitari non poſſunt. Cis paucos dies in agrum Alonenſem ruſticatum paro. Utar eo ſeceſſu

uſque ad autumnum. Petrus Lollius tam eſt Canonicus Salmanticenſis, quam Pyrgopolinices Plautinus, miles glorioſus. Sed autumo illum, neſcio ob quas tricas, nondum Eccleſiam adiiſſe, ac Mantuae degere. Chafreoni, niſi negotium, ſalutem a me dices. Vale. Dat. V. Eid. Junias, An. MDCCXXII. Alonae.

XIX. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi, & amico ſummo,

S. D.

Alonam.

CUm Salmanticae (ut ad te ſcripſi) de reditu in patriam cogitarem; ecce nuncium qui exanimavit me. Allatum enim laborare meam matrem aegrotatione graviſſima: neque genus morbi indicatum. Equidem timui malorum Iliadem. Nec me opinio fefellit. Nam decimo Kalendas Julias (o diem a quo nihil mihi niſi luctuoſum exſpecto, niſi tantis malis provideat Deus Opt. Max.) cum perveniſſem domum, ſuaviſſimam matrem inveni, vigiliis, quas mei deſiderium pepererat, confectam, ſummaque inedia ac debilitatione corporis animique prope conſumtam. Ad ejus ſpectaculum obſtupui, & dolore oppreſſus, vix potuiſſem reſiſtere, niſi me confirmaſſet illa cogitatio, ſic placere Deo. Fiat igitur voluntas ejus. Nam qui haec vult me pati, miſericordiae ſuae memor erit, & patientiam dabit. Tu, Emmanuel Martine, Jeſum Chriſtum precare, ut quando nullus labor par eſt ſceleribus noſtris expiandis, pietatem clementiamque ſuam ſatisfactioni noſtrae ſufficiat, ut a quo nunc aequanimi (ipſi gratias habeamus) mala iſthaec accipimus; eidem hilariores poſtea gratias noſtri levaminis referamus. Literas quas Salmanticam ad me miſiſti, tranſmiſit amicus. Incredibile eſt quantum ſolatii mihi attulerint. Adeo ſcriptae ſapienter, & amice. Faxit Deus, ut Valentiae, ſicuti me jubes ſperare, liceat mihi aliquando conſpectu, colloquiis, & amabili tua conſuetudine frui. Non diſcedam a te latum unguem. Quod ut quantocyus conſequar, rogo te, ne Joſephum noſtrum diutius immorari ſinas Salmanticae. Ille quidem cupit diſcere, ſed in ea Academia parum diſcet ab aliis. Quo quiſque ibi ingenioſior eſt, eo attentior ad conſultantium, potentiorumque munera dividentium obſequia, literis interea valere juſſis. Quod graviſſimis ſententiis me hortaris ut procul a foro vivam, habeo gratiam. Odi ſemper ſtrepitum forenſem, & vitam illam conductitiam ſordidis-

ſ mo cuique mancipatam. Literis tuis perlectis multo magis odi. Fac ut iſta loci amoenitate jucundiſſime perfruaris, & ut etiam aliquid elucubres, quo poſtea nos facias voluptatis tuae participes. Curam tamen habe praecipuam valetudinis tuae. Olivae, Non. Juliis, An. MDCCXXII.

XX. MARTINUS MAJANSIO SUO S. D.

Olivam.

QUum redditae mihi ſunt quas Oliva mihi dediſti, eram ſane occupatulus in reſcribendo literis quibuſdam Scipionis Maffei Veronenſis, Florentia ad me datis. Parat vir eruditiſſimus Syllogen maximam Inſcriptionum antiquarum. Eaque fini, quicquid poſt Gruterum, Reyneſium, Fabrettum, per univerſam Europam e terrae viſceribus erutum eſt, id omne incredibili diligentia colligit atque corradit. Ab eo igitur per literas conventus ſum. ignotus ab ignoto. In iis multa a me quaerit, nec oppido obvia, nec tralatitia. Nimirum, num in Hiſpaniae Urbibus, oppidis, pagis, viis, agris, inſcripti lapides adhuc hodie ſuperſint. Si quidem ſuperſunt, qua copia? ac quaenam loca magis iis abundent? qua lapidum forma? quo ſaxi genere, nativone ac vernaculo, an peregrino & exotico? Albone, an obſcuriore? Et an lapide Epigrammatis incidendis apto abundet Hiſpania? Praeterea, num Hiſpanienſes Inſcriptiones, quas olim edidit Gruterus, adhuc exſtent? Si autem exſtant, num omnes, num aliquae tantum? Et an reperiatur vir aliquis rei antiquariae gnarus, qui editas a Grutero Inſcriptiones cum ipſis lapidibus conferendi provinciam in ſe recipere velit; erroreſque emendare, qui in exemplaria edita irrepſerunt. Ad haec, quis omnium primus eas in lucem emiſerit? Magis accuratule. Quis de iis ante alios ſermonem fecerit? Quando autem Morali, Scotto, Stradae, Reſendio, acceptae referuntur; quiſnam eorum praeceſſerit? quove in opere? quiſve eorum majorem partem protulerit? Ecquiſnam exſtet in Hiſpania vetuſtus codex manu exaratus, Italis nondum agnitus, qui Epigrammatum ejuſmodi collectionem exhibeat? Qui fieri potuerit, ut complures Grutero Inſcriptiones ex Hiſpania afferrentur, quas a nemine unquam uſquamve vulgatas novimus? Scottus ille & Strada, illine ipſi ſint aliis ſcriptis clari, reique publicae literariae aliunde noti; an alii, qui literas in Hiſpania coluerunt? Numque eorum ſchedas, a Grutero tam ſaepe accerſitas, mortalium aliquis viderit? Denique, num hodie etiam in hac provincia hujuſmodi ſcripta monumenta eruantur? Ac (ſi forte eruuntur) num aliquis reperiatur, qui recens

 effoſſa,

Digitized by Google

effoſſa, nec dum edita, diligenter exſcribere velit, ac per literas communicare? En epiſtolae ſumma. Hui! dices. Quis unquam tam multa continenter unoque ſpiritu ſciſcitatus eſt? In hoc igitur luto haerebam, quum literas tuas ad me miſit Bulipho noſter. Quare viſum mihi eſt tot illa perplexa prius explicare, quam dare ad te. Ne videlicet ardor ille animi tepeſceret, rerumque explicandarum ordo ac ſeries interpellarentur. Adde, mercatorem, cui reddendae mihi epiſtolae cura commiſſa fuerat, reſponſum inſtantius flagitaſſe. Unum me angebat. librorum inopia. Eram enim ruri. nec quicquam librorum mecum attuleram, praeter Geoponicos. Erat enim ſtatutum quum rus feceſſi, genio tantum indulgere, & abuti otio. Tamen etiam ad ſingula reſponſum dedi. Satin' apte, ille viderit. Certe epiſtolam a me abſtulit, ſi minus doctam, ſaltem bene longam. In qua omnia complexus ſum, quae homini altius imbuendo viſa mihi ſunt neceſſaria. Quid ſi rus & ſtivam oleant? Deterrebo ſaltem hominem ruſticitate, & a me abigam. Sed qui? Ejus enim leniendo faſtidio, neve operam luſiſſet in me literarum officiis demerendo; pollicitus illi ſum ultra quadringentas Inſcriptiones; partim a me ex ipſis autoglyphis exſcriptas, partim ex idoneis auctoribus, qui eas poſt Gruterum in lucem ediderunt. Mitterem earum literarum ad te exemplar, niſi laborarem exſcriptoris inopia. Deeſt enim mihi ſervus a manu. Verumtamen, ſi tantillum ignaviam excuſſero.

Parentis tuae graviſſimo morbo te confectum video. Vellem quae velles, mi Majanſi. amo enim te impenſius. Spero tamen fore, ut praeſentia tua recreato illius animo, denuo convaleſcat. Exiſtimo enim deſiderio potius tui illam aegreſcere, quam aegrotare. Quicquid ſit, pro ejus incolumitate vota ſuſcepi. utinam ſolvam. Patri tuo ſalutem a me dices. Tu quoque ſalve. E villa Popiliana agri Alonenſis, XII. Kal. Sextileis, An. MDCCXXII.

Quod bonum, fauſtum, fortunatumque ſiet, libri Monſalconiani ad nos tandem pervenere. Scilicet poſt biennales moras. Intercluſus enim fuerat illis aditus ob luem Gallicam. In eo opere frequens mentio nominis mei. Diſſertationem quoque noſtram *De Theatro Saguntino* in eo edidit vir clariſſimus ἀγκλώτίως. Latine nimirum, & a ſe Gallice converſam. Quod equidem honoris praecipui loco habeo. Nihil enim in eo decem praegrandium voluminum Syntagmate, auctor edidit alienum, praeter Diſſertationem noſtram.

XXI. GRE-

XXI. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

DE Theatro Saguntino in Gallicam linguam converſo, inſertoque, egregio *Antiquitatis explanatae* Syntagmati ab eruditiſſimo Viro Bernardo Monfalconio, tibi ex animo gratulor. Optime novit vir eximius quanti fieri debeant ſcripta tua. Quas ad Scipionem Maffeium Italiae decus dediſti literas, avidiſſime exſpecto. Et quoniam Inſcriptionum meminiſti, duas huc tranſcribam, quarum alteram nuſquam legiſſe memini: alteram mendoſiſſime deſcripſit Franciſcus Diagus in *Annalibus Regni Valentini.* Debemus tamen ei conſervationem praenominis, quod penitus excidit. Utraque Inſcriptio exſtat in angulis ſacelli ſacri Divis, Joſepho, Alberto, & Auguſtino. Quod ſacellum ſitum eſt in agro Olivenſi inter oliveta, ubi quondam erat oppidulum quod Mauruſii *Beniſarès* appellarunt. Memoratae Inſcriptiones eo tranſlatae fuerunt cum Divorum tabula anno MDXCVI. Olivenſibus Triumviris Jacobo Paſchaſio, & Petro Joanne Siſcare maternis meis atavis clariſſimis; cum fuiſſent antea Helicae (vulgo *Elca*) celebri quondam oppido, cujus multa manent veſtigia ad radicem montis qui vulgo dicitur *Almoxich*, quique Oliva diſtat mille paſſus. Altera Inſcriptio ad dextrum angulum poſita diſtinctis literis ita ſcripta eſt.

P. ATELLIO. P. F.
CAL. VERECVNDc
AN. XXX.
HOMVLLVS FIL.
ET. SIBI.

Alterius Inſcriptionis angulum ſiniſtrum fulcientis, literae ſunt valde corroſae injuria temporis. Si earum ductus ſequamur, ita ſcriptum videtur.

.SEMPRONIVS C. F.
GAL. SEVERINVS
H. S. E.
MINICIAE ELΓ
R PII MAE

Quod

Quod Epigramma exiſtimo ſic reſtitui poſſe.

C. SEMPRONIVS C. F.
GAL. SEVERINVS
H. S. E.
MINICIAE ELFI
* vel *Matri* * VXORI PIISSIMAE.

Mea Mater dulciſſima convaleſcit in dies. Jam interfuit ſacris. Pater jubet te ſalvere, tibique precatur fauſta omnia. Cura rem literariam, quod facis. Sed & valetudinem tuam. Olivae, VIII. Kal. Septembreis, An. MDCCXXII.

XXII. MARTINUS MAJANSIO *ſuo* S. D.

Olivam.

CUm rure domum revertiſſem, en epiſtola tua, plena humanitatis, officii, amoris, benivolentiae. Urgebant literae Scipionis Maffei, quibus a me promiſſum repetebat, monito, ut Inſcriptionum faſciculum ad Carolum Rinuccinum, Magno Etruriae Dynaſtae ab intimis ſecretis, quam primum mitterem. Eam fore viam expeditiſſimam tutiſſimamque. Idem me monuerat Marchio Rinuccinus. Itaque totus eram in ſchedis evolvendis parandiſque. Acta res eſt bonis avibus. Miſſae ſunt Inſcriptiones antiquae quadringentae decem & octo, ac in eas quaedam annotatiunculae, obiter iis appictae.

Primum quod tu mittis Epigramma, a nemine adhuc editum eſt. Indiget tamen accuratiore calamo. Legendum enim.

P. ATELLIO P. F.
GAL. VERECVNDO
AN. XXX.
HOMVLLVS FIL.
ET SIBI.

Eſt enim illud GAL. compendium tribus Galeriae. Tribus autem nota ſedem habet ſemper inter nomen atque cognomen. Solennis ea formula. Nec aliter unquam apud antiquos. Adeo, ut ſi ſecus occurreret, vel barbari haberetur ea Inſcriptio, vel ſpuria, ac ſubleſtae fidei. De altero Epigrammate deliberandum cenſeo. A fratre meo ſex jam menſes nullas acce-

accepi. Vivitne, an vixerit, neſcio. Miſi illi ſubſidiariam pecuniam. accepit. nec ad me quicquam. Valde vereor ne diſceſſus tuus illi infortunium pariat. Nam ille quidem de ſuo parum mihi videtur ſapere. & jam diu ejus me ineptiarum atque inertiae pertaedet. Quare, ſi illum officii admonueris, per mihi gratum facies. Parum enim abſuit quin illi miſerim libellum repudii.

Matrem tuam meliuſcule habere, ſacriſque interfuiſſe; vehementer gaudeo. Anna Perenna fer opem, ſerva illam obſecro. Patrem tuum quam arctiſſime amplector, ejuſque humanitatem deoſculor. Salveat a me. Tu quoque ſalve, & nos ama. Alonae, Kal. Septemb. An. MDCCXXII.

XXIII. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Amico ſummo,

S. D.

Alonam.

MIrum in modum oblectaſti me tam luculenta liberalitatis tuae ſignificatione. Literas, quas ad Maſſeium dediſti, accepi, legi, perlegi. Quanta jucunditate non poſſum dicere. Nec dicerem, ſi poſſem. Adeo me male habent, quae de Joſepho noſtro ſcripſiſti. Quid ais, Emmanuel chariſſime? Ergo tuus ille obſervator a via deflectit! Ergo probus ille adoleſcens negligere inceptat officium ſuum! O malum genium qui eum exagitat! De tam probo adoleſcente vix tale crederem. Scripſi ad eum diligentiſſime, mirari me quid eſſe poſſit, quod de illius ſalute perquam ſollicite rogaris me. Atque nactus inde occaſionem ipſius deſidiae reprehendendae, amicis quidem, ſed aculeatis verbis, ejuſdem imprudentiam caſtigavi. Graviter cum admonui, quantum debeat tibi. Te conſiliis officiiſque alterum ei parentem eſſe. In ſua manu repoſitum, eadem poſthac promereri. Colat te, revereatur. Denique adlaboravi quantum potui, ut intelligat, ſua ſolius intereſſe, morem tibi in omnibus gerere. Et quoniam morbi cognitio principium eſt ſanitatis, amantiſſime cauſſam quaeſivi (ſi qua eſſe poteſt) praetermiſſi officii. Ecquis ſcit conſilione, an incogitantia, an valetudinis cauſſa (quod abſit) ſcribere deſierit? Multa latere nos poſſunt, quae ſi ejus incuriam non excuſent, at certe veniam mereantur. Dicam libere, & ut tu cupis tecum agi. Joſephus noſter vult proficere. Hoc habeto certiſſimum. Id tamen ipſe per ſe ſolum praeſtare nequit. Indiget aliquo Achate qui ſtudium ejus dirigat, difficultates ex-

pediat, complanet viam. Tametſi enim ipſe optimo judicio eſt praeditus, deſtitutus eſt iis artibus, quibus id aſſequi poſſet ſine alio duce. Te abſente, non ita magna Latinae linguae cognitione, in Philoſophiam detruſus eſt. Humaniorum literarum eſt rudis, quae tantopere conducunt ad Juriſprudentiam. Neminem habet Salmanticae, qui explicare, quae ipſe ignoret, aut velit, aut ſciat. Quid quaeſo faciet bonus adoleſcens? Vide ne cum tui coeperit oblivisci, jam pridem ſe ipſum oderit. Conſidera num hac via pertentet, ut illis terris jubeas excedere. Verum haec omnia merae conjecturae. Cum reſcribet, certius loquemur. Ut ut eſt, tuum id ſtatuere, quod humanitatem tuam magis deceat, & illi ſit convenientius. Deſtituere illum non eſt aequum. De mea in te & in eum voluntate haec habeto. Ante Kal. Novembris proficiſcar Valentiam. Doctoris inſignia ſuſcipiam. Cathedrae, quae propediem vacabit, ſubſcribam me competitorem, ut Patris ſpes hoc pacto ſuſtineam. Sive conſequar eam, ſive non, paratam habebis opellam noſtram, ſi fratrem tuum eo mittere volueris. Illi omnia cupio. Tui cauſſa quidvis ſuſcipiam. Interea aegritudinem omnem ab animo amove, & fac (per Deum immortalem) ut athletice valeas. Olivae, XI. Kal. Octobreis, An. MDCCXXII.

XXIV. EMMANUEL MARTINUS GREGORIO MAJANSIO *ſuo* S. D.

Valentiam Edetanorum.

QUando ita tibi viſum eſt, habeto Sanctiones noſtras, ſive LEGES, ad Bibliothecam pertinentes. Num tibi viſae fuerint putidulae, vel bellulae, fac dum ex te ſciam. Mihi certe vel ob id unum maxime arrident, quod ad librorum conſervationem, nitoremque collimant; cujus fui ſemper ad inſaniam ſtudioſus. Etiam tui. Vale. XIII. Kal. Februarias, An. MDCCXXIII. Alonae.

LEGES
VOLUMINA EX BIBLIOTHECA NOSTRA COMMODATO ACCEPTA LECTURIS.
SECUNDUM AUSPICIA LATA LICTOR LEGE AGITO IN LEGIRUPIONEM.
MAS VEL FEMINA FUAS, HAC TIBI LEGE CODICIS ISTIUS USU NON INTERDICIMUS.

I. HUNC

I.

HUNC NE MANCIPIUM DUCITO: LIBER EST. NE IGITUR NOTIS COMPUNGITO.

II.

NE CAESIM PUNCTIMVE FERITO. HOSTIS NON EST.

III.

LINEOLIS INTUS FORISVE, QUOQUOVERSUM DUCENDIS ABSTINETO.

IV.

FOLIUM NE SUBIGITO, NE COMPLICATO, NEVE IN RUGAS COGITO.

V.

AD ORAM CONSCRIBILLARE CAVETO.

VI.

ATRAMENTUM ULTRA PRIMUM LAPIDEM EXESTO. MORI MAVULT QUAM FOEDARI.

VII.

PURAE TANTUM PAPYRI PHILURAM INTERSERITO.

VIII.

ALTERI CLANCULUM PALAMVE NE COMMODATO.

IX.

MUREM, TINEAM, BLATTAM, MUSCAM, FURUNCULUM, ABSTERRETO.

X.

AB AQUA, OLEO, IGNE, SITU, ET ILLUVIE, ARCETO.

XI.

EODEM UTITOR, NON ABUTITOR.

XII.

LEGERE, ET QUAEVIS EXCERPERE; FAS ESTO.

XIII.

PERLECTUM APUD TE PERENNARE NE SINITO.

XIV.

SARTUM TECTUMQUE, PROUT TOLLIS, REDDITO.

XV.

QUI FAXIS; VEL IGNOTUS, AMICORUM ALBO ADSCRIBITOR.
QUI SECUS; VEL NOTUS, ERADETOR.

HAS SIBI, HAS ALIIS PRAESCRIBIT LEGES,
EMMANUEL MARTINUS.
QUOI PLACENT, ANNUE: QUOI MINUS, QUID TIBI
NOSTRA TACTIO EST? FACESSE.

XXV. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

EXimius es legislator. Abs te latae Leges ad Bibliothecas pertinentes ſane ſunt quam dignae, quae in tertiam decimam tabulam incidantur. Statim agnovi legum vocem, tuamque Dictatoris literarii gravitatem; quam tu tamen temperaſti ſingulari quodam lepore: adeo ut ſi condendis legibus deſtinatus Plautus fuiſſet, non haberemus lepidiores. Collocari deberent in Bibliothecis omnibus, ad earundem & conſervationem & nitorem. Ego in mea praefigam unde de plano recte legi poſſint. Ob tam gratum munus tibi gratias ago. Vale. Et me tui amantiſſimum redama. Valentiae in Edetanis, IIX. Kal. Febr. An. MDCCXXIII.

XXVI. GRE-

XXVI. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi, & Muſarum Antiſtiti,

S. D.

Alonam.

QUinque Juriſconſultorum Fragmenta, quae ſuperioribus diebus interpretatus fui, ad te mitto. Tum quia mihi cognitum atque perſpectum eſt, quam gratae ſint tibi ejuſmodi reliquiae: tum quia operi meo ſingulare pretium accedet ex recognitione tua. Iccirco advolat ad te una cum ſpongia: quam tu tractabis Ariſtarchi more, aut tuo potius adverſus me: in iis praeſertim in quibus primus egomet mihi dux fui. Scis quanti faciam judicium tuum. Adeo ut unus exiſtas in cujus verba jurare non dubitavero. Tuam ergo ſententiam libere, ac amice profer. Tunc enim ſtatuam, ſamaene meae conducat, opuſculum hoc domi continere, an foras emittere. Nam ſi noſtrum libellum improbari tibi cognovero, *conſilium tacito corde damnabo meum.* Sin aliquantulum placere tibi intellexero, audacter eum in lucem edam. Et poſtea

Hunc obtrectare ſi volet malignitas,
Imitari dum non poſſit, obtrectet licet.

Mihi ſat laudis partum erit, quod tu probaveris, *dignumque longa judicaris memoria.* Vale. Valentiae in Edetanis, V. Eidus Martias, An. MDCCXXIII.

XXVII. EMMANUEL MARTINUS,

Alonenſis Decanus,

GREGORIO MAJANSIO,

Eximio Juriſconſulto atque ornatiſſimo adoleſcenti,

S. D.

Valentiam.

CRaſſi divitias minoris facerem (jurato mihi crede, mi Majanſi) quam veterum Juriſconſultorum Fragmenta, quae ex oblivionis tenebris extracta

Digitized by Google

tracta, & in publicum protuliſti, & aſperſiſti nitidiſſima illa luce tuarum commentationum. Di illos capitis perdant, qui levia haec ducunt, nec ſatis digna quibus a viro gravi impendatur opera. Nae illi egregie mihi videntur deſipere. Quid enim ex antiquis Juriſconſultis proferre poſſunt praeter excerpta? Num ideo quis dixerit operam in iis explanandis male locatam? Equidem contra ſentio. E veterum nimirum ſcriptis nec voculam praetereundam ſine piaculo. Quemadmodum enim in quolibet ſpeculi fragmento rei objectae integra nobis ſpecies repraeſentatur, haud aliter in quantulacumque antiqui ſcriptoris ſuperſtite particula, priſcae illius ſimplicitatis, candoris, puritatis, leporis, elegantiae, imaginem perſpicies. Num oleum prodegiſſe, operamque luſiſſe, cenſendi ſunt Pardulphus Pratejus, & Samuel Petitus, qui Draconis & Solonis Leges, per omnes latebras perquiſitas, atque e tenebris ſituque erutas inſano labore, miroque ordine, rerumque nexu digeſſerunt? Atqui ea fragmenta quidem ſunt & disjecta membra, quae per obliterata pene veſtigia ſagax diligentia deprehendit. Num Urſinus, aliique exſibilandi, qui Leges Regias ſummo ſtudio hinc inde collectas ad poſteros tranſmiſere? Quid referam de XII. tabulis, in quibus coagmentandis, exaſciandis, poliendis, Gothofredi junioris diligentia tantopere commendatur? Gravinae item, viri graviſſimi, dumque in vivis ageret omnibus officiis nobis conjunctiſſimi, qui ea ipſa fragmenta ſibi exemit enucleanda? Quid utilius aut illuſtrius fragmento illo Senatuſconſulti, quod Regiae Legis nomine profertur? Quod nobis per fraudem Tribonianus obtruſit, ut Principi ſuo viam ſterneret ad Regiam dominationem, triplici illa poteſtate; conſulari nimirum, ſenatoria, ac populari, quae recens creato Imperatori tribuebatur? Qui vere cardo regiae majeſtatis. Nec ſuboluit dolus, donec tabula aenea, ab Antonio Auguſtino & Jano Grutero edita, fucum nobis aperuit, ac ſubdolam Triboniani interpretationem. Cujus pravi animi perverſitas, & blandiendi libido, majorem Reipublicae plagam inflixit, quam Caeſaris & Pompeji diſſidium, triumvirales proſcriptiones, legionum protervia, ac praetorianarum cohortium inſolentia. Quis enim dubitaſſet, tanto viro praeeunte, quin univerſae Reipublicae copiae, triplexque illa poteſtas, quae illi erat inſtar ſanguinis, in imperatorem tranſlatae fuiſſent, gladio ſponte in libertatis jugulum adacto? Et tamen longe aliter ſe res habet. Non enim Princeps opes illas facultateſque a Senatu avulſas in ſe transferebat; ſed cum illo habebat communes, veluti cum univerſo corpore. Cujus rei luculenta exſtant exempla in Romana hiſtoria, ubi videmus Principes nonnunquam a Senatu hoſtes judicatos, imperio ejectos, milites, urbes, provincias, ſacramento ſolutas. Quae omnia indicia ſunt illibatae poteſtatis. Quas Peckio habebimus gratias, qui Leges Nauticas, & Jus Navale Rhodiorum, e veterum reliquiis hac illac diſperſis, collegit concinnavitque? Qua igitur fronte diligentiam tuam carpent Thraſones

ſones iſti (ſi qui forte erunt) & inania tintinnabula? quibus vel ovum hypenemium parere, nec ab ingenio tributum eſt unquam, nec a natura. Tu illos, ſi me audies, non pluris facies quam Aquila Thripas. Utinam eſſent qui idem ſtudium impenderent in reliquiis ſeorſum colligendis & illuſtrandis Balſamonis, Stephani, Nicaei, Talelaei, Euſtachii, aliorumque, qui in Baſilicorum libros incubuerunt. Infinita pene occurrunt eorum exempla, qui vetuſtorum ſcriptorum fragmenta, vel ignota antea vel neglecta, ſumma cum laude collegerunt, in iiſque exornandis, cum incredibili doctorum hominum plauſu, reique literariae commodo, verſati ſunt. a quibus recenſendis conſulto abſtinemus, ne extra chorum ſaltare videamur. At reliquiae quidem ſunt pertenues perque exiguae, quas tu illuſtrandas ſuſcepiſti. Sane vero. Eo arbitror majorem te a nobis initurum gratiam. Notiora etenim monumenta cum in omnium oculos incurrant, propria mole ſuſtinentur atque perennant. Quae vero ſemel occurrunt; cum exiguitate ſua maxime laborant, tum incautos legentium animos fallunt ſaepiſſime. Porro, Fragmentorum exilitatem aut copiam, metirine debemus a verborum circuitione atque complexu, an a doctrinae ſucco, & orationis ſanguine? Si poſtremum hocce (quod neminem inficiaturum credo) num aridum & exſangue cuiquam videatur quod a P. Rutilio definitur, ligna & carbones penoris legato contineri? Num leve aut exile quod Q. Cornelius aſſeruit; palos, perticas, raſtros, ligones, in vineae inſtrumento contineri? Idem dicendum de Rutilii Maximi & Campani Fragmentis. Excellit autem praeſtantiſſimum illud uberrimumque Tarruntii Paterni, in quo ii recenſentur, quibus conditio graviorum munerum vacationem tribuit. Quid eo elegantius? Quid doctius? Quid plenius Romano ſanguine? Sed eſto. Sint ea quidem exigua & levia. Ciccum non intereſt. Tu enim ſingulari tua eruditione, eximiaque doctrina, agrum illum, quantumvis ſterilem, ita excoluiſti; ut Theſſalica tempe amoenitate ſua longe ſuperaverit. Fac igitur ut inanes iſtas umbras contemnas, & caſſa terriculamenta. Noſque ama, & vale. XII. Kalend. Aprileis, An. MDCCXXIII. Alonae.

XXVIII. MARTINUS MAJANSIO *ſuo* S. D.

Olivam.

VEllem omnino, Majanſi mi, ut ſemper ob oculos gereres ſenarium illum:

Ὑγεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο.

Quo-

Quorſum enim ingenii acumen & ſolertia, ſi infirma valetudo, ſi vires corporis imbecillae? Video te identidem infeſtari febricula, & incolumitati tuae parum conſulere. Cum enim aer ille patrius gravis habeatur, & ſaluti oppido infenſus; tu tamen nihil tam habes in deliciis, quam illo itare, cumque diſceſſeris, denuo iturire. Quaenam haec inſania, ſalutem tuam minoris pendere, quam infeſtas illas glebas; & anniverſarias ſectari querqueras? Quare, ſi ſapis. Nihil enim tam intereſt tua, quam tute.

Fuiſſe nuper Valentiae Romanum quendam bibliopegum, nunciavit quidam. Si adhuc iſthic degit, bene eſt. Romani enim βιβλιοπηγίας elegantia Gallos aequant, operis diuturnitate ſuperant. Mittam una Joannis Chryſoſtomi tomum primum Romae compactum, ut ſit illi exemplo. Vale anime mi. Alonae, pridie Eidus Septembreis, An. MDCCXXIV.

XXIX. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

Mihi quidem, Emmanuel chariſſime, non a patrio ſolo, ſed a memet ipſo cavendum eſt. Patria mihi ſalutaris, quamdiu ego ſolum delectabar veterum Poetarum ac Hiſtoricorum lectione, aut ſcientiarum, etiam graviſſimarum, mediocri ſtudio. Sed ex quo hanc Cathedram adſcendi, de ſalutis ſtatu dejectus ſum. Ita tamen, ut ſi mihi velim conſulere, ipſo Antaeo validior poſſim ſurgere. Fractus ego labore ſum. Sed, ſi verum illud (ut ſane eſt.)

—— vires inſtillat, alitque
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.

ubi primum quievero, fortis ero atque robuſtus, volente Deo. Statueram ego vix videre libros his aeſtivis feriis; atque ideo paucos mecum attuli Olivam: ſed ubi me ſenſi valentiorem, in laborem maximum me detruſi, ipſa librorum paucitate me ad ſuſcipiendum eum invitante. Juriſconſultorum omnium diſpoſui feriem ſecundum Chronologiam, adhibitis probationibus ex ipſo Jure. Eorundem Tractatus ordine alphabetico diſtribui: opus adhuc intentatum, & mihi ſaltem utiliſſimum, ut in quolibet argumento ſciam, cujus Juriſconſulti Fragmentis uti debeam; & quot ex eis ſcrip-

ſcripſerunt ea de re, ut primum omnium eos tanquam fontes adeam. Omitto alia. Nunc hae quercerae anniverſariae alios mores poſtulant, vitam aliam. Craſtina die me conferam in oppidulum vulgo *Pavias*, cujus Curio eſt Joſephus Marinus, olim meus inſtitutor domeſticus, priſcae probitatis vir, meique amantiſſimus. Ibi libris omnibus valere juſſis, ſalubres ſaltus peragrabo, aquam puriſſimam bibam, perdices in lance, ſubtiliſſimas auras in illis montibus captabo. Morabor illic uſque ad Lucalia. Interea, ſi vis, D. Joannis Chryſoſtomi mittito libros. Licet enim puer ille Romanus Bibliopegus, qui Liguri cuidam locabat operas, Mantuam Novam abierit; non deerit alius, qui firmius & elegantius adornet libros. Solum deerit nobis limpidiſſima illa membrana qua bibliopegi Batavi uti ſolent. Frater meus Vincentius hic manebit. Si miſeris libros, curabit compingi. Vale, ſummum decus literarum, & ama me. Valentiae in Edetanis. Sexto decimo Kal. Novembreis, An. MDCCXXIV.

XXX. MARTINUS MAJANSIO *ſuo* S. D.

Valentiam.

NArro tibi rem permoleſtam. Mihi manus intuli, & viſcera mea diſcerpſi. Nempe, venit ad nos bibliopola quidam Londinenſis; ſpecie quidem ut libros noſtros videret; re autem, ut, ſi fieri poſſet, pretio a me extorqueret. Igitur iis diligenter inſpectis, animi ſententiam aperuit. Nec ſurdo dictum eſt, nec nolenti. Itaque tribus verbis tranſacta res eſt. Valde enim cupiebam libros diſtrahere, quorum nullus mihi uſus. Jamdiu enim non mihi tantum oculi caligant; ſed & palpebrae, ignei cujuſdam humoris affluxu, moleſtiſſima quadam prurigine infeſtantur. Neque ſubſidium mihi ullum ab optice. Simul enim mihi tenebrae oboriuntur. Ad haec, cruciabar animo, in hac bonarum literarum ſolitudine nondum mihi licere perſonam mutam exuere, quam per tot annos ſuſtinui. Ut ne ſtudiorum noſtrorum ratio ulterius mihi fraudi eſſet. Denique (quod omnium caput eſt) praeſagiebam fore, ſi libros reliquiſſem ſuperſtites; ut ſcombris piperique eſſent cuculli, thuriſque involucra, vel (ſi Dis placet) Latrinis emunctoria praeberent. Itaque, angore potius animi ac deſperatione, quam ſponte atque ex ſententia, inviſam ſupellectilem domo abegi. In eoque mentis aeſtu hos verſus panxi.

Infauſtis avibus libri exarati,
Et chartae ſteriles, abite in ignem.

Quin vobis male ſit, probroſae, inertes,
Caſſae literae; in crucemque ſontes
Ite, triſte mihi atque inane nomen.
Tuque inviſa Minerva, diva fallax,
Gnavae pernicies bonaeque mentis,
Futilis Dea, numen inſicetum,
Lethale illicium, faceſſe longe.
Noſtram deſine faſcinare mentem.
Odi teque, doloſque, abominorque
Pellaces laqueos, laborioſus
Quis ſoles animas, potens nocendi,
In triſte exitium vocare. Noctes
Inſano ſtudio, atque pertinaci,
Exhauſtae, male collocatae, inanes,
Periſtis penituſque funditusque,
Laevo numine lucubrata ſcripta,
Infauſtis avibus libri exarati,
Et chartae ſteriles abite in ignem.
Olim deliciae, quies, levamen
Languentis domini, & labore feſſi:
At nunc quiſquiliae, meraeque nugae;
Et gerrae illepidae, valete multum.
Sacrae Mulcibero flagrate chartae,
Abſumat pluteoſque codiceſque
Vulcani rabies. Vorate cuncta.
Quae me intemperiae, furorve adegit,
Ut luſtrare adytum ſacrum repoſtumque
Auderem ſtolidus, ſacrumque limen
Minervae? atque ſacros movere poſtes?
Heu! me perdidit ingenI venuſtas.
Huc, huc Bibliopola nundinator,
Tot volumina, ſarcinas inertes,
Aufer hinc, apinaſque naeniaſque.
Evolvant quibus obſequentiorem,
Et laetam Superi dedere ſortem.
Me fortuna premitque conficitque
Atrox, lurida, triſtis, invidenſque.
Utque olim citharoedus ille, vitam
Duxi ἀνακρόκτος, *ſilente fama,*
Ignotus patriaeque civibuſque,
Atque inglorius. O! ſatis ſuperque
Vecors deſipui. Valete priſca.

Nuga-

Nugarum ſatis atque ineptiarum.
Tintinnabula vana, barbarique
Stridores, Scythicae ſonus loquelae,
Regnate incolumes vetante nullo.
Mirentur ſtolidique ſtipiteſque
Rixoſûm crepitacla morionum,
Inaneſque ſonos, nuceſque caſſas,
Et ſqualentis agri aſpra ſenticeta.
Nos, quis contigit auribus Batavis
Verba fundere, verberare ventos
Incaſſum, & ſteriles arare campos;
Stertamus valide, atque utramque in aurem
Dormiamus. Iners premat ſupinum
Somnus, obſtrepero ſonante roncho.

Alonæ, Eidibus Aprilis, An. MDCCXXVIII.

XXXI. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

TAm acerbo dolore ſum oppreſſus, ut ei reſiſtere non poſſem, niſi qui vulnus inflixit Deus Opt. Max. idem ipſe ſanaret. Pridie Nonas Decembreis triſtiſſimum accepi nuncium de ſuaviſſimae Matris meae valetudine tenui aut nulla. Statim Olivam advolavi. Sed eodem tempore quo ego ab hac Urbe proficiſcebar, ipſa Creatori ſuo reddebat animam. Itaque inveni defunctam. Sed niſi in feretro depoſitam vidiſſem, exiſtimaſſem vivam. Inveni enim qualem ſolebam, modeſtiſſime ſubridentem, eadem oris dignitate, imo venuſtiore. Mors enim priſtina oris lineamenta non immutavit, & pallidulo colore infuſo, quaſi ſpecioſiſſimo pigmento decoravit eam. Ejus igitur aſpectus, quem mihi peracerbum exiſtimabam futurum; mihi jucundiſſimus fuit: multoque poſtea jucundior, cum genus mortis audivi. Pridie Kalendas Novembreis ſacris adfuit. Ut rediit domum, ſterni lectum juſſit, decubuitque acerbiſſimo ventris dolore infeſtata. Nimirum corpuſculum vigiliis, ac inedia debilitatum, naturalibus facultatibus non valebat uti. Acciti Medici, quibus, poſtquam experta fuiſſet, inutiliter tentata omnia artis remedia, *Fruſtra*, dixit, *eſtis. Nam medicamentorum vis accelerabit mortem. Quamquam autem eorundem*

omiſſio ad evitandam eam minime proficiet ; *optimum erit* , *me perexiguum tempus*, *quod ſupereſt* , *animae ſaluti impendere.* Statim juſſit accerſi Sacerdotem, cui ſuam aperuit conſcientiam. Deinde enixe orabat, ſibi deferri Sacrum Jeſu Chriſti Corpus. Cum autem atra bilis per ejus os redundaret , fluitaretque; hoc ſolatium ei denegatum fuit. Quae tunc ejus oratio? Mortis anguſtias oblita eſt prae illius nuncii acerbitate. Sacram igitur Unctionem ſibi deferri juſſit: & ut decentius eam acciperet, oculorum, aurium, narium, manuum, praecipueque pedum abſtergi ſordes , ſi quae eſſent, praecepit. Chriſtiano ritu ad omnia attentiſſime , & alacritate ſumma reſpondit. Sacro oleo peruncta, cum Sancto Spiritu novos ſpiritus ſumſit, tanquam athleta ſtrenuiſſimus adverſarii deſpiciens imbecillitatem, victoriaeque aſſuetus. Mirifice in fide, ſpe, & charitate confirmata fuit. Adeo divina dixit, ut coeleſti ſpiritu afflata videretur loqui. Laeto animo Domini adventum exſpectabat; parataque erat depoſitum ſuum, quandocumque illud a ſe repetere vellet, libenter reddere. Marito ſuo, propinquis, domeſticis omnibus vale dixit ſumma animi conſtantia, nullo mortis metu. Emmanueli filio, qui ex nobis ſolus aderat, benedixit, & mihi quoque, & Antonio abſentibus. Coram ſe poni juſſit mortualia veſtimenta, quae cadaveri veſtiendo ante multos annos praeparaverat, interulam, thoraculum, velamen, tibialia, ligulas, calceos, funiculum funebri veſti adſtringendae , filum bombycinum coloris ſubcinericii ad tunicae ſinus conſuendos , vittam ad manus colligandas , crucem complicatis manibus inſerendam, candelam ceream quam in manibus eſſet habitura, cum Chriſtiano ritu ejus anima Deo commendanda eſſet. Et, quod eſt mirabilius, cuſtodiebat eundem illum cereum , quem ejus proavia , & avia, cum ab hac vita diſcederent, manibus ſuis tenuerunt. Afferri juſſit Divi Franciſci habitum, quem voluit detritum eſſe , ſed mundum. Hunc ut vidit, manibus ſuis tenens oſculanſque, orationem habuit ad Divum Franciſcum, qua filia a Patre clementiſſimo (erat enim ſodalitii prima ſoror) opem auxiliumque imploravit, omnibus qui aderant illacrymantibus. Deinde ſupra ſuum corpus ſterni eum juſſit. Praeterea ſibi dari voluit Servatorem affixum cruci, manuque tenens, ſingulas plagas ſalutans oſculansque a capite ad pedes, dixit diviniſſima. Quid verbis opus eſt? Tantus erat mentis animique fervor, ut viri pii qui aderant , coacti fuerint eam admonere, ut quieſceret, ne ſibi mortem acceleraret. Quibus illa. *Imo nunc maxime laborandum* , *ut vitam conſequar.* Urgebant ut dormiret. *Imo*, inquit, *nunc praecipue vigilandum. Vos apud Deum adjuvate me obſecrationibus veſtris* , *& mihi verba praeite.* Nullum ab ejus ore verbum excidit, quod non videretur incidendum auro, vel potius cordibus. Cum ita ſe praepararet ad aeternum iter, pervenit ad meridiem diei ante Nonas Decembreis, conſecrati Divae Barbarae , cui tota vita devotiſſima fuit, habuitque ſemper illius effigiem ad lecti caput; cumque ſciret jam

eſſe

Digitized by Google

eſſe prandendi tempus: *Accumbite*, inquit, *ne quid humanitus accidat*, *quod id prohibeat*. Obtemperatum eſt. Cumque perveniſſet ad horam primam pomeridianam, arteriam ipſa exploravit ſuam; debilem invenit. *Et ego*, inquit, *morior*. *Animam meam cito cito commendate Deo*. Quod cum praeſentes facerent innixi genibus, gemebundi, & illacrymantes, ipſa clara & conſtantiſſima voce Symbolum fidei recitavit; deinde dixit ſumma animi dulcedine, voce adhuc ſonora, ſed remiſſiore: *Salve Regina*. Quam orationem cum finiſſet, conticuit; pectori ſuo Jeſum Chriſtum admovit; eum arctiſſime complexa fuit; & hilaris ſubridenſque eidem animam reddidit hora prima & quadrante poſt meridiem. Statim omnes domeſtici, propinqui, amici, in lacrymas effuſi. Omnes narrare ejus probitatem, religionem, charitatem, humanitatem, ac virtutes omnes heroina dignas. In tanto caeterorum luctu, quid ego faciam, quem acerbius urit hic caſus? Nihil juvat niſi flere, partim dolore, partim gaudio; dolore quod caream tali Matre; gaudio quod habuerim talem. Utinam illa quam in morte ſubeunda fortitudinem obtinuit, mihi a Deo impetret, ut caſum hunc feram & tolerem animo, qui Chriſtianum decet. Te oro & obteſtor, optime Vir & amice egregie, ut idem a Deo petas, & ut valetudini tuae diligentiſſime ſervias. Valentiae Edetanorum, XV. Kal. Januar. An. MDCCXXXII.

XXXIII. MARTINUS MAJANSIO *ſuo Hilaritatem.*

S. D.

Valentiam.

NOviſſimae tuae literae xv. Kal. Januarii ad me datae nuncium mihi attulere triſtiſſimum. Matrem nempe tuam rebus humanis defunctam. Eoque te in maximo jacere luctu atque moerore. Quem ego funeſtiſſimum caſum quum animo meo reputo, nullum invenio par dolori tuo ſolamen. Amiſiſti enim optimam parentem, feminam lectiſſimam, tuique amantiſſimam. Denique morum ſanctitate inſignem. Amiſiſti filius optimus, pietate adverſus parentes eximius, probitate conſpicuus, mitiſſimo ingenio, vitae innocentia, morumque integritate ſpectandus, totque naturae ac literarum ornamentis clarus. Tamen id cogites velim, naturae congruentius reputari, fatique ordini, ſi parentum funera, liberorum praecedant, ipſique filii eorum oculos claudant, eoſque efferant. Porro de matre diuturna valetudine confecta, imbecillo corpore, ac viri-

bus pene exhauſta, quid ultra ſperare liceret, nullus video. At deceſſit. Fateor. Sed naturae lex eſt. Ea conditione in lucem prodimus. Quid mirum obiiſſe hominem, meram umbram? Quando quidem ſuperba aedificia, potentiſſima regna, urbeſque maximae, intereunt? nec ullum deprehenditur priſtinae majeſtatis veſtigium. Reliquit tibi ſuperſtites, patrem ſanctiſſimum, fratreſque minores egregia indole, atque eximia ſpe adoleſcentes. Reliquit praeterea (ſi quid ad rem attinet) amplum patrimonium. Per igitur ſalutem tuam, per funeſtae domus genium ac fortunas, te oro atque obteſtor, ut memor humanae ſortis tibi conſulas, quantum pietas faſque ſinunt, moerori parcas, neve acerbiſſimo dolori nimium indulgeas. Quodque ad me attinet, doleo quidem dolorem tuum, & (ut priſca illa formula utar) VELLEM QUAE VELLES. Opera rebuſque noſtris utere, abutere. Et cura nihil aliud niſi ut valeas. Alona, XII. Kalend. Januarii, An. MDCCXXXII. Ipſo die Brumae.

XXXIII. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Praeceptori ſuo

S. D.

Alonam.

Epiſtolarum mearum Libri Sex typographicis formis jam prope ſunt excuſſi. Eos dedicare conſtitui Cardinali Florido, cujus virtutes tantopere ab omnibus celebrantur. Dedicationem ad te mitto una cum ſpongia. Adjunxi Elegiam, qua volumen alloquor, quaque cogito ei colophonem imponere. Lege utramque faſtidioſe, & quicquid tibi diſplicuerit expungito. E tuis tamen nominibus cave meum erradas. Omni officiorum genere voluntati tuae ſatisfacere percupio. Vale pugilice. Valentiae Edetanorum, Nonis Aprilibus, An. MDCCXXXII.

Eminen-

Digitized by Google

Eminentiſſimo Viro

D. D. ANDREAE HERCULI FLEURY,

S. R. E. Cardinali ſapientiſſimo, & Regis Chriſtianiſſimi Adminiſtro Principi, integerrimo vigilantiſſimoque,

GREGORIUS MAJANSIUS

Generoſus Valentinus,

S. P. D.

XXXIV. ETſi Pariſios mittere Libros perinde ſit ac Noctuas Athenas; tamen exiſtimo, imprudentia me non peccare, qui Librum proficiſci jubeo ab hac Urbe, unde ad iſtam tanquam ad literarium Emporium tot ivere viri Literariae Reipublicae clariſſima lumina & ornamenta, Andreas Straneus, Joannes Gelida, Joannes Ludovicus Vives, Petrus Joannes Nunneſius, & quampluriuni alii

Magnanimi heroes nati melioribus annis.

Quorum aliqui inter egregios iſtius Academiae Anteceſſores locum obtinuere conſpicuum, & in hominum memoria retinebunt ſemper. Sed o tempora! o mores! Valentini qui quondam celeberrimas Orbis Academias peragrabant, vel ut diſcerent, vel ut docerent; nunc, veluti cochleae, extra domum ſuam, extra Regni ſcilicet fines pedem efferre non audent; praemiorumne deſperatione, an animorum demiſſione, non eſt hujus loci neque temporis diſputare. Certe ego qui jam annum nonum Jus Civile profiteor, non dicam praemium aliquod vigiliarum mearum nactus ſim; ſed neque obtinendi aliquod ſpem ullam video. Adeo mearum rerum ſum ego immemor, aliique mei. Quare, cum amici aliqui hanc meam inertiam caſtigant, ita in incertum adigor, ut quid conſilii capiam, omnino neſciam.

Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve:
Nec ſatis utilitas eſt mea nota mihi.

Ab una parte Anteceſſoris munus (quod utinam nunquam ſuſcepiſſem) in hac Urbe, licet meritis meis ingratiſſima, detinet me, ſcholaſticorum profectu tanquam Sirenum cantu delinitum; ab alia autem fruſtra impenſi tot tantique ſumtus ſtudiorum gratia, domeſticam quietem amplectendam admonent; hortanturque me ad conſervandas majorum meorum faculta-

tes,

tes, injuria temporum valde deminutas attritaſque: quas reparare velle iis artibus, quibus uti coepi, laborando, vigilando, juventutem inſtituendo, ut pulchrum, ita difficile. Igitur dum meus animus in deliberando diſtrahitur, meos interea Libros (pene dixi liberos, & re vera ſunt mentis meae filioli) adjuvare volo, ſufficiens eis viaticum honeſtum, ut iter arripiant ad Moecenatem aliquem, qui & illis ſit ornamento, & mihi gloriae: etiamſi ad felicitatem hanc adipiſcendam opus ſit pertranſire Pyrenaeos; quo cum noſtratum libri perveniunt; prae nimio frigore ſolent rigeſcere: ideoque loca illa praerupta penetrare nequeunt. Quem vero Patronum ego eligam, niſi te, Eminentiſſime Andrea Floride, qui (ut praeteream nunc pietatem tuam, liberalitatem, humanitatem, prudentiam, Regni vaſtiſſimi adminiſtrandi ſcientiam, felicitatemque pene divinam) ſapientiſſimus es; ideoque, & literatos, & literarum ſtudioſos amas, tueris, ornas. Ut igitur ſcias, quam late pateat tuarum fama virtutum, accipe Sex iſtos Epiſtolarum Libellos ab homine extero, & quo magis mirere, Latine conſcriptos ab Hiſpano: nec omnino barbare, niſi me fallit animus. Ne vero, ut ille Apollinis Sacerdos, tu non ſolum Muſarum, hoc eſt, Scientiarum omnium egregius cultor, ſed & verae Religionis Presbyter ampliſſimus, jure poſſis dicere,

Quicquid id eſt, timeo Hiſpanos *& dona ferentes.*

tibi cauſſas aperiam conſilii mei. Primum, extra Hiſpaniam electurus Patronum, talem debui eligere, cujus eximias virtutes univerſus Orbis ſuſpiciat, admiretur, celebret. Deinde eum, qui & doctiſſimus ſit, & literarum ſtudioſos diligat, protegat, foveatque. Poſtremo talem, qui, ſi occupationibus relaxari nequiverit ut in cenſuram revocet ſcripta ſibi dedicata; eis tamen legenda tradat, qui ſciant illa optime retegere, argumentorum delectum ac diſpoſitionem notare, decori obſervationem animadvertere, ſtili varietatem pro rerum varietate diſtinguere. Uno verbo. Ne Hiſpani, praeſertim ii de quibus ego conſtantiſſime bene mereri ſtudui, jure mihi ſuccenſeant; unum Andream Floridum cumulatum omnibus virtutibus, poſitumque extra omnem invidiae aleam, eligere debui Patronum. Solum igitur ſupereſt ut nunc declarem candide, meoque more, cur primum manum injecerim in Epiſtolas, non in alia Opera elaborata jam, & utcumque a me perfecta, quibus elucubrandis adhibui majorem diligentiam. Poſſum ego ſperare, ut inter tuas maximas occupationes, unam, aut alteram Epiſtolam legas; non vero Librum. Deinde ejuſmodi eſt hoc ſcribendi genus, quo tu maxime delectaris; ut pote prudentiſſimus peritiſſimuſque Epiſtolarum artifex, gaudebis, aut judicium exercere tuum in erratis meis animadvertendis, aut laudes in aliorum Epiſtolis probandis. Denique, ſi Epiſtola animi ſpeculum eſt; qualis noſter ſit, intuebere. In Epiſtolis enim maxime detegitur quod quiſque habet ingenium,

Digitized by Google

nium, cum affectiones occultari nequeant in ſubita illa & ſaepe calida ſcriptione. Huc accedit, ſcribere quem plerumque ad amicum, id eſt, ad alterum ſe. Quonam igitur pacto ſimulabit? Vel, ut dicam honeſtius, diſſimulabit? Neque debet, neque vult, neque poteſt. Etiamſi poſſet, in ſcriptione ſubita depromeretur priuſquam ſe componeret; legentiſque oculis ſubjiceretur nudus, nec diſſimulationis velamenpoſſet obducere; ſicuti nequivere Nymphae Dianam ſuam contegere, ne videret eam Actaeon, cum in antro Gargaphio dicitur illa voluiſſe

Virgineos artus liquido perfundere rore.

Protrahit igitur hominem maxime genus hoc ſcriptionis: & ideo calumniantium iniquitati exponit. Nam ſi quis de ſe ſuiſque paullo libere narrat in auriculam amici, vaniſſimus eſt jactanſque ſui. Si de aliis ſcribit eoſque laudat, adulator; ſi vero non laudat, moroſus habetur. Si a blanditiis abſtinet, exiſtimatur ſuperbus; ſi illis utitur, ſcurra, aut, quod multo pejus eſt, laſciviuſculus. Si de ſuis ſcribit negotiis, faſtidioſus; ſi de alienis, otioſus nimis. Si tractat literaria, Scholaſticus; ſi Politica, Phormio alter inexpertus & umbratilis doctor. Ecquid igitur ſcribemus, & quomodo? Scio ſaepiſſime in his tractandis deſiderari prudentiam. Et procul dubio,

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines.

An vero ii excedantur, non eſt cujuſvis diſcernere, neque decernere. Certe an ego exceſſerim, tu pro tua prudentia ſapientiaque judicabis. Noſti enim optime, quid permitti poſſit amicitiae: quid indulgendum ſit adoleſcenti honeſtae laudis cupido: quid condonandum ſtudioſo, qui ob literarum amorem, quas inter paucos ſuos populares colit, Oſtracismo aliquibus infami, ſibi vero glorioſiſſimo multatus eſt. Sed, ut ait ille,

Fatale exitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat ſui.

Donec, inquam, ſit aliquis, qui benigno vultu me aſpiciat: qui primos poſtremoſque adoleſcentiae meae fructus comparet: qui progreſſus literarios (qualeſcumque ſint) nullo neque duce neque auſpice factos, attente obſervet: qui videat animum docilem natum ad ſubeundos ſtudiorum labores, aetatemque integram ad eos perferendos. Quod ſi quis eſt, a quo id ego ſperem, & vero ſpero, &, quae tua eſt ſagacitas ad alliciendum ac protegendum ſtudioſos viros, etiam confido; tu certe unus es. Tu pro tua ſapientia facile conjicies quid ab ingeniolo meo ſperari poſſit, ſi ad bo-

nam frugem excolatur., foveaturque. Denique animadvertes optime, cui uſui eſſe poſſim. Quod ſi in Republica literaria, nil magna laude dignum praeſtare potuero, habebis ſaltem, ut Alexander non dedignatus eſt, tuum Choerilum: atque *interſtrepet Anſer Olores.* Utcumque fuerit, tuae clientelae me trado. Opera ac diligentia mea ſic utere, quaſi eſſem ex numero familiarium tuorum. Atque ut priſca loquar formula, hunc Libellum, meque ipſum *dico, dedicoque, uti ſies volens propitius mihi.* Vale, Chriſtianiſſimi Regis Sapientiſſime Neſtor, & ut Senem illum laudatiſſimum prudentia vincis, ita annorum ſerie vince etiam. O utinam! utinam! Gallici Regni bono, Europae quieti, Chriſtiani Orbis felicitati, Divinae Gloriae incremento. Chriſte Optime Maxime, cujus triumphum hodie celebramus, ſine te exorem. Valentiae Edetanorum, pridie Nonas Aprileis, An. MDCCXXXII.

E L E G I A

GREGORII MAJANSII,

Generoſi Valentini,

Ad ſuum Epiſtolarum Volumen.

Bibliopolarum mavis habitare tabernas,
Quam, Liber, incluſus tutior eſſe domi.
Odiſti claves: ideo diſcedere geſtis.
Tempus erit forſan cum latuiſſe voles.
Scilicet incipies manibus ſordeſcere vulgi,
Atque tui quivis cenſor acerbus erit.
Non ita nutritus, non hos conſcriptus in uſus.
Contrectavit adhuc non niſi amica manus.
Nempe hae Literulae charis peramanter amicis
Tranſmiſſae, acceptae ſunt peramanter eis.
Atque fuit pretium, non res, ſelectaque verba;
Sed qui jucundas res facit, unus amor.
Qui tibi ſenſus erit dirus cum laeſerit unguis,
Hoc tantum doctus res lacerare bonas?

Paſcere

Paſcere tunc malles tineas taciturnus inertes,
Quam non funda pati, ſuppliciumque ferum.
O qui clamores! O grata ſigilla! gemiſces,
Quo fugies? Reditus jam tibi nullus erit.
Implorabis opem docti celebriſque Decani,
Atque Feneſtellae, tum, Minima, tuam.
Incaſſum. Se quiſque teget, magnumque triumphum
Ducet, diſcedat ſi latere incolumi.
Me ſimilis fortuna manet, nam incommoda tangent
Me tua: utrumque rates una eademque vehit.
Si te tempeſtas demergit, mergar & ipſe;
Suavis & aura tibi, ſuavis & ipſa mihi.
Scire volet Lector quid agam? Tu noſcere debes
Quae mens illius, num bona, numve mala?
Si forſan fuerit ſincerae frontis, aperte
Promere tu poteris quicquid ago, ac meditor.
Mens corpusque valent, victus contingit abunde,
Ad ſumtus modicos eſtque crumena ſatis.
Nil ait eſſe prius, ſceleris quam neſcia vita,
Nil niſi quod dignum ſit ſapiente probat.
Cum Sol exoritur, conſurgit; & Indicus illi
Porrigitur potus; ſcriptitat, atque legit.
It ſacras Aedes, & blandos quaerit amicos:
Quid verum atque decens curat, & omnis in hoc.
Major ut accedat ſelectis copia libris
Quaeritat; hinc charus, Bibliopola, tibi.
Haec agit, haec curat, nam caetera non facit hilum.
Grata quies illi non pariens otium.
Quod ſi Lector erit tetricus, mentiſque malignae;
(Nec minima iſtorum pars, ut opinor, erit)
Tu cave ne dicas quod laedere poſſit utrumque.
Si quid agam quaerat, cautior haecce refer.
Immoritur ſtudiis, formidat naribus uti:
Illum non reddit palma negata macrum.
Dente Theonino cum circumroditur, optat,
Ne in ſeſe rurſus turba malignus ruat.

Non abigit ſcutica, poſſet cum fortiter uti;
Sed ſinit offendat livor iners ſolido.
Nec lamentatur non apparere labores:
Olim ſcit meritis praemia digna fore.
Plura cave referas, nam quicquid dixeris, aures
Innumerae accipient, innumeriſque modis.
At tu ſi exoptas te ut judex aeſtimet aequus.
Scriptaque cum venia qualiacumque legat;
Trans Pyrenaeos, iterumque iterumque monebo,
Te longe referas. Si ſapis, eja fuge.
Curre ubi conſpicitur pulchris Lutetia tectis.
Eſt aetate gravis Vir, gravior meritis.
Cura ejus meritum floret, ſua praemia virtus
Obtinet, eſt doctis conſpicuuſque locus.
FLORIDUS *eſt illic, quo non praeſtantior alter*
Ad res praeclaras aere ciere viros.
Hic res Gallorum, Europaeque negotia ſumma
Expedit, atque ſuo temperat arbitrio.
Huic vellem placeas, hujus ſuffragia ferre
Te optarem, (fateor) me haec tenet ambitio.
Poplite ſubmiſſo manibus fige oſcula ſacris:
Haecque illi noſtro nomine dicta refer.
Urbe ab Edetana miſit Majanſius ad Te,
Ut me, ſeque ſcias tempus in omne tuos.
Plura cave dicas: in publica commoda pecces.
Si imprudens illi tu remoram facias.
Vade, vale, titubare cave, mandataque ſerva.
Sit tibi cura tui, ſic erit atque mei.

XXXV. EM-

XXXV. GREGORIUS MAJANSIUS EMMANUELI MARTINO,

Decano Alonenſi,

S. D.

Alonam.

SI mearum Epiſtolarum liber parum hactenus ſapuit, nunc certe ſapit. Fugit enim in ſinum tuum,

Ne nigram cito raptus in culinam
Cordylas madida tegat papyro,
Vel thuris piperiſque ſit cucullus.

Nam in tanto literarum neglectu, barbaria & invidentia graſſantibus, quid aliud exſpectet liber hic, niſi illa ipſa perpeti, quae fratres natu majores? Inſolentia judicia, ſuperba faſtidia, immeritas injurias. At bene eſt quod mihi ſufficit vel unus Plato. Is es Tu. Adde mihi longe aliam mentem eſſe, quam Martiali; nam in ingenii conviviis nunquam ego, ut ille,

Malim convivis, quam placuiſſe cocis:

imo contra: praeſertim cum hodierni convivae prae palati ſtupore, non minus diſſentiant, quam Horatiani,

Poſcentes vario multum diverſa palato.

Verum tamen tibi ſaltem (ut confido) non erit ingratus meus liber: nam, vel laudare eum debebis ob amoris erga te mei impreſſa paſſim veſtigia; vel errata ejuſdem excuſare, cum occaſionem dederis has Epiſtolas ſcribendi, cum earum primae ad te miſſae fuerint; & ad edendas impuleris tum laudibus illis quibus ingenium meum excitabas, tum indulgentia qua

Digitized by Google

mecum pro tua ſumma humanitate ſemper uſus es. Ergo vel amicitiae cauſſa, vel quia liber confugit ad te; adde, ſi placet, ob communis periculi ſocietatem, eum debes defendere: quo vindice ego, nec ſi Ariſtarchus ab inferis excitetur, eum timebo. Vale, Vir eruditiſſime. Valentiae Edetanorum, IX. Kal. Majas, An. MDCCXXXII.

F I N I S.

EMMA-

Digitized by Google

EMMANUELIS

MARTINI,

ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,

ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ.

SIVE

DE

ANIMI AFFECTIONIBUS

LIBER.

Digitized by Google

Digitized by Google

GREGORIUS MAJANSIUS,

Generoſus Valentinus,

Lectori.

CUm ſummus Vir Emmanuel Martinus, Eccleſiae Alonenſis Decanus, anno hujus ſaeculi ſexto, M. Tullii Quaeſtiones Tuſculanas perlegeret otii conſumendi cauſſa; quarti Libri lectione ita inflammatus fuit, ut quodam veluti oeſtro percitus, ſcribere coeperit hoc Syntagma ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ, ſive *De Animi Affectionibus*, ad Stoicorum mentem. Sed cum ea tempeſtate bello inteſtino conficeretur Hiſpania; domus ejus migratione, Patris obitu, aliiſque calamitatibus factum eſt, ut ille ardor ſcribendi penitus exſtingueretur. Cum autem celeres illi cogitationis motus, ſi ſemel retardentur, franganturve, fruſtra tentaveris, ut eadem vi renoventur; maximus Vir, chariſſimorum ſibi capitum & precibus, & auctoritate nunquam adduci potuit, ut mentem animumque appelleret ad affectum opus abſolvendum. Tamen eum rogavi ut Diſſertationem ſuam ad me mitteret. Quod ab ejus humanitate facile impetravi. Rem omnem enarravit ipſe ad illuſtriſſimum Baronem Joannem Theodoricum Schombergium in epiſtola ad eum data VII. Eid. Novembr. An. MDCCXXXII. quo ego tempore cum CL. Schombergio agebam de omnibus Decani Alonenſis ſcriptis in lucem publicam edendis. Summi viri verba haec ſunt: *In Diſſertatione autem de Animi Affectionibus multa deſunt. Eſt enim opus affectum tantum, non perfectum. Elucubravi illud arcano quodam impetu impulſus. Cumque jam ſecunda navigatione altum tenerem, domeſticae quaedam calamitates, ac publicae rei ſaeva tempeſtas, coegerunt me invitum vela colligere atque inhibere remos. Cumque illa altius incubuiſſet, nec ulla ſerenitatis ſpes illuſceſceret; eoque literas valere juſſiſſem; penitus ille vigor emarcuit & ſcribendi alacritas. Nam ſaepe conatus promovere opus, fruſtra tentavi, adverſante quodam animi languore, ac literarum faſtidio. Ad Majanſium autem miſi, propterea quod ille ſaepius a me per literas flagitaſſet. Fide tamen prius interpoſita, ſe illud ſcriptum ſervaturum ſancte ſe penes. Nam, ut ne neſcias, opus eſt non tantum* μείουρον, *ſed &* ἀκέφαλον, *nec ſecundis curis exaſciatum. Quapropter efflictim abs te peto, ut exiſtimatio-*

ni noſtrae conſulas. Nihilque in hoc negotio perficias, niſi quod tibi videatur honeſtum nobis fore, caeteriſque utile. Ne vero quis exiſtimet, me Operis hujus publicatione violare fidem Emmanueli Martino datam, cum ſervandam judicem vel cum ipſis hoſtibus; ſciat ab ejus religione me liberum eſſe tanti viri beneficio ac liberalitate. Cum ob oculos igitur tibi ſiſtam Diſſertationem ipſam; quid verbis opus eſt in ea laudanda? praeſertim, cum literis ad eum datis jam olim ſignificarim quid de illa ſentirem. Quoniam igitur hoc libro ſemel, iterum, & ſaepius lecto, in ſententia priſtina permaneo; ejus epiſtolae a me conſcriptae verbis ſenſibuſque, affectionum, adeoque ipſius argumenti propriis, ſubjiciam exemplum, Deo prius comprecato, ut diutiſſime valeas.

GREGORIUS MAJANSIUS

EMMANUELI MARTINO,

Philoſopho praeſtantiſſimo,

S. D.

Alonam.

ACcepi tuum Librum ΠΕΡΙ ΠΑΩΘΝ, quem quoniam ea lege miſiſti, ut ego revocem eum in cenſuram meam; tibi morem geram. Et profecto ſi omnes homines qui de judicio ferendo agunt, non modo ab invidentia, quae peſtis nunquam meum animum invaſit, ſed ab aſſentatione etiam decet eſſe vacuos; ſepoſito tantiſper amici erga amicum ſtudio, ſtudioſi erga ſapientem obſervantia, diſcipuli erga magiſtrum pietate ac reverentia, ſententiam meam, licet verecunde dicam de Philoſophia Philoſophi more, hoc eſt, vere, candide, ſimpliciter. Quod ſi nunquam decet adulari, multo minus cum ad Philoſophum ſcribitur. Illud inprimis admiratus ſum, te ſingulari acumine ac ſollertia prope incredibili diſtinxiſſe Animi Affectiones a corporeis: in qua ſeparatione maximi nominis philoſophi ſaepe lapſi ſunt. Deinde mihi ſtupori fuit acutiſſima illa perſpicientia, qua poſteaquam deſignaſti quatuor illas Animi Affectionum veluti radices praecipuas, Aegritudinem, Metum, Voluptatem, Libidinem, a quibus Affectiones reliquae, tanquam fibrae naſcuntur; ſubtiliſſime ſingulas diſtinxiſti, ac definiſti: quaſdam, ut ita dicam, Semiaffectiones denotaſti: ac denique earundem quas vocare ſoles Proclivitates, expoſuiſti mirifice. Praeterea ſeparaſti acutiſſime Affectiones rerum, quas ſequimur, ab rerum quas fugimus Affectionibus, ut penitus pernoſcantur animi.

nimi motus. At qua ſubtilitate ac perſpicuitate ſingula perſecutus es! Affectiones ſimiles tenuiſſime diſtinguis: ſingulorum nominum rationes inquiris: proprium ſemper deſignas, non modo Latinum, ſed etiam Graecum. Si alterutrum deeſt, ſaltem alterum: ſi utrumque, ſoles

Signatum praeſente nota procudere nomen.

Latini ſermonis proprietate & analogia ſervata. Quae omnia, niſi qui utriuſque linguae penetralia adierit, perſcrutatus fuerit, penituſque introſpexerit; quis praeſtare poſſet? Sed quid ego miror te verbis tam egregie philoſophari, qui tota vita factis tam egregie philoſophatus es? Libet hic exclamare cum Philoſopho Muſonio. *Dolori mihi & aegritudini eſt, quod iſtiuſmodi animalia ſpurca atque probra nomen uſurpant ſanctiſſimum, & Philoſophi appellantur.... Nomen Philoſophiae illuſtriſſimum in hominibus deterrimis exſordeſcit.* Ex animo loquor, Emmanuel ſapientiſſime. Ingeneraſti mihi ſuavitatem incredibilem tam erudita ſcriptione: & vulgaris rationis philoſophandi, vel deſipiendi potius, creaſti mihi maximum faſtidium: adeo ut me poeniteat, pudeat, pigeatque prodegiſſe olim bonas horas in tam inſipida & inutili lectione. Itaque fructus maximos percepi Diſſertationis tuae. Nimirum docuiſti me Philoſophiae Theoreticen Praximque. Etenim nova tractandi methodus excitavit in me admirationem: ſcribendi ratio abſolutiſſima jucunditatem: pravarum Animi Affectionum verae ideae earundem deſpectum, contemtum, odium: bonarum deſcriptio ipſarum exiſtimationem, amorem, dilectionem. Denique perfudiſti me ſumma voluptate, oblectatione, gaudio, laetitia, delectatione, hilaritate, exſultatione, alacritate; qua, ut ſpero, lubentiſſime repetam lectionem hanc, eaque ineſcatus ac delinitus in ejus jucunditate acquieſcam. Igitur tam praeclara ſcriptione tibi conciliaſti favorem meum; tam egregia liberalitate ſempiternam grati animi notam inuſſiſti mihi. Adeo ut niſi me penitus & in cute noſſem, effeciſſes me Thraſone ipſo jactantiorem & ſuperbiorem. Sed animi elatio illa tam diu duraſſet, quam diu morarer relegere Librum tuum. Quis enim eum legat, qui non adducatur in diffidentiam, quin & deſperationem ſcribendi ſimiliter ac tu? Scribendi dixi. Imo vel obelum unum appingendi, etiamſi eſſet in te animo invido, & malevolo. Quis, qui dotes iſtas egregias & naturae & induſtriae tibi prope non invideat; aut non optet ſibi? At Prooemium non habet haec tua Diſſertatio. Quid tum poſtea? Facile poteſt habere praepoſitis tribus aut quatuor verſiculis. Fine caret. Ideo doleo, indignor, & iraſcor. Ergo Alonae captivitas, Patriae tuae ruina, paternae domus transmigratio, ſanctiſſimi Parentis mors, luctus acerbiſſimus, interruperunt hoc divinum opus! O calamitates quae tibi aerumnas, mihi dolorem tantum pepererunt! At quid eſt, quam ob rem nunc operi initium & colophonem non inponas? Eſne cauſſam acturus apud Areopagitas? Verum amoto joco. Tene ſe-

 nectus

nectus retardat? At vegeta mens eſt. Scribere non potes oculorum vitio, & quia cares libris? At dictare potes; & tu es viva & ambulans Bibliotheca. *Sapientis enim cogitatio* (ut noſter ait Cicero) *non ferme ad inveſtigandum adhibet oculos advocatos. Etenim ſi nox non adimit vitam beatam; cur dies nocti ſimilis adimat?* Quamquam tu diuturna illa elegantiſſime ſcribendi conſuetudine perductus, ita literas appingis, ut videaris vel in tenebris poſſe ſcribere pulcherrime. Timesne igitur ſcripturum te blattis tineisque? At ſpondeo tibi ac juratis verbis promitto publicaturum me Librum hunc praeclariſſimum. Niſi forte malis ſic in lucem prodire, ut veluti Apellis illa Venus inchoata, non vero perfecta, omnium potius admirationi, quam imitationi proponatur. Certe quicumque conaretur magnum hoc opus continuare, perinde eſſet ac ſi ceratis pennis niteretur, *vitreo daturus nomina ponto.* Igitur cum tuam iſtam ſcribendi rationem vere inimitabilem conſidero, vix credere poſſum te tantum virum, aetate jam, ut opinor, ſeptuagenaria, hominibus noſtris adhuc incognitum vivere. Quod quoties animo verſo, invadit me triſtitia, miſeratio, commiſeratio, angor, afflictatio. Adeo ut ſaepiſſime erumpam in ejulationem, & quiritationem. Sed fruſtra. Quorum enim fidem imploravi? Homunculorum nihili certe. Unde in tanto literarum meritorumque omnium neglectu miſera me conficit deſperatio. Scilicet boni hodie ſunt malis invidentiae, livori; officioſi deſidibus deſpectui; honeſte laborantes pigris contemtui; praeclare gerentes ignavis aemulationi ac rivalitati; ſollertes inertibus irriſioni & cachinnationi; ſapientes ſciolis malevolentiae & obtrectationi. Denique *in pretio pretium.* Noſti reliqua. Sed mittamus haec vulnera quae tractando recrudeſcunt denuoque animum ulcerant. Maximas tibi gratias ago propterea quod Librum hunc ſapientiſſimum mihi dono miſiſti. Quo factum eſt ut ſuſpicione ac metu liberaris me, ne immitiſſimo Vulcano eum traderes; cui nihil reſtituturo cave plus credas, quam mihi, qui te amo, ſemper in oculis fero; cujus virtutes veneror ac praedico; ſcripta admiror, & quantum poſſum celebro. Denique hoc ſcito, impleviſſe te meum animum praeclariſſima doctrina; ſed tamen nullo modo ſatiaſſe: nam ingeneraſti mihi cupiditatem ardentiſſimam plura alia tua ſcripta legendi, & hac tua tam eximia liberalitate ſpem feciſti obtinendi ea. Redde me ſecurum. Nihil mihi praeſtabis quod amori meo non debeas. Buliphonem meum ſaluta; atque ama hunc Philo-Martinum, Philoſophe maxime. Vale etiam atque etiam. Valentiae Edetanorum, XVIII. Kal. Majas, An. MDCCXXXII.

EMMA-

EMMANUELIS
MARTINI,
ECCLESIAE ALONENSIS DECANI,
ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ.
SIVE
DE ANIMI AFFECTIONIBUS
LIBER.

QUae Graeca ſapientia vocavit Πάθη. Latini autem *Perturbationes.* Τὸ πάθος ita definit Zeno: ἄλογος, ἡ παρὰ φύσιν ψυχῆς κίνησις. Quae verba ita vertit Cicero: *Averſa a recta ratione contra naturam animi commotio.* Alii malunt eam eſſe ὁρμὴν πλεονάζουσαν. ſive *immodicum animi impetum.* Quod falſum eſt. Nam aegritudo & metus, caeteraque ex his fontibus animi turbamenta; tantum abeſt ut aliquem in eo impetum excitent; ut potius debilitent ac frangant. Idcirco declarant eorum naturam per συστολὴν, *contractionem:* quae contraria eſt illi motioni, quam vocant ὁρμὴν. Quandoquidem in hac efferimur effundimurque; in illa autem demiſſe agimus atque contrahi-

mur. Hae ſunt libido, voluptas, metus, aegritudo. Quas uno verſiculo complexus eſt Agato in αἰδήλῳ.

Τὴν ἡδονὴν, ἐπιθυμίαν, λύπην, φόβον.

Quas omnium perturbationum radices merito dixerim, ex quibus caeterae animi turbulenti concitationes fibrarum more enaſcuntur. Singulas igitur earum, ſubjectaſque ſibi partes, diligenti indagatione perpendamus. Ac primum de *Aegritudine*. Quoniam ea prae caeteris in natura noſtra longe lateque regnat, animique vires labefactat. Eſt autem *aegritudo* ſecundum Stoicos: συστολὴ ἄλογος. *Animi adverſante ratione contractio.* Ita definiunt. Nimis anguſte, ſi vim morbi, ejuſque afflatum univerſum complecti velimus. Nam laetitia, gaudium, exſultatio, aegritudines ſunt: nec tamen in iis contrahitur animus; immo effertur atque effunditur. Sed haec ad aegritudines illas pertinent, de quibus philoſophi magno ſtudio partium, verborumque pompa diſputant. Nos mitius, & naturae congruentius, illam intelligimus aegritudinem, qua animus conficitur, aegreſcit, languet, ac veluti decumbit, cum contractione quadam ac doloris morſu. Tranſlata vi verbi a corporis aegrotatione, qua privatur operibus officiiſque. Id enim intelligimus *aegrum* ἀεργόν. Ex hac igitur aegritudine variae ac multiplices naſcuntur perturbationum ſpecies: triſtitia, angor, anxietas, moeror, luctus, afflictatio, aerumna, moleſtia, ſolicitudo, dolor, cruciatus, lamentatio, quiritatio, deſperatio, invidentia, livor, aemulatio, obtrectatio, rivalitas, miſericordia, poenitentia. *Triſtitia eſt animi aegritudo ex opinione praeſentis alicujus mali.* In qua definitione *malum* & opinatum poſui & inſtans. *Opinatum* propterea quod ea verſatur in rebus humanis temeritas atque caligo, ut bona & mala opinione tantum plerumque conſtent. *Praeſens* autem, ideo quod ſi mala tantum impendeant, ad metum ſunt referenda. Ita laetitia eſt in IV. Tuſcul. *Opinio recens boni praeſentis.*. *Triſtitiae* nomen unde ſit, nondum mihi eſt exploratum. Nam Grammaticorum deliria cur audiam? Ajunt a τρέμω. Sed quid trepidatio ad triſtitiam? A *terendo.* nugae. ἀπὸ τοῦ ταράσσειν. nimis languide. ἀπὸ τοῦ τρίζειν. Iſtud nempe ad horrorem pertinet, in quo ſtridor dentium. Quare non magis eſt mihi nota hujus vocis origo, quam Nili. *Angor* vehementior eſt aegritudo quam triſtitia. Etenim illa animum tantum dejicit, ac veluti proſternit. Hic autem dejectum premit, cruciat; intercluſo etiam ſpiritu. Quam ob rem definitur a Stoicis: λύπη ἀφωνίαν ἐμποιοῦσα. *Aegritudo vocem eripiens.* Eſt enim *angor*, animi aeſtuantis depreſſio. a praecluſo ſpiritu. ἄγχος enim *ſuffocationem* ſonat. Aeolice ἄγχορ: ut ἄκκορ pro ἄκκος: ἵππορ pro ἵππος. Inde Latinum *angor*. Graece (uti ego interpretor) ἄχος. Ratio nominis eadem. Quod eo videlicet verba praecludente, hiſcere non liceat. Ab α privante & χαίνειν. *Anxietas* id differt ab *angore*. Quod angor eſt ipſa ani-

animi aeſtuatio: anxietas vero ad eam perturbationem proclivitas. Angitur, qui angore oppreſſus in cruciatu eſt. Anxius eſt, qui eo morbo ſaepe tentatur. Sic differt a timore timiditas, iracundia ab ira, ab ebrietate ebrioſitas. Quid eſt *moeror? Aegritudo flebilis*, ait Cicero. Non placet. Nam etiam ſine fletu moeror eſſe poteſt. Eſt igitur *moeror*, triſtitia diuturna, qua animus veluti contabeſcens, ad mortem impellit. Quaſi *fatalis*. Vis eſt in nomine μοῖρα. A *marcore* deducit Varro: quoniam in eo maxime animus conficitur & marcet. Graecis a motus officiorumque corporis ceſſatione appellare placuit ἀνίαν, παρὰ τὸ ἐμποδίζειν τῷ ἰέναι ut eſt apud Platonem in Cratylo. *Luctum* definiunt Stoici. λύπην ἐπὶ θανάτῳ ἀώρῳ. *Aegritudinem ex alicujus immatura morte.* Cicero autem: *Aegritudinem ex ejus, qui carus fuerit, interitu acerbo.* Parum diligenter ab utriſque. An matura morte ſublatos non conſequitur luctus? *Acerbum interitum* intelligo *praematurum*: ἄωρον ὄλεθρον. Ut Caji & Lucii, Auguſti nepotum. Expreſſius igitur ac verius dixerit, eſſe *luctum*, aegritudinem ex eorum, qui nobis chari fuerint, interitu. Sive is maturus fuerit, ſive acerbus. Qui quidem luctus eſſe poteſt vel unius ex unius interitu, ut Achillis occiſo Patroclo, Cleopatrae Antonio interempto. Vel unius ex plurium, ut pueri Fabii deleta familia. Vel plurium ex unius: & id quidem vel privatim, vel publice. Privatim, ut familiae Corneliae mortuo Scipione. Publice, ut Romae ſublato Romulo, Spartae defuncto Lycurgo. Item, vel alterius tantum ſexus, vel utriuſque. Et quidem vel ex unius interitu, vel ex plurium. Alterius ex unius, ut matronarum occiſo Bruto. Alterius ex plurium, ut mulierum Athenienſium. . . * Utriuſque ſexus ex unius, ut Trojanorum, Neſtore interfecto. Utriuſque ex plurium, ut Romanorum poſt cladem Cannenſem; Carthaginienſium, deletis a Gelone copiis. An aegritudo ex liberorum captivitate, patriae direptione; ſacrorum pollutione, ad luctum referenda eſt? Equidem nego ad luctum id pertinere: quem earum rerum eſſe intelligo, quas morte correptas repetere non licet. Filios autem captivos in libertatem vindicare poſſumus, direptae patriae injuriam ulciſci, ſacra polluta expiare. Verbum eſt attractum *lugeo*. Vel a moeroris acerbitate, vel a ſingultu. λυπέω, λύζω. Graeci *luctum* πένθος appellant, & *lugere*, πενθεῖν ab animi aegritudine. Nam a πάθος. πένθος: ut a βάθος, βένθος. Luctum conſequi ſolet *afflictatio*; infeſtiſſima omnium perturbationum. Quam definiunt: *Aegritudinem cum vexatione corporis.* Eſt enim affectus commotior ac vehementior, quo, dolore inſtigante, in noſmetipſos ſaevimus, quaſi vitae & ſpiritus nos taedeat. Hinc plagae inclementer inflictae, dilaniati crines, genarum lacerationes, totiuſque corporis conquaſſatio. Unde ad res inanimes tranſlato ludibrio, dicimus, afflictari tempeſtate claſſem, terrae motu aedificia, arbores procella. Antiquum verbum fuit *fligo*, quo uſi ſunt Andronicus, Accius, Lucretius. Ex Graeco θλίβω. Quod ſignificat *premere*, ſeu *elidere*.

* *Vide Herodotum.*

re. Aeoles Latini ſermonis conditores, ϑ in φ convertunt: ut in φλάω pro θλάω; & β in γ, ut in γλέφαρα pro βλέφαρα; in γάλανος pro βάλανος. Scribebant itaque φλίγω Unde noſtrum. An *afflictatio* eſt quam Graeci vocant ἄσην? Equidem ita cenſeo. Definitur enim a Stoicis ἄση, λύπη μετὰ ῥιπτασμοῦ. *Aegritudo cum jactatione.* Afflictationem excipit *aerumna.* Quid eſt *aerumna? Aegritudo laborioſa.* Recte. Eſt enim depreſſio animi continuis laboribus, miſeriiſque adeo ſubacti, ut erigere ſe vix queat. Res eſt profecto oneroſa aerumna. Itaque dicitur quaſi αἰρομένη, a gravitate & pondere, quo animo noſtro incumbit. Eodem conſilio Graecis τλημοσύνη, a verbo τλῆν, quod eſt *ſuſtinere*, & *tolerare.* Affectio perſimilis ei, quam vocant *moleſtiam.* Nec tamen eadem. Nam *moleſtia* eſt in una aliqua re doloris permanſio. Ita malim, quam ut definit Cicero: *aegritudo permanens.* Quando etiam in aerumna permanet aegritudo; ſed ex diverſis incommodis laboribuſque. Amoris dixerim moleſtias, itineris, navigationis. Aerumnas non dixerim. Aerumnoſus erat Marius cum a Sulla victus eſſet, cum in palude deliteſceret, cum in cuſtodia detineretur, cum percuſſorem aſpexiſſet, cum exſularet. Itaque a Stoicis definitur *moleſtia*: λύπη βαρύνουσα. *Aegritudo premens.* Quomodo fortaſſe reponendum apud Ciceronem pro *permanens.* Haec animi perturbatio in eo qui hac afficitur aegritudine nomen non habet. Nam *moleſtus* is dicitur qui infert. De perſona, ut Therſites Ulyſſi; de re, ut imber viatoribus, flatus adverſus navigantibus. Ducta metaphora a *mola*, qua fruges conteruntur. Sic ἄχθος Graecis & pondus ſignificat & moleſtiam. *Solicitudo eſt aegritudo cum cogitatione vexante.* Sic malim quam ut definit Cicero: *aegritudo cum cogitatione.* Sunt enim exprimendi acres illi cogitationis aculei, & curarum morſus, quibus animi exeduntur. Caeterae aegritudines verſantur in rebus acerbis; haec in dubiis. Et quidem vel emolumenti vel detrimenti cauſſa. Emolumenti, ut ſolicitudo augendae dignitatis, capeſſendae Reipublicae, provinciae bene adminiſtrandae. Detrimenti, ut ſolicitudo de incolumitate liberorum, de animi valetudine, de bonorum amiſſione. Porro vel inferendi damni vel declinandi. Inferendi, ut ſolicitudo de capeſſenda fuga, de vitandis inſidiis, de portu ſubeundo. Oſci *ſolum* dixere pro *toto.* Graeca origine, ὅλον. *Citare* movere eſt. *Cieo*, *cito.* Hinc *ſolicitudo*: a motu cogitationis, quo vexatur animus. Omnium harum perturbationum incitabulum ac fomitem *dolorem* in medium proferamus. Qui dolor etiam per ſe menſura eſt cujuſdam animi commotionis, quam vocat Tullius *aegritudinem cruciantem.* Stoici autem: λύπην εἰσδύνουσαν *aegritudinem penetrantem.* Triſtiſſimam luem atque teterrimam! Quae quidem peſtis cum in tot tantaque animi cruciamenta virus effuderit; ſibi tamen non deficit. Ea eſt conficiendi ſolertia. Meat enim per univerſa animi turbamenta. Nam dolor ex interitu parentis, luctus eſt; ex alterius rebus ſecundis, invidentia; ex miſeria alterius injuria laborantis,

tis, miſericordia; ex alieno bono quod ipſe non habeas, aemulatio; quod eo etiam alius potiatur, obtrectatio; ex re vel facta vel praetermiſſa, poenitentia; ex diffidentia rerum meliorum, deſperatio. Quoſdam porro habet veluti gradus, quibus aegritudinem acerbat atque aſperat. Nam dolor ſi animum tantum dejicit, triſtitia dicitur; ſi premit, ac veluti ſuffocat, angor; ſi diuturnus eſt, moeror; ſi corpus etiam vexat, afflictatio; ſi laborioſus eſt, aerumna; ſi in una aliqua re permanet, moleſtia; ſi cogitatione vexat, ſolicitudo; ſi vehementer vexat, cruciatus; ſi in ejulatus erumpit, lamentatio; ſi opem implorat, quiritatio. Cum tot autem vulnera inflixerit; nec defatigatus nec detritus; propriae cujuſdam dominationis tyrannidem exercet. *Dolorem* igitur quem ſpeciatim dixero? Illum nempe, corporis cruciatuum affectatorem & comitem. Nam ille qui corpus fatigat, a diſputationis noſtrae ambitu penitus excluditur. Utpote qui aegrotationem faciat, non autem aegritudinem. Definiturque a Tullio: *Motus aſper in corpore, a ſenſibus alienus.* Apud Latinos eadem uterque appellatione concluditur: quod ſane pudendum. Quid enim turpius (ne dicam ignavius) quam corporis vexationem cum animi perturbatione confundere? Quaſi altera ſine altera exiſtere non queat? Accuratius Graeci ſuo quemque nomine appellant. Nam dolorem illum, cujus eſt in poteſtate corpus ὀδύνην vocant, ab edendo & penetrando παρὰ τὸ ἔδειν καὶ δύνειν. Eum vero qui animum conficit, λύπην: ab expreſſione lacrymarum. quoniam λύει τοὺς ὦπας. Recte. Solius enim interni illius doloris eſt exprimere lacrymas. Itaque videmus viros conſtantes ſiccis oculis uri, ſecari, tundi, torqueri. Ut Mutius, ut Pyrrho, ut Anaxarchus, ut Zeno Eleates. Tametſi Socrati in Chryſippo placuit dictam eſſe λύπην a ſolutione totius hominis. ἀπὸ τῆς λύσεως. Quam ob rem mirari equidem ſoleo negligentiam Latini ſermonis, in quo cum eſſet vox *cruciatus*, quae corporis dolori ſignificando deſtinari jure optimo potuiſſet; inopia tamen laborare placuit. Quam ego jacturam rerum naturae ignorationi refero acceptam. Quod neceſſe fuit accidiſſe Romanae genti, philoſophiae lumine, & politioris doctrinae indagatione deſtitutae. Quandoquidem igitur ad animum etiam pertinere cruciatum voluerunt; eſto *cruciatus*: *Aegritudo cum vexatione vehementi.* Cui comes eſſe ſolet *lamentatio*: imbecilli maxime animi atque infirmi manifeſtum indicium. quam definit Tullius: *Aegritudinem cum ejulatu.* Unde ductum vocabulum, non magis ſciunt Grammatici, quam qui circa montium radices verſantur. Cum tamen res ſit tam clara, quam ſol iſte qui lucet. A doloris nempe laniatu. Nam a lanio eſt *laniamentum*, & contractiore voce *lamentum.* Ut a *ſarrio ſarrimentum*, & *ſarmentum*: ab *apio apimentum*, & *amentum*: a *rado radimentum*, & *ramentum.* Et ſexcenta alia. Inde *lamentor*, & *lamentatio.* Graecis θρῆνος a fracto animo. παρὰ τὸ θραύειν τὸν νοῦν. Voces ſunt lamentantium, *hei*, *hei.* Unde *ejulare.* aemulatione Graecae facundiae; quae verba illa luctus & moeroris

plena commenta eſt, αἰάζειν; a particula dolentis αἶ, αἶ: & οἰμώζειν a geminatione vocum οἴ μοι. Iccirco lamentationem expreſſimus per ejulatum. Vehementior eſt *quiritatio*. Nam illa quidem dolorem aperniſſe contenta eſt; haec autem opem etiam implorat. Eſt enim *quiritatio* : *aegritudo cum opis imploratione*. Vox Romae nata. Quum Quiritium fidem implorabant, ſi qua ſibi vis inferretur, *quiritare* dicebantur. Omnium autem longe miſerrima eſt *deſperatio*. Nam qui opem implorat, ſpe ſaltem illius obtinendae quadantenus recreatur. quod proprium eſt quiritationis. Qui autem ſpe illa, quantula ea cumque ſit, deturbatur; quo tandem collidi poteſt graviore caſu? Eſt namque *deſperatio*: *aegritudo ob praeciſam rerum meliorum exſpectationem.* Ita ſubtilius, quam ut definit Cicero: *aegritudo ſine ulla rerum exſpectatione meliorum.* Nam hac ratione etiam qui nunquam bene ſperavit, deſperare dicendus eſſet. quod abſurdum. Nec, qui nunquam in animum induxit fore ſibi melius, ob eam rem, ſi forte acciderit, in aegritudinem incidet. Semel ſtatuerat Dionyſius, depoſita tyrannide, privatam degere vitam in ſqualore & ſordibus, exuta funditus ſpe priſtinae dignitatis reciperandae. Putaſne eum, cum Ludimagiſtrum ageret, in moerorem, vel in aegritudinem aliquam incidiſſe? Imo tantum abſuit, ut in ganeis etiam popinis, & lupanaribus, dies noctesque deſideret. Ergo non ideo aegreſcit animus, quod ſine exſpectatione ſit, ſed quod ab exſpectatione fuerit dejectus: ſpe illa, qua ſuſtinebatur, reciſa. Id enim ſignificat praepoſitio *de*, in verbo *deſpero*. Caſum nempe *de ſpere*. Nam ita vocabant veteres quam nunc *ſpem*. Quae de bonis tantum dicitur. Ideo cum deſiderio conjuncta eſt. Sperantur enim bona, mala metuuntur. Quod in deſperatione etiam neceſſe eſt reperiri, cum ſit dejectio a ſpe. Quam ad bona tantum pertinere expoſuimus. Itaque dicitur deſperatio proventus, ſalutis, victoriae, hilarioris fortunae. Verbum eſt ruri ortum *ſpero*. Ex ſatione translatum, qua fulciuntur agricolarum ſpes. Id enim ſignificat σπείρω, *ſero*. Et haec quidem ſunt ex propriis incommodis malisve in noſmetipſos reſidentibus animi νοσήματα. Quae tametſi a viro gravi & ſapiente penitus ſunt aſpernanda; intra humanitatis tamen jura verſantur. Illa vero ſaeva, immitia, inhumana, ſordida, & violatae charitatis labe polluta, quae aliena felicitas creat. Uti ſunt invidentia, livor, aemulatio, obtrectatio, rivalitas. Infeſtiſſima animi turbamenta. Una eſt quae alienis malis angitur, miſericordia. Ut vel inde appareat in quanta rerum perverſitate verſemur, quantaque mortalium animos pravitas invaſerit. Etenim cum ſocietatis jura poſtularent, ut aliena incommoda, perinde ac noſtra, deteſtaremur; nos tamen praepoſtere, alienis bonis ſaepe contabeſcimus; malis autem ſemel percellimur. Contabeſcimus enim bonis alienis invidentia, livore, aemulatione, obtrectatione, rivalitate. Malis autem una tangimur miſericordia. Earum igitur ſingulatim introſpiciamus naturam. *Invidentia* definitur a Stoicis : *Aegritudo ex alterius rebus ſecundis, quae nihil*

Digitized by Google

bil noceant invidenti. A Platone frigidule, ne dicam inepte; λύπη ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς. *Aegritudo ex alterius rebus ſecundis.* Poſteriore parte quaſi nullius uſus praetermiſſa. Quod tamen quicumque arbitrati ſunt; parum mihi videntur hujus morbi naturam habuiſſe perſpectam. Nam ſi eorum rebus ſecundis angimur, quae aliquid nobis vel offenſionis afferunt, vel detrimenti; perturbatio quidem illa nihil habet cum invidentia commune. Sed cum variis animi morbis implicita eſſe poteſt atque conjuncta. Nam aegritudo ob dignitatem ab alio praereptam, ambitio eſt; ob haereditatem cui inhiamus, avaritia; ob adamatam pulchritudinem, rivalitas; ob epulas ablatas, cupedia. Ergo ſponte, nulloque laceſſente, invidemus. Animi commotio huic contraria eſſet, laetitia ex alterius rebus ſecundis, abſque ullo laetantis emolumento. Sed motus hic nomen non habet. Fortaſſe a veterum ſolertia praetermiſſum, quod eum motum vel nunquam, vel raro admodum, in tanta nocendi libidine animadvertiſſent. Ne videlicet, cum res deficeret, unius vocabuli jacturam facerent. Nam gratulationem non dixerim. Etenim gratulatio ſine vera laetitia eſſe poteſt, invidentia ſine moerore non poteſt. Porro invidentia in aegritudine exiſtit, gratulatio in verborum atteſtatione: animo ſaepius reluctante. *Invidentiam* dixere Latini, quod ab eorum, qui nobis inviſi ſunt, abhorremus adſpectu. Quos ſcilicet videre moleſtum eſt. Aliter Tullius: *A nimis intuendo fortunam alterius.* Graecis: φθόνος: propterea quod invidentis animum tabefacit atque corrumpit. παρὰ τὸ φθίειν τὸν νοῦν. Si haec commotio concitatior eſt, nec intra animi ſepta contineri poteſt; ſed invidiae conflandae cauſſa foras erumpit, *livor* dicitur: ducta metaphora a contuſa corporis parte, in qua ſanguine ad extremam cutem attracto, livor diffunditur. Sic animus invidentis, alienae felicitatis ictu colliſus, tabem illam latentem foras emittit. Itaque invidentia aegritudinem celat, prodit livor. Hunc intelligo βασκανίαν: invidentiam nempe cum criminatione. Id enim eſt βασκαίνειν: quaſi βάζειν καίνειν, *verbis occidere.* Confinis eſt huic morbo *aemulatio.* Quid eſt *aemulatio*? Dicant Stoici, quibus harum aegritudinum curatio curae eſt: λύπη ἐπὶ τῷ ἄλλῳ παρεῖναι, ὧν αὐτὸς ἐπιθυμεῖ, ἢ οὐκ ἔχει. Vel, quod eodem recidit: λύπη ἐπὶ τὸ ἕτερον ἐπιτυγχάνειν, ὧν αὐτὸς ἐπιθυμεῖ, αὐτὸν δὲ μή. Quod ita vertit Cicero: *Aegritudo, ſi eo quod concupierit, alius potiatur, ipſe careat.* Aemulationem hoc loco intelligo, non quidem illam obſervatricem imitatricemque virtutis. Ea enim animi conatus eſt, non aegritudo; vegetae erectaeque mentis alacritas, non tabes; liberalis, non degener. Sed eam intelligi jubeo, qua angimur alieno bono a nobis concupito. Quae quidem tametſi inter teterrimas aegri animi peſtes connumeranda eſt; minus tamen habet immanitatis ac ſaevitiae quam livor. Quippe ille alterius rebus ſecundis angitur, a quibus neque laedatur, nec allectus fuerit, nec eas fortaſſe utiles ſibi duxerit. Quod extremae iniquitatis eſt. Haec autem & ob ea bona angitur quae con-

concupiverat, quaeque inter commoda duxerat, quaeque non adeptus, magno ſe affectum judicat vel incommodo, vel detrimento. Verbum eſt Graecum *aemulari.* ἁμιλλᾷν. quod idem ſignificat. Origo hujus aperta. Quod aemuli in ſeſe oculos mutuo convertant. ab ἅμα & ἴλλος. Rejecto ſpiritu, quem & vetus Latium oderat, & ſermo Aeolicus: diſploſoque altero λ. ut in *abolere* ex ἀπολλύναι, in *alius* ex ἄλλος, in *palea* a πάλλειν, in *ſalio* ab ἅλλω, in *pulex* a ψύλλος. Hanc affectionem Graeci dixere ζῆλον, a concitati animi aeſtuatione. ζῆλος, ζέω, ὅλος. Inter omnes tamen perturbati animi affectiones acerbiſſimam exercet tyrannidem *obtrectatio*, quam definiunt: λύπην ἐπὶ τὸ καὶ ἕτερον ἐπιτυγχάνειν, ὧν αὐτὸς ἐπιθυμεῖ. Vertit Tullius: *Aegritudinem ex eo, quod alter quoque potiatur eo, quod ille ipſe concupiverit.* Ergo aemulationi id intereſt obtrectatio, quod illa non patitur majorem, haec parem; illa feliciorem, haec felicitatis conſortem. *Aemulus* angitur, quod ſe non videat conſequutum, quod alium. *Obtrectator*, quod alium idem conſequutum videat quod ſe. In eo quoque deteſtatione dignior obtrectatio, quod rebus honeſtis invidere ſolet. Itaque dicimus obtrectationem gloriae, famae, laudis, virtutis. Eſtne idem cum *rivalitate?* Haud equidem exiſtimo, tametſi id diſerte tradiderint viri acutiſſimi. Nam obtrectatio quidem, & latius patet, & majorem exercet livoris ambitum: ut in gloria, fama, laude, virtute. Rivalitas autem arctius concluditur, certiſque finibus continetur. In adamata ſcilicet forma. Eſt enim *rivalitas, aegritudo ex eo, quod alter quoque potiri velit forma a ſe concupita.* Vehementior igitur eſt obtrectatione rivalitas. Siquidem illa poſſeſſionem tantum dedignatur ac damnat; haec autem poſſidendi deſiderium. Illa angitur quod alter quoque potiatur. Haec autem quod potiri velit. Fallitur ergo Scaliger pater dum cenſet, rivalitatem eſſe, cum metuimus ne de amatae rei deturbemur poſſeſſione. Quod mallem non ſcripſiſſet. An extra poſſeſſionem rivalitas non eſt? Immo eo acrior, quo acrior eſt cupiditas pulchritudinis potiundae, quam retinendae. An ea aegritudine proci non laborant? An ad eos ictus obſtupuimus, quum adamatae formae ambimus amplexus? Graeci utrumque hunc morbum ζηλοτυπίαν appellant; uno vocabulo. Sed, ita vivam, ſcitiſſimo; atque ita apte eleganterque concinno, ut utriuſque aegritudinis ex eo reddatur aſpectus. Nam quum *obtrectationem* ſignificat, tum intelligo ζήλου τύπον, *aemulationis ſpeciem ſeu formam.* Quum autem *rivalitatem*, ζῆλον τύπτει. *Veſtigii, ſive notae impreſſae obtrectationem.* Quae relinquuntur quum adamata mulier a rivali tractatur. Unde *obtrectatio.* Tametſi ad eas res tranſlato vocabulo, quae attrectari non poſſunt: ut ad famam, ad gloriam, ad virtutem, ad laudem. Rivalitatis nomen a re ruſtica tranſlatum eſt. *Rivales* enim dicebantur, qui in agris communem habebant rivum, unde aquam irrigationi peterent. Inter quos ſaepe odia, contentiones, lites. Quod quidem animorum diſſidium appellabant *rivalitatem.* Iis omnibus con-

Digitized by Google

contraria eſt *miſericordia.* quam eſſe volunt; λύπην ἐπὶ τῷ δοκοῦντι ἀναξίως κακοπαθεῖν. Quod vertit Orator Arpinas: *Aegritudinem ex miſeria alterius injuria laborantis.* Quod tamen minus luculenter mihi videtur expreſſum. Quandoquidem non tam injuria, quam opinione injuriae, ad miſerendum commovemur. Ideo Graeci addunt enucleatius, τῷ δοκοῦντι. Saepe enim eorum nos miſeret, qui merita calamitate affliĉtantur, ſaepe qui nulla: opinione deluſos. Quae niſi rectae rationis lumen obtunderet, judiciique aciem perſtringeret, nulla unquam eſſet jure laborantium commiſeratio. Igitur eſto *miſericordia*: *aegritudo ex miſeria alterius*, *qui videatur injuria laborare.* Recte *injuria.* Quis enim parricidae, proditoris ſupplicis, miſericordia commovetur? Οὐ γὰρ οἱ δικαίως ἀποθνήσκοντες, ἀλλ' οἱ ἀδίκως, ἄξιοί εἰσιν ἐλεεῖσθαι. ait ſapientiſſime Lyſias contra Andocidem. Naturae quadam devexitate proni ſumus ad miſerendum; ſed inſontium, ſed nihil male merentium, ut ſcilicet innocentiae noſtrae, ſocietatiſque ſecuritati conſuleremus. Dicta eſt *miſericordia*, propterea quod ejus, qui hac affectione commovetur, *cor miſeret.* ut veteres loquebantur. Graecis ἔλεος, quod alterius infortunia nos occupent. παρὰ τὸ ἐλεεῖν. *Commiſeratio* id differt a *miſericordia*, quod a laetitia gratulatio. Utraque enim ſita eſt in motionis ſignificatione, vel verae, vel ſimulatae: gratulatio, laetitiae; miſericordiae autem commiſeratio. Miſericordia ſine verbis, ſine ejulatu, ſine geſtu corporis eſſe poteſt, commiſeratio non poteſt. Igitur miſericordiam, illam intelligo, qua ſervi Catonis ejus vulnus obligarunt, commiſerationem, Demoſthenis verba, geſtus, & forte lacrymas, ad judicum miſericordiam extorquendam accommodata. Hanc Graeci vocant οἰκτισμόν. Ab ejulatu forte quem ciere ſolent commiſerantes. Ventum eſt ad *poenitentiam.* Quam definio: *Aegritudinem ex re aliqua, vel facta, vel praetermiſſa.* Caeterae enim perturbationes extrinſecus fere habent cauſſas & turbamenta; poenitentia autem in ſemetipſa. Eſt namque earum rerum, quae voluntate noſtra, conſilio, opera, factae ſunt. Quare nemo recte dixerit: poenitet me mortalitatis meae, deformitatis, accepti vulneris, amiſſae libertatis. Quandoquidem iſtiuſmodi rerum nec conſilium noſtrum eſt, nec arbitrium; ſed nobis accidunt, vel inconſultis, vel invitis, naturae vitio, neceſſitate fati, fortunae ludibrio. Idcirco nulla eſt animi commotio, ex qua nobis majus impendeat periculum. Quippe cum nullos habeamus acceptae, vel injuriae, vel calamitatis, auctores, a quibus poenas repetamus; in noſmetipſos, quaſi infenſiſſimos hoſtes, doloris impetu ruimus. Itaque & vexationes corporis ſaepe conſequuntur & maledicta. Alexandrum illum Macedonem, quem totus orbis terrarum frangere non potuit, tot aditi labores ſubigere; interfecti a ſe Cliti poenitentia pene confodit. Hujus ergo animi aegritudinis quatuor eſſe cauſſas comperio: malum vel perpetratum vel praetermiſſum; bonum item vel patratum, vel neglectum. Malum perpetratum, ut quum poenitet nos admiſſi ſceleris,

leris, illati ſtupri, expilati templi. Praetermiſſum, ut quum poenitet non diruiſſe inimicam urbem, non interfeciſſe ſupplicem hoſtem, non invaſiſſe virginis pudicitiam. Contra autem, bonum patratum; ut quum poenitet aliquem collati in ingratum beneficii, ſuſceptorum pro patria laborum, ſervati hoſtis. Neglectum, ut quum poenitet me non ſublevaſſe inopem, defuiſſe amico periclitanti, non dediſſe operam literis. In quibus omnibus cum facti nos taedet pigetque, certe *poena tenet*. unde *poenitet*. ex quo *poenitentia*. Tametſi languidiore vocabulo quam apud Graecos: cum in hoc ſolum ſit dolor ob rem commiſſam vel omiſſam; in illis autem etiam mentis emendatio. Tria *poenitentiae* nomina, *μετάνοια*, *μετάγνωσις*, *μεταμέλεια*. In *μετάνοια* mutationem *mentis* videmus; in *μετάγνωσις ſententiae*; in *μεταμέλεια conſilii*. Quae poenitentium propria ſunt, & praeterita damnantium.

Hactenus naturam expoſuimus earum animi perturbationum, quas opinio creat mali praeſentis. Nunc ad earum vim introſpiciendam feſtinat oratio, quae ex opinione naſcuntur mali futuri. Quarum radix, ac veluti ſcaturigo, appellatur *metus*. Quem definit Cicero: *Opinionem impendentis mali, quod intolerabile eſſe videatur*. Parum accurate. Non enim opinio metus eſt, ſed metus cauſſa. Itaque morbi cauſſam affert, morbum autem non explicat. Nihilo melius illud: *Exſpectatio mali*. ut eſt apud Platonem. Exſpectantur enim mala a viro conſtanti, nec metuuntur. Putaſne, Urbe a Senonibus capta, ſeniores illos, qui in aedium veſtibulis ſedentes, hoſtium gladios obſtinato ad occumbendum animo exſpectabant, metu aliquo fuiſſe perculſos? Imo tantum abſuit ut eorum animi frangerentur; ut induti etiam triumphali veſte in ſellis eburneis, jocundam illam pro patria mortem oppeterent; ut Man. etiam Papirius, inſolentis Galli contumeliam non ferens, ſibi barbam demulcentis; ſcipionem in caput ejus incuteret. Tanta erat animae prodigendae cupiditas. Ergo metus non eſt exſpectatio mali, non eſt opinio, quae ex iis oritur, contractio animi ac demiſſio. Libet Ciceronis verba penitius evolvere. *Metus eſt*, inquit, *opinio impendentis mali, quod intolerabile eſſe videatur*. Importunum additamentum. An mala quae tolerari poſſunt, metum non incutiunt? Valde ego metuo, ne cateſſam quandam, quae mihi eſt in deliciis, furax aliqua manus ſurripiat. Nec tamen opinio ejus mali adeo me frangit, ut mihi videatur intolerabile. Erit igitur metus: *Demiſſio animi propter exſpectationem futuri mali*. *Demiſſionem* intelligo quem Stoici ἔκλυσιν. Enervationem illam animi, debilitationem, ac veluti deliquium, quae affert opinio mali impendentis. Unde in metu pallor. Propterea quod animus, ubi metu percellitur, imminens illud exitium vitabundus, in altiſſima cordis, quaſi in penitiſſimum naturae receſſum, demergitur. Fit enim in metu quaedam animi fuga. Unde Graecis φόβος utrumque ſignificat, & *metum* & *fugam*. Sic nos etiam inſtinctu quodam animi atque impulſu, parandae corporis ſaluti latebras quaerimus. Ne dum ille in fuga eſt, nos iner-

inertes deſideamus. Ergo in abditiſſima illa naturae latibula animus deſcendens, ſecum trahit ſanguinem, quo demerſo, deſtituitur rubore cutis. Inde pallor. Iccirco tremunt etiam qui metuunt, horrent. Tremunt, propterea quod animae virtus introrſum fugiens, nervos relinquit, in quibus continetur fortitudo membrorum. Quibus retracto calore torpentibus, vacillat corpus ac fluctuat. Horrent autem, eo quod ſpiritus, qui animae ſunt veluti ſatellites, una cum illa refugiunt, quibus cutis deſtituta, ſubſidet; niſi ubi pili radices agunt. Ibi enim ob materiae denſitatem eminet. Unde aſperitas corporis, quam *horrorem* dixere. Sed de his alibi fuſius. *Metus* nomen unde ſit, plerique ambigunt. An a laborantis animi tumultu? *μόθος. metus.* An ut Varroni Frontonique placuit, a motu animi? Neutrum probo. Graecum eſt *metuo μετιέω: remitto, ignave me gero.* Inde *metus.* Quemadmodum φόβος, παρὰ τὸ φέβεσθαι. Ex hac igitur lethali radice hae variarum perturbationum erumpunt fibrae. Pigritia, deſidia, ignavia, inertia, verecundia, pudor, rubor; ſuſpicio, diſſidentia, timor, pavor, terror, formido, conturbatio, tumultus, horror, tremor, trepidatio, conſternatio, exanimatio, religio. *Pigritia* definitur a Stoicis: φόβος μελλούσης ἐνεργείας. A M. Tullio Latine: *Metus conſequentis laboris.* Preſſe atque eleganter. Qui laborem detractabant, *pigere* dicebantur. Priſcum fuit verbum *pigeo*, a Graeco πεφύγω, quod *refugere* ſignificat. tranſpoſitis literis, & abjecto φ. Quemadmodum videmus in *renes*, ex νεφροὶ, in *rana* ex φρῦνος, in *ajo* ex φάω. Inde *piger.* quem videlicet piget laboris. Et *pigritia.* Graece ὄκνος, a torpore & ceſſatione motus. ὀ κινῶν. Hinc apud Terentium exprobratio illa pigritiae in Myſidem: *move te ocyus.* Perſuaſum eſt pleriſque omnibus, etiam viris eruditis, nihil intereſſe diſcriminis inter pigritiam, deſidiamque. Sed valde eos fallit. Languidior enim eſt atque enervatior deſidia. Etenim illa laborem averſatur atque detrectat; haec autem naturalem etiam corporis motum. Itaque definitur a me *deſidia. Motus futurae motionis.* Pigritia etiam in motu corporis eſſe poteſt, deſidia non poteſt. Illa in quodam opere verſatur, haec in quolibet. Itaque, dicta eſt, & vere & ſapienter, a *deſidendo:* propterea quod qui peſtilenti illo languore afflati ſunt, pudendo ſeſſibulo affixi, marceſcunt ac torpent. Minus habet turpitudinis *ignavia.* Illam dico aegritudinem, quae ſita eſt in averſandis periculis. Puſilli atque abjecti animi vitium. Quid eſt igitur *ignavia? Metus adeundi pericula.* Ita dicta, quod ſit contraria, *navitatis.* Graece vel καυλία, vel ῥαθυμία. Priori nomen παρὰ τὸ χάζειν, quod eſt *pedem referre.* quod proprium eſt pericula detrectantium. Eorum more qui locum deſerunt in acie. Poſteriori, ab averſatione difficultatum, earumque rerum quae animi contentionem poſtulant. Ex ῥᾶ, nullius negotii rem denotante, & θυμός. Inter eos porro animi morbos, quos fuga laboris creat, recenſenda profecto eſt *inertia.* Illa nempe tabes, qua a ſtudio artium abhorret animus, futuri laboris larva deterritus. Id enim eſt *inertia: Metus*

tractan-

tractandarum artium. Languor iſte quos occupat, inertes appellamus; propterea quod hiſce *artibus* ſint deſtituti. Lucilius in IX. Satyrarum:

Ut perhibetur iners, ars in quo non eſt ulla.

Graeci verbum non habent, quo hujus vim aſſequantur. Nam ἀεργία latius patet. Eſt enim detrectatio cujuslibet operis, ἀεργία. Quod ad pigritiam propius accedit, quam ad inertiam. Miſerandae igitur naturae noſtrae ſorti illacrymandum, cujus conatibus tot tantique objecti ſunt hoſtes, qui honeſtiſſimo ejus labori inſidiarentur, eamque a gloriae virtutisque tramite deterrerent. Pigritia nempe, deſidia, ignavia, inertia. Quarum pigritia ab honeſto labore nos avocat, deſidia ab officiorum corporis functione, ignavia a praeclare geſtorum gloria, inertia ab apiſcendis artibus. Ergo pigritia a patientia deterremur, deſidia ab alacritate, ignavia a fortitudine, inertia a ſapientia. Segnities & ſocordia naturae vitia ſunt, non aegritudines. Itaque ad propoſitam nobis diſquiſitionem nihil attinent. Etenim *ſegnes* ii dicuntur, qui *ſine igne* ſunt. Id eſt, ſine ardore animi ad res alacriter exſequendas. *Socordes* autem, qui *ſine corde*. Id eſt, ſine conſilio, & ſapientia. Unde *ſocordia*, & animi hebetudinem ſignificat, & ſtultitiam. Gravius malum quam *vecordia*. Haec enim ſapientiam minuit tantum, extenuante particula *ve*: ut in *veſanus*, in *vegrans*. Illa vero penitus tollit; ut in *ſobrius*, in *ſecurus*. Ergo vecors parum habet ſapientiae, ſocors nihil. Porro, inter ſegnitiam & ſocordiam id intereſt, quod ſegnitia corpus hebetat, ſocordia mentem. Ergo illa ad agendum impedimento eſt, haec autem ad conſiderandum.

Sub metum quoque centurianda mihi videtur *verecundia*. quae nihil aliud eſt, niſi *Metus incurrendi in ſuperiorum cenſuram*. Ut definit Plato. Maximum humani generis ornamentum, incitamentum honeſtatis, fidiſſima aequitatis tutela, virtutumque omnium integerrima cuſtos: eoque juſtitia & nobilior & innocentior; quod haec violare homines vetat, illa autem, vel leviter offendere. Haec ſupplicii metu deterret, illa cenſurae: quod & mitius eſt & humanius, & rationis noſtrae dignitati congruentius. *Superiorum cenſuram*, intelligo eorum, qui nobis vel aetatis, vel officii, vel dignitatis munere antecellunt. Aetatis, ut ſeniorum erga juniores; officii, ut magiſtri erga diſcipulos; dignitatis, ut nobilium erga plebejos. Appellabo igitur verecundiam, illam in theatro Athenienſi legatorum Spartanorum adverſus hominem provectae aetatis reverentiam, Alcibiadis erga Socratem, Populi Romani erga Patres. Itaque a pudore id differt verecundia, quod pudor eſt admiſſi flagitii, verecundia rejecti. Ille admiſſum dedecus deteſtatur, haec admittendum. Divinum nomen *verecundie*: in quo ſcilicet, & odium turpitudinis deprehenditur, & metus reprehenſionis. Quum nempe, & dedecus ipſum, & dedecoris notam *veremur*. Id eſt, *valde remur*. Quam opinio-

opinionis gravitatem injicit particula *ve*: ut in *veſcus*, *vepallidus*. Ergo verecundi tunc ſumus, quum *ve remur*; id eſt, valde opinamur, & flagitio nos iri pollutum, & flagitii nota. Graeci minus diligenter, ne dicam improbe, per vocem αἰδώ, & pudorem ſignificant, & verecundiam. Quod perinde eſt, ac ſi rem optandam cum pudenda conjunxeris. Etſi autem peſſimi exempli res eſt turpitudinem cum honeſtate confundere; quoniam tamen utriuſque affectionis proprium eſt vel avertere oculos, vel dejicere; iccirco utramque appellarunt αἰδώ: ab α privante & ἰδεῖν. Nam qui pudore afficiuntur, oculos ſuos avertunt, aliorum averſantur. Qui autem verecundia, non tam avertunt, quam dejiciunt. Utriſque gravis eſt obtutus. Effectus idem, cauſſa longe diverſa. Illis nempe conſcientia flagitii, his autem eorum, quos in honore habent, reverentia. Tametſi non ſum neſcius, haec duo verba incuria inſcitiaque loquendi ſaepe confundi. Sed aliud eſt philoſophorum more loqui, aliud vulgi. Igitur *pudor* definitur a Zenonis Schola: φόβος δικαίου ψόγου, *metus juſtae reprehenſionis*. Vel (quod eodem recidit) φόβος ἀδοξίας, *metus ignominiae*. Nec audio Ariſtotelem, qui negat in quarto Topicorum αἰσχύνης genus eſſe φόβον: propterea quod illa ſit ἐν τῷ λογιστικῷ, metus autem ἐν τῷ θυμοειδεῖ. Nam opinio illa impendentis ignominiae, ſeu juſtae reprehenſionis, ubi pervaſit τὸ λογιστικὸν, ſive partem illam animi, in qua ineſt ratio, penetrat in τὸ θυμοειδὲς, fitque illa animi contractio, quam appellamus metum. Quodam tamen naturae miraculo. Nam cum metus ſanguinem retrahat; pudor tamen, qui metus eſt, illum diffundit. Cujus rei eſſe cauſſam exiſtimo, quod metum, caeteraſque animi perturbationes ad metum pertinentes, cura ſalutis angit; pudorem autem ſolius famae. Itaque in metu retrahitur ſanguis ad vitae arcem, nempe cor; ut eam ſaltem influxu ſuo amplexuque ab impendentis periculi incurſibus tueatur. In pudore autem vultum occupat: quem natura quaſi velum praetendit, ſub quo turpitudinis auctor deliteſcat. Itaque videmus, ipſa natura duce, rubore ſuffuſos manum ſibi ante faciem obtendere. Quod ſi id urbanius tibi dictum videtur, quam philoſophum decet; veram hujus ruboris cauſſam aperiam. Ubi admiſſi dedecoris morſu natura tangitur, animus ſibi flagitii conſcius altiſſimum penetrat ſanguinem, qui ubi turbulento illo diſcuſſu commotus eſt, ad faciem propellitur, ac veluti redundat: haud aliter ac ſi pelvim aqua plenam palma complodas. Faciem autem ideo petit, quod eam praecipue partem pudor afflictet: ut metus praecordia. Ibi enim vitae jactura timetur, hic famae. Iccirco qui metu ignominiae laborant, faciem avertunt; ſicut avertitur ſenſus a *putidis*. hinc *pudere*. ex Graeco πύθειν. inde *pudor*. Quem, ruborem conſequi diximus. Igitur rubor id differt a pudore, quod ab invidia livor. Utraque enim affectio animi perturbationem prodit. Nam ut invidia liveſcimus, ita erubeſcimus pudore. Qui latius funditur quam verecundia. Illa enim ſuperiorum tantum metuit reprehenſionem,

ſionem, pudor autem etiam aequalium, etiam inferiorum. *Pudicitia* in hanc diſputationem non venit, cum ad corpus pertineat. Dicimus enim pudicitiam, corporis illam ab obſcoena contagione tutelam. Nobis autem animi tantum provincia decreta eſt. Ergo *ſuſpicionis* evolvamus naturam. Eſt *ſuſpicio: Metus ex incerta damni repraeſentatione.* Quae eſſe profecto poteſt, vel illati damni, vel inferendi. Illati, ut ſuſpicio propinati veneni, perpetrati maleficii, violatae pudicitiae. Inferendi, ut ſuſpicio naufragii, inſidiarum, fraudis. Porro, vel ad corpus pertinentis, vel ad animum. Ad corpus, ut ſuſpicio morbi, caſus, cladis. Ad animum, ut ſuſpicio avaritiae, levitatis, perfidiae. *Incertam repraeſentationem* appello, importunas procaceſque illas umbras, quae cogitationem noſtram circumvolitant, cum adumbrata quadam imagine damni: quod veluti *ſub* caligine intuemur ac *ſpicimus.* Unde *ſuſpicioni* nomen. Praepoſitio enim *ſub* dubitationem ſignificat, ac imbecillum aſſenſum: ut in *ſubalbico*, *ſubdubito*, *ſubiraſcor.* Graeci eodem conſilio ſuſpicionem, & ὑπόληψιν vocant, & ὑπόνοιαν, & ὑποψίαν, & ὑφόρασιν. In primo imbecillam opinionem vides. ὑπολαμβάνω. In ſecundo levem cogitationem. ὑπονοέω. In reliquis obſcuram viſionem. ὑπόπτομαι ὑφοράω. A ſuſpicione proclivis ad *diffidentiam* tranſitus. Quam definio: *Metum cum imbecilla fiducia.* Tunc enim diffidimus, quum a metu fiducia ſuperatur. Iccirco voco *imbecillam*: languidam nempe & enervem. Mirabilis hujus vocabuli vis atque ἐνέργεια. Utpote quod omnes continet diffidentiae gradus. Nam primum ſignificat animi in diverſas partes agitationem. Quod mitiſſimum eſt diffidentiae genus. *Diffido*, ut *diſpono*, *diſſemino.* Deinde quum a fiducia dividimur, ut in *diſſocio*, *disjungo.* Quum longius diſcedimus, ſeu diverſi abimus. ut in *diſſideo.* Gravior eſt perturbatio quum rebus noſtris male fidimus. Tunc enim id ſignificat praepoſitio *dis* in *diffido*, quod in *diſpereo.* Sed omnium miſerrima quum deturbamur a fiducia. *fido*, *diffido.* ut *facilis*, *difficilis.* Graecorum diligentiam verbi venuſtate ſuperavimus. Illi enim, minus conſtanter, eam ſolum agnoſcunt diffidentiam, qua fiducia funditus amittitur. Vocant enim ἀπιστίαν. quaſi dicas *infidentiam.* Ea ſi alte incubavit, *timorem* gignit. Eſt autem *timor. Metus mali appropinquantis.* Ita placet Tullio. Mihi non item. Quando etiam *metus* in opinione verſatur impendentis mali. Quod autem impendet, propinquum eſt. Speciem igitur cum genere confundit Cicero. Turpiter Scaliger lapſus, quum timorem definit, *Exſpectationem eorum cenſurae, qui in dignitate ſunt conſtituti.* Fefellit nempe eum falſa nominis originatio. Nam metus ille cenſurae *verecundia eſt*: ad timorem autem nihil pertinet. Qua de re alibi a nobis peracute diſputatum eſt. Stoici τὸ δέος eſſe volunt: φόβον δεινοῦ, *metum rei gravis.* Sed an quod illi δέος vocant, nobis liceat timorem appellare; nondum habeo compertum. Certe aliud eſſe φόβον, aliud δέος, diſerte oſtendit Herodotus dicens: ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος. Et Lyſias pro Polyſtrato:

to: τὸ δέος καὶ ὁ φόβος τῶν πεπονθότων ἀπέτρεπε ταύτας. Quemnam igitur dicemus *timorem*? Equidem definio: *Metum futurae poenae.* Ita *poenam a malo* disjungo. Nam mala viris etiam probis accidere poſſunt; poena autem non niſi improbis. Eſt enim peccati pretium. Ergo *metus* bonos invenit, *timor* facit. formidine videlicet poenae. Cujus infligendae duplicem affert cauſſam Plato in Gorgia: vel emendationis, vel exempli. Poenarum genera commenti ſunt, damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exſilium, ſervitutem, mortem. Juvat opinionem noſtram vis ipſa vocabuli. τιμάω *multare* ſignificat, condemnare, punire. Unde Latinum *timeo*, τῇ ἐνεργείᾳ εἰς τὸ πάθος tranſeunte. hinc *timor*: pro metu illo, quo multam, damnum, poenam exhorreſcimus. Niſi mavis eſſe a τιμωρία; quod poenam etiam ſignificat reſpectu exigentis. Ut eſt apud Ariſtotelem Rhetoricorum primo. *Pavor* gravior eſt perturbatio. Nam mentem etiam concutit. Iccirco definitur a Tullio: *Metus loco movens mentem.* Etſi ego tantam vim non tribuo pavori; ſed concuſſum tantum, commotionemque; vel ſummum, plagae inflictum. Eſt enim *pavire*, percutere, ferire, tundere. Unde *pavicula*, & *pavera frumenta*; id eſt multum trita, ut granum deglubatur. *Pavio* ex παίω, inſerto Aeolico elemento. quod *percutere* ſignificat, *pulſare.* hinc *pavor*: quia *pavit* mentem; hoc eſt percutit, pulſat. Divinus Vates in III. Georgicon:

——— Exultantiaque haurit
Corda pavor pulſans.

Ubi ictum vides: *haurit.*

——— latus haurit apertum.

Verberationem. *corda pulſans.* Sic etiam dicimus, *pavore perculſos.* Eſt enim pavoris proprium *percellere.* Quid eſt *percellere?* περὶ κέλλειν. Nec aliud eſt Graecorum ἔκπληξις. quod ictum infligat. Ergo *ἔκπληξις pavor eſt.* pavor autem: *Metus cum pulſatione.* Quam quidem affectionem, unius hominis eſſe inter omnia animantia Ariſtoteles nos docet in III. *de Partibus Animalium*, διὰ τὸ μόνον ἐν ἐλπίδι γίνεσθαι, καὶ προσδοκίᾳ τοῦ μέλλοντος. Quod habetur etiam apud Platonem in Timaeo. Quid ſibi vult Stobaeus, dum ἔκπληξιν definit: φόβον ἐξ ἀσυνήθους φαντασίας, *metum ex inſueta imaginatione?* Equidem id formidini potius tribuerem. utpote quae ſit a *formis.* Quae fere proveniunt ex corrupta imaginatione. Sed de his alias. *Terrorem* definit Cicero: *Metum concutientem.* At terror metus non eſt, ſed metus incuſſio. Perperam igitur inter affecti animi aegritudines collocat Cicero. Nam hae ſunt ἐν τῷ πάθει, terror autem ἐν τῇ ἐνεργείᾳ. Ideo eſt in *Amphitruone*:

Exſurgite qui terrore meo occidiſtis.

Terrorem populi Romani appellabo Carthaginem, Numantiam, Pyrrhum, Annibalem. Τέρατα ſunt monſtra, ſive portenta, quibus mortalium animi concutiuntur. Hinc *terrere*: pavorem illum incutere, quem ſolent τέρατα. Geminato terrifico elemento, exaſperandae vocis cauſſa: ut vel ſonus ipſe rei prae ſe ferret immanitatem. Inde *terror*. Id ipſum eſt quod Graeci vocant τάρβος: a turbando & commovendo. Id enim ſignificat ταράσσειν. Unde τάραβος, & contractius τάρβος. Huic morbo perquam eſt affinis quem vocant *formidinem*. Quum nimirum vel deformis, vel tetrae alicujus ſpeciei inſolito objectu percutimur. a *formis*. Quo nomine intelligimus ſpectra, larvas, imagines, ſimulacra, nocturna occurſacula, buſtorum formidamina, inferorum umbras, & alia id genus terriculamenta. Poeta in VI. divinae Aeneidos:

—— & forma tricorporis umbrae.

Inanis igitur res eſt formido, & umbratilis; nec niſi puerorum animos invadens, vel quorum non ſalit cor. Formidabitur ergo manducus in triumpho, larvatus hiſtrio in exodio Atellanae.

—— quum perſonae pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.

Quid ſibi vult Tuſculanarum auctor, quum *formidinem* definit: *Metum permanentem?* Tantum id abeſt a natura formidinis, ut ſit imo illa plerumque ὀλιγοχρονία & μινυνθαδία: donec videlicet, vel oculi objectae ſpeciei aſſueverint, vel intenta cogitatio ludibrii vanitatem deprehenderit. Eſto igitur *formido*: *Metus ex inopinatae rei viſione, abſque periculo impendente.* Habent ſuum quoque Graeci vocabulum, quo ſcitiſſimam hujus venuſtatem aſſequantur. Μορμολύττομαι enim *formidare* proprie eſt. a terriculo item ſeu ſpectro; quod illi vocant μορμῶ. Humanae ſolertiae, conſiliorumque vaſtatrix, ſequitur *conturbatio*. Quae nihil aliud eſt, jubente Tullio, niſi: *Metus excutiens cogitata.* Qua ſcilicet adeo proſternuntur mentis noſtrae facultates & copiae, ut rationis inops, inconſulta vagetur, ac fluctuet. Conturbatio ſi multitudinem invadat, atque ad arma rapiat, *tumultus* dicitur. Quod duobus modis fieri poteſt: vel ex hoſtili incurſu, vel ex populari ſeditione. Ex hoſtili incurſu, ut audito Romae Fregellano nuncio de Annibalis adventu. Ex ſeditione populari, ut in ſeceſſione plebis ad Sacrum montem. Definitur a Stoicis: φόβος μετὰ φωνῆς κατεπείγων. *Metus cum vociferatione ac trepidatione.* Sed vellem addidiſſent πολλῶν. Propterea quod tumultus niſi in multitudine eſſe non poteſt. Quae improviſo aliquo periculo perturbata, *tumere* videtur. Unde Tulliana illa: *tumere negotia*, &: *rerum tumorem.* Ut res indicaret ad tumultum vergentes. Divinus Vates primo Georgicon:

—— ille

—— *ille etiam caecos inſtare tumultus*
Saepe monet, fraudemque & operta tumeſcere bella.

Hinc tumultus. quaſi *tumor multus*. Imitatione Graecae ſolertiae, a qua factum eſt κύδοιμος, propterea quod κύει τὸ οἶδμα. Siquidem illi quoque, res ad tumultum vergentes dicunt οἰδεῖν: ut apud Platonem in Gorgia, οἰδεῖν πόλιν, *tumere civitatem*, apud Herodotum: οἰδέοντα πράγματα, *negotia tumentia*. Unde in Romanam Urbem tranſtulit Cicero. Vocant etiam Graeci *tumultum*; θόρυβον: a clamore & vociferatione. παρὰ τὸ θρόον καὶ ἰὴν βοὴν. *Horrorem* autem alia ratione intra hujus diſputationis ambitum admiſerim, quam livorem, ruboremque. Sunt enim corporis affectiones animi morbum prodentes. Ergo ex metu horror. Quem deſcribit lux Poetarum in IV.

Arrectaeque horrore comae.

Ubi enim opinione impendentis alicujus mali percellitur animus; ſpiritus per univerſam corporis compagem diſperſos diſpalatoſque, veluti ſigno dato revocat ad vitae caſtra, nempe cor: ut eorum praeſidio, ab illa ſaltem ſalutis arce periculum depellat atque propulſet. Quibus ubi extrema corporis deſtituta ſunt, ſubſidet cutis; niſi ubi pili radices agunt. Ibi enim ob materiae denſitatem eminet. Quo fulcro veluti obfirmati pili, ſtantes erectique rigent: retracto ſanguine, cujus irrigatione mollitis radicibus, flacceſcebant. Haud aliter ac ſegetes decumbunt humecto agro; eriguntur autem ubi obduruit. Porro, deficiente ſanguinis fotu, frigus exaſperat cutem, qua denſata pili vibrantur. Iccirco algent quos horror occupat, tremunt. Ex naturae penetralibus Maro:

—— *mihi frigidus horror*
Membra quatit.

Id nimirum eſt quod appellare placuit *tremorem*. Motum ſcilicet ex motibus contrariis; ut explicat Galenus. Corporis item affectionem, ex animi aegritudine metu ſaucii. Cauſſa eadem. Frigus nempe, qui abſceſſu ſanguinis, corporis extrema pervadit: quo liberius graſſante, concutimur. Quod jam a nobis demonſtratum eſt, cum metus naturam, ejuſque affectiones exponeremus. Duplex onomatopoeia, *horror* & *tremor*. Altera a Latinis excogitata, a Graecis altera. Ne vel in hoc oſtentatrici Graeciae, vel induſtriae, vel ingenii ſolertia, cederet Latium. *Horret*. En vocem ipſam horridam atque hiſpidam; aſperante ſono triplici canina; aſperante item ſpiritu. In τρέω tremorem quendam deprehendimus & concuſſum. Inde *tremo*: & τρόμος, Aeolice τρόμος. Unde *tremor*. qui tamen, certis finibus continetur. Nam ſi vehementius concutiatur corpus: af-

fectus ille dicitur *trepidatio*. Quum tremor ita nos occupat, ut vix conſiſtere valeamus. Itaque definitur a me *trepidatio*: *Metus cum gravi corporis concuſſione*. Id nempe eſt quod ſcribit Ariſtoteles Topicorum IV. τοὺς ἀγωνιῶντας σκαίρειν τοῖς ποσί. *Trepidantes, ſalientium more, crebro terram ferire.* Vacillante videlicet corpore, ac veluti marceſcente, nervorum congelatione. Hinc affectioni nomen, *trepidatio*. Quaſi *terripedatio*. ut *tripudium*, quaſi *terripudium*. Vetus fuit verbum *pedare*: unde *pedatus* apud Catonem & Plautum; *repedare* apud Pacuvium & Lucilium. Placet viris eruditis id ipſum eſſe quod Graeci vocant ἀγωνίαν. Quam Ariſtoteles in *Problem.* ait eſſe timorem illum, quo percellimur opus aliquod aggreſſuri. Definitur a Stoïcis: φόβος ἥττης. *metus adverſae fortunae in certamine*. Deſcribit hanc Maro illo verſu:

Frigidus Arcadibus coit in praecordia ſanguis.

Hinc apud Homerum dicitur Priamus exhorruiſſe, cum Alexander ad ſingulare certamen cum Menelao adigeretur. Alii exponunt φόβον ἀποτυχίας, *metum infelicis eventus*. Quo in certamen deſcenſuri maxime corripiuntur. Unde nomen τῇ ἀγωνίᾳ. Infenſior eſt *conſternatio*. Trepidatio namque corpus tantum concutit, ac veluti arietat. *Conſternatio* autem dejicit, deturbat, labefactat. Eſto igitur *conſternatio*: *Metus ſtatu dejiciens corpus.* In qua aegritudine ſignificanda Graecis ſumus longe feliciores. Carent enim illi vocabulo, quo hujus vim aſſequantur. Summa eſſet omnium perturbationum; quas creat metus, conſternatio; niſi atrociſſimam haberemus corporis animique noſtri labem, *exanimationem*. Nam caeteris perturbationibus ita afficimur, ut animo tamen ſimus ſuperſtite atque excubante. *Exanimatione* autem & animo concidimus & corpore, ſpe atque conſiliis abjectis. Eſt namque *exanimatio*: *Metus cum animi deliquio.* Amittitur enim vis animi. Qua intercepta, ac veluti extincta, ruit corpus. Id propterea accidit, quod ſanguis venas permeans inſultu ac morſu frigoris obtorpeſcit, ac congelaſcit. Quo concreto ſpiritus cohibentur, naturaeque officiis circumventis, univerſa hominis machina collabaſcit. Quippe αἵματος φλεβῶντος στάσιες, λειποθυμίη. Ut eſt apud Hippocratem in VI. *de Morbis Popularibus*. Ergo caeteri metus incurſus longe ſunt mitiores, ac veluti gradus ad hanc perniciem. Nam pigritia corpus tantum hebetat, pudor rubore ſuffundit, timor decolorat, horror exaſperat, tremor concutit, trepidatio quaſſat, dejicit conſternatio. Exanimatio autem, & animum vaſtat, & corpus. M. Tullius cum hanc aegritudinem enucleandam ſibi propoſuiſſet; aſſignato gradu, ejus naturam praetermiſit. Definit enim exanimationem: *Metum ſubſequentem, & quaſi comitem pavoris.* Quod, quid eſt aliud quam ejus ſedem prodere, naturam autem reticere? Nec verum eſt eam ſubſequi pavorem. Multum eſt enim intervalli pavorem inter exanimationemque. Nam pavorem horror conſequitur, horrorem tremor,

hunc

hunc trepidatio, trepidationem autem conſternatio, & hanc denique exanimatio. Prius eſt enim pavere, ſeu metu pulſari, deinde horrere, poſtea concuti, quaſſari, proſterni, ac denique exanimari.

Univerſis perturbationibus expoſitis, quibus, rerum humanarum metu, per varia naturae ludibria, conficitur animus ac verberatur; ſupereſt, ut gradum ad illam faciamus, qua metu deorum immortalium tangimur. quam Graeci vocant δεισιδαιμονίαν: Stoici autem definiunt: φόβον θεῶν καὶ δαιμόνων. *Metum deorum ac daemonum.* Latine appellabo *Religionem.* Poeta octavo Aeneidos:

Jam tum relligio pavidos terrebat agreſtes
Dira loci.

ubi *dira religio* eſt δεισιδαιμονία. Horror nempe, qui nos quaſi *religatos* tenet. Unde *religioni* nomen. Tametſi apud Stoicos pro inani tantum ac ſuperſtitioſo deorum metu uſurpatam hanc vocem reperimus. Itaque δεισιδαιμονίαν mediam conſtituunt inter εὐσέβειαν & ἀθεότητα.

Hactenus concitatos turbidoſque contracti animi motus expoſuimus; quidque ad unumquemque pertineat, ſagaci ſubtilique diſquiſitione declaravimus. Nunc ad motus animi ſeſe efferentis exſultantiſque convertatur oratio. Quandoquidem illi quoque ſunt inter παθήματα. Turbant enim animum atque a coeleſti illa tranquillitate dejiciunt: perinde ac mare, quod non minus exaſperant ſecundi fluctus, quam adverſi. Harum igitur geſtientis Animi Affectionum gemina radix eſt atque origo, voluptas & libido. Utraque enim efferimur inſolentius. Opinione boni praeſentis, voluptate; futuri autem, libidine. Pandamus igitur huic quoque pelago luſtrando vela, & voluptatis ſinus circumnavigemus. Non illam dico illecebroſam & blandam, ac infamiae ſubjectam, quae jocundo motu ſenſus titillat delinitque; ſed alteram innocentem, illapſu ſuo animum quadam jocunditate irrigantem, ac perfundentem. Utramque appellant Graeci ἡδονήν: & illam in qua ſenſus haerent, & illam, qua animus effertur. Cauſſa eadem. παρὰ τὸ ἥδειν, a *ſuavitate*, & *oblectatione.* Igitur definitur *voluptas* a Zenonis porticu: ἄλογος ἔπαρσις ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν. Quod in ſecundo *de Finibus* vertit Cicero: *Sublationem animi ſine ratione opinantis ſe magno bono frui.* Ubi vere & ſapienter additum eſt. τὸ δοκοῦν. Quandoquidem ἡδονὴ πολλάκις οὐ μετὰ δόξης ὀρθῆς, ἀλλὰ μετὰ ψεύδους ἡμῖν γίγνεται. ut divine Plato in Philebo. Illud minus ex Graeciae dignitate, quod uno eodemque vocabulo utramque voluptatem circumſcripſerint: invidioſam alteram ac turpem: quaeque nullum habet cum virtute commercium. Jocundum nempe illum motum, quo ſenſus deliniti efferuntur ac geſtiunt. Alteram liberalem & honeſtam, qua animus innocenti quadam jocunditate perfunditur. Quas inter tantum intereſt, quantum inter animum & corpus. Ut mirari ſubeat temeritatem inſcitiamque loquendi. Cur enim animi voluptatem

a cor-

Digitized by Google

a corporis non disjungant, cum in dolore tam diligenter praeſtiterint? Fortaſſe quod in rebus aſperis ſolertiores ſumus quam in ſecundis. *Voluptatis* nomen eadem forma cuſum eſt a Latinis, qua *ſimultatis*, *facultatis.* Nam ut a *ſimul* eſt *ſimultas*; *a facul facultas*; tertia vocali exciſa; ſic *voluptas* a *volup*. Qua voce uſi ſunt Aſinius Plautus, & Q. Ennius Annali VII. Ex hac geſtientis animi elatione variae emergunt Animi Affectiones & *ἀῤῥωστήματα.* Hilaritas nempe, oblectatio, gaudium, laetitia, delectatio, exſultatio, cachinnatio, jactantia, aſinenuſmus, alacritas, goëtia, malevolentia. *Alacritatem* inter voluptarias animi commotiones recenſere vix audeam. Tam enim abeſt ut turbidum aliquem illius tumorem indicet; ut coeleſtem potius compoſiti placidique animi tranquillitatem oſtendat. Itaque ſapientem hilarum eſſe decet, voluptate tangi non decet. Eſt enim *hilaritas*, jucunda quaedam oris feſtivitas. primus ad laetitiam gradus. Ea ſiquidem vultus contractionem laxat, moeroreque deterſo ad laetitiam componitur. Vocabulo ab iis deſumpto, qui nobis ſunt propitii. Id enim ſignificat ἱλᾶν. Unde ἱλαρός. Si effuſi, opinione boni praeſentis, ſpiritus, foras erumpant, ut animi motus prodatur; affectus ille dicitur *laetitia.* quam definio: *Animi voluptatem cum manifeſta ſignificatione.* Fit enim in laetitia animi effuſio, ut in moerore contractio. Dicam accuratius. Spiritus illi, quos opinio boni alicujus exciverat, animique conſtantia, rationiſque imperium, intra gaudii ſepta retinuerat; laetitia non cohibente, liberius vagantur. Perinde ac milites, quos ſecuritas diſpalat, metus contrahit. Quin etiam natura, humanae levitatis vitio tacta, effertur rebus ſecundis, dejicitur adverſis. Hinc illa animi elatio ac tumor in laetitia, ſpirituumque effuſio atque diſcurſus. Eſt enim res inquieta felicitas. Definitur affectio iſthaec a M. Tullio Tuſculanarum IV. *Opinio recens boni praeſentis, in quo efferri rectum eſſe videatur.* Parum diligenter, ne dicam inepte. Diffunditur enim per univerſos voluptatis gradus animi elatio. Iccirco voluptatem ipſe per *animi ſublationem* expreſſit. Oportebat igitur, ut elationis modum appinxiſſet: quando in aliis remiſſior, in aliis concitatior deprehenditur. *Laetitiae* nomen a motione illa ductum, qua declinato exitio animus exſultat. Λαῖτος enim *incolumem* notat. Sequitur *delectatio*, quae a Chryſippo, in eo quem ſcripſit ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ, definitur: ἡδονὴ δι᾽ ὤτων κατακηλοῦσα. Ab Andronico vero Rhodio: ἡδονὴ δι᾽ ἀκοῆς κατακηλοῦσα. *Voluptas ſuavitate auditus animum deliniens.* ut vertit Cicero. Ubi *delectationis* nomen intelligo τὴν κήλησιν. Qua voce ſignificatur id genus delinimenti quo mulcentur aures. Quod conſtat, vel oratione, vel concentu, vel harmonia. Caeterorum ſenſuum affectiones, quibus animus aeque perfunditur, proprium nomen non habent. Quod equidem Graecorum ſapientiae facile adſcribo. Solus enim auditus inter omnes ſenſus innocentem habet voluptatem, honeſtam, liberalem. Caeterorum oblectamenta vel turpitudine ſordent, vel brutorum communione vileſcunt.

ſcunt. Adde, ſolum illum diſciplinarum eſſe ſatellitem, ac veluti miniſtrum. Ejus enim ope atque adjumento & docemur, & diſcimus. Apud Romanos, ad haec perſpicienda minus ſolertes, omnes aeque ſenſuum illecebrae appellatione carent. Quas uno *delectationis* nomine comprehendunt, per omnia ſenſuum delinimenta circumfuſo. Itaque, quum delectationem definiunt per voluptatem ſuavitate auditus animum delinientem; id ipſum intelligas velim de viſu, tactu, odoratu, guſtatu. Ab antiquo *lacio* eſt apud Titinnium *delicere*. Ab hoc *delecto*. Unde *delectatio*. Si animus nimia voluptate perfuſus, commovetur vehementius, ita ut corpus ipſum inani quadam levitate temere geſtiat; affectionem illam appellabo *exultationem*. Eſto igitur *exultatio*: *Voluptas immodice geſtiens*. Quippe ut in triſtitia, opinione mali praeſentis contrahuntur ſpiritus ac torpent; ita in laetitia, opinione boni praeſentis efferuntur ac geſtiunt. Perque univerſam corporis noſtri compagem, veluti ſigno dato, exſultanter effuſi, indecoram illam efficiunt atque impotentem jactationem, non coercente ratione effrenes illos ac turbulentos incurſus. Quod in vitiis maxime numeratur. eſt enim levitatis indicium. In hac aegritudine exprimenda, habemus Latium Athenis ipſis Atticis locupletius. Carent enim illae vocabulo, quo hujus vim & ἐνέργειαν complectantur. Nam ἀναπήδησις, ἔξαλσις, corporis motum ſignificant, non autem elati animi motionem. *Exultatio* vero, & morbi cauſſam prae ſe fert, & morbum ipſum. cauſſam[1], *ex*: morbum, *ſaltatio*. Stoicos inertes! quibus in mentem non venerit ſerum illud ἀγαλλιάσμα. In quo etiam inſolentior ille ſpirituum exſultus? ἄγαν ἄλλομαι. Quod ſi, ratione moderante, movetur animus placide atque conſtanter, motus ille dicitur *gaudium*. Quod a me definitur: *Ratione temperata voluptas*. Eſt enim Stoicis; εὔλογος ἔπαρσις. Errat igitur Scaliger quum *gaudium* definit, voluptatem facientem effuſis ſpiritibus animum ſeſe efferentem. Nam levis illa & geſtuoſa animi elatio, laetitia dicitur. Profuſam hilaritatem vocat Tullius. *Topicorum* auctor in ſecundo, exponit εὐφροσύνην, affectum prudentia temperatum. χαρὰν vero, recentem animae elationem, atque effuſionem. Ergo illi εὐφροσύνη *gaudium* eſt. χαρὰ autem laetitia. Iccirco ajunt Stoici, cadere in virum ſapientem gaudium. Graecum eſt γαθεῖν. Unde noſtrum *gaudere*. adſcito υ more Aeolum. Graecis *gaudium* eſt χαρὰ, a χαίρω, quod *gaudere* ſignificat. Hoc autem παρὰ τὸ χέειν καὶ ῥέειν. *ab effuſione ſpirituum & affluxu*. Ut eſt apud Platonem in Cratylo. Primam animi converſionem ad voluptatem appellabo *oblectationem*; Graeci vocant τέρψιν, definiuntque: προτροπὴν τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ ἀνειμένον, *inclinationem animi ad remiſſionem*. Quaſi dicas, animi converſionem. Quod nomen ipſum oſtendit. τέρψις, quaſi τρέψις. Iccirco nullum viſum eſt *oblectationis* vocabulo, huic motui exprimendo accommodatius. Quum enim *oblectamur*, duo nobis accidunt: In contrariam affectionem convertimur.

timur. quod denotat praepoſitio *ob*; & in fraudem inducimur. quod ſignificat *lactandi* verbum. Cujus primitivum fuit *lacere*, decipiendo inducere, in fraudem impellere. A *lacio*, *lacto*. Unde *oblecto*, & *oblectatio*. Turpiſſima in hoc genere *cachinnatio*, ſive riſus diſſolutior, impotens & laſcivior. quam definio: *Voluptatem cum riſu profuſiore.* Allatrabunt mihi aliqui fortaſſe, cachinnationem non eſſe voluptatis πάθημα, ſed animi effuſionis, & ſubſultantium ſpirituum indicium. ut in dolore *lamentationem*, *trepidationem* in metu. Quae non tam inter aegritudines videntur recenſendae, quam inter aegritudinum effectus. Qui haec objiciunt, ollas profecto mihi videntur lippire, nec affectionum naturam ullatenus habere perſpectam. Nam etſi verum eſt, cachinnationem, lamentationem, trepidationem, quoſdam eſſe affectionum indices; voluptatis nempe, doloris, metus; ſignificant tamen certum affectionis gradum intentionemque, ex quibus illa oritur diſſimilitudo, quam Graeci vocant διαφοράν, Latini differentiam. Itaque quum cachinnationem audio, concitatiorem in eo voluptatis motum deprehendo, quam cum gaudio tantum perfundimur, vel remittimur oblectatione, vel laetitia efferimur, vel delectatione delinimur. Quam ob rem, & lamentationem, & trepidationem, inter animi quoque morbos numerant Stoici. Quorum ego exemplo, cachinnationem. Graeca vocis origo, καγχάζω. detrito γ. A ſonitu vocis diſſono & obſtrepero. Unde morbi nomen καγχασμός. Voluptati quoque ſubjiciunt *jactationem*. Quae definitur a Tullio: *Voluptas geſtiens, & ſe efferens inſolentius.* Ut eam intelligas jactationem, quae ad Thraſones pertinet, & Pyrgopolinices: inanem profecto, ſordidam, ventoſam, & plane indignam homine liberali, & magnanimo. Hanc animi aegritudinem Latini modo *jactationem* appellant, modo *jactantiam*. Vel propterea quod illa afflati, rerum inanium more jactantur; vel quod importuniſſime deblaterando, eadem geſta eaſdemque virtutes identidem effutiunt ac repetunt. Id enim ſignificat *jactare*. Poeta de Corydone:

—— ibi haec incondita ſolus
Montibus & ſylvis ſtudio jactabat inani.

Graeci vocant ἀλαζονίαν. ab α epitatico & λάζομαι. Quos enim illa peſtis invaſit ἀλάζονται, *nimium ſibi arrogant.* Inter voluptatis ſupellectilem numerant quoque τὸν ἀσμενισμόν. Sed quid eſt *aſmeniſmus*? definiunt ἡδονὴν ἐπὶ ἀπροσδοκήτοις. *Voluptatem de nec opinatis.* Cimmeriae tenebrae. Qui Graece ſciunt; illa vocant ἀπροσδόκητα, quae eveniunt vel inexſpectata, vel praeter opinionem. At haec eadem ſi boni alicujus ſpeciem prae ſe ferant; per omnes voluptatis motiones verſare animum poſſunt atque traducere. Nam ſi inopinato aliquo bono tactus, inclinet ille ad remiſſionem; affectio

tio illa dicitur *oblectatio*; ſi moveatur placide atque conſtanter, *gaudium*; ſi efferatur & geſtiat, *laetitia*. Si ſenſus ſuavitate deliniatur, *delectatio*. Si leviter immoderateque geſtiat, *exultatio*; ſi laſcivius in riſum profuſiorem erumpat, *cachinnatio*; ſi inſolentius ſe efferat, *jactatio*; ſi ob alterius incommoda, *malevolentia*. Quaenam ſunt igitur inopinata illa, quae *aſmeniſmum* a caeteris voluptatis affectibus eximunt atque diſpeſcunt? Equidem aſmeniſmum intelligo eam animi jucunditatem, qua ſumus lubentes, vel, qua lubet aliquid ſacere. *Lubidinitatem* appellavit Laberius. Caeteri *Lubentiam*. Eſto igitur aſmeniſmus Graece, quod Latine *Lubentia*, definiaturque: *Voluptas ex lubenti animo.* At *Lubentia* non eſt ἔπαρσις. Non enim effertur ibi animus; ſed jocunde agit, & ex ſententia. Nec ulla in eo commotio: ſed quaedam, pene dixi alacritatem. Sed plus ſignificat hoc verbum. Accedit enim ad virtutem alacritas. Eſt nempe, *vegeta animi erectio.* Nam quemadmodum premente dolore, vel motu contrahente, jacet animus atque decumbit; ſic alacritate veluti experrectus, viget ſublimis erectuſque. Iccirco definitur a Platone: ἐμφανισμὸς προαιρέσεως πρακτικῆς, *Voluntatis ad agendum propenſae ſignificatio.* Quod verum eſt, ſed minus ad rem noſtram. Nobis enim incedendum eſt via ſcruposiore; ſed quae ducat tamen ad voluptatem. Eſto igitur *alacritas*; *voluptas ad prompte agendum impellens.* Porro *Lubentia* hominis propria. Conſtat enim opinione. *Alacritas* autem etiam belluarum. Itaque laudamus in cane alacritatem venandi, currendi in equo, in philomela canendi. Προθυμίαν vocant Graeci aptiſſimo vocabulo. Quaſi dicas, *animi praeſentiam.* Latini languidius. *Alacrem* enim dixere, vel a membrorum integritate: à *lacerum*: vel expertem lacrymarum: τὸν ἄδακρυν. Sed quo me rapit alacritas dicendi? Contrahamus jam vela, & inhibitis remis agamus navem retrorſus. Dixeram proxime non eſſe lubentiam ἔπαρσιν, ſive elationem; ſed quandam animi jocunditatem, ſine motu, ſine effuſione, ſine tumultu. Lubet me hoc noctis id opuſculum lucubrare. Animo me eſſe lubente profecto ſentio; commotum autem vehementius, voluptatis aliquo pulſu alliſuve, non ſentio: immo contra, animo perquam compoſito atque tranquillo. Nec tamen id ipſum aliquo caret voluptatis ſenſu; quum implicatiſſimos cauſſarum nexus evolvimus, quum operis rationes ex ſententia fluunt, quum nomen noſtrum haud obſcurum fore apud poſteros auguramur. Verum haec extra lubentiae ambitum eſſe, facile contendent. Quandoquidem oriuntur ex opinione alicujus boni, vel praeſentis, vel futuri. At quum lubet ſedere, jocari, currere; quae vera eſt & mera libentia; exhilaramur vel tum quidem, & jocunditate quadam perfundimur. Quod ſatis eſt ad voluptatem. Ἄσμενος *lubentem* ſignificat. Ab ἥδομαι, *jocunditate afficior*, ἧσμαι, unde ἡσμένος, & lenito ſpiritu, retractoque accentu, ἄσμενος. Hinc ἀσμενίζω, & ἀσμενισμός. En aliam apud Stoi-

coſ voluptatis fibram. γοητείαν. Quo nomine cave intelligas deteſtabilem illam exſecrandamque ciendis manibus, evocandiſque defunctorum umbris, excogitatam artem. Sed illam, quae a praeſtigiatoribus, vel manuum agilitate, vel quocumque alio commento, praeſtringitur, & eluditur acies oculorum, cum voluptate quadam & oblectamento. *Praeſtigias* vocant Latini. Tametſi id nomen fallaciam potius ipſam ſignificat, & offuſam oculis caliginem, quam affectionem inde provenientem. Sunt enim praeſtigiae ἐν τῇ ἐνεργείᾳ. Appellabo igitur hanc animi affectionem (ſi mihi licet per Ciceronianos) *praeſtigiationem.* Sic enim intelligimus τὸ πάθος. ut in obtrectatione, trepidatione, delectatione. Definitur ergo Goëtia; ἡδονὴ δι' ὄψεως κατ' ἀπάτην. *Voluptas oculorum per dolum.* Hebetatur nempe viſus fraude circumventus, & doli ſolertia imponitur ſenſibus: ipſaque rationis acies miraculi novitate obtuſa, haeret anceps & ſtupet. Quo magis appareat animi noſtri levitas, qui ad inſolita quaeque ludibria, meraſque offucias, jactatur indecore atque effertur. Et quaſi aegritudinum inopia laboraretur, nec ſatis eſſent tot averſi a ratione animi motus & turbamenta; per inſidias appetimur, excogitatis per ludum, naturae incognitis voluptatis irritamentis. *Praeſtigiarum* nomen, ab oculorum hebetatione. Id enim ſignificat *praeſtringere.* Graecum γοητεία per initium pro funeſta illa tantum manium evocatione uſurpatum fuit. Iccirco dictum ἀπὸ τῶν γόων, a lugubri illa lamentatione, qua obibant ſepulchra & mortuorum cineres. Poſtea vero temporis translatum fuit ad ludicrum illud, quo praeſtigiatores calcularii (*pilarios* vocavit Latium) oculorum aciem eludunt. Quod crederet vulgus; fieri id nullo modo poſſe abſque incantationis ope atque molimine. Hactenus earum aegritudinum introſpeximus naturam, quae emergunt ex opinione boni alicujus proprii. Una ſupereſt inſenſi animi voluptaria commotio, quam opinio creat alieni mali: humanae ſocietatis teterrima peſtis, animique labes faediſſima. *Malevolentiam* appellavit Tullius. quam definit Tuſculanarum IV. *Voluptatem ex malo alterius ſine emolumento ſuo.* Id ipſum eſt quod Stoici vocant ἐπιχαιρεκακίαν, ſcitiſſimo vocabulo, definiuntque: ἡδονὴν ἐπ' ἀλλοτρίοις κακοῖς. *Voluptatem ex malis alienis.* Andronicus vero Rhodius in ſuo ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ: ἡδονὴν ἐπὶ τοῖς τῶν πέλας ἀτυχήμασι. *Voluptatem ex aliorum infortuniis.* Sed Graecia minus ſolerter. Superavit diligentia Tullius. Non enim ſimul ac alieno exhilaramur inſortunio, illa animi effuſio *malevolentia* dici debet; ſed quum gratis, nulloque noſtro emolumento, exhilaramur. Nam ſi ex alterius calamitate aliquid in nos recidat utilitatis atque compendii; motus ille voluptatis ad alia atque alia animi vitia referendus eſt. Quis enim voluptatem ob deletos hoſtes, ob ſuperatum competitorem, ob rivalem ſpretum, ob inimicum peſſumdatum, appellabit malevolentiam? Nullo igitur propoſito commodo, nulloque inſtigante; ſed ſponte alienis malis exultare, id proprie dicitur *malevolentia.* Quemadmodum

ſponte

ſponte, nulloque emolumento, alterius rebus ſecundis tabeſcere, *invidentia.* Sunt enim morbi affines. Male tamen Ariſtoteles Rhetoricorum ſecundo, nihil intereſſe diſcriminis cenſet inter ἐπιχαιρέκακον & φθονερόν, *malevolum* & *invidum.* Quin & utramque hanc affectionem confundit, dum *invidentiam* definit per voluptatem: ἡδονὴν ἐπ' ἀλλοτρίοις κακοῖς. Ex quo ſequitur, ut *malevolentiam* definire liceat per *aegritudinem*: λύπην ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς. quod magnam affert rerum perturbationem. Quis enim invidum geſtientem vidit? Porro omnia in iis contraria ac diſparata. In invidentia dejicitur animus alienae felicitatis ictu. In malevolentia effertur aliena recreatus calamitate. Invidentia torpemus, exſultamus malevolentia. Invidi eſt avertere oculos, alioque deflectere, inviſique ſibi capitis horrere conſpectum. Malevoli autem in aliena aerumna figere obtutum, inſultare aliorum miſeriis. Itaque invidentia felices refugit, malevolentia inſtat calamitoſis. Eoque ſaevior haec, tetrior, immanior, quo plus habet ſceleris ac turpitudinis ſaevire in afflictos, quam fortunatos odiſſe. Porro illa venenum celat, haec prodit. Cum igitur adeo diſpares ſint inter ſe diſſimileſque, quis unquam dixerit nihil eſſe inter eas diſcriminis? Ergo id forte ſcribit Ariſtoteles, oriri utramque ab eadem cauſſa: animo ſcilicet inimico atque infenſo. quod verum quidem eſt. Sed par cauſſa diſpares ſaepenumero parit effectus. Pavor enim & pudor eandem habent cauſſam, metum. effectu tamen longe diſſimili. Quandoquidem in pavore pallemus, erubeſcimus in pudore. Sic *libido* & odium creat, & deſiderium. Eſt enim illud *libido puniendi*; hoc autem *libido potiundi.* Ergo diſpar illa animi affectio, aegritudinum conſtituit differentiam, quam inter invidum eſſe & malevolum, abunde a nobis oſtenſum eſt. aegreſcit enim alter, alter vero voluptate perfunditur. Affectio malevolentiae contraria, dicitur *miſericordia*; ut invidiae, *benevolentia.* Illa malis alienis ſe crucians, haec gaudens bonis. Duae vero letales, maximamque afferentes perniciem, invidia ac malevolentia. Illa bonis alienis tabeſcens, haec malis exſultans. Id appellavit lux Poetarum in VI. *mala gaudia.* quicquid nobis obblaterent.

—— & mala mentis
Gaudia.

Quibus verbis nihil excogitari poteſt luculentius ad exprimendum ἐπιχαιρεκακίας vocabulum. Habes in eo *gaudium*: χαίρειν. *malum*: κακία. mentis ſtudium intentionemque: ἐπί. Igitur *mala mentis gaudia*, proprie ἐπιχαιρεκακία. Latine *malevolentia.* Inepte utrumque. Neque enim gaudium mali eſſe poteſt, neque voluntas. Quando quidem utraque haec affectio temperatur ratione. Sed vulgi inſcitia commiſſum eſt, ut cum male vel-

 lent

lent cuiquam, id appellarent *malevolentiam*. Niſi malis id factum imitatione Graeci vocabuli, quod eodem vitio laborat.

Supereſt aegritudo omnium teterrima, *Libido*, ſive *Cupiditas*.

CLAUDIANUS.

— *Felicibus inde*
Ingeniis aperitur iter.

ORA.

ORATIO
PRO
CREPITU VENTRIS
HABITA
AD PATRES CREPITANTES
AB E. M. E. A. D.

Digitized by Google

ORATIO

PRO CREPITU VENTRIS

Ad Patres Crepitantes.

CUM ſemper Crepitum Ventris ab urbe exſulantem & profugum, atque a conſortio & hominum conſuetudine ejectum expulſumque, aegerrime tulerim; hoc praecipue tempore, *P. Crepitantes*, in quo ὀσπριοφαγίαν τεσσαρακοστὴν de more celebramus, & gravius viſum eſt, & Reipublicae incolumitati pernicioſius. Quid enim tam acerbum, tam deplorandum, ac ne oculis quidem ferreis aſpiciendum, quam delicias populi, publicae libertatis conſervatorem, vel, quod dicere vereor: dicam tamen; ſalutis aram, ab urbe, a Republica, ab hominum conventu eliminaſſe, exploſiſſe, exſibilaſſe? Aliis in urbe peſtibus graſſari impune licet; optimo civi, atque optime quidem de ſingulis merito, patria perfrui aura non licet. Siquidem eo inſaniae atque vecordiae hominum devenit audacia, ut niſi vobis, *P. Crepitantes*, aut cura aliqua Crepitus conſervandi, aut libido fuiſſet; jam de ejus nomine vel incolumitate actum videretur. Rem ſane omnium difficillimam agnoſco, ea quae communi hominum arbitratu atque ſententia inveterata ſunt, vel funditus evellere, vel alio, quam infixa mentibus opinio permittit, detorquere. Sed cum ſaepe vel ignorantia, vel caeco eorum qui ſuggerunt livore, ſententiae huc illuc facile diſtrahantur; ingentem animo fiduciam haud temere concepi, a me, ſi receptam vulgo de Crepitu opinionem diluerim ac debellarim, revocatum iri ac reſtitutum. Quod haud equidem ambigo mihi ex animi ſententia eventurum, ſi ejus ortum, educationem, liberalium diſciplinarum peritiam, animi dotes, virtutis ſplendorem, dignitatem, auctoritatem, reique qua publicae, qua privatae utilitatem demonſtraro. Nec non male feriatorum capitum calumnias, & convitia in eum jacta veritate duce ac fortuna comite diſſipavero. Ac primum, P.

C. de ejus antiquitate mihi dicendum judico. Crepitum, quis tam rationis expers, tam plumbeus eſſe poſſit, qui non origine, hominis aequalem fateatur? Statim enim ac ſupremus rerum conditor vitalem illum ſpiritum inanimi atque inerti moli inſufflavit, virtuſque illa infuſa, naturalia munia exercere occoepit, quis credat, munus illud tantopere neceſſarium, aera incluſum atque interceptum, naturaeque ipſi adeo perniciosum, foras ejectandi, vel ignoraſſe, vel omiſiſſe? Praeſertim vero cum ipſe humani exordii parens, & ruboris & urbanitatis inſcius, nec illum exſultantem ac erumpere geſtientem, vel compreſſerit, vel jugularit. Sermone antiquiorem fuiſſe, priuſque Crepitum invaluiſſe, quam verba homines proferrent, vel ex Ariſtophanis Ranis addiſcere poſſumus, quando nihil ſciebant, niſi

Προσπαρδεῖν γ' ἐς τὸ στόμα, καὶ μυθῶσαι τὸν ξύνιτον (a)

Quod ad genus attinet, haud obſcurae conditionis parentes ſortitus eſt. Mitto eorum nugas, qui a Jove ſtercoreo, ſive (ut cum Orpheo) εἰλυμένῳ κόπρῳ (b) originem ducere arbitrantur. Parentes quidem habuiſſe, tum apud omnes auctoritate, tum generis ſplendore ac nobilitate praeſtantes; omnibus in confeſſo eſt: quamvis & nonnihil ii qui nobis tradiderunt, vel aberrent, vel diſcrepent. Ariſtophanes quidem in *Pluto* pultis filium facit; nam cum dixiſſet:

Κἀγὼ τότ' ἤδη τῆς ἀθάρης πολλὴν ἔφλων, (c)

Subjungit poſtea: (d)

——— ——— μέγα πάνυ
Ἀπέπαρδον. ἡ γαστὴρ γὰρ ἐπεφύσητό μου.

Si Chamaeleonti Pontico poetae fides adhibenda, Fabae filium appellabimus, qui refert Aſinum cum quendam fabas comedentem aſpexiſſet, adeo illarum deſiderio affectum fuiſſe, ut ad crepitus ejectandos provocaretur. Telemachus etiam Acharnenſis ut illos in numerato haberet, diuturno fabarum alimento confovebat. Rapis Diphilus Siphnius medicus honorem hunc tribuit. Si Zenonem Stoicorum Principem audire velimus, Lupinorum filium reperiemus, qui ut eam quam de Crepitus libertate legem promulgaverat, reapſe ſtatueret atque obfirmaret, iiſdem veſci conſueverat. Ego tamen ne tot tantorumque virorum auctoritati adverſari videar;

(a) *In os oppedere, & merda ſodalem foedare.*
(b) *fimo delibuto.*
(c) *Ego tum bonam partem pultis abſorbſi.*
(d) ——— ——— *Mirum in modum*
Pepedi: nam venter meus intumuerat.

Digitized by Google

videar; ejus parentes haud temere appellare audeam allia, cepe, lupinos, fabas, rapa, pultem, aliaque id genus πνευματικά.

Habetis genus P. C. nobiliſſimamque tanti herois proſapiam intuemini, ut ſi qua labes nequam fortaſſis hominum perfidia atque improbitate in honeſtiſſimam familiam irrepſiſſet, judicii noſtri ſpongia penitus abſtergatur. Nam quod aliqui objiciunt de Crepitu illo polentario, ex eadem familia, qui a Plauto ignominioſe, ut ipſi arbitrantur, in theatrum adductus eſt, quum *Curculio* ſua ageretur; plenum quidem dedecoris & probri videri poſſet; niſi id ipſum olim feciſſent Cypriorum Reges in apparatiſſima illa Alexandri Magni pompa in Phoeniciam regreſſi. (teſtante Plutarcho.) Et Nero atque Heliogabalus Impp. aliique principes viri. Quid? Nonne Auguſtus aliquando reſpondit, *immunes verberum hiſtriones?* Quin & Hiſtrioniam non fuiſſe pudori in Graecia, Livius tradidit. Quid? in Graecia? immo nec uſquam gentium qui in ſcenam prodibant olim inter turpes habitos, Macrobius in Coenis comprobavit. At demus obſcuros eſſe, & Cenſoria nota inuſtos. Illi ſane ignominiae & dedecoris nota urendi, qui ultro in ſcenam ſe ſiſterent, ac Hiſtrionicam artem atque inſtitutum ſectarentur: non vero Reus noſter, qui attractus, & quaſi per vim in ſcenam detruſus a ſpurciſſimae conditionis homine, helluone, gurgite, menſarum aſſecla, & ſcurra e trivio, paraſito ſcilicet Curculione.

Illa difficilis admodum eſt, tantopere exagitata quaeſtio, cujuſnam ſit ille coloris, qua facie, qua corporis habitudine. Quae ut diluerentur, gallus gallinaceus advocari oporteret, qui . . . quanto magis hunc, qui craſſiſſimo nidore (abſit. verbo invidia) praetextatus incedit. Nihilominus, ſi in re adeo perplexa vel conjecturis uti licet; corporis ſtatura macilentum eſſe & gracilem, vel ex anguſtiſſima arctiſſimaque propriae domus janua, qua ſibi exitus patet, intelligere poſſumus. Cujus rei teſtem accerſire profecto poſſem Catullum feſtiviſſimum ſcurram, ac naſutiſſimum ſannionem, qui acutiſſima illa qua pollebat oculorum acie, videre potuit

Subtile & leve peditum Libonis.

O Veronenſium beatiſſimum, qui tantum heroa de facie noſcere meruit! Haud nobis, vili popello, & inglorio ita contigit. Quid? nobis? immo nec mortalium ulli poſt hominum memoriam tantus honos a Diis tributus perhibetur.

Ejus idioma ſive linguam P. C. omnes audivimus, intellexit nemo. Ubicumque enim terrarum illum audiveris, exotica dialecto, atque ab hominum captu penitus remota, loquentem admirabere. Streptiadem tantummodo Ariſtophanaeum, quocum ille familiariſſime verſabatur, ex diuturno frequentiſſimoque uſu atque colloquio, vel prorſus intellexiſſe,

 vel

vel aſſequutum pene judicavero. Ait enim in *Nubibus*: (*a*)

> Χ' ὥσπερ βροντὴ τὸ ζωμίδιον παταγεῖ. καὶ δεινὰ κέκραγεν.
> Ἀτρέμας πρῶτον, παππὰξ. κᾆπειτ' ἐπάγει παπαππάξ.
> Χ' ὅταν χέζω κομιδῆ, βροντᾷ παπαπαππάξ.

Quae quidem verba non apud fungos aliquos aut bardos Strepſiades protulit, ſed coram ſapientiſſimo illo Socrate. Habemus igitur P. C. ſuam Crepitui dialectum & loquendi normam prorſus ineſſe; ut falſo qui invidiam illi apud omnes conflare magnopere ſtudent, tam arguti Rei incomptam garrulitatem, torporemque nobis objiciant. Obblaterent nunc P. C. obganniant qui Crepitus hebitudinem & blaeſum obtuſumque linguae torporem graviſſimis verborum protelis inſectantur. Loquitur ille me hercule, immo triplici ſermonis dialecto utitur. Nam aliquando *pappax*, qui adultiore ſunt aetate *papappax*, qui virili *papapappax*.

Haud parvum negotium faceſſere arbitror P. C. ad cauſam Rei noſtri tuendam; & honeſtam, & pudicam ejuſdem educationem, moreſque educationi ipſi animi integritate reſpondentes. Non enim in mediis civilium negotiorum tumultibus & faſtu, ſed in seceſſu, & remota ab ambitu aulaeque ſtrepitu ſolitudine, verſari conſuevit ac degere

> *Forumque vitat, & ſuperba civium*
> *Potentiorum limina.*

Noverat enim haud aliter civile odium, caeteraque imminentia diſcrimina tuto declinanda, quam ſi privatam nactus vitam, ſibi potius quam caeteris vivere ſtuderet: atque ita ſe potius (quod portenti inſtar eſt) majorem Reipublicae utilitatem fore allaturum, ſi vitae a ſe actae teſtes procul amoveret, ac civium aures pro viribus declinaret. Hinc enim factum eſt, ut in ſecretioribus aedium receſſibus, in balneis, in privatis cubiculis vitam tranſigat: ac denique ſub ſtragulis, ut Crepitus adoleſcentis Ariſtophanaci, quem Strepſiades fuiſſe ait,

> Ἐν πέντε σισύραις ἐγκεκορδυλημένον. (*b*)

Quid ſi mores ſpectemus? nonne charitate in cives maxima ſemper enituit? Miſſa facio ſingulari benignitate in omnes collata beneficia. Quis enim veſtrum P. C. tam ingrati animi reus videri poſſit, tam beneficiorum immemor, tam deſes, tamque impudica fronte, qui non maxima ejus in vos, in conjuges, in liberos, in familiam, in Rempublicam, in uni-

(*a*) *Et juſculum, uti tonitru, ſtrepit intus: tum fragor editur ingens:*
Primo ſenſim pappax: mox inde infert ſonitum papappax.
Et quando caco, tum demum papapappax.

(*b*) *Quinque ſtragulis involutum.*

univerſum denique hominum genus, merita fateatur? Tam late patent ejus beneficia, ut non gentes modo licet remotiſſimae & barbarae, hujus ſeſe charitate adſtrictae fateantur; ſed & ipſae brutae animantes naturali amore proſequantur. Sus enim audito ventris crepitu, ſtatim accurrit, mox ſtercus exceptura.

At quamvis tanto ſolitudinis capiatur amore; nonnunquam tamen, animi laxandi cauſſa, laetitiae & riſus patiens, immo & auctor, in publicum hominum conſeſſum prodire haud erubeſcit. Ubi inter cachinnos verſatur libere ac diſcurrit, ipſoque riſu apprime delectatur, ab eoque ſaepe evocatus foras erumpit. Quare haud temere arbitror, Democritum, mortalium omnium γελασιμώτατον, in hac Crepituum facultate plurimum valuiſſe.

Libertatis amantiſſimus ſemper extitit, ut Brutus, ut Cicero: nam ſi quando ſervituti, & carceribus mancipatur, nullum non lapidem movet, ut repagulis, vinculis, & compedibus quibus detinetur, ſpretis; laxatiſque poſtibus, dilabatur.

Si Crepitus itidem dotes, & literarum ornamenta proſequi velimus; inveniemus profecto in omni ſcientiarum, ac liberalium diſciplinarum genere inſtructiſſimum. Ac eloquentia quidem plurimum valuiſſe, vel unico exemplo comprobabimus. Cum enim Metrocles Hipparchiae frater, ac Theophraſti diſcipulus, aliquando meditaretur, inter ea neſcio quomodo crepitu ventris emiſſo, adeo erubuit, ut prae animi moerore domi ſe incluſerit, a vita per inediam diſceſſurus. Quod cum Crates accepiſſet, domum ad eum advocatus acceſſit, cum lupinis dedita opera ſe prius ingurgitaſſet. Ac monebat illum verbis, nihil ut gravius in ſe admitteret: quippe portenti ſimile futurum, niſi ſecundum naturam ſpiritus ſecernere liceret. Ad extremum vero ipſe quoque ventris crepitu emiſſo, ſimilitudine facti illum conſolatus, confirmavit. Ex eo tempore ipſum audivit, atque in philoſophia plurimum profecit. O linguam diſertiſſimam facundiſſimamque! O facinus, dignum me hercule quod immortalis gloria proſequatur! Noverat profecto Crates, ejus verba nullius ponderis futura, niſi potentiſſimam Crepitus facundiam tantae rei comitem adſciſceret. Quis ambigat, egregium Philoſophum ſe graviſſimo ſententiarum robore praemuniſſe, tantum negotium aggreſſurum; incaſſum tamen, niſi orationi languidae atque enervi ſuppetias Crepitus iviſſet. Perſuaſit nempe unico verbo, quod Crates vaſtiſſimo ſententiarum ambitu minime potuiſſet.

Muſices itidem peritiſſimum fuiſſe, nemo inficiabitur qui Auguſtini Hipponenſis Antiſtitis libros *de Civitate* legerit. ubi ait: *Nonnullos ab imo ſine paedore ullo ita numeroſos pro arbitrio ſonitus edere, ut ex illa etiam parte cantare videantur.* Talis fuit Germanus quidam in comitatu Maximiliani Caeſaris & Philippi ejus filii, cum in Hiſpaniam adveniſſent: nec ullum erat carmen, quod non ille Crepitibus podicis redderet. De Turture ab A-

 riſtote-

riſtotele memoriae proditum eſt, dum canit, ventris crepitus frequentiſſime ejectare. Namque illis ἴδιον συμβαίνει τὸ ἀποψοφεῖν. Atque inde origi-nem traxiſſe proverbiolum illud arbitror: *Turtur cantat.* in eos nempe qui ima parte ſonabant. Appoſitiſſime etiam dicitur a Nicarcho πορδὴ τραυλὸν ἱεῖσα μέλος. (*a*)

Omnia haec P. C. nullius eſſent prorſus momenti ad magnum heroa conſtituendum, ſi virtute illa quae mores gubernat, humanarum actionum moderatrice, deſtitueretur. At Reus noſter ita undecumque egregiis animi dotibus, virtutiſque ornamentis ſemper excelluit, ut portenti ſimilis videatur. Primo quidem grati animi exemplar mihi proponitur. Eum quippe qui ipſum libere vagari permittit, nec minimum offendiſſe unquam reperitur; adeo eſt juſtitiae amans, ac memoriae beneficiorum tenax; immo a moleſto tormine, atque inteſtino tumultu, quod ad exitium conjurabat, quaſi Apollo alter ἀλεξίκακος, incolumem defendit.

Quis neſcit Religionem, Virtutum caeterarum ſtirpem atque parentem, in Crepitu noſtro in primis commendandam? Telemachus Acharnenſis quo eum in promptu haberet, gratiſſimo alimento confovebat; fabae nempe olla diuturna, qua vitae curriculum tranſigebat; haud alia ſcilicet de cauſa, niſi ut anniverſariam τῶν πυανεψιῶν ſolennitatem cum Ventris Crepitu celebraret. O religioſum facinus! O pium! Sed quid Telemachum dico? Athenae ipſae Atticae nulla in Apollinis honorem thymiamata, aroma nullum tanto numini vel gratius, vel acceptius excogitare potuerunt, quam ſuaviſſimum Crepitus odorem. Quare ſeveriſſima religionis lege cautum fuit, ne alio alimenti genere quam leguminibus victitarent.

Unde & Crepitus frugalitas conſpicienda ſe offert: cum vilibus atque abjectiſſimis quibuſqam contentus, alliis, lupinis, rapis, cepe, faſeolis, aliiſque id genus praecipue gaudeat ac nutriatur; luxu autem & opulentia vel pereat, vel langueat, roburque amittat: unde fit ut lautitias penitus aſpernetur.

At quo Reus noſter aequi rectique tenacior eſt, ac jus ſuum unicuique tribuendi; eo injuriarum vindex & acrior & ſeverior. Eos ſiquidem qui comprimere, fraenare, & exire conantem fruſtrare ſolent ac decipere, tanto proſequitur odio, tam vindictae & caedis avidus laceſſit & torquet, ut ad internecionem uſque deſaeviat. Cujus rei quia nec pauca nec obſcura exſtant exempla P. C. ſatius me moleſtiae & faſtidio veſtro facturum exiſtimavi, ſi ea ſilentio praetermitterem. Quod ſi mitius agat, leniori quodam poenarum genere de injuria ſibi illata vindictam ſumit. Nam cum aliqui diu ipſum compreſſerint, atque exire reluctantem foribus clauſis detinuerint, ipſique pugilice invadenti feliciter obſtiterint: dum tamen Crepitus vim erumpere geſtientis, atque huc illuc diſcurrentis incurſus evadere

(*a*) *Crepitus balbum melos emittens.*

dere conantes, tantillum fores laxant; vel ab eo commiſſi clam facinoris produntur, vel attracto ſecum involucro conſpurcantur & demerdantur, vel utrumque ſimul. Auctoritatem itidem dignitatemque adeo affectat & ſuſtinet, ut ſi alicui vel irriſioni vel contemptui fuiſſe animadvertat, in furorem quaſi verſus, mirum in modum excandeſcat, dum irriſorem ipſum poena talionis afficiat. Exemplum vobis praebet P. C. mirabile illud facinus, quod a Frederico Dedekindo ita deſcribitur: (*a*)

Miſſus ad externas orator maximus oras
Nuper erat, lingua conſiliiſque valens.
Virgineo in coetu, dominaeque ante ora potentis
Debuit eloquii tela ciere ſui.
Utque in conſpectu dominae data copia fandi,
Sollicitus graviter lumina figit humi.
Jamque ſoluturus facunda viriliter ora,
Ut ſolitum fieri, flectit utrumque genu.
Sed quia ſe nimium miſer incurvabat in auras,
Edidit ingratum ventre crepante ſonum.
Nil tamen hoc facto perterritus, abſque rubore
Proſequitur cauſſae coepta ſevera ſuae.
Diſſimulant omnes crepitum audiviſſe, ſed una,
Non bene quae riſum Virgo tenebat, erat.
Dumque ſibi indulget nimium ridere loquentem,
Ah! male virgineas claudit inepta nates.
Et tenuem ventris crepitum ſubtiliter edit:
Audieris, lyricum dixeris eſſe ſonum.
Tum memor admiſſi Rhetor ſua coepta relinquens,
Virgineum alloquitur verba per iſta chorum:
Pergite ſic ventos ex ordine, pergite Nymphae
Mittere, quos longum continuiſſe nocet.
Inde ubi me rurſum quoque mittere juſſerit ordo,
Officii peragam munia cuncta mei.
Illico virgineas perfuſa rubedine malas
Dejicit ab oculis moeſta puella ſuis.
At reliquae ingenti riſu quatiuntur, & illo
Solvitur actutum concio facta modo.

Videtis P. C. Virginem illam tam procaciter inſultantem atque irridentem, ab eo digniſſimo ſupplicio multatam.

Fortitudinem ejus, virtutem, atque animi praeſtantiam quis non in priva-

(*a*) *Lib.* 3. *c.* 7. *de Simplicitate morum.*

Digitized by Google

privatis rebus expertus eſt? Statim enim ac ſodalem metu trepidantem advertit, quaſi ignaviae illum pudeat, nihil non molitur, ut inertem, vecordem, ac remiſſum ſodalem e veſtigio relinquat, ne & ipſe puſilli atque abjecti animi vitio laborare, pariter videatur. Quod anicula illa Ariſtophanica experta eſt in *Pluto*:

Ὑπὸ τοῦ δέους βδέουσα δριμύτερον γαλῆς. (*a*)

Et ille apud Lucianum (*b*) qui ὑπέβδυλλε ὑπὸ τοῦ δέους. (*c*) Aratum Sicyonium cum inſtante praelio timore percuſſum ac titubantem vidiſſet, deſerere maluit, quam propriae exiſtimationis jacturam pati, teſtante Plutarcho in ejus Vita. Sed haec minoris ſunt momenti P. C. cum & ipſum numen Priapum quod perterritum ob veneficarum quarundam aſpectum vidiſſet, e ſocietate ſua ac contubernio dejecerit; teſtante Horatio:

Nam, diſploſa ſonat quantum veſica, pepedit.

Ejus praeterea in Republica utilitatem agnovit profecto Claudius Imperator, ac civium incolumitatem detrimentum paſſuram, niſi Crepitum Ventris dudum relegatum, civitate iterum Romana donaret, & veluti poſtliminio reſtitueret. Nec reſtitueret modo, ſed publico convivio, atque epulis optatum exciperet: quod diu meditatus fuerat, edicto de ea re concepto, *quo veniam daret flatum Crepitumque Ventris in convivio emittenti.* Qui quidem honor, exſulem per edictum adſciſcendi, ante illum tributus eſt nemini. Sed cum conſultiſſimo Romanorum Imperatori, conceptam pro tanto facinore animo gloriam, extrema dies arripuiſſet; a conſortio & ſocietate hominum ejectus, itidem exſulare coactus eſt, cum maximo humanae ſalutis diſpendio: qui quidem P. C. ſi in viſcera, (ut ita dicam) ac Reipublicae familiaritatem fuiſſet revocatus, nunquam in tot miſerias incidiſſemus. Impulerant nempe rei ac ſalutis publicae parentem & conſervatorem Claudium tot civium clamores ac pericula, quibus conſultum iri, munus praecipuum exiſtimavit. Tam arcte denique ejus neceſſitudine uſus eſt; tam optime in illum fuit affectus, ut prius vocem amiſerit, quam ab ejus conſuetudine, & familiaritate deſciverit, nam teſtante Seneca in Ἀποκολοκυντώσει, *ultima vox ejus inter homines audita eſt, cum majorem ſonitum emiſiſſet illa parte qua facilius loquebatur, & omnia concacavit.* Nonne ipſe eſt aura illa vitalis, qua reſpiramus? aura ſiquidem quam Cephalus venator ſub arbore recubans, tantopere deperibat. Non enim Zephyrum illum flores blandientem, ac caloris aeſtus mulcentem Cephalus

(*a*) *Ex metu pedens quavis fele acerbius.*
(*b*) *In Lexiphane.*
(*c*) *Ex metu viſibat.*

lus invocabat; ſed aërem exercitio atque agitatione ventre conceptum foras avocare, qua precibus, qua blanditiis vehementiſſime ſtudebat; cujus Zelotypia Procris medullitus torquebatur. Quid? reluctamini P. C.? Ambigitisne de Crepitus utilitate? Periculum facite. Retundite ejus impetum, exitum reſerate, praecludite viam. Experiemini, me hercule, vel eo maxime propitio ac ſoſpite hominem indigere. Non de illo tantum intelligo ſtrepero ac vocali, ſed de illo etiam qui tacito ac ſenſim ſubterlabitur. Quis veſtrum P. C. vel unius diei curriculum traducere ſoſpes potuiſſet? Illi conjugum incolumitas, liberorum ſalus, familiae denique indemnitas ac valetudo penitus reſerenda. Multa demum ſunt P. C. quae niſi grati animi indiciis accepta reſeramus, turpiſſimum animi vitium contraxiſſe merito videamur. Quid reſeram tot tantaque commoda, quae ab ipſo in vitae privatae uſus derivari cernuntur?

Vulgatum eſt ex Strepſiade Ariſtophanaeo, feſtiviſſimo ſcurra, in *Nubibus* effatum illud:

Σάλπιγξ ὁ πρωκτὸς ἐστίν. (*a*)

Rogo, P. C. nonne fruſtra eſſet, ac nullius uſus tuba illa, abſque dexterrimo ſuaviſſimoque tibicine Crepitu? Niſi Crepitus inflaſſet, quorſum tuba? Quendam audiſſe vidiſſeque memini gibbum, qui quoties libuerat, adeo in numerato habebat crepitus, ut non ſolum innumeros eorum, vl nulla adhibita, ejectaret; ſed eos canentium more inflecteret, acueret, deprimeretque; ita ut veluti claſſico quodam, aut tuba, lituove, nunc ſignum pugnae daret, nunc receptui caneret, quaſi agmen vel ad certamen impelleret, vel ab hoſtium congreſſu revocaret.

Quid homini utilius P. C. quam victus, atque ejus quaerendi inſtitutum & ratio? Hoc itidem beneficio Reo noſtro quamplurimi ſeſe devinctos fatentur. Cujus rei ſpecimen ut praebeam, exemplum quoddam P. C. ſub hujus ordinis aſpectum proponam. Fuit Antverpiae Tabellio quidam Amſterodamenſis, qui hebdomatim ultro citroque commeabat. Hunc ita expeditum in emittendis bombis iſtis crepitantibus memorant qui aliquando in illius contubernio fuerunt, ut ad quemvis nutum etiam ſonum illum abſque ulla verecundia ederet. Accidit autem ut de vaſe cereviſiae praeſtantioris perſolvendo, paciſceretur cum quodam hac lege, ut qui in adſcenſu turris Marianae, quae ibi altiſſima, plures emitteret crepitus, praemium acciperet. Eunt adſcitis arbitris, & ecce Tabellio in quolibet gradu, qui ſexcenti & viginti tres numerantur, crepitum expedite edebat. Idem in deſcenſu facturus, ſi de altero vaſe decertatum fuiſſet. En, Rei noſtri auxilio neceſſitati ac ſiti ſubventum eſt, quo forſitan ſi deſtitutus

(*a*) *Tuba podex eſt.*

fuiſſet Tabellio, ſiti & aeſtu, rei pecuniariae defectu laboraſſet. Novi quendam mendicum, ferreae frontis hominem, qui haud aliter ac ſi muſicos proferret modulos, iis Muſarum deliciis invitabat, atque ita nimium curioſis pecuniam emungebat. Sunt etiam qui Crepitu noſtro pro flabello uſi memorantur. Vir quidam nobilis cum miniſtri abeſſent, inter prandendum juſſit quendam ſuum contubernalem ſibi ventum facere. At ille: Neſcio id veſtro more. Ergo tuo modo facito, inquit. Igitur ille, elato dextro crure, ventris crepitum edidit. Eo pacto ſe ventum facere ſolere, dicens.

Quodnam P. C. adverſus maleficia, carmina, philtra, amuletum eo praeſentius atque efficacius? Nihil magas, ſtrigas, ſagasque, ac veneficas ita & fugat & terret, quam illius vel ſtrepitus vel ſonus. Teſtes advoco Canidiam & Saganam apud Horatium, quae cum in horto coram Priapo Manes cierent, ac veneficia & incantamenta perficerent, cum Priapus ipſe metu concitus, quaſi veſica diſploſa pepediſſet; illae re infecta

currere in urbem.
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula; cum magno riſuque jocoque videres.

Experientia ac longo ſaeculorum uſu compertum eſt P.C. eos maxime, qui Crepitus contubernio arctaque neceſſitudine uſi ſunt, quique apprime cum eo verſati perhibentur, longiſſimum vitae curriculum exegiſſe. Nam Zeno quidem ille Cyprius, Stoicae ſectae conditor, quique illud decrevit: *Crepitus ſcilicet Ventris, haud aliter quam ructus, liberos eſſe oportere*, ſeptuageſimum ſecundum aetatis annum ſine morbo attigit, diu victurus, niſi, quod corpus lapſu attriviſſet, ſe ipſum ſtrangulaſſet. Crates Cynicus, qui Metroclen item Philoſophum Crepitibus Ventris ſolabatur, ſenio confectus deceſſit. Et quidem Metrocles ipſe Hipparchiae frater, qui inter meditandum averſa illa parte plurimum garriebat, ut tradit Laërtius, mortuus eſt cum ſe ipſum ob ſenectutem ſuffocaſſet.

Jam dudum P. C. actum eſſet de bajulis, aliisque qui onera ultro citroque deportant, niſi Crepitus auxilio reficerentur, atque ad onus ſuſtinendum denuo ſe erigerent.. Xanthias ille Ariſtophanis in *Ranis* oneri profecto ſuccubuiſſet, niſi vocatus ab eo Crepitus, ſuppetias iviſſet. quum dixit:

Μηδ᾽ ὅτι τοσοῦτον ἄχθος ἐπ᾽ ἐμαυτῷ φέρων,
Εἰ μὴ καθαιρήσει τις ἀποπαρδήσομαι. (*a*)

(*a*) *Neque quod tantum onus feram,*
Ut niſi me aliquis jam ſublevet, crepitum emittam.

Petro-

Petronianus Corax mercenarius, cum oneri ferundo ſe imparem agnoſceret, advocato Crepitu, ut laſſitudini vires ſuppeditaret, *tollebat ſubinde altius pedem & ſtrepitu obſcoeno ſimul atque odore viam implebat.* Nec primus ſum P. C. qui de illius utilitate diſſeruerim, cum & id ante me viri famoſi praeſtiterint. Ut fecit olim Symmachus apud Martialem:

Pedere te mallem: namque hoc nec inutile dicit
Symmachus, & riſum res movet iſta ſimul.

Illud denique ſubjungam, quod olim Nicarchus protulit: πορδὴ καὶ σώζει. (a) Ut non immerito, P. C. quod Graeci dicere ſolebant, cum quis ſternutabat: ζεῦ σῶσον; dicere nos potiori jure debeamus cum quis ventris torminibus, atque inteſtinorum volvolo laborarit, πορδὴ σῶσον, (b). Portenti igitur ſimile eſt P. C. nonnullorum odium ac livor, ab eoque animi averſio, qui cum ab illo non niſi beneficiis affecti ſint, quibus devinci magnopere debuiſſent, neſcio quo ſiniſtro Crepitus fato, non ipſum tantum, ſed ejus nomen (pro Dii immortales!) diris devovent, atque aſpernantur, & plusquam Vatiniano odio perſequuntur: vel, ſi ejus nomen proferunt, non niſi honore praefato id faciunt. In qua urbe vivimus? P. C. ubinam gentium ſumus? Flagitium in re eſſe dicunt, flagitium itidem in nomine, ac turpitudinem. Turpiores ipſi, medius fidius, & humanae incolumitatis, libertatisque publicae hoſtes. Tullius, Romanae eloquentiae parens, ac facile princeps, libertatem loquendi verecundiam appellavit: atque eam & ſibi & Zenoni placuiſſe aſſeverat. Stoicorum inſtitutum fuit, ſuo quamque rem nomine appellare: unde illud ejusdem Scholae effatum: ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἐστί. Aſſerebant enim (nec injuria) nihil eſſe obſcoenum, nihil turpe dictu. Inſaniunt igitur, atque ineptiunt iſti Crepitomaſtyges, qui tectis verbis quam apertis eloqui malunt. Stipites iſtos & blennos, quam Stoicos ſequi malimus? ne Di ſirint. Quid etiam de iis dicam, qui cum Ventris Crepitum aequo animo ferant; Viſium tamen, germanum ejus fratrem, immo & uterinum, convitiorum plauſtris onerant, diris devovent, ac maledictorum jaculis confodiunt? ea ſcilicet de cauſa, quod nares potius quam aures percutiat, atque invadat; & tacitus, ſicariorum more, proſerpat; quin adſit contra illum ſe muniendi facultas. βδόλον Graeci illum vocant, ſeu βδεολὸν, ut a ſonoro illo & crepitante diſcernant, cui πορδὴν nomen indidere. Qui haec in Viſio accuſant P. C. haud aliter ſe gerunt, quam qui modeſtiam, ſilentium, taciturnitatem criminantur: quam veteres Philoſophi adeo coluerunt atque amplexi ſunt. O mores! o tempora! in quibus vel ipſa virtus vitio vertitur. Digniſſimum laude facinus, atque reverentiam, urbanitatemque laceſſunt. Quid enim immodeſtius,

(a) *Crepitus ſervat.* (b) *Crepitus ſerva!*

deſtius, impudentius, ingenuo Crepitu eſſet indignius, quam colloquia & ſermonem inter adſtantes collatum atque fluentem repentino aliquo ſtrepitu irreverenter obſidere, ſcurriliter invadere, atque interrumpere? Huncce (pro facinus!) inurbanum appellatis ac ruſticum? immo lepidum atque facetum! Quid tandem ſi illorummet ſententia atque ſuffragio Rei noſtri calumniam vindicavero? Nonne ipſi ejus mores, naturam, vitam, velut impudicam, inhoneſtam, ſordidam, atque inviſam diris omnibus infectantur? Prudentiſſime igitur eorum opinioni obſecundare Viſium mihi videtur, ſi verum eſt illud Biantis effatum: *Apprime decorum illis eſſe ſilentium, quibus indecora impuraque eſſet vita.* Dicebat quidem Pythagoras: *Aut ſile, aut effer meliora ſilentio.* Quid ergo loquatur ille ſilentio commendatius? Quod ſi graveolentiam, ac moleſtum, tetrumque illum flatum nobis objiciant; dicam, e Parthorum eſſe genere, quibus oris graveolentia peculiaris. Vel reſpondere ſane ipſe poſſet quod Euripides olim Decamnicho objicienti ſibi oris graveolentiam ὅτι πολλὰ ἐν αὐτῷ ἀπόῤῥητα ἐγκατεσάπη.

Audaciae ac temeritatis notam incurram profecto P. C. ſi omnes tanti herois laudes proſequi tentavero. Ea quippe fuit apud veteres de eo exiſtimatio, ut nullum ad amicitiam adumbrandam commodius aptiusque ſymbolum vel repererint, vel excogitarint. Unde Martialis:

Nil aliud video, quo te credamus amicum,
Quam quod me coram pedere Criſpe ſoles.

Haud inepte divitiarum quoque ſymbolum veteres conſtituerunt. Unde apud Graecos βδεῖν & πέρδειν pro *opulentiam oſtentare* vel *ſimulare* accipiuntur. Quod confirmatur etiam paroemia illa: νεκρὸς κεῖται βδέων. Intellexit optime Chremylas in *Pluto*, dum de Argyrio Athenienſi viro praedivite ob eximias opes podicis ſolutiſſimi, dixit:

Ἀργύριος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον πέρδεται; (a)

Cum Nicarchus vetus Epigrammatiſtes elogium aliquod Crepitu dignum poſteritati mandare inſtituiſſet, nihil ejus dignitate, magnificentia, auctoritate dignius invenire potuit, quam ut Regi, Regiaeque majeſtati comparaſſet. Sic enim cecinit:

Πορδὴ ἀποκτείνει πολλοὺς ἀδιέξοδος οὖσα.
Πορδὴ καὶ σώζει, τραυλὸν ἰεῖσα μέλος.

Οὐκοῦν

(a) *Nonne Argyrius harum cauſſa* (nempe, divitiarum) *crepitus emittit?*

Οὐκοῦν εἰ σώζει καὶ ἀποκτείνει πάλι πορδὴ,
Τοῖς βασιλεῦσιν ἴσην πορδὴ ἔχει δύναμιν; (a)

Et Cario ille Ariſtophanaeus, cum Deum ſuum ſalutare vellet, dignius numine exiſtimavit quam verbis, Crepitu ſalutare. Ait enim ille:

—— προσιόντος γὰρ αὐτοῦ μέγα πάνυ
Ἀπέπαρδον. (b)

Non judicarunt mortales ſe Ventris Crepitum meritis honoribus proſequutos, niſi ad ſummum dignitatis faſtigium eveherent. Quare Aegyptii omnium ſapientiſſimi ac religioſiſſimi, in Deorum album retulerunt; ipſique aras, templa, ſacrificia, ac pulvinaria ſtatuerunt. Quorum ſi quis vel inteſtinos dolores declinaſſet, vel flatu illo qui in ſalutem conjurabat, opportune emiſſo, imminentem jacturam evaſiſſet, voto in grati animi ſignum emiſſo, tabellam in vernaculi Numinis ſacello, hiſce verbis exaratam appendebat:

CREPITUI. VENTRIS. CONSERVATORI. DEO. PROPITIO.

QUOD. AUXILIO. EIUS. PERICULO. LIBERATUS.

N. N. M. F. BENEFICII. MEMOR. VOTUM. SOLVIT. ET. DE. SUO. P.

Quid referam P. C. viros illuſtres, ac poſteritatis memoria inſignes, qui ab eo, quaſi a nobiliſſima ſtirpe, nomen traxerunt? Inter quos antiquiſſima nobiliſſimaque Pedonum familia, ex qua fuit Pedo Albinovanus, item Pedanius Coſta, Pedanius Secundus, Aſconius Pedianus, Pedius Conſularis, Pedius Blaeſus, Pedius cognomento *Quintus*. L. Peduceus, Sex. Peduceus, M. Juventius Pedo. M. Creperejus. Et alii tum populi tum civitates quae ab eo nomina mutuati ſunt. Herbae item ac frutices, ut γα-

(a) *Et Crepitus multos nequiens erumpere perdit,*
Et ſervat, balbum quando dat ore ſonum.
Ergo ſi jugulat Crepitus, ſervatque ſonando,
Regibus hunc magnis quis neget eſſe parem?

(b) —— *Nam propius cum acceſſiſſet* (Deus),
Mirum in modum pepedi.

γαλεόβδελον, quoniam folia ejus manu trita γαλέης βδόλῳ odore ſuo referunt. Atque ὀνόπερδον herba quam ſi comederint aſini, crepitus reddere dicuntur. Item proverbia ab eo deducta, ut illud: *Non pedo Thus*: *Suus cuique Crepitus bene olet*: *Tuſſis in Crepitu*: *Mortuus pedens*: *Surdo oppedere*: & alia ſi quae ſunt, quae a Crepitu noſtro exordium, atque originem acceperunt.

Quamvis haec omnia magna ſint, Crepitumque noſtrum ſatis poſteritati commendatum relinquant: nihilo minus vel mutila fortuna vel manca alicui forſan videretur, niſi privatae felicitatis aemulos, atque hoſtes fortita quodammodo fuiſſet. Ea ſiquidem eſt P. C. rerum humanarum conditio, ut egregia merita, res eximie geſtae, ac gloria denique, odio ac livore vacua difficile comparentur. Quapropter, neſcio quo fato, P. C. cum Reum noſtrum ſumma devotione ac reverentia proſequi debuiſſent, ea ſunt animi nequitia ac pravitate affecti, ut hoſtili potius ac infeſto animo, omni pudore depoſito, petulantiſſime perſequantur. Illam praecipue calumniam Reo noſtro infligunt, quod adſtantium nares invadat; & quamvis compreſſus, hoſpite (ut dicitur) inſalutato, ſubfugiat ac dilabatur, cum maximo cuſtodis rubore. Unde erronis etiam & vagabundi notam impingunt, quod ſervitutis impatiens, & profuga, clam ſaepe dilabatur quin dominus perſentiſcat. Quae quidem criminatio quam inepta ſit ac futilis, nemo non videt, qui conſilii rectique judicii ſit compos. Quis enim ille, aut ubinam gentium, qui cum in cuſtodiam rejectus, vinculis compedibusque detineatur, libertatem ſibi tantopere adamatam, ſi oblatam viderit, vel reſpuat, vel abjiciat? Nemini etiam de proprii Crepitus graveolentia conqueri licet, ſi verum eſt quod circumfertur, *Suus cuique Crepitus bene olet.* Illud ſane immaniſſimum eſt, quod inſontem, deque nullo crimine appellatum, veluti ſceleſtiſſimum ac capitis reum, in cuſtodia ipſa confodiunt, ſtrangulantque. Ecquodnam tantum facinus, tam immane flagitium admiſit, ut eum in aëra proſilire minime permittant,

atque aura liberiore frui.

Nec prohibeant modo, ſed in ipſo carcere jugulent? Plura dicenda mihi forent, P.C., niſi jam oratio longius, quam par eſſet, protracta receptui canere videretur, ne cum vos & judices & patronos appello, taedio ac moleſtia affectos, ſingulari benignitate deſtitutos inveniam. Defendite P. C. Reum inanibus calumniis, obtuſiſque jaculis impetitum. Reipublicae delicias, populi ſalutem, firmiſſimum humanae vitae praeſidium, praeſertim difficillimis hiſce temporibus Quadrageſimalibus, in queis tot tantaque mala nobis inſidiantur, niſi acerrimus ipſe humanae ſalutis vindex eriperet; libertati civium reſtituite. Quid exterae dicent nationes, quid barbarae, quid denique vel ruſtici ipſi, muliones, bubulci, quibus

Digitized by Google

ea Crepitus reverentia? Pudeat vos P. C. tot injurias, tot vulnera, inulta poſteris transmiſiſſe. At ſi ſcrupulis iſtis ac ſuperſtitioſis noſtri aevi Crepito-maſtygis, Reum noſtrum exſilio perpetuum detinere, immotum infixumque animo haeſerit; exſulare jubeant Nubes: eas pariter ab orbe exſibilent, quas itidem Strepſiades Ariſtophanaeus pedere annuit. Inſontis, atque de vobis omnibus optime meriti cauſam tuemini. Vos hactenus ejus dignitatem ſuſtinuiſtis: clientem amplectimini, quem niſi vindicare pergitis P. C. tanti Ordinis dignitati peſſime conſuletur. Publica ſententia atque ſuffragio revocate. Si domeſtica exempla taedio habetis; extera, & quidem Graecorum ſapientiſſimorum, ante oculos ponite; Cratetem profero, Zenonem appello, acerrimum utrumque, graviſſimumque Crepitus vindicem, aſſertoremque. Qui ambo lege lata decreverunt, Crepitum Ventris libertate donandum: Crates quidem in Cynicorum Republica; Zeno vero in Stoica; quae ſola tunica differebant. Quod niſi honeſtum aequumque fuiſſet, tamque egregiorum Philoſophorum, humanaeque vitae moderatorum digniſſimum judicaſſent, neutiquam ſane feciſſent. Habetis veterum veſtigia quae prematis P. C. Contubernales veſtros eo rubore liberate. Reum noſtrum maximo devincietis beneficio. Reipublicae ſalutem firmioribus fulcietis praeſidiis. Hominum conſuetudo arctiſſimis vinculis ſtabilietur. Virginum verecundia frequentiſſimis periculis liberabitur. Conjugum, liberorum, familiae, incolumitas tutiſſimis aggeribus munietur, veſtrumque omnium dignitati, famae, auctoritati, magnopere conſuletur.

D I. X I.

IN-

INDEX I.

AUCTORUM EPISTOLARUM.

A.

Ayala. Magiſter Frater Joannes Interian de Ayala, Canarienſis, e Sodalitio B. Mariae Virginis de Mercede, Doctor Theologus Salmanticenſis, Emeritus. Lib. VI.

B.

Boliſon. Caeſar Laurentius Bulipho, Neapolitanus, Lib. IX. Epiſt. XX.
Boliſon. Philippus Bulipho, J. C. Neapolitanus, olim in Alonenſi tractu Regiis vectigalibus Praefectus, Lib. IX.
Borrull. Joſephus Borrullius, Valentinus, olim apud Salmanticenſes Primarius Juris Civilis Profeſſor, nunc in Granatenſi Curia Senator, Lib. III. Epiſt. XXII.
Buſtanzo. Joſephus Octavius Buſtanzius, Reipublicae Genuenſi a Secretis apud Regem Catholicum. Lib. XI. Epiſt. X.

C.

Caſtellvi. Joannes Baſilius Caſtelvinius, Valentinus, Cervilionis Comes, Imperatori Carolo VI. a Cubiculo, & a Conſiliis. Lib. III. Epiſt. VI. & ſeqq.
Conduitb. Joannes Conductius, Anglus. Lib. VII. Epiſt. X. & ſeqq.

G.

Gravina, Janus Vincentius Gravina, Clementi XI. a Bibliotheca. Lib. I. in princ. & II. in fine.

L.

Lorga. Joſephus Joachimus Lorga, Valentinus, Latinae Linguae Profeſſor in Academia Valentina. Lib. VII. Epiſt. XVIII. & XX.

M.

Maffei. Marchio Scipio Maffeius, Veronenſis, Lib XI. Epiſt. I. & ſeqq.
Marti. Emmanuel Martinus, Oropeſanus, Eccleſiae Alonenſis Decanus, omnibus in Libris.
Mayàns & *Siſcàr.* Gregorius Majanſius, Olivenſis, Generoſus, & Anteceſſor Valentinus, Hiſpaniarum Regi a Bibliotheca. Lib. XII.
Minana. Joſephus Emmanuel Mignana, ſive Miniana, Valentinus, e Trinitariorum Calceatorum Sodalitio, Coenobiarcha Valentinus. Lib. II.
Montfaucon. Bernardus, Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri. Lib. VIII.

N.

Navarro. Magiſter Frater Emmanuel Navarro, Benedictinus, Doctor Theologus Salmanticenſis, Emeritus. Lib. IV. Epiſt. XI.

P.

Portolano. Caeſar Portolanus. Lib. X. Epiſt. V.

R.

Reginer. Gabriël Joannes Reginerius, Gallus. Lib. I. Epiſt. XIV.

S.

Schomberg. Joannes Theodoricus Schombergius, Dresdenſis, Baro Schombergii. Lib. XI. Epiſt. XII.

IN-

Digitized by Google

INDEX II.

RERUM ET VERBORUM.

Numerus prior Tomum, paginam poſterior, Nota *Vit.* §. paragraphum *Vitae Em. Martini* indicat.

A.

ACerbus interitus apud Cicer. quid? II. 231
Ἄχθος. unde derivetur? II. 230
Ἄχθος duo ſignificat. II. 232
Ἀχθοφόροι, equi doſſuarii. I. 03
Ἄκκος pro ἄκκος. II. 230
Acies pro ala. I. 110
Ἀλακρὸς. hinc Lat. *alacris.* II. 251
Adverſa vulnera. I. 110
Aegritudo & metus, origo affectionum animi demiſſi & contracti. II. 230. quid ſit ex mente Stoicorum? *ibid.* ejus ſpecies. *ibid.* ex liberorum captivitate, patriae direptione, ſacrorum pollutione &c. an ad luctum ſpectet? II. 231
Aegrotatio quid ſit? II. 233. pertinet ad corpus. *ibid.*
Aegrum unde derivetur? II. 230
Aegyptia numina. II. 37. 38
Aegyptii Crepitum Ventris in Deorum numerum retulerunt. II. 169. tabellam cum inſcriptione in ſacello ejus appendunt. *ibid.*
Aemulatio, animi affectio, quomodo Graece vocatur? II. 236. varie ſumitur. II. 235. pro aegritudine mentis ſumta quid ſit? *ibid.* vocis origo Graeca. *ibid.* quomodo differat ab obtrectatione? II. 236
Aeoles. non amant ſpiritum. II. 236. Δ in Θ, & β in γ convertunt. II. 32
Aera Hiſpanica opus Marchionis Mondexarenſis. I. 195. 218. ſeq. 221
Ἀεργία. differt ab inertia. II. 240. quid ſit? *ibid.*
Aerumna. animi affectio, ejus definitio & etymologia. II. 232. quomodo differt a moleſtia? *ibid.*
Aeſchinis & Demoſthenis Orationes contrariae a Cicerone Latine converſae. I. 141
Affectiones animi quid ſint? II. 229. earum fontes duo. II. 229. 230
Affectiones animi demiſſi & contracti unde oriantur? II. 230. unde *geſtientes* & *effuſi*? II. 247
Afflictatio. quid ſit? II. 231. transfertur ad res inanimes. *ibid.* vocis originatio. *ibid.* coincidit cum Gr. ἄση. II. 232
Africanus major Graecarum literarum ſtudioſiſſimus. I. 142
Ἀγανάκτησις. quaſi ἄγαν ἄχθεσθαι. II. 249
Agathias Scholaſticus. cognomenti ratio. I. 193. ejus patria *ibid.* quando vixit? *ibid.* tertius manum admovet Epigrammatum Graecorum collectioni. *ibid.* ejus *Daphniaca* & Συλλογὴ novorum Epigrammatum. *ibid.*
Ἀγωνία, animi affectio. varie definitur, II. 246. ejus vera definitio & exempla. *ibid.* unde dicitur? *ibid.*
Aguirrius (Joſephus Saenzius) Collectionem Conciliorum Hiſpaniae Iſid. Mercatori vindicat? I. 219
Ajala (Joannes Interian de) ejus ſcripta *Vit.* §. 74. ejus Epigramma Latinum in Apaſteroſin Em. Martini. I. 271. 272. *Diſſertatio Critica* ob doctrinam & diligentiam laudatur. II. 119. Hendecaſyllabi in Volumen Epiſtolarum Em. Martini. I. 244. 245. Verſio Graeca quorundam Martialis Epigrammatum. I. a p. 251- 257. luſus Poëticus in podagram Em. Martini. I. 265. 266. epigramma in doctrinam Graecam & Latinam Em. Martini. I. 258. Hendecaſyllabis ab Em. Martino ad ſe viſendum invitatur. I. 263. 264

I N D E X

Αἰάζειν unde derivandum? II. 234
Αἰδὼ apud Graecos & pudorem & verecundiam notat. II. 241. unde derivanda vox? *ibid.*
Αἴθων quid ſit? I. 64
Alacritas, animi affectio. ejus definitio. II. 248. 251. in laude ponitur. II. 249. differt a *lubentia*. II. 251. vocis originatio duplex. *ibid.* quomodo Graece vocatur? *ibid.*
Ἀλαζονεία. *jactantia*. II. 250. etymologia vocis. *ibid.*
Albornozii (Petri Verdugi) Syntagma de Poëtica. II. 10
Alcarazius (Joach.) *Vit*. §. 66. 103. famoſum carmen publicat *Mitram Martini*. *Vit*. §. 110. deſcriptionem Theatri Saguntini ſuo nomine edit. I. 110. *ſeq.*
Alcibiadis imago pro amuleto geſtata. II. 127
Alciatus praecocis ingenii. II. 187
Alencaſtria (Maria) Lavarentium Ducilla omnigena eruditione inſtructa *Vit*. §. 76. Em. Martini ſermonibus delectatur. *ibid.*
Alexandri M. effigies pro amuleto geſtata. II. 127
Allatii (Leon.) brevis commentatio de Auctore Anthologiae Graecae. I. 185
Alonae obſidio & expugnatio. I. 102. 107
Aloiſia Sigea. ejus obitum carmine proſecutus Villegas. I. 150. Hebraice, Graece, Latineque docta fuit. *ibid.* vindicatur ab infamia Satyrae Sotadicae. *ibid.*
Alphabeti characterum Hispanienſium ſpecimen ab Em. Martino tentatum. II. 149. fruſtraneus labor in eo inquirendo. II. 150. Confer *Vit*. §. 163. 164
Althaea pro *Carteja* male Sigonius Livio obtrudit. II. 15. 16
Alterius aetatis vir quid ſit? I. 102
Alumnus pro pueritiae educatore. I. 109
Amalthea Geographica, ſcriptum Em. Martini. *Vit*. §. 9. 15. 172
Ἁμιλλᾶν. hinc Latinorum *aemulari*. II. 236. vox eſt compoſita. *ibid.*
Ammonii Hermeiis de ſimilibus & differentibus vocabulis Verſio Notis & Commentariis illuſtrata Em. Martino auctore. *Vit* §. 174
Amphitheatri Italicenſis fata. *Vit*. §. 81. II. 13. 33. 135
Amuleta recenſentur. II. 127
Anacreon. ejus Oda ab Em. Martino imitatione expreſſa. I. 259. Imitatio Graeca Latine converſa ab Ayala. I. 261
Andronicus Rhodius. ejus definitio *delectationis*. II. 248. parum accurate definit *malevolentiam*. II. 252
Anemonae. unde dicantur? I. 189
Angli magnam vim Lapidum Inſcriptorum avehunt ex Hiſpania. II. 146
Angor. ejus definitio, etymologia & differens ab anxietate ratio. II. 230
Ἀνία unde dicatur. II. 231. convenit cum Latinorum *moerore*. *ibid.*
Annius Viterbienſis inſcriptiones fingit. II. 147
Annulorum ſignatoriorum inſcriptiones. II. 3
Anthologia Graecorum Epigrammatum. *Vit*. §. 63. 64. quando, & a quo primum collecta? I. 185. initio Corona dicta. I. 216. a quibus aucta? I. 187. a Conſtantino mutilata. I. 193. *ſeq.* ejus pars ἀνέκδοτος a turpitudinis crimine vindicatur. I. 190. ejus epigrammata plurima ab Em. Martino verſa. *Vit*. §. 184
Antiquitas Enucleata Bern. Montefalconii. II. 35. 39. 44. 50. 57
Antiſtes vel *Antiſtita* pro Coenobiarchis. I. 104
Antiſtes Vicarius pro Vicario Generali. I. 104
Antonini Pii nummus. I. 156
Anubidis ſimulacrum. II. 136
Anxietas & *angor* differunt. II. 230. 231
Apaſtereſis arcae Em. Martini. *Vit*. §. 186. I. 197. ejus encomion. II. 22. exhibetur II. a p. 82—89. ejus ſcribendae occaſio. *Vit*. §. 136. II. 120. 151. Buliphontis eam edentis Praefatio. II. 119. Elegia Greg. Majanſii in eam. II. 192. *ſeq.*
Ἀπόνοια. an plane reſpondeat Latinorum *diffidentia*. II. 242
Ἀπόγειον quid. I. 116
Apollinis ara in ſcena. I. 132
Apollodorus. II. 128. 129
Apollodorus Pergamenus Auguſti magiſter. I. 142. II. 128. 129
Apollonius admiratur Ciceronem Graece declamantem. I. 143
Aporetici qui & unde ſic vocentur? I. 208
Apoſtolius (Mich.) Byzantinus. ejus Graeca proverbia & Gnomae. I. 144
Apoſtoli Zenonis quaeſtiones de numis. I. 153
Apuleius. I. 39
Aquaviva (Claudius) Praefectus Ignatiani Sodalitii. II. 135
Aquaviva (Franciſcus) ei inſcribit Pizei Opus Em. Martinus. II. 129. *ſeq.* ejus virtus & majorum ſplendor. II. 134. *ſeq.*
Aquaviva (Rodulphus) Martyr, conſtans. II. 136
Aquaeductus Segovianus. II. 48. 50. 52. 54
Arae geminae in Scena. I. 132
Arati Phaenomena a Cicerone Latine converſa. I. 141
Aratus Sicyonius inſtante praelio prae timore Cre-

Crepitum ventris emittens. II. 264
Arcadum Academia Romae. *Vit.* §. 24. in eam cooptatus Em. Martinus. *ibid.*
Arcae Em. Martini ἀνασπάσεις. vid. *Apaſtoſis.*
Ardea an ſit fulica? I. 63
Aretaei Cappadocis Libri περὶ ὀξέων νόσων. I. 168. 250
Aretinus Chryſolorae diſcipulus. I. 143
Argyropulus Byzantius Florentiae literas docet. I. 143
Ariſtidis Orationes MSS. I. 250
Ariſtophanes. II. 258. 260. 264. 265. 266. Em. Martino in deliciis, & ab eo Graecus Terentius dictus. *Vit.* §. 158. Comoediae cum Scholiis ineditis. I. 168. 250. notae Em. Martini in eas. *Vit.* §. 189. II. 222
Ariſtoteles. I. 104. 167. 172. II. 243. 246. ejus Hiſtoria Animalium a Theod. Gaza Latine converſa. I. 143. minus recte conſtituit geous Pudoris. II. 241. malevolentiam confundit cum invidentia. II. 252. excuſatur tamen. *ibid.*
Artificia militaria. I. 101
Ἀρτίφυλος & πρωτίφυλος floſculi in Corona Philippi Theſſalonicenſis. I. 193
Aſclepiades Myrleanus in Hiſpania Grammaticen docet. I. 142
Ἄση an eadem ſit cum Lat. afflictatio? II. 232. ejus definitio. *ibid.*
Ἀσμενισμός, animi affectio. ejus definitio vulgaris ſuo definito laxior. II. 250. vera definitio. II. 251. vocis derivatio. *ibid.* Latine vocatur Lubidinitas vel Lubentia. *ibid.* quomodo differt ab alacritate? *ibid.*
Aſſulae ferreae, locutio incommoda. I. 103
Athenaeus. I. 187
Auditus. ſolus inter omnes ſenſus innocentem habet voluptatem. II. 248. de eo proprie *delectatio* dicitur. *ibid.* diſciplinarum miniſter. II. 249
Ave & Salve buſtuaria ſalutatio. I. 56. 57
Auguſtini (Antonii) & Jani Gruteri tabula aenea. II. 206. fruſtraneus labor in eruendo Alphabeto veterum Characterum Hiſpanienſium. *Vit.* §. 163
Auguſtinus (Hipponenſis). II. 261
Auguſtus (Octav.) Graece doctiſſimus. I. 142. in ara ejus palma enata. I. 192. detritus quidam Auguſti nummus. I. 156. ejus privilegium falſo praeferunt coloniarum nummi. I. 154. ſeq.
Aurum pictum & intertextum. I. 110. aurei nummi a ſolis Principibus cuſi. I. 156. num in Hiſpania inveniantur? *ibid.*

B.

B in γ Aeoles convertunt. II. 232
Baetica antiquorum monumentorum dives. II. 146. Plinii Secundi praefectura nobilitata. *ibid.*
Bailo, urbs. II. 17
Baldus, ingenii praecocis vir. II. 187
Baltheі in Theatro. I. 208
Barones apud Ciceronem. I. 116
Βασιλεῖον in Theatro quid? I. 204
Βασκανία unde dicitur? II. 235. eadem cum Lat. livor. *ibid.*
Batavi praetoriani. I. 112
Batrachomyomachia Homeri, Notis & Obſervationibus illuſtrata. MS. I. 195
Βδεῖν pro opulentiam oſtentare vel ſimulare. II. 268
Βδελλὲς. II. 267
Βδόλος, Viſius. II. 267
Bedunia & Nebriſſa in nummis Claudii. I. 154
Benevolentia opponitur invidiae. II. 253
Berbikius literas proditorias intercipit. I. 174
Beſſarion, Graecarum literarum quondam in Italia profeſſor. I. 143
Bias. effatum ejus de ſilentio. II. 268
Bibliothecae Romae celebres ab Em. Martino perluſtratae. *Vit.* §. 29. 30
Bibliothecae conſervandae leges ab Em. Martino conſcriptae. II. 202. 204
Bibliotheca Hiſpana Vetus. ejus editionem curat & adornat Em. Martinus. *Vit.* §. 33. Rabbinico-Hiſpana MS. ſervatur. *ibid.*
Bibliotheca Em. Martini a bibliopola Londinenſi emta. II. 211
Bibliotheca & Theſaurus veterum monumentorum Alcalaei Principis. *Vit.* §. 82 ad 89
Blancherius. I. 99
Blanchinus Problema de Cyclo Paſchali. I. 176. 184
Boccatius, fabulator. I. 160
Bochartus (Sam.) I. 224
Bonarotta (Phil.), ejus Obſervationes Hiſtoricae in ſelectiora numiſmata maximi moduli Muſei Carpinei. II. 1. II. 141. 144. 148. ejus vitra. II. 148. 149
Borullus (Vincentius) Juſtiniani Inſtitutiones explanans. I. 171. 172
Braccha, vox Gallica. I. 116
Brecha quomodo Latine vertendum. I. 105
Brodaeus (Joannes) Hermodori nomen e Corona Meleagri eraſit. I. 191. ejus verſio Epigrammatis cujuſdam caſtigatur. *ibid.*

Digitized by Google

Βοτρύιον quid? 204
Bruti Epiſtolae Graecae. I. 142
Bulipho (Caeſar Laur.) II. 103. 104. ejus Praefatio Ἀντιστρόφους. II. 119. *ſeq.*
Buphthalmus quid? I. 190

C.

Cachinnatio, animi affectio, vox origine Graeca. II. 251. ejus definitio. II. 250. 251. num ſit πάθημα voluptatis, an ſolum index & effectus ejus? *ibid.* in vitio ponitur. *ibid.*
Κακία quid & unde derivetur? I. 239
Caduceator pro Haraldo. I. 103
Caeſar, (C. Jul.) admittit ſuggeſtum in Orcheſtra. I. 133. ejus Commentarii de bello Gallico Graece converſi. I. 144. 194
Caeſim inpactus gladius. I. 117
Καγχάζω, hinc Lat. *cachinnor*. II. 250
Caligula. Coloniis & municipiis Hiſpan. jus monetae cudendae ademit. I. 155. poſt ejus mortem non inveniuntur numi Imperiales in Hiſpaniarum coloniis & municipiis. I. 153
Calmet (Auguſtinus). ejus Commentaria in S. Biblia. II. 107
Camers (Janus) inſcriptiones commentus. II. 147
Canatus, mons Hiſpaniae. I. 160
Canes in ciſterna ſubmerſus aquam inficit. I. 107
Cantheria. I. 103
Capitulum barbare dicitur pro *coetu* vel *Collegio Canonicorum*. I. 109
Carduelis ſolertia in potu attrahendo. II. 102
Cari caput averſum in numo. II. 116
Cario Ariſtophanaeus. II. 269
Carmelus, Deus. de eo opus conſcripſit Marchio Mondexarenſis. I. 195. 211. 213. 215
Carmelus, mons. I. 212. Carmelitarum ineptiae. I. 214
Carteiannum una, an duplex fuerit? II. 16. 17
Carteienſes numi. II. 13. 15. 16
Carthago Africana Marchionis Mondexarenſis. I. 195. 211
Caſtelvinius (Joannes Baſilius) literarum columen & ornamentum. I. 131. 181. ejus animadverſiones ad Em. Martini Deſcriptionem Theatri Saguntini. I. 132. *ſeq.* editionem Poëmatum Villegatis curat. I. 139. 140. 158
Catacumbas Romae perveſtigat Em Martinus loco J. V. Gravina. *Vit.* §. 44
Catholicus exercitus invidioſe dicitur pro Hiſpano. I. 108
Catullus laudatur. II. 259
Cavea ſumma in theatro quid & cujus uſus? I. 200
Cavinus (Joannes) παρεγχαράκτης Patavinus. I. 240
Κήλησις quid ſit? II. 248
Celtiberia, inſcriptionibus abundat. II. 146
Cephalus venator deperit Crepitum ventris. II. 264. 265
Keené (Benjamin) Epiſtolarum Em. Martini Volumina ut & Opus περὶ παθῶν publici juris fecit. *Vit.* §. 146
Κερατοσχημάτιον quid? I. 204
Cerebri eſus apud veteres illicitus. I. 62
CERIN pro CERIAN. II. 3
Chamaeleon Ponticus. Fabae filium Crepitum ventris appellat. II. 258
Χαρὰ, laetitia, definitur. II. 249. differt ab εὐφροσύνῃ. *ibid.* vocis etymologia. *ibid.*
Characteres numorum veterum Hiſpanienſium. II. 34. eorum alphabetum fruſtra quaeſitum. II. 150
Choragia in Theatro. I. 204
Chremylus Ariſtophanaeus. II. 268
Chronologiae & Topographiae potiſſima ratio in Hiſtoria habenda. I. 110
Chryſippi definitio delectationis. II. 248
Chryſoloras (Em.) primus Graecas literas in Italia profeſſus. I. 143. ejus diſcipuli. *ibid.* Graecae linguae praecepta conſcripſit. I. 144
Chryſoſtomi editio Montefalconiana. II. 39. 55. 59. 60
Cicero, (Marc. Tull.) I. 145. II. 219. emendatur. II. 232. fuit Graece doctiſſimus. I. 141. Conſulatus ſui hiſtoriam Graece conſcripſit. *ibid.* ejus verſiones Graecorum auctorum. *ibid.* extimeſcit cerulas miniatas Pomponii Attici. I. 142. ejus liber de Senectute a Theod. Gaza Graece converſus. I. 143. num ſolus ſit imitandus? II. 172—176. ejus definitio *timoris*. II. 242. Pavoris. II. 243. Formidinis. II. 244. exanimationis II. 246. laetitiae. II. 248. libertatem loquendi verecundi in appellat. II. 267
Circulus novorum Epigrammatum Agathii Scholaſt. I. 193
Civis. I. 103
Claudii Hiſtoriae Graecae Τυῤῥηνικῶν & Καρχηδονιακῶν. I. 142
Claudius Imperator. eo imperante jus monetae cudendae an ſit ademtum Coloniis & municipiis Hiſpanienſibus? I. 155. edicto veniam dat flatum Crepitumque Ventris in convivio emittenti. II. 264. ejus morientis ultima vox ex parte ori oppoſita. *ibid.*
Κλιμακίδες in Theatro Saguntino. I. 102

Clau-

Cluverius (Philippus) antiquitatum peritiſſimus. *Vit.* §. 186
Clodii (Sext.) opus Graecum de Diis. I. 142
Codex Anthologiae Graec. Epigr. Heidelberga Romam tranſlatus. I. 185. illuſtrium orationum Demoſthenis &c. item excerptorum. I. 168. veterum Inſcriptionum ἀνώνυμος. II. 147. Codices Graeci in Italiam exportantur. I. 144
Coenobiarcha, potius Antiſtes dicitur. I. 104
Collectanea Graeca Hiſtoriarum Latine reddita. I. 212
Coloniarum numi Auguſti privilegium falſo praeferunt. I. 154. *ſeq.*
Coloniis & *municipiis* Hiſpanienſibus jus monetae cudendae quando ademtum ſit? I. 155
Comes Palatinus parum Latine dicitur. I. 112
Comoediae quatuor Hiſpanae Em. Martini. *Vit.* §. 8. 170
Commiſeratio & *Miſericordia* quomodo differant? II. 237. illa quomodo a Graecis vocetur? *ibid.*
Compluti apud Solinum. I. 108
Conſtantinus cognomento *Cephales* Epigrammata Graeca in capita diverſa dividit I. 193
Conſternatio quid ſit? II. 246. quomodo differat a trepidatione? *ibid.* apud Graecos nomine caret. *ibid.*
Conſtitutio Unigenitus. II. 50. 51
Conſules non dicti, quando extra Romam. I. 101. *Valentini* & ſim. parum accurate dicitur. *ib.*
Conturbatio, animi affectio, definitur. II. 244. quomodo differt a *tumultu*? *ibid.*
Coraccianus (Jo. Bapt.) *Vit.* §. 50
Corax Petronianus mercenarius. II. 217
Corolla Meleagri ſeu Elegia, cui nomina illuſtriorum Poëtarum, quorum epigrammata Meleager collegit, inplexa. I. 185. nunc primum ex Cod. Vatic. edita & emendata. I. 191. *ſeq.* 216
——— Philippi Theſſalonicenſis Camillo dicata. I. 191. 192. Caeſari Dictatori & Octaviano Auguſto blanditur. *ibid.* ab hac ipſa Epigrammatum Collectio Coronae titulo inſignitur. I. 185. 216
Κορωνίδες, puppicurvae. I. 84
Coſtae navium apud Plinium. I. 117
Crates Cynicus Metroclen Crepitu Ventris ſolans. II. 261. 266. ejus decretum de libertate Crepitum Ventris emittendi. II. 270
Crepereius familiae nomen, a Crepitu Ventris deductum. II. 269
Crepitus Ventris. origine, hominis aequalis eſt. II. 258. Sermone antiquior. *ibid.* *ejus* origo & generis ſplendor. II. 258. color. II. 259. idioma ſive lingua. II. 260. ſolitudinis amor. *ibid.* merita in univerſum hominum genus. II. 260. 261. Muſices peritia. II. 261. grati animi ſigna. II. 262. Religio. *ibid.* juſtitia. *ibid.* injuriarum ultio. II. 263. fortitudo. II. 263. 264. utilitas in rep. II. 264. canentium more inflexus, acutus, depreſſus. II. 265. eſt ſymbolum divitiarum. II. 268. ejus emiſſio ſignum familiaritatis apud Vett. *ibid.* a Nicarcho Regi conparatur. *ibid.* ab Aegyptiis divinis colitur honoribus. II. 269. in ejus ſacello tabula appenſa, cujus Inſcriptio pag. *ead.* ab eo deducta clariſſimarum inter Romanos familiarum nomina. II. 269. proverbia ab eo deſumta. II. 268. 270. ab eo herbae & frutices denominatae. II. 270
Critices laus & incrementa. I. 144
Cruciatus an aeque commode de corporis quam animi dolore dicatur? II. 233. definitur. *ibid.* ejus comes lamentatio. *ibid.*
Cyclus Paſchalis Blanchini. I. 176
Κύδοιμος quid & unde compoſita vox? II. 245
Cyriacus Anconitanus. ſubleſtae fidei Inſcriptionibus famoſus. II. 147

D.

D*Ecamnichus*, Euripidi graveolentiam oris objiciens retunditur. II. 268
Decurio quaſi *de Curia.* I. 101
Dedekindus (Fredericus). ejus Elegia de Oratore ob emiſſum Ventris Crepitum a virginibus deriſo. II. 263
Δεισιδαιμονία animi affectio, quid? II. 247. media inter εὐσέβειαν & ἀσέβειαν. *ibid.*
Delectatio quid ſit? II. 251. ejus nomine omnia ſenſuum delinimenta Romani comprehendunt. II. 249. vocis originatio. *ibid.*
Demoſthenis Orationes ſelectae MS. I. 250. & Aeſchinis Orationes contrariae a Cicerone e Graeco tranſlatae. I. 141
Δέος an poſſit vocari timor? II. 242
Deſcriptio Mantuae in Carpetanis. I. 79. Villae Popilianae. I. 130. 131. Theatri Saguntini. I. 198—205
Deſiderium & *odium* eandem habent cauſam ſed diſſimilem effectum. II. 253
Deſidia differt a pigritia & ignavia. II. 24. ejus definitio. *ibid.* ratio nominis. *ibid.*
Deſperatio, Cicerone ſubtilius definitur. II. 234. vocis etymologia. *ibid.*
Deus *Endovellicus* & *Heſus.* II. 35. 37. 38
Dexter (Flav.) ejus Chronicon fabulis ſcatens. II. 18.

Διαζώματα in Theatro. I. 200
Dialogus de Lingua Latina J. V. Gravinae. *Vit.* §. 25
Dictionarium Academicum Ajalaci. II. 104. 109
Didymus Homeri enarrator. I. 214. 217
Diffidentia. ejus definitio. II. 242. venuſtas & ἐνέργεια ipſius vocis. *ibid.* quomodo a Graecis vocetur? *ibid.*
Diocles. ei prima Epigrammatum Graecorum Collectio dedicata. I. 185. 186
Diodorus. I. 224
Diogenes Laërtius. I. 187
Diphilus Siphnius Crepitum ventris filium rapae vocat. II. 263
Dis in compoſitis varie ſignificat. II. 242
Disjicere de repagulis tormentorum, non de ipſis tormentis. I. 105
Displodantur ſcloppae, *emittuntur* glandes. I. 102. 114. 116
Diſtichon ſepulcrale in Meleagrum ex *Corona* Biblioth. Barberinae editum. I. 186
Ditio. I. 104
Divitiarum ſymbolum Crepitus Ventris. II. 268
Dolor. ejus definitio Stoica & Ciceroniana. II. 232. per univerſa animi turbamenta meat. *ibid.* ejus gradus. *ibid.* apud Latinos & de corpore, & de animo dicitur. II. 233. a Graecis diſtinguitur diverſis nominibus. *ibid.*
Donativum quid proprie ſit? I. 109
Donatus locum Terentii in Andria male intellexit. I. 132
Dorcas ſacerdos Minervae. II. 94. 153. nomen Graecarum mulierum. II. 98
Doſſuarii equi. I. 103
Draconis & Solonis leges a Pardulpho Praeſo & Sam. Petito e tenebris erutae. II. 206
Ducere de pompa rectius dicitur quam procedere. II. 109
Duumviri qui? I. 201
Dux & *Imperator* differunt. I. 102

E.

EX nota in numis quid denotet? I. 256
Ἐκ κατωφορῆς & *ἐκ ἀναφορᾶς* quid? I. 117
Ἐκπήδησις corporis, non animi motum ſignificat. II. 249
Ἐκπληκτίσματα quid? I. 103
Ἔκπληξις quid ſit? II. 243. quomodo definitur a Stobaeo? *ibid.*
Ἥδομαι. jucunditate afficior. II. 251. hinc *ἀσμενίζω* & *ἀσμενισμός.* *ibid.*
Ἡδονὴ unde dicatur? II. 247. minus accurate & de corporis, & de animi voluptate dicitur. II. 247. 248
Ἐκκυκλήματα in Theatro. I. 204
Ἔγκυον dithyramborum proprium. I. 188
Ejulare unde derivetur? II. 233
Elegia. ejus virtutes. I. 20. 21. Gregorii Majanſii ad ſuum Epiſtolarum volumen. II. 218. 220
— Graeca Meleagri ex Cod. Vatic. nunc primum edita. I. 188. & emendata. I. 190. 191. *ſeq.*
Elegiarum Decas ad Camillam Em. Martini. MS. *Vit.* §. 17. 182
Ἔλεος quid ſit & unde dicatur? II. 237
Emperio del Orbe Gadir. II. 16. 17
Endovellicus Deus. II. 33. 37. 38
Ennius varia ſcripta Graeca Latine convertit. I. 142
Enormis quid proprie ſignificet? I. 105
Ephectici qui, & unde ſic dicantur? I. 208
Epicharmus. I. 174
Ἐπιχαιρεκακία, animi affectio. II. 252. definitur. *ibid.* eadem cum Lat. Malevolentia. *ibid.* ab Ariſtotele confunditur cum *φθόνος.* II. 253. vocis etymologia & energia. *ibid.* a Virg. exprimitur per *mala gaudia.* *ibid.*
Epicuri imago pro amuleto geſtata. II. 127
Epigramma Nicarchi Graecum, in Laudem Crepitus Ventris Latine redditum. II. 269
Epigrammata Graecae Anthologiae, a quo & quando primum collecta? I. 185. 187. 216. primo literarum ordine fuerunt digeſta. I. 193. ab Em. Martino plurima verſa. MS. *Vit.* §. 184. CL ejuſdem epigrammata *ἀνέκδοτα* ab eodem deſcripta. *Vit.* §. 32. vid. *Anthologia.*
Epigrammata duo ſepulcralia a Meleagro ſibi ante funus exarata exhibentur. I. 186. & emendantur. I. 187
Epigrammata quaedam *Martialis* ab Ayalaeo Graece verſa. I. 251-257. item ab Em. Martino. *Vit.* §. 185
Epigrammata Em. Martini. Graeco-Latinum in Gazini verſionem Hiſpanicam Syntagmatis de Diis Fatidicis &c. II. 9
——— in Muſeum Strozzianum. II. 127
——— genethliacon in filiolum Buliphonis. II. 115
Epiſtola proſphonetica ad Cardin. Aquavivam Jac. Pizzi nomine ab Em. Martino conſcripta. II. 129. *ſeq.*
Equarum Luſitanarum zephyro gravidatarum fabula exploſa a March. Mondexarenſi. I. 195. 213

Equo

Equi cantherii. I. 103. *ſarcinarii, doſſuarii.* *ibid.*
Equidem compoſitum ex & ac *quidem.* I. 34. non dicitur de prima perſona ſolummodo. I. 33
'Ηρακλειδῶν in Hiſpaniam adventus. I. 223
Eraſmus. ejus mortem carminibus proſequitur Villegas. I. 151
'Ερμώδωρος pro 'Ερμόδωρος ob quantitatem. I. 191
Eſquivel (Petrus de) ſumtibus Regiis exactiſſimam Hiſpaniae deſcriptionem molitus eſt. *Vit.* §. 166
'Ερυθῆς quid? I. 64. 66
Etruſcae linguae ſtudium apud Romanos. I. 145. peritiſſimus Em. Martinus. *Vit.* §. 16. 26. 158
Etymologicon Voſſii mutilatum & conſpurcatum. I. 32. 220
Etymologicon magnum Linguae Latinae Em. Martini MS. *Vit.* §. 34. 177
Evocati apud Romanos qui? I. 104. 114
Euphorion Chalcidenſis quando floruit? I. 189
Euripides. quomodo reſponderit Decamnicho oris graveolentiam ſibi objicienti? II. 268
Euſebii Caeſarienſis Vitae primorum Martyrum. II. 41
Euſtathius. I. 47. ejus παρεμβολαὶ Gallice converſae. II. 35. ab Em. Martino Latinitate donatae. *Vit.* §. 54. 71. 113. 194. I. 181. 183. 214. II. 47. 209. ejus Verſio alia cum notis. I. 157
Ex in exſultatio quid notet? II. 249
'Εξάλλεις de corpore, non de animo. II. 249
Exanimatio atrociſſima corporis & animi labes. II. 246. definitur & explicatur. *ibid.* a Cicer. imperfecte deſcribitur. *ibid.*
Excurſiones in Hiſtoria utiles & neceſſariae. I. 109
Expeditio quid proprium ſibi habeat? I. 102
Expugnatio & oppugnatio quomodo differant? I. 102
Exſultatio, animi affectio. II. 249. 251. quomodo oboriatur, & in quo conſiſtat? *ibid.* in vitio ponitur. *ibid.* apud Graecos nomine caret. *ibid.* vocis origo & ἰνέχεια. *ibid.*
Εὐφροσύνη quid ſit? II. 249. coincidit cum Lat. gaudium. *ibid.*

F.

Fabarum filius Crepitus Ventris. II. 258
Fabretus (Raphael) ejus Inſcriptionum opus laudatur. I. 179. error in Inſcriptione cujusdam annuli ſignatorii. II. 3
Facere ritus Chriſtianae pietatis. I. 140
Falco (Michael) Em. Martini praeceptor in Grammaticae principiis *Vit.* §. 4. Compendio Syntaxeos edito clarus. *ibid.*
Falconia (ſeu *Faltonia*) Graece & Latine eruditiſſima. *Vit.* §. 4. Vitam Jeſu Chriſti Virgilianis verſibus contexuit. *ibid.*
Faſti Romani Veteres Elegiacis carminibus MS. Em. Martino auctore. *Vit.* §. 181
Ferreras (Joannes) Scriptor ferreus Annalium de Rebus Hiſpaniae. *Vit.* §. 92
Figurae undecim in uno Virgilii verſu. I. 76
Flamen Jovi aſſiduus cur a Numa creatus? I. 159. cur ſic dictus? *ibid.*
Flavii Dextri Chronicon fabulis ſcatens. II. 18.
Fleury (Andr. Hercul.) ei Epiſtolarum ſuarum Volumen dedicat Greg. Majanſius. II. 215-218
Fligo a Graeco θλίβω. II. 231
Floſculi Anthologiae ἀγρόφυλοι & περιόφυτοι. I. 193
Fori Trajani reliquiae. II. 36
Formae de ſpectris, larvis & ſim. terriculamentis. II. 244
Formido. definita male a Cicer. II. 244. accuratius deſcribitur. *ibid.* vocis origo. *ibid.* quomodo a Graecis vocetur? *ibid.*
Fortunae Sejae templum a quo & ex quo marmore exſtructum. II. 147
Foſſam interiorem ducere pro *foſſam introrſum ducere.* I. 105
Fragmenta navis Carthaginienſis. II. 40. 44. 56. 57
Fragmina pro aſſulis. I. 103
Framea originis Germanicae vox. I. 116
Frutices ac herbae a Crepitu Ventris dictae. II. 269
Fulicae quae avium ſpecies? I. 63. diverſimode explicantur & appellantur. I. 64. venit a Graeco φώϊξ. *ibid.*

G.

Gadara, Meleagri patria. I. 187
Gades Phoeniciae. I. 195. 211. 222. 223. 225. *ſeq.*
Gaddir a Melicartho condita. I. 224
Gaditanae ſaltationes, obſcoenae. II. 7. *ſeq.*
Gaeſa quid? I. 44. 45. *ſeq.*
Γαῖος & γαιεὸς ſaepius confunduntur. I. 47
Γαλεόβδολον a Crepitu Ventris dictum. II. 270
Gallaecia. multis monumentis inſignis. II. 146
Gallia. in eam ex Italia literae Graecae illatae. I. 144
Gamiſius (Janus) ejus poëmata. II. 5
Γηθεῖν hinc Latin. gaudere. II. 249
Gaudia mala ap. Virg. quid? II. 253
Gaudium, quomodo oriatur? II. 249. definitur.

tur. *ibid.* a Scaligero confunditur cum laetitia. *ibid.* quomodo Graece vocetur? *ibid.*

Gaza (Theod.) Ariſtotelis Hiſtoriam Animalium & Theophraſtum de plantis, Latine: Ciceronem de Senectute, Graece convertit. I. 143. Linguae Graecae praecepta conſcripſit. I. 144

Γεῖσον. de ſummitate galeae & frontis. I. 116

Gellius. I. 46

Gemmae elegantes. I. 175. cujusdam e Caeſareo Gazophylacio ἔκτυπον explicatur & illuſtratur. II. 128. 129. Strozzii. II. 126. 128

Genius. de Geniis veterum liber Em. Navarrae. I. 205. 205

Georgius Trapezuntius Graecas literas docet in Italia. I. 143. ejus diſcipuli. *ibid.*

Γενναῖα in bonam & in malam partem. II. 152. quo ſenſu referatur ad animi affectiones. *ibid.* definitur. *ibid.* vocis originatio. *ibid.*

Gongora (Ludovicus) doctiſſimus vir, ſed novis vocabulis obſcurus, & tranſlationibus audax. *Vit.* §. 8

Γόης transfertur ad praeſtigiatores calcularios. II. 252

Goltzius nummos Hiſpanienſes fingit. I. 154

Gothofredi Junioris illuſtratio Legum XII. Tab. II. 206

Gorionidis ὑποβολιμαίου fides vindicatur. I. 219

Graecae linguae promiſcuus quondam uſus Romae. I. 143

Graecarum literarum neceſſitas & utilitas. I. 142. fata. I. 143. quando in Hiſpaniam illatae? I. 141

Graeciae Scholae celeberrimae enumerantur. I. 142

Graecorum Leges ab Aegyptiis. II. 131

Graeci doctiſſimi in Italiam quando confugerint? I. 143. reſtituunt literas & doctrinam in Europa. *ibid.*

Gratulatio an ſit motus contrarius invidentiae? II. 235

Gravina (Jan. Vinc.) ejus *Oratio* pro Legibus Arcadum. *Vit.* §. 24. *Bionis* nomen aſſumit in Arcadum Academia. *Vit.* §. 25. ejus famam traducit *Q. Sectanus. ibid.* ſed vindicat Em. Martinus edito *Satyro-Maſtige. ibid.* ejus *Dialogus de Lingua Latina. ibid.* ſocius & comes Em. Martini in veſtigandis inſcriptionibus & antiquis monumentis Catacumbarum Romae *Vit.* §. 44. ejus Hiſtoria de Romano Imperio Germanorum. *Vit.* §. 112. ejus Origines Juris Civilis laudantur. I. 6. commendantur. II. 169. ejus enucleatio Legum XII. Tabb. II. 206. Em. Mignanam ad familiaritatem ſuam adjungit. I. 125. 126. ejus obitus. II. 137

Gregorius Tiphernas primus Lutetiae Pariſiorum Graecas ſcholas aperit. I. 144

Gruterus (Janus) ejus & Antonii Auguſtini tabula aenea qua fraus Triboniani detecta. II. 205

Guarinus Chryſolorae diſcipulus. I. 143

Guidius (Alexander) Poëtarum Etruſcorum Princeps. *Vit.* §. 26. ei defuncto a Clemente XI. tumulus marmoreus poſitus. *ibid.*

Gurdos ab Hiſpanis mutuati ſunt Romani. I. 116

H.

Haraldus Latine *caduceator.* I. 103

Harduinus (Joh.) παράδοξος & ἀναξιόπιστος. I. 154. nummi Hiſpanienſes, quos edidit, omnes fere ex Theſauro Goltzii corrogati & adulterini. I. 154. Vaillantium optime de re nummaria meritum fodicat. *ibid.*

Haurire de pavore. II. 143

Hegeſippus. I. 220

Heiciunm prave pro Illice. I. 105

Helenae auguſtae facies olim pro amuleto geſtata. II. 127

Hemersi Orationes quaedam MSS. II. 250

Hendecaſyllabi, Ajalaei in Em. Martini Epiſtolarum Volumen. I. 244. 245. in hujus podagram. I. 265. 266

——— Em. Martini, Opus MSS. *Vit.* §. 183. ad Em. Mignanam, quibus eum ad ſe viſendum invitat. I. 123. *ſeq.* ad Bibliothecam ſuam Bibliopolae Londinenſi venditam. II. 209. 210. 211. ad Jan. Interamn. Ajalacum. I. 263. 264

Herbae ac frutices a Crepitu Ventris dictae. II. 269

Hercules Phoenicius quis verus? I. 223

Herennius Cerinnius. II. 3

Hermodori nomen e Corona Meleagri excidit. I. 191. epigramma in ſimulacrum Veneris Cnidiae. *ibid.*

Herodotus. II. 242

Heſus, Gallorum Deus. II. 35. 38

Hilaritas quid ſit? II. 248. unde dicta? *ibid.*

Hippocrates. ejus definitio exanimationis. II. 246

Hirtius an auctor ſit librorum trium de Bellis Alex. Afric. Hiſpan.? I. 38

Hiſpalis inviſum Minervae ſolum. I. 168

Hiſpalenſes nummi duo aerei. II. 26

Hiſpalenſium divitas in Amphitheatrum Italicenſe. II. 13. 33. 145

Hiſpania. antiquorum monumentorum, inprimis numiſmatum ditiſſima. II. 13. 164. *ſeq.* to tam quando literae illatae. I. 142. Graecae literae

Digitized by Google

literae olim in ea quoque viguerunt. I. 142. hodie contemnuntur. I. 181
Hiſpani Graece Latineque doctiſſimi recenſentur. I. 138 & 140 *ſeq.*
Hiſtoria, quomodo conſcribenda? I. 100. 101. 103. 104. 110
——— Valentini latrocinii ab Em. Mignana conſcripta. I. 94. 96. Em. Martini cenſura ejus. I. 100--111
——— de Origine Juris Romani breviter ab Em. Martino traditur. II. 110 *ſeq.*
Hiſtrionica ars olim non habita pro re turpi. II. 259
Homerus. ejus Batrachomyomachia a March. Mondexar. Notis & Obſervationibus MS. illuſtrata. I. 195. ipſius elogium. I. 49. in eum notae Politicae Em. Martini. *Vit.* §. 192
Horatius. II. 264. ejus Epod. II. Ajalaeus imitatur. I. 235-237
Horror. quid ſit? II. 239. quomodo oboriatur? II. 245. cur in horrore pili ſtent erecti & rigeant? *ibid.* cur algeat corpus? *ibid.*
Hortari meum durius dicitur. I. 102
Hoſpitalia in Theatro. I. 203
Huetius (Petrus Daniel) Commentarium de rebus ad ſe pertinentibus ſcripſit. *Vit* p. 1
Hyematio pro hibernaculis. I. 103
Hyginus (Julius). II. 228
Hyperides orationes quaedam MS. I. 250

I.

Jactare quid proprie? II. 250
Jactatio. definitio Ciceronis. II. 250. 251. vocis origo. *ibid.* in vitio ponitur. *ibid.* eadem eſt cum *jactantia*. *ibid.* quomodo Graece vocetur?
Januae internae & *externae* in Theatro. I. 200
Ibis. II. 36
Icones illuſtrium virorum & feminarum. I. 175
Ignavia quid? II. 239. vocis etymon. *ibid.* quomodo Graece vocatur? *ibid.* ejus oppoſitum. *ibid.*
Ἵλαος, inde ἱλαρὸς & Latinorum hilarus. II. 248
Ilice recte pro *Helebeum* dicitur. I. 105
Imitatio, qua ratione prudenter atque feliciter inſtituenda? II. 176. *ſeq.* num ſolus Cicero imitandus ſit? II. 172. 173. *ſeq.* 177-180
——— Odae I. Anacreonticae Graeca Em. Martini. I. 259. & Latina Ayalaei. I. 261
——— Odae Horatianae II. Epod. I. 235-237. Em. Martino probatur. II. 238
Immodica fortitudo. I. 101
Imperator & *dux* differunt. I. 101
Indulgere apud Gellium. I. 105
Inertia, animi affectio, definitur. II. 239. vocis derivatio. *ibid.* caret nomine Graeco. II. 240. non reſpondet Graecorum ἀεργία. *ibid.*
Infatigabilis vox barbara. II. 94. 99
Inhibere remos quid? I. 58
Inſcriptiones CCCC ab Em Martino collectae. II. 54. 58
——— nummariatum ſpuriorum. I. 154. 155. 156. 157
——— Hiſpanienſes qualibus ſaxis exaratae. II. 146
Inſcriptio ἀνέκδοτος lapidis Juvenatienſis exhibetur & explicatur. II. 94. 153. & vindicatur. II. 97. *ſeq.*
——— Saguntina Moſis Ben Schem Tob. I. 226
——— gemina ab Greg. Majanſio deſcripta exhibetur & illuſtratur. II. 199. *ſeq.*
——— Onyche inſculpta. II. 126. 127
——— tabellae in templo Crepitus ventris appenſae. II. 269
Inſcriptionum veterum Codex ἀνέκδοτος. II. 147
Invidentia. ejus definitio Stoica & Platonis. II. 234. 235. vera definitio II. 253. differt a malevolentia. *ibid.* vocis etymologia. II. 234. 253. quomodo Graece vocatur. II. 235. 253
Joſephus. I. 220
Jovii auctoritas nulla in Romana lingua. I. 116
Ἴππος pro ἵππο-. II. 230
Iſidis puerperae ſtatua. II. 36
Iſidorus Mercator ſive *Peccator* dictus an ſit auctor Sylloges Conciliorum Hiſpaniae. II. 219
Italia. quando in eam confugerint viri docti Graeciae? I. 143. Scholae in ea ſuſcitantur. *ibid.* literae ibidem reſpirant & efflorefcunt. I. 144
Antonii *Judicis*. Juvenatii Principis Inſcriptio pervetuſta ab Em Martino explicata & illuſtrata. II. 94. 97. 153
Juliae Piae ſive *Domnae* caput Onyche exſculptum cum inſcriptione. II. 126. 127
Jupiter ſtercoreus. II. 258
Juriſprudentiae elogia. II. 7
Jus aureae atque argenteae monetae flandae ad Principis majeſtatem pertinuit. I. 156. quando coloniis & municipiis Hiſpanienſibus ademtum ſit? I. 155
Jus navale Rhodiorum a Peckio concinnatum. II. 206
Juſtiniani juſſu Pandectae conſcribuntur. II. 131
Juſtitiae laus & officia. II. 130
Juvenalis. exagitat inſanum Romanorum Graece loquendi amorem. I. 143

Digitized by Google

L.

A alterum ex duobus ſaepe diſploditur. II. 236
Labyrinthus gemmae inſculptus. II. 129
Lacerus, hinc alacris. II. 251
Lacio, verbum antiquum. hinc *lacto*, unde *delecto* & *oblecto*. II. 249. 250
Lactantius de Mortibus Perſecutorum. I. 211
Lacus pro ſtagno Plinio melius repoſitum. I. 109. de lacu Tabor & Lucernae fabulae. I. 160
Laetitia. ejus definitio & ortus. II. 248. parum accurate a Tullio definitur. *ibid.* gradu differt a voluptate. *ibid.*
Λαῖτος. incolumis. hinc Lat. laetus. II. 248
Lamentatio, comes cruciatus. II. 253. deducitur a *lanio*. *ibid.* quomodo Graece vocetur? *ibid.*
Lancea. vox ab Hiſpanis deſumta. I. 116
Langladius (Saturninus). II. 32. 44
Lapides Saguntini, Hebraice inſcripti ἐκτύπως. I. 226
Λάϊος quid ſit? I. 64
Laſcares (Joan.) inſignis Grammaticus ac Poëta. I. 144. profugus in Italiam Graecos Codd. exportat. *ibid.* Graecae linguae praecepta conſcripſit. *ibid.*
Laſtanoſa (Joannes) futiliſſima tradidit de Veteri Alphabeto Hiſpano. *Vit.* §. 163
Latinam linguam num Romani labore & induſtria addidicerint? I. 55. 57
Laurus in ſtatua Caeſaris vel ara Auguſti enata. I. 191. 192
Laxare & *remittere* ſcloppas. I. 124
Legatus de militari munere. I. 101
Leges ad Bibliothecam pertinentes Em. Martini. II. 202-204
—— nauticae a Peckio collectae. II. 206
Λειποθυμία quomodo ab Hippocrate definiatur? II. 246
Leonardus Chryſolorae diſcipulus. I. 143
Libanii Orationes ſelectae MSS. I. 250
Liberi ara in ſcena. I. 132
Libertae etiam ſacerdotio functae. II. 95. 98
Libertas loquendi a Cicerone *verecundia* appellatur. II. 267
Libido & *voluptas* fontes affectionum animi geſtientis. II. 147. 250. utraque a Graecis vocatur ἡδονή. *ibid.*
—— eadem cauſa eſt odii ſimul & deſiderii. II. 253
Lictorum ſedilia in Theatro. I. 202
Literae elegantiores, earum initia e Graeco ſermone petenda. I. 135. neglectus in Hiſpania. I. 140. *ſeq.* utilitas. I. 141
Livius. I. 44. 45. II. 15. 16. 153. 159
Livor, quomodo differt ab invidentia? II. 235. unde vox derivanda? *ibid.* quomodo Graece vocetur? *ibid.*
Locus pugnae cujuſcunque ab Hiſtoriographo deſcribendus. I. 119
τὸ λογικὸν & θυμοειδὲς Ariſtoteli quid? II. 241
Lubentia & *Lubidinitas* quid? II. 251. non eſt elatio animi. *ibid.*
Lucernae aereae. II. 36
Lucianus. II. 264. ejus libellus, quomodo Hiſtoria ſit ſcribenda? I. 101. 105. 106
Luctus. ejus definitio Stoica & Ciceroniana caſtigatur. II. 231. de quibus rebus poſſit dici? *ibid.* vocis derivatio. *ibid.* quomodo a Graecis vocatur? *ibid.*
Luculli Poëma Graecum. I. 142
Lupinorum filius vocatur Crepitus Ventris a Zenone. II. 258
Λύπη de animi, ὀδύνη de corporis dolore. II. 233. vocis λύπη duplex etymologia. *ibid.*
Lyſias. II. 242

M.

MAffeius (Scipio) *Vit.* §. 138. II. 54. 58. ejus poſtulationes de Inſcriptionibus Hiſpanicis. II. 141. *ſeq.* ad eas Em. Martinus reſpondet. II. 146. *ſeq.* eidem Em. Martinus CCCCXVIII. Inſcriptiones Hiſpanienſes & CLX numiſmata mittit. II. 149
Magnitudo enormis vitii admixtum habet. I. 105
Majanſius (Gregorius). ejus Oratio ad Salmanticenſis Academiae Senatum. II. 162. 165. conſulit Em. Martinum de probatiſſimo ſtili exercendi genere. II. 172. *ſeq.* Scripta ſua de Vulgari & Pupillari ſubſtitutione Em. Martini cenſurae ſubjicit. II. 180. 184. 187. 189. 190. 192. item de Collatione Bonorum & de dotis collatione. II. 183. ejus praematura ſcribendi libido ab Em. Martino reprimitur. II. 184. *ſeq.* 186. *ſeq.* hortatur Em. Martinum ad Scriptorum ſuorum publicationem. II. 188. ejus Elegia in Apaſteroſin Em. Martini. II. 193. 194. duae Inſcriptiones. II. 199. *ſeq.* Dedicatio Epiſtolarum ſuarum. II. 215-218. Elegia ad Volumen Epiſtolarum ſuarum. II. 218-220. Interpretatur V. Fragmenta ICtorum. II. 205
Mala gaudia apud Virg. quid? II. 253

Mala-

Malecontentus barbare dicitur. I. 109
Malevolentia. quid ſit? II. 251. 252. minus accurate ab Andronico Rhodio deſcribitur. II. 252. ab Ariſtotele cum invidentia confuoditur. II. 253. ejus oppoſitum *miſericordia*. *ibid.*
Mandata ab imperio, *monita* ab amicitia. I. 107
Manuelis Atramytteni Liber θεοσοφίας. I. 168. 250
Mappa vox a Poenis profecta. I. 116
L. Marinaeus fabulatur. I. 160
Marmor pellucidum & nitidiſſimum in Hiſpania effoditur. II. 147
Marona (Marcellus) Em. Martini Magiſter in Theologia. *Vit.* §. 7
Martialis. II. 268. ejus Diſticha & Epigrammata aliquot Graece expreſſa ſtudio Em. Martini. *Vit.* §. 185. Epigrammata nonnulla Graece expreſſa a Jano Interamn. Ajalaeo exhibentur. II. 202-204
Martinus (Emmanuel) ejus Cenſura Hiſtoriae Valeotinae ab Em. Mignana conſeriptae. I. 110-111. Hendecaſyllabi, quibus Em. Mignanam ad ſe viſendum iovitat. I. 123. *ſeq.* Hiſpanae Juveotuti literarum ſtudia commendat. I. 140. *ſeq.* Ferd. Villegatis Poëmata in lucem protrahit, digerit, notis illuſtrat. I. 145. *ſeq.* 152. 157. vitam quoque ejuſdem deſcribit. I. 146. *ſeq.* ſe purgat a criminationibus Em. Mignanae. I. 177. Euſtathii verſionem aggreditur, & ex parte abſolvit. I. 99. 181. 183. II. 46. 47. 122. commendat editiooem veterum Epigrammatum Graecorum ἀνεκδότων I. 191. aream ſuam, itinerum comitem, inter aſtra refert. I. 197. vide *Apaſteroſis*. ejus Deſcriptio Theatri Saguntini. I. 198. *ſeq.* vid. *Theatrum Saguntinum*. Marchionis Mondexarenſis ſcripta edita & inedita recenſet. I. 195. ſupellex antiquorum monumentorum. I. 3. 123. 124. Montefalconio antiqua monumenta dono mittit. II. 36. numos veteres & Inſcriptiones mittit Scipioni Maffeio. II 54. 58. reſpondet ad Scip. Maffei Poſtulatione de Inſcriptionibus Hiſpanicis. II. 144-148. coll. 197. ejus Opus περὶ παθῶν affectum non perfectum. *Vit.* §. 68. 191. II. 47. 161. Dedicatio Jac. Pizei nomine conſeripta. II. 129. *ſeq.* conf. *Vit.* §. 133. Συμποτικὸν Ἀσίτημα ſive imitatio Odae I. Anacreonticae I. 259. *ſeq.* Hendecaſyllabi ad Joann. Interamn. Ayalaeum. I. 263. 264. Epigramma Graeco-Latinum in Verſionem Gazini Hiſpanicam Syntagmatis Muſſardi de Diis Fatidicis &c. II. 9. — in Muſeum Strozzianum. II. 127. — genethliacon in filiolum Buliphonis. II. 115. ejus vita breviter delineata. II. 121. 122. *ſeq.* Viſio noctuena qua deterritus fuit ab enodando Alphabeto Characterum veterum Hiſpaniae. II. 150. conf. *Vit* §. 163. 164. Leges ad Bibliotheeam pertinentes. II. 202—204. conf. *Vit.* §. 72. elenchus Scriptorum ejus omnium & ſingulorum exſtat in Vita ejus Epiſtolis praemiſſa a pag. 89-94.
Matheſeos utilitas. I. 173
Matris ioceſtae vitium filiae Sacerdotium inpediit. II. 155
Matthaei Aegyptii Annotationes ad Inſcriptionem ἐπιτύμβιον lapidis Juvenatienſis. II. 93. *ſeq.* 97. *ſeq.*
Mediceus (Coſmus) literarum renaſcentium ſtator. I. 144
——— (Laurentius) Graecos Codices in Italiam exportandos curat. I. 144
Mediocritas vox Tulliana. I. 38
Meleager. patriâ Gadarenus. I. 185. 187. Menippi aequalis & in ſcurrilibus aemulator. I. 187. floruit ſub Seleuco Philopatore. *ibid.* ejus Μενιππείας χάριτας. *ibid.* Sepulchrale diſtichon in eum e Cod. Biblioth. Barberinae editur. I. 186. ejus item epitaphium duplex ante funus ſibi exaratum exhibetur & emeodatur. I. 186. 187. primus veterum Poëtarum Epigrammata Graeca in unum corpus colligit. I. 185. 215. Nomina Poëtarum comprehendit Elegia, quam vocat *Coronam*. I. 186. haec Elegia παγκάρπιος Codici Vaticano praemiſſa. nunc primum editur, emendatur, & illuſtratur. I. 188. *ſeq.* Epigrammatum Collectioni *Coronae* nomen dedit. I. 185. 216
Mendicus. quidam crepitus ventris inſtar modulorum muſicorum proferens. II. 266
Gaſpar Mendozae & Segoviae, Marchio Mondexarenſis. *Vit.* §. 72. 73. I. 81. 99. 194. ejus opera, minimam partem edita recenſentur. I. 195. *Vit.* §. 73
Menippus aequalis & civis Meleagri. I. 187. fuit σπουδογέλοιος. *ibid.*
Μενιππείας χάριτας ſcripſit Meleager. I. 187
Meroves. I. 186
Meſſia Doreas. II. 94. 153
Μετάγνωσις quid & quomodo differat a μετανοίας & μεταμελείας. II. 238
Μεταμέλεια. mutatio conſilii. II. 238
Metamorphoſes Ovidii a Planude Graece converſae. I. 194
Μετάνοια, μετάγνωσις & μεταμέλεια differunt. II. 238
Metrocles. ejus pudor ob emiſſum ventris crepitum.

tum. II. 261. cum crepitu ventris ſolatur Crates Cynicus. II. 261. 266. ſe ob ſenectutem ſuffocat. *ibid.*
Metus & aegritudo fontes affectionum animi demiſſi & ſe contrahentis. II. 230. ejus definitiones vulgares & accuratior. II. 238. quomodo a Graecis vocetur? *ibid.* ejus nomen unde derivetur. II. 239. quare cum pallore ſit conjunctus. II. 239. an ſit genus pudoris? II. 241. differt a timore & terrore. II. 243. eadem eſt cauſa diverſorum effectuum, paroris ſc. & pudoris. II. 253
Meurſius (Jan.) auctor Dialogi, qui Aloiſiae Sigeae nomine falſo circumfertur. I. 150. Lud. Vivem infamat. *ibid.*
Mignana (Joſeph Emmanuel) ejus Vita & Scripta. *Vit.* §. 71. ejus Hiſtoria Valentini motus. *Vit.* §. 69. Hagae Comit. An. MDCCXXXIII. edita. *Vit.* §. 51. ab Em. Martino cenſura perſtringitur. I. 110-111. iniquo animo excipit cenſuram. II. 111. 112. mox gratus agnoſcit ejus monita. I. 113. 115. collectionem meditatur Graecorum Epigrammatum. I. 118. numiſmata reperit. I. 123. inimicitiae adverſus Em. Martinum. I. 133. 173. 177. 178
Milanus (Franciſcus) Em. Martini in Theologia magiſter. *Vit.* §. 7
Militiae & *Militiani* quales fuerint? I. 104
Minervae Sacerdotes. I. 152. 154
Minotauri caedes gemmae inſculpta illuſtratur. II. 128. 129
Miſericordia, ejus definitio. II. 227. 253. a Cic. minus luculenter deſcripta. II. 237. ratio appellationis. *ibid.* quomodo a Graecis vocetur? *ibid.* differt a commiſeratione. *ibid.* ei opponitur malevolentia. II. 253
Mitra Martini carmen famoſum Alcarazii. *Vit.* §. 110
Moenia diruta & *patefacta* differunt. I. 106
Moeror. a Cicerone male deſcriptus accuratius definitur. II. 231. vocis derivatio. *ibid.* ejusdem appellatio Graeca. *ibid.*
Moleſtia, animi affectio, definitur. II. 232. differt ab aerumna. *ibid.* originatio vocis. *ibid.*
Monita a bona fide & amicitia, *mandata* ab imperio. I. 107
Montefalconius (Bernhardus) Em. Martini amiciſſimus. *Vit.* §. 95. ab hoc multis veteribus monumentis donatus. *Vit.* §. eod. — 100. ejus Palaeographia. II. 31. editio Chryſoſtomi. II. 39-15. 59. 60
Muralis. inſcriptionibus ſubventaneis decrptus. II. 147
Mορμών. terriculum. II. 244. hinc *μορμολύττομαι*, formido. *ibid.*
Moſchopulus (Em.) Graecae Linguae praecepta conſcripſit. I. 144
Moſes Ben Schem Tob. I. 226
Murgis differt a *Murcia*. I. 103
Muſeum Eccleſiae Principis. II. 36. 37
Muſſardus (Petrus) ejus Syntagma de Diis fatidicis, Vatibus, Sibyllis &c. Hiſpanice converſum. II. 8
Muſurus (Marcus) Patavii Graecos auctores interpretatur. I. 144
Muxacra an ſit veterum Murgis. I. 103
Μυῤῥινοῦς a Salmaſio male mutatur in *Σμυρναῖος*. I. 180

N.

NAvalis pugnae ad Actium mentio apud Philippum Theſſalonicenſem. I. 192
Navarra (Emmanuel) ejus Liber de Geniis veterum. I. 205. 206
Naves antiqua Carthagine nova inventa. *Vit.* §. 99. II. 37. 40. 44. 56. 57
—— immanis magnitudinis pro enormis magnitudinis. I. 105
—— ſuppontanea. I. 110. 116
Nauticae leges a Peckio collectae. II. 106
Νεκρὸς κεῖται βόειν de opulentia. III. 268
Nepos (Corn.) omnia e Graeco, Xenophonte praeſertim ac Thucydide reddidit. I. 116
Neronis effigies & ſtatua in numo. I. 156
Nerva. II. 187
Nero. II. 37
Nicarchus. II. 267. ejus epigramma in laudem Crepitus ventris. II. 268. 269. quod latine redditum. *ibid.*
Nicephori Gregorae Codex illuſtrium Orationum &c. I. 168
Nicolaus V. Pontifex 3000 Codd. Graecos intulit in Bibliothecam Vaticanam. I. 144
Nomen ejus, cui inſcribitur epiſtola, an praeponendum ſit? I. 38. 42
Nomina gentilitia a Crepitu Ventris deducta. II. 269
Notae EX. & SC. quid in numis denotent? I. 356
Nubes pedere dictae a Strepſiade Ariſtophanaeo. II. 271
Nummi exhibentis militem Hiſpanico cultu ectypon. II. 37
Nummi Hiſpanienſes a Goltzio conficti, ab Harduino corrogati & temere propugnati. I. 154

Nu-

Digitized by Google

Numiſmata vicies millia Em. Martinus ordine digerit. I. 175
——— in Hiſpania magna copia inveniuntur. II. 13
——— duo poſt Caligulam percuſſa ab Em. Martino reperta ſed ſpuria. I. 156
Nummus aureus Auguſtorum tempore percuſſus in Hiſpania num inveniatur? I. 156
——— Auguſti detritus. *ibid.*
——— maximus Cari averſum caput oſtendens Magniae Urbicae. II. 126

O.

O*B* in oblecto quid ſignificet? II. 249. 250
Oba, oppidum Romanum. II. 17. 18
Oblectatio. ejus definitio. II. 249. 251. a Graecis dicitur τέρψις. *ibid.* vocis ὀνήσεως & etymon. I. 250
Obtrectatio quid ſit? II. 236. quomodo differt ab aemulatione & rivalitate. *ibid.*
Ὀκνος quid & unde dicitur? II. 239
Odarum Liber Em. Martini MS. *Vit.* §. 182
Odium & *deſiderium* ex una eademque cauſa, ſed diſſimili effectu. II. 253
Ὀδύνη & λύπη quomodo differant? II. 233. ὀδύνη περὶ τὸ ἴδιον κακὸν ἐστιν. *ibid.*
Οἰκος ἰδιξος in theatro. I. 203
Οἰκτιρμὸς quid? II. 237
Οἰδεῖν de rebus ad tumultum vergentibus. II. 245
Οἰμώζειν unde derivetur? II. 234
Ὄμμα βοὸς. I. 190
Ὀνόματος quid & unde dictum? II. 270
Oppugnatio & *expugnatio* differunt. I. 102
Oratio pro *Crepitu Ventris* Em. Martini editur II. 257. *ſeq.* qua occaſione ſit ſcripta. *Vit.* §. 27
Oratoris ob emiſſum ventris crepitum deriſi lepida reſponſio. II. 263
Orbinus (Franciſcus) Em. Martinum raro numiſmate donat. I. 155
Orcheſtra quid & unde dicta? I. 132
Ordo ſubſelliorum in Theatro. I. 199
Oris graveolentia Parthis peculiaris. II. 268. Euripidi exprobrata. *ibid.*
Ὀργὴ de affectibus quid notet? II. 229. *ſeq.*
Oropeſa patria Em. Martini. *Vit.* § 1. ab eodem deſcripta. II. 130. & in Apaſteroſi. II. 83
Orpheus. a Jove ἐκπνεύσαντος κόσμου deducit originem ventris crepitus. II. 258
Oſci *ſolum* dixere pro *toto*. II. 232
Ovidii Metamorphoſes Graece converſae a Planude. I. 194

P.

P*Agius* (Antonius). ejus Critice in Annales Eccleſiaſticos Baronii. II. 202
Παῶν hinc pavio. II. 243
Palladis cura Veſtalibus non fuit commiſſa. II. 94
Pallor in metu & unde? II. 238. 239
Palma ſub ſtatua Caeſaris inter coagmenta lapidum enata. I. 191
Pandectae Juris Civilis quid & unde ſic vocentur? II. 131. 2 quo & cujus juſſu ſcriptae? *ib.*
Papirii (Man.) conſtantia. II. 233
Parentheſes longae lectoribus moleſtae. I. 100
Parthi. iis graveolentia oris peculiaris. II. 268
Parvitas Romana vox & Tulliana. I. 37
Pateſieri de aedificiis urbanis non de muris. I. 106
Patera fictilis. II. 47
Πάθος, *animi affectio*, quid ſit? II. 229
Pavera frumenta quid? II. 243
Pavicula a *pavire*. *ibid.*
Pavire quid ſignificet? *ibid.* venit a παίω. *ibid.*
Pavor definitur. II. 243. affectio hominis propria eſt. *ibid.*
Pauſanias. I. 47. II. 154
Peckius leges nauticas collegit & Jus navale Rhodiorum concinnavit. II. 206
Pecuniae ſequeſtratae. elegantius, apud ſequeſtros depoſitae. I. 109
Pedanius, *Pedianus*, *Pedius*, *Pedo* &c. familiarum nomina a Crepitu Ventris dicta. II. 269
Pedare. hinc trepidare. II 246
Penatium cura an Veſtalibus commiſſa fuerit? II. 94
Πένθος quid ſit & unde deſcendat? II. 230
Percellere proprie de *pavore*. II. 243. vocis etymologia Graeca. *ibid.*
Πέρδειν. pro *opulentiam oſtentare* vel *ſimulare*. II. 268
Περίακτοι quid? I. 204
Παρασκήνια quid? I. 116
Petilia, Minervae ſacerdos. II. 154. ejus ἱερατεία explicatur. II. 153. *ſeq.*
Petitus (Sam.) Leges Draconis & Solonis collegit & digeſſit. II. 206
Petorritum vox Gallica Romanis in uſu fuit. I. 115
Petronius. II. 263
Φ in vocibus Latinis ſaepe ejicitur. II. 219
Φαντασία ἀοριστος, origo formidinis. II. 243
Pharus Bononienſis. II. 50

Φεγγίτης marmor pellucidum. II. 147
Φήνη inepte vertitur fulica. I. 64
Phiala ὀμφαλώδης. II. 47
Philelphus Chryſolorae diſcipulus. I. 143
Philemon ſculptor elegantiſſimus. II. 128
Philippus Theſſalonicenſis, auget Coronam Meleagream. I. 191. 216. ejus aetas. *ibid.* Caeſari & Auguſto blanditur. *ibid.* palmam pro lauru ſub ſtatua Caeſaris natam praeter veritatem ſcribit. I. 192. meminit navalis pugnae ad Actium. *ibid.* ejus *Corolla* imitatione Meleagri. *ibid.*
Philoſtrati Vitae Sophiſtarum MS. I. 250
Phlegontis Tralliani Olympiadarum Hiſtoriae Epitome ab Em. Martino Latinitate donata & notis illuſtrata. *Vit.* §. 67. 175. II. 122
Φόβος an ſit genus *αἰσχύνης*. II. 241. & *δέος* differunt. II. 242. & metum & fugam ſignificat. II. 238. unde dicitur? II. 239
Phocas Cyprius. I. 215
Φθονερὸς ab Ariſtotele confunditur cum *ἐπιχαιρεκάκῳ*. II. 253
Φθόνος. invidentia. unde derivetur? II. 235
Pictura quando emerſit in Italia? I. 144
Pigritia & *deſidia* quomodo differant? II. 239. unde oritur? *ibid.* ejus definitio. *ibid.* vocis originatio. *ibid.* appellatio Graeca. *ibid.*
Pilarii praeſtigiatores. II. 252
Pizenus (Jac.) ejus Syntagma Deciſionum Rotae Romanae. II. 132. *Vit.* §. 133. ab Em. Martino ejus nomine dedicatur. II. 129. *ſeq.*
Placet me eſſe recte dicitur. I. 35
Planudes (Maximus) quando floruit? I. 144. Caeſarem de Bello Gallico & Ovidianas Metamorphoſes Graece convertit. *ibid.* ſine judicio veterum Epigrammatum Collectionem amputat. I. 193. *ſeq.* 216. ejus Dialogi MS. de re Grammatica. I. 194
Plato. II. 243. 247. duplicem cauſam affert poenarum infligendarum. II. 241. ejus Gorgias. MS. I. 250. ejus Protagoras & Timaeus a Cicerone Graece converſi. I. 141
Plautus. II. 243. fabulas ſuas e Graeco vertit. I. 142
Plinius. I. 133. 267
Plutarchus. II. 129
Pocula Vetera deſcripſit Em. Martinus. *Vit.* §. 23. 176
Poenarum cauſae & genera. II. 243. cum timore conjunctae. *ibid.*
Poenitentia ejus definitio. II. 237. ejus cauſae. II. 238. vocis originatio. *ibid.* & *μετάνοιαν* & *μεταγνώμην* & *μεταμέλειαν* complectitur. *ib.*
Poeſis. ejus virtutes. I. 10. libertas. I. 20. majeſtas. I. 19. *ſeq.* humilis & vulgaris quid ſit I. 19. 24. *ſeq.* refloreſcit Valentiae propter aemulationem duarum Academiarum Parnaſſi & Arcis. *Vit.* §. 8
Poëtae Graeci veterum Epigrammatum Auctores recenſentur. I. 187. eorum nomina Meleager Coronae ſuae inplectit. *ibid.* I. 192
Poggius Chryſolorae diſcipulus. I. 143
Politica monita in Hiſtoriae conſcriptione primas tenent. I. 103
Polyaeni Codex. I. 218
Polybius. I. 119. magiſter Hiſtoriae pangendae. I. 101. 103. 105. 110
Pomponius Atticus de Conſulatu Ciceronis librum Graece conſcripſit. I. 142. ejus ceras miniatas extimuit Cicero. *ibid.*
Pono. prima Praeteriti corripitur. I. 34. venit a Gr. *πόνος*. I. 35
Pons Alcantarenſis. II. 48. 50. 52. 54
Pontones. I. 110
Popilianae villae ſitus amoenus & commoditates. II. 157. *Vit.* §. 152. 153
Porticus in Theatro. I. 200. *ſeq.*
Poſſidonius admiratur Ciceronis Hiſtoriam Conſulatus ſui Graece ſcriptam. I. 141. *ſeq.*
Πόρπαξ ſcribendum pro *Φοῖξ*. I. 64. unde derivetur? I. 64
Praefatio Ἀπομνημονεύματα Arcae Martinianae. II. 119-124
Praeneſtina monumenta. II. 77
Praeſtigiae quid proprie ſint? II. 252. vox compoſita. *ibid.*
Praetoriani. I. 102
Pratejus (Pardulphus) & Samuel Petitus Leges Draconis & Solonis collegerunt. II. 206
Pratenſis (Antonius) eo magiſtro in Theologia uſus eſt Em. Martinus. *Vit.* §. 2
Premens pro *permanens* Ciceroni reponendum. II. 232
Priapus. veneficarum aſpectu perterritus pedit. II. 264
Princeps de *malo* an bene dicatur? I. 109
Principis ſuggeſtus in Orcheſtra. I. 199
Προβολαὶ Hiſpanis Baluartes. I. 116
Procedere de *pompa* minus eleganter. I. 109
Proceres ſummi pro *Regulis*. I. 102
Procnleji numiſmata. I. 99
Projectura vox apud Jovium. I. 114
Projici an dicatur de murorum propugnaculis. I. 116
Proſcenium quid? I. 203
Protectum quid? I. 116
Πρωτόφυτοι & *ἀγριόφυλοι* floſculi Philippi Theſſalonicenſis. I. 193
Proverbia a Crepitu Ventris deducta. II. 268. 270

Pro-

Proverbium : *Turtur cantat.* II. 262
Pudicitia quid ſit? II. 242
Pudor quid ſit? II. 241. ejus genus an ſit metus? *ibid.* quomodo differat a verecundia. II. 240. 241. ejus ſedes in vultu. II. 241. ejus ſigna. *ibid.* vocis originatio. *ibid.* quomodo differat a rubore. *ibid.* latius patet quam verecundia. II. 242
Pulpitum in Theatro. I. 203
Pulſare de pavore. II. 243
Pulſus ſilens crepitus ventris. II. 258
τ̃ Πυανεψιῶν ſolemnitatem Telemachus Acharnenſis crepitu ventris celebrat. II. 262
Pythagoras. ejus effatum de *ſilentio.* II. 268
Πύθειν. hinc pudere & pudor. II. 241
Pyxis nautica veterum. I. 224

Q.

QUadrigarum certamen per ſortes factum. I. 68. 69
Quaſſatio nec Latinum eſt nec reſpondet Hiſpanico *brecha.* I. 105
Quinctilianus. I. 145
Quiritatio. ejus definitio. II. 234. vocis originatio. *ibid.*

R.

R. exaſperat vocem. II. 244
Ῥῶ quid ſignificat? II 239
Rapa. origo Crepitus ventris. II. 269
Ῥαφυνίς, quid & unde derivetur? II. 239
Regnerius (Gabriel Joannes) ejus ingenioſa & longa ad Em. Martinum Epiſtola. I. 17-20
Reges olim Pontificatus & Regum munera promiſcue obierunt. I. 159
Reguli. non dicendum de proceribus & Optimatibus. I. 201
Religio quid & unde ſic dicatur? II. 247. *dira* apud Virg. quid? *ibid.*
Respublica Obenſis. II. 18
Rex ſacrificulus quis? I. 159
Rheda. vox Gallica Romanis in uſu. I. 116
Rhodiorum jus navale a Peckio concinnatum. II. 206
Rivalitas. quomodo differt ab *obtrectatione*? II. 236. ejus definitio. *ibid.* nomen a re ruſtica tranſlatum. *ibid.*
Romanarum familiarum nomina a Crepitu Ventris deducta. II. 269
Romani. utuntur peregrinis vocabulis. I. 126. Graecarum literarum & ſcriptorum gloria inſignes recenſentur. I. 142. apud eos vel ipſa plebs & feminae Graecae linguae amantes. I. 143. primum leges ab Athenis adſciſcunt. II. 131
Rotae Romanae deciſiones. II. 132
Rubor quid, & quomodo differt a *pudore*? II. 241
Rufus Epheſius. ejus Ὀνομασία περὶ τ̃ τ̃ ἀνθρώπου μορίων. I. 168. 250

S.

SAcerdotis cujusdam [illegible], jactantia ab Em. Martino repreſſa. II. 77. *ſeq.*
Sacra regiae vicis ap. Livium quid? I. 159
Sacratevirus, Sacrovirus. I. 38. 42
Saguntini Proceres gratias agunt Em. Martino pro deſcriptione Theatri Saguntini, & monumenti hujus conſervationem pollicentur. I. 88-92
Salcedus, eximius Poëta. I. 150
Salmaſius contra fidem Codicis legit. I. 189
Saltationes Gaditanorum obſcoenae. II. 7
Saltus Marianus. I. 227
Salve & *ave* buſtuaria ſalutatio. I. 56. 57
Salvinius. II. 144
Satyromaſtix Em. Martini. *Vit.* §. 25. 150
Scafagiolum lacus in Apennino. I. 160
Scalaria quid. I. 202
Scaliger. locum Terentii in Andria non intellexit. I. 132. timorem confundit cum metu. II. 242
Scaphae, pontes ſuſtinendis navibus. I. 110
Scena quid? I. 203. quotuplex. I. 204
Sceptici quid? I. 208. unde ſic dicantur? *ibid.*
Scholion ad Coronam Meleagri ex Cod. Palat. I. 101
Scholia in Artem Poëticam Horatii auctore March. Mondexarenſi. I. 195
Schombergius (Jo. Theodoricus) Baro urget editionem ſcriptorum Em. Martini. II. 158. *ſeq.* *Vit.* §. 143. 144
Scipionis ſcutum cum gladio Hiſpanico. II. 35. 38
Scloppae diſploduntur. *glandes* emittuntur. I. 102
Scuderius (Jo. Bapt.) Magiſter Em. Martini in Theologia. *Vit.* §. 7
Scylax Cartandenſis. I. 111
Σαῦροι. I. 103
Sebaſtinus (M. Antonius) ejus Gazophylacium. II. 125. 126. ejus Fragmenta aerea an ſint partes Sellae Curulis? II. 126
Q. Sectanus, nomen fictitium. *Vit.* §. 25. ejus

Saty-

Satyrae magno adplauſu exceptae. *ibid.* in iis acerbe perſtringitur J. V. Gravina. *ibid.* iis opponit Em. Martinus *Satyromaſtigem. ibid.*
Seculares Sacerdotes inquinatae Latinitatis appellatio. I. 108
Segnities, vitium naturae, non animi affectio. II. 240. quid ſit? *ibid.* vocis originatio. *ib.* differt a ſocordia. *ibid.*
Senatorum ſubſellia in Orcheſtra. I. 199.
Senatus Togatorum incommoda dictio. I. 109
Seneca. II. 264
Sepse Gaditanum. II. 15
Septem colliculi i. ſeptem fratres, alias *Septa.* II. 14
Sepulcrum Saguntinum. I. 119
Serreſius (Jan.) Meditationes ſuas Metaphyſicas Em. Martini cenſurae ſubjicit. I. 207
Seviri ſapientes I. 104
Sigonius (Carolus) ejus audax emendatio in Livio. II. 15. 16
Signum pro effigie. I. 44. 45
Silentium. de eo effata Biantis & Pythagorae. II. 258
Σμυρναῖν a Salmaſio contra fidem Cod. ponitur pro Μυδιναῖυς. I. 189
Socieni pro *Sociennes.* I. 103
Socordia vitium naturae, non animi affectio. II. 240. ejus definitio. *ibid.* unde ſic dicitur? *ibid.* vecordia gravius eſt malum. *ibid.* quomodo differt a ſegnitie? *ibid.*
Socratis imago olim pro amuleto geſtata. II. 127
Solicitudo quid? II. 232. quomodo a Cicerone deſcribitur? *ibid.* verſatur in rebus dubiis. *ibid.* eſt vox compoſita. *ibid.*
Solonis & *Draconis* leges e tenebris erutae. II. 206
Solum Oſcorum pro *toto* a Graeco ὅλος. II. 232
ὁ σοφὸς εὐζυρρίσμαι. II. 267
Spectatiſſimus ſemper ad mores refertur. I. 109
Spere vox antiqua. II. 234. Spero ex Graeco σπείρω. *ibid.*
Spes tantum eſt rerum bonarum. II. 234
Spiritum & vetus Latium & ſermo Aeolicus odit. II. 236
Spiritus per corpus effuſi in affectibus. II. 249
Spuma ſalis figura impropria. I. 77
Statuae Graecae transferuntur in Italiam. I. 144
Statuaria ars quando emerſit in Italia? I. 144
Statumina navium. I. 114. apud Caeſarem quid? I. 117
Stephanus Byzantinus. I. 187
Stephanus (Vincentius) Em. Martini Magiſter in Philoſophia. *Vit.* §. 6
Sternutantibus apprecandi formula ζεῦ σῶσον. II. 267
Stobaeus. ejus definitio Pavoris. II. 243
Stoicorum definitio *tumultus* artioribus limitibus conſtringitur. II. 244. effatum, ὁ σοφὸς εὐζυρρίσμαι.
Strabo. II. 167
I. 187
Strepſiades Ariſtophanaeus. II. 259. 260. 265. 270
Strozzius (Leo) ejus Sphragidotheca elegantiſſima. II. 126. Onyx, in quo caput Juliae Piae exſculptum. II. 126. in ejus Muſeum Epigramma Em. Martini. II. 127
Sub in ſuſpicio & aliis dubitationem ſignificat. II. 242
Suetonius. I. 133. 187
Suggeſtus Principis in Theatro. I. 133. a Julio Caeſare admiſſus, a Trajano ſpretus. *ibid.*
Suggrundae. I. 116
Suidas. I. 193
Superiorum cenſura in definitione metus Platonica quid ſit? II. 240
Suſpicio. ejus definitio. II. 242. diſtinctio. *ibid.* etymologia. *ibid.* appellatio Graeca. *ibid.*
Sybillinae vaticinationes ad Chriſti adventum pertinentes cum oraculis divinis conparatae a Manuele Atramytteno. I. 250
Sylloge conciliorum Hiſpaniae. I. 219
——— *Epigrammatum Graecorum Agathis.* I. 193
Sylva de *Tiberis Alluvione* Em. Martini. *Vit.* §. 18. 173
Symmachus. utilitatem crepitus ventris praedicat. II. 267
Συμποτικὸν Ἀσῖτυμα. i. Em. Martini imitatio Odae I. Anacreonticae. I. 259. ab Ayalaeo Latine facta. I. 261
τὸ σοιχεῖον πολύφωνον in Theatro Saguntino. I. 199
συστολὴ de affectibus quid ſit? II. 229

T.

T*abella* in ſacello Crepitus ventris appenſa, cum inſcriptione. II. 269
Tabellio quidam Amſterodamenſis. II. 265
Tabor, lacus in tractu Foxenſi. I. 160. ejus phaenomenon explicatur. *ibid.* fabuloſum de eo commentum exploditur. *ibid.*
Ταρβος quid, & unde derivetur? II. 244
Tarragonenſis ager antiquis Inſcriptionibus abundans. II. 146
Tectoniae quando emerſit in Italia. I. 144
Telemachus Acharnenſis crepitus ventris fabarum alimento fovet. II. 258. 262

Templa

Templa Crepitui ventris ab Aegyptiis ſtatuta. II. 269
Τίρως. hinc terrere. II. 244
Terentii Comoediae ab obſcoenitatis infamia vindicantur. II. 25-29. a Patribus tritae. II. 29. e Graeco verſae. I. 142. locus ex Andria a Donato & Scaligero male intellectus. I. 132
Terror, animi affectio, definitur. II 243. deſcriptio Ciceronis parum accurata. *ibid.* vocis origo Graeca. II. 244
Τέρψις, *oblectatio*. II. 249. vocis origo. *ibid.*
Θ in Φ Aeoles convertunt. II. 232
Theatrum Saguntinum. ab inperitis pro Amphitheatro eſt habitum. I. 87. diu obſcurum ab Em. Martino e ruderibus erutum & delineatum. *Vit.* §. 55. 65. I. 180. fata II. 13. 145. vid. 30. 32. 33. 34. 48. ejus deſcriptio & ichnographia. I. pag. 199-203. ejus cura & couſervatio Proceribus Saguntinis commendata. I. 86-88. ab his deſponſa. I. 88-90. Em. Martini Diſſertatio de eo διγλώττως a Bernh. Montefalconio operi Antiquitatis explicatae inſerta. I. 198
Theocritus. ejus epigrammata plurima Coronae ſuae Meleager inſeruit. I. 189. in eum Notae Em. Martini. II. 122. *Vit.* §. 188
Theodorus Gadarenus. I. 187. Tiberium Caeſar. vocat πηλὸν αἵματι πεφυραμένον. *ibid.*
Θεολογεῖον in Theatro quid? I. 204
Theophraſtus. I. 117. ejus liber de Plantis a Theod. Gaza Latine factus. I. 143
Theſeus clava innixus, in gemma. II. 129
Θλίβω quid ſignificet? II. 231. hinc Lat. fligo & affligo. *ibid.*
Θόρυβος, tumultus, παρὰ τὸ θρόον καὶ τὴν βοὴν. II. 245
Θρῆνος quid, & unde derivetur? II. 233
Thymele, ara ſive pulpitum in ſcena. I. 132
Thymelici qui? I. 132
Τὸ θυμοειδὲς quid Ariſtoteli? II. 241
Τιμάω. hinc Lat. timere. II. 243
Tiberis, de ejus alluvione *Sylva* Em. Martini. *Vit.* §. 18. 173
Tiberius Caeſar. in eum ſcomma Theodori Gadareni. I. 187
Timor. ejus definitiones Ciceroniana & Scaligerana inprobantur. II. 242. vera ſubjicitur. II. 243. differt a metu. *ibid.* vox origine Graeca. *ibid.*
Τιμωρία. etiam poenam reſpectu exigentis ſignificat. II. 234. hinc Lat. timor. *ibid.*
Τιμωρεῖν quid & unde derivetur? II. 232
Togati nemo niſi Romani. I. 102
Togotel. II. 37
Toſcae libelli de Philoſophia. I. 183. 185
Tragoediae & θεῖα hinc inprobantur inde excuſantur. II. 71. 75
Trajanus, *Inperator*, ſprevit ſuggeſtum in Orcheſtra. I. 133
Tremor. ejus definitio. II. 245. quomodo oboritur? *ibid.* vox origine Graeca. *ibid.* cum metu conjunctus. II. 239
Trepidatio. ejus definitio. II. 245. 246. vocis originatio. *ibid.* differt a conſternatione? *ibid.*
Tribonianus. ejus fraus in obtrudendo Fragmento SCti pro Lege Regia. II. 206. Tabula aerea Antonii Auguſtini & Jani Gruteri detecta. *ibid.* Juſtiniani juſſu Pandectas conſcribit. II. 131
Triclinium Hiſpali exſtans. II. 40. 44. ſimile a Ciacconio editum. *ibid.*
Tripudium, quaſi terripudium. II. 245
Triſtitia. ejus definitio. II. 230. vocis etymologiae ineptae rejiciuntur. *ibid.* vera incognita. *ibid.*
Triumphus ſplendidiſſimus pro *ſpectatiſſimus.* I. 109
Triumviri monetales. I. 156
Tumere quid? II. 244. de rebus & negotiis dicitur. *ibid.*
Tumultus, animi affectio, quid ſit? II. 244. quomodo differt a conturbatione? *ibid.* vocis originatio. II. 245
Turdi excrementum apud Veteres in deliciis. I. 62
Turtur cantat proverbium. II. 262
Turreſius (Vincentius comes & adjutor Em. Martini in delineando Theatro Saguntino. I. 204

V.

V*Alentini* motus Hiſtoriam Em. Mignanae, Em. Martinus cenſura perſtringit. I. 213. *ſeq.*
Vacuefactum vox ſtrigoſa. I. 106
Vadiani (Joach) fabula de Lacu Lucernae. I. 150
Vaillantius, rei nummariae peritiſſimus & princeps vindicatur. I. 153. 154. 155. nullum poſt Cajum genuinum nummum invenit. I. 156
Vale & have an ſit buſtuaria ſalutatio? I. 56. 57
Valvae regiae quid? I. 203
Variantium Lectionum Volumen praegrande Em. Martini MS. *Vit.* §. 30. 193
Varronis etymologia moeroris. II. 231

Ve particula extenuat. II. 240. intendit. II. 241
Vereri quaſi valde reri. II. 241
Vecordia. ejus definitio. II. 240. quomodo differt a ſocordia? *ibid.* vocis etymologia. *ibid.*
Velorum umbracula in Theatro. I. 202
Venerari an dicatur paſſive? I. 32. 44
Verecundia. a Platone definitur. II. 240. in laude ponitur. *ibid.* nobilior & innocentior eſt juſtitia. *ibid.* a Scaligero cum Timore confunditur. II. 242. in quibus conveniat cum pudore? II. 241
Veſtae ſignum in ſcena. I. 133
Veſtales. an ipſis commiſſa fuerit cura Palladii Deorumque Penatium? II. 94
Veſtibulum a Veſta dictum. I. 132
Villegas (Ferdinandus Ruizius) inſignis poëta. *Vit.* p. 19. I. 130. diuturna oblivione ſepultus. I. 136. *ſeq.* ejus Poëmatum Codicem e Bibliotheca Caſtelvini Em. Martinus protrahit, emendat & illuſtrat. I. 146.. Jan. Baſil. Caſtelvinius publicat. I. 137. *ſeq.* fuit Ludov. Vivis diſcipulus. I. 136-139. ejus Vita ex poëmatiis ipſius ab Em. Martino collecta. I. 146. *ſeq.*
Virgilius. II. 246. 247. ex uno ejus verſiculo tredecim figurae eruuntur. I. 75
Villa Tulliana. II. 79. Popiliana deſcribitur. II. 117
Virginis cujusdam falſum reſponſum homini inconditodatum. I. 172. alius cujusdam, crepitum ventris deridentis crepitatio. II. 263
Virgines ſacerdotes an ſemper ex ingenuis parentibus fuerint captae? II. 95. eſſe debuerunt caſtae e caſtis, purae e puris. II. 155
Viſio nocturna Em. Martini. II. 150
Viſius. Graece βδόλος. II. 267
Vitra erudita Bonarottie. II. 148. 149
Vives (Ludovicus). ejus Dialogi Hiſpanice converſi. II 21. ejus mortem Ferd. Ruiz. Villegas, diſcipulus Ecloga ſecunda acerbiſſime deflet. I. 149. a Meurſio infamatur. I. 150
Volup, unde *Voluptas*, apud Plautum & Ennium. II. 248
Voluptas. ejus definitio. II. 247. diſtinguenda a foeda corporis titillatione. *ibid.* a laetitia gradu differt. II. 248. vocis originatio. *ibid.*
——— & libido fontes affectionum animi geſtientis. II. 250. 247. utraque a Graecis vocatur ἡδονή. *ibid.*
Vomitoria in Theatro. I. 202
Voſſii Etymologicon notis compunctum & conſpurcatum. I. 32. 210
Urſini collectio Legum Regiarum. II. 206
Vulnera averſa & adverſa. I. 110
Vvormius (Olaus) operam perdit in eruendo veteri Alphabeto Hiſpano. *Vit.* §. 63
Vultus ſedes Pudoris. II. 241

X.

Xanthias Ariſtophanaeus. II. 256
Xenophon. I. 170. 212

Y.

Ὑφόρασις eodem conſilio dicitur quo Lat. ſuſpicio. II. 242
Ὑπόληψις. Suſpicio. II. 242. etymologiae ratio. *ibid.*
Ὑπόνοια. Suſpicio. II. 242. appellationis ratio. *ibid.*
Ὑποζύγια equi ſarcinarii. I. 103

Z.

Zaccagna (Laurent.) ejus editio Operis τοῦ Πατρικίου ἀνατελές. I. 182. collegit opuſcula & Fragmenta ἀνέκδοτα. *ibid.* auctor eſt Em. Martino ſuſcipiendae verſionis Euſtathii. I. 183
Ζῆλος. Lat. aemulatio. II. 236. vocis originatio. *ibid.*
Ζηλοτυπία & obtrectationem, & rivalitatem energetice comprehendit. II. 236
Zeno. ejus definitio τοῦ παίδως. II. 229. & Pudoris. II. 242. decretum de libere emittendo ventris crepitu. II. 266. 270. lupinorum filium vocat ventris crepitum. II. 258. ſeptuageſimum aetatis annum ſine morbo attigit. II. 2 7
Zoterici qui & unde ſic dicti I. 208
Ζεῦ σῶσον. formula ſternutantibus bene precandi. II. 267

FINIS.

H. 018599

Digitized by Google